© 2006 Ministerio de Cultura

Liber Dialogorum S. Gregorii Pap. [redacted]

Sermo de duabus sororibus - - - - - - - - N. 1.

De jejuniis Novembris - - - - - - - - N. 2.

~~Exceptum de Epistola S. Ieronimi ad Ioannem Si-racusanum.~~ ~~Num. D.~~

~~Quomodo Apostoli consecraverunt corpus, et san-guinem Domini~~

~~Exceptum de dictis Amalarii Episcopi, et Wala-fredi Strabonis, atque de his quae venerant e Coenobio S. Dionisii, et de Palatio Aquisgrani, de Ecclesiasticis rebus, et ordine consuetae missae.~~

~~De reparatione lapsi~~

De consecratione corporis et sanguinis Domini, quomodo Apostoli consecraverunt. N. 3.

De Sacrificio Misse, et de rebus Ecclesiasticis. N. 3. in dorso.

De reparatione lapsi. N. 19. in dorso.

Tomus C. 107

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Incipiunt capitula de libro primo.

De honorato abbate monasterii fundensis.
De monacho ortholano monasterii quod dicitur sup.
De equicio abbate ualerie prouincie. [an]conitana.
De constantino mansionario ecclesie sancti stephani iuxta an-
De marcellino anchonitane ciuitatis episcopo.
De nonnoso preposito monasterii quod soractis dicitur.
De anastasio abbate monasterii quod suppentonia uocatur.
De bonefacio ferentis ciuitatis.
De fortunato tudertine ciuitatis episcopo.
De martirio monacho prouincie ualerie.
De seuero presbitero prouincie predicte.

Incipit liber dialogorum sancti gregorii pape.

QUADAM DIE NIMIIS QUORUNDAM SECULARIUM TUMULTIBUS DEPRESSUS, quibus in suis negociis plerumque cogimur soluere, etiam quod nos certum est non debere, secretum locum petii amicum meroris, ubi omne quod de mea in occupatione displicebat se patenter ostenderet, et cuncta que infligere dolorem consueuerant congesta ante oculos licenter uenirent. Ibi itaque cum afflictus ualde et diu tacitus sederem, dilectus filius meus petrus diachonus affuit, mihi a primeuo iuuentutis flore in amiciciis familiariter obstrictus, atque ad sacri uerbi indagationem socius. Qui graui constrictum cordis langore me intuens, ait, Numquid nam noui aliquid accidit, quod plus te solito meror tenet. Cui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iniquum. Maeror petre quem cotidie patior et semper mihi per
usum vetus est. et semper per augmentum novus. Infelix quippe
animus meus occupationis suae pulsatus vulnere. meminit
qualis aliquando in monasterio fuit. quomodo ei labentia cuncta
subter erant. quantum rebus omnibus quae volvuntur eminebat. quod nulla
nisi caelestia cogitare consueverat. quod etiam retentus corpore.
ipsa iam carnis claustra contemplatione transiebat. Quod mortem quoque quae paene cunc-
tis poena est. videlicet ut ingressum vitae et laboris sui pre-
mium amabat. At nunc ex occasione curae pastoralis secularium
hominum negotia patitur. et post tam pulchram quietis speciem
terreni actus pulvere foedatur. Cumque se pro condescensione mul-
torum ad exteriora sparserit. etiam cum interiora appetit. ad
haec procul dubio minor redit. Perpendo itaque quod tolero. per-
pendo quod amisi. dumque intueor illud quod perdidi. fit hoc gra-
vius quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctibus [quatior] atque quatior
in navi mentis tempestatis validae procellis illidor. Et cum prioris
vitae recolo. quasi post tergum ductis oculis viso littore suspiro.
Quodque adhuc est gravius. dum inmensis fluctibus turbatus feror. vix
iam portum valeo videre quem reliqui. Nam et ita sunt casus mentis.
ut prius quidem perdat bonum quod tenet. sed tamen si perdidisse memi-
nerit. Cumque longius recesserit. etiam ipsius boni quod perdiderit
obliviscetur. fitque ut postmodum neque per memoriam videat. quod prius per
actionem tenebat. Unde hoc agitur quod praemisi. quia cum navigamus
longius. iam nec portum quietis quem reliquimus videmus. Nonnumquam
vero ad augmentum mei doloris adiungitur. quod quorundam vita
qui praesens saeculum tota mente reliquerunt. mihi ad memoriam revocatur.
Quorum dum culmen aspicio. quantum ego in infimis iaceam agnosco.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quorum plurimi conditori suo in secretiori vita placuerunt; qui ne per humanos actus a novitate mentis veterescerent, eos omnipotens Deus huius mundi laboribus noluit occupare. Sed iam quae pertracta sunt melius insinuo, si ea quae per inquisitionem ac responsionem dicta sunt sola nominum praenotatione distinguo. PETRUS. 2

Non valde in Italia aliquorum vitam virtutibus fulsisse cognovi. Ex quorum igitur comparatione accenderis ignoro; et quidem bonos viros in hac terra fuisse non dubito, signa tamen atque virtutes aut ab eis nequaquam factas existimo, aut ita sunt actenus silentio suppressa, ut utrum sint facta nesciamus. GREGORIUS. 3

Si sola, Petre, referam quae de perfectis probatisque viris sum ego homuncio vel bonis vel fidelibus viris attestantibus agnovi, vel per memetipsum didici, dies ut opinor antea quam sermo cessabit. PETRUS. Velim quaerenti mihi de eis aliqua narres. Neque hac pro re interrumpere expositionis studium grave videatur, quia non dispar aedificatio oritur ex memoria virtutum. In expositione quippe qualiter invenienda atque tenenda sit virtus agnoscitur, in narratione vero signorum cognoscimus inventa ac retenta qualiter declarantur. Et sunt nonnulli quos ad amorem patriae caelestis plus exempla quam praedicamenta succendunt. Fit vero plerumque audientis animo duplex adiutorium in exemplis patrum: quia se ad amorem venturae vitae ex praecedentium comparatione accendunt, et iam si se esse aliquid aestimat, dum de aliis meliora cognoverit humiliatur.

De honorato abbate monasterii Fundensis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ea quae mihi sunt virorum venerabilium narratione comperta, incunctanter narro, sacrae auctoritatis exemplo. cum mihi luce clarius constet. quia marcus et lucas euangelium quod scripserunt. non visu sed auditu didicerunt. Sed ut dubitationis occasionem legentibus subtraham: per singula quae describo. quibus mihi haec auctoribus sint comperta manifesto. Hoc autem te scire cupio quia in quibusdam sensum solummodo. in quibusdam vero et verba cum sensu teneo. Quia si de personis omnibus ipsa specialiter et verba tenere voluissem: haec rusticano usu prolata stilus scribentis non apte susciperet. Seniorum valde venerabilium didici relatione quod narro.

Venantii quondam patricii in samnię partibus villa fuit. in qua colonus eius filium honoratum nomine habuit. qui ab annis puerilibus ad amorem celestis patrię per abstinenciam exarsit. Cumque tam magna conversatione polleret. seseque etiam ab ocioso sermone restringeret. multumque ut praefatus sum per abstinenciam carnem domaret: die quodam parentes illius vicinis convivium fecerunt. in quo ad vescendum carnes paratę sunt.

Quas dum ille ad esum contingere pro abstinencię amore recusaret: ceperunt eum parentes eius irridere ac dicere. Comede, numquid piscem in his montibus allaturi sumus? Illo vero in loco audiri pisces consueverant: non videri. Sed cum his sermonibus honoratus irrideretur: repente in convivio aqua ad ministerium defuit. Cum situla lignea sicut illic mos est: mancipium ad aquam perrexit. Dumque hauriret aquam: piscis situlam intravit. Reversumque mancipium. ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit. qui ad totius diei victum potuisset honorato sufficere. Mirati omnes: totaque illa parentum irrisio cessavit,

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ceperunt namque in honorato venerari abstinentiam: quam
ante deridebant. Sicque in dei homine irrisionis deter
sit obprobria: piscis de monte. Qui cum magnis virtutibus
cresceret: a praedicto domino suo libertate donatus est. Atque in
eo loco qui fundis dicitur. monasterium construxit. in quo ducentorum
ferme monachorum pater extitit. Ibique vita illius circum
quaque exempla eximie conversationis dedit. Nam quadam die ex
eo monte qui eidem monasterium in excelsum preminet. ingen
tis saxi moles erupta est: que per devexum montis latus veniens.
totius ruinam celle. omniumque fratrum interitum minabatur. Quam cum ve
nientem desuper vir sanctus aspiceret: frequenti voce Christi nomen in
vocans. extensa mox dextera signum crucis opposuit.
eamque in ipso devexi montis latere cadentem fixit. sicut re
ligiosus vir laurentius perhibet. Et quia locus non erat quo inherere
potuisset: aspicitur ita ut nunc usque montem cernentibus
casura pendere videatur. PETRUS. Putamus hic tam egre
gius vir ut post magister discipulorum fuerit. prius habuerit ma
gistrum. GREGORIUS.

Nequaquam hunc fuisse cuiusquam discipulum audivi: sed lege non cons
tringitur spiritus sancti donum. Usus quidem recte conversationis est. ut
preesse non audeat. qui subesse non didicerit. Nec obedienciam
subiectis imperet: quam prelatis non novit exhibere. Sed tamen
sunt nonnunquam qui ita per magisterium spiritus intrinsecus docentur:
ut et si eis exterius humani magisterii disciplina desit.
magistri interni censura non desit. Quorum tamen libertas in
exemplum ab infirmis non est trahenda: ne dum se quisque
similiter sancto spiritu impletum presumit. discipulus esse hominis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aespiciat. et magis errorus fiat., Mens autem que diuino
spiritu impletur: habet euidentissime signa sua uirtutem
scilicet et humilitatem., Que si utraque in una mente per
fecte conueniunt: liquet quod de presencia sancti spiritus testimo
nium ferunt., Sic quippe etiam iohannem baptistam: magistrum habuis
se non legitur., Neque ipsa ueritas que presencia corporali aptos
inter discipulos docuit: eum corporaliter inter discipulos ad
gregauit., sed quem intrinsecus docebat: extrinsecus quasi
in sua libertate reliquerat., Sic moyses in heremo e
doctus ab angelo mandatum didicit: quod per hominem
non cognouit., Sed hec ut prediximus. infirmis ueneran
da sunt non imitanda., PETRUS., Placet quod di
cis., Sed peto: ut mihi dicas si tantus hic pater aliquem
imitatorem sui discipulorum reliquit., [illegible] Gregorius.

Vir reuerentissimus libertinus qui regis totile tempore eidem
fundensis monasterii prepositus fuit. in discipulatu
illius educatus atque eruditus est., De quo quamuis uirtutes multam
plurimorum narratio certa uulgauerit: predictus tamen
laurentius religiosus uir qui nunc super est. et ei ipso in tempore
familiarissimus fuit. multa mihi de illo dicere consue
uit., Ex quibus ea que recolo. pauca narrabo., In eadem prouin
cia sannii quam super memoraui: isdem uir pro utilita
te monasterii carpebat iter., Cumque darida gothorum
comes cum exercitu in eodem loco uenisset: dei seruus
ex caballo in quo sedebat ab hominibus eius proiectus est., Qui
iumenti perdita dampnum libenter ferens: etiam flagellum quod
tenebat. diripientibus obtulit dicens., Tollite: ut habeatis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qualiter hoc iumentum minare possitis. Quibus dicentibus: prostratus
se in oratione dedit. Cursu autem rapido: predicta ducis
exercitus peruenit ad fluuium nomine uulturnum. Ibi
equos suos ceperunt singuli astis tundere: calcaribus cru-
entare. Sed tamen equi uerberibus cesi. calcaribus cruentati.
fatigari poterant: moueri non poterant. sicque aquam flu-
minis tangere. quasi mortale periculum pertimescebant.
Cumque diu cedendo sessores singuli fatigarentur. unus eorum
intulit. quia ex culpa quam seruo dei in uia fecerant.
illa sui itineris dispendia tolerabant. Qui statim reuersi:
post se libtinum reperiunt in oratione prostratum. Cui cum dice-
rent surge et tolle caballum tuum: ille respondit. Ite cum
bono. Ego opus caballi non abeo. Descendentes uero: inuitum
eum in caballum de quo deposuerant leuauerunt. et protinus ab-
cesserunt. Quorum equi tanto cursu illum quem prius non poterant
transire fluuium transierunt: acsi ille fluminis alueus
aquam minime haberet. Sicque factum est: ut dum seruo dei
unus suus caballus redditur. omnes a singulis reciperentur.
Eodem quoque tempore: in campanie partibus bucellenus cum francis
uenit. De monasterio uero prefati dei famuli rumor exie-
rat: quod multas pecunias habet. Ingressi oratorium
franci: ceperunt seuientes libtinum querere. libtinum clama-
re. Ubi ille in oratione prostratus iacebat. Mira ualde res.
Querentes seuientesque franci. in ipsum ingredientes im-
pigebant: et ipsum uidere non poterant. Sicque sua cecita-
te frustrati: a monasterio uacui sunt regressi. Alio quoque
tempore pro causa monasterii abbis iussu quia honorato eius

magistro successerat. ravennam pergebat. Pro amore vero eiusdem vene
rabilis honorati. quocumque libertinus ibat. eius semper caligulam
in sinu portare consueverat. Itaque dum pergeret: accidit
ut quaedam mulier extincti filii corpusculum ferret. Quae
dum servum dei esset intuita: amore filii succensa. iumen
tum eius per frenum tenuit. atque cum iuramento dixit. Nullate
nus recedes: nisi filium meum suscitaveris. At ille in usita
tum sibi tale miraculum: expavit petitionis illius iuramentum.
Declinare mulierem voluit: sed nequaquam praevalens haesit animo.
Considerare libet: quale quantumque in eius pectore certamen fuerit.
Ibi quippe pugnabat inter se humilitas excusationis. et pietas
matris. timor ne inusitata praesumeret: dolor ne orbatae
mulieri non subveniret. Sed ad maiorem dei gloriam vicit pie
tas illud pectus virtutis: quod ideo fuit validum. quia devic
tum. Virtutis enim pectus non esset: si hoc pietas non vicisset.
Itaque descendit: genu flexit. ad caelum manus tetendit. ca
ligulam de sinu protulit. super extincti pueri pectus posuit.
Orante eo anima pueri ad corpus rediit. quem manu comprehendit.
et flenti matri viventem reddidit: atque iter quod coeperat pergit.
Petrus. Quonam hoc esse dicimus. Virtutem tanti miraculi
honorati egit meritum. an petitio libertini. GG.
In ostensione tam admirabilis signi: cum fide feminae
virtus convenit utrorumque. atque ideo libertinum existimo
ista potuisse: quia plus didicerat de magistri. quam de sua
virtute confidere. Cuius enim caligulam in pectore extincti cor
pusculi posuit: eius nimirum animam optinere quod petebat
estimavit. Nam heliseus quoque magistri pallium ferens. atque

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad iordanem veniens: percussit semel et aquas minime di
visit, Sed cum repente diceret. ubi est etiam nunc deus heliae: per
cussit fluvium magistri pallio. et iter inter aquas fecit, Perpendis
petre quantum in exhibendis virtutibus humilitas valet.
Tunc exhibere magistri virtutem potuit: cum magistri nomen
ad memoriam reduxit, Qua enim ad humilitatem sub ma
gistro rediit: quod magister fecerat et ipse fecit, PETRUS.
Libet quod dicis, Sed quaeso te. est ne aliquid aliud quod adhuc
de ipso ad nostram edificationem narres. GREGORIUS. Est
plane: sed si sit qui velit imitari, Ego enim virtutem patien
tiae: signis et miraculis maiorem credo, Quadam namque die
is qui post venerabilem honoratum eiusdem monasterii regimen tene
bat: contra eundem venerabilem libertinum in gravi iracundia
exarsit. ita ut eum manibus cederet, Et quia virgam qua
eum ferire posset minime invenit: comprehenso scabel
lo suppedaneo. ei caput ac faciem tutudit, Totumque illi
vultum: [illegible] tumentem ac lividum reddidit, Qui
vehementer cesus: ad stratum suum tacitus recessit, Die vero
altera: erat pro utilitate monasterii causa constituta;
Expletis igitur hymnis matutinalibus: libertinus ad lectum abba
tis venit. orationem sibi humiliter petiit, Sciens vero ille quantum
a cunctis honoraretur et quantumque diligeretur: pro iniuria
quam ingesserat. recedere eum velle ex monasterio puta
bat. atque requisivit dicens, Ubi vis ire: Cui ille respon
dit dicens, Monasterii causa constituta est pater: quam de
clinare nequeo: quia hesterna die me hodie iturum promisi.
ibi ire disposui, Tunc ille a fundo cordis considerans

(c) 2006 Ministerio de Cultura

asperitatem et duriciam suam. humilitatem ac mansuetu
dinem libertini. ex lecto prosiliuit. pedes libertini tenu
it. se peccasse. se reum esse testatus est. quod tanto talique
uiro. tam crudelem facere contumeliam presumpsisset. At
contra libertinus sese in terram prosternens. eiusque pedibus
prouolutus. sue culpe non illius seuicie fuisse referebat quod per
tulerat. Sicque actum est ut ad magnam mansuetudi
nem perduceretur pater. et humilitas discipuli. magistra
fieret magistri. Cumque pro utilitate monasterij ad con
stitutionem cause egressus fuisset. multi uiri noti
ac nobiles qui eum ualde semper honorabant. uehementer
admirati. sollicite requirebant quidnam hoc esset. quod
tam tumentem ac liuidam faciem haberet. Quibus ille dice
bat. hesterno sero peccatis meis facientibus in scabello
subpedaneo impegi. atque hoc pertuli. Sicque uir
sanctus seruans in pectore honorem ueritatis et magistri.
nec patris prodebat uicium. nec falsitatis incurrebat
peccatum. PETRUS. Putasne uir iste uenera
bilis libertinus de quo tot signa et miracula retulisti in
tam ampla congregatione imitatores suos in
uirtutibus non reliquit. GG. De ortolano monacho.

Felix qui appellabatur curuus. quem ipse bene cogno
uisti. qui eidem monasterij nuper prepositus fuit. mul
ta mihi de fratribus eius monasterij admiranda narrabat.
Ex quibus aliqua que ad memoriam ueniunt supprimo. quia ad
alia festino. Sed unum tamen dico. quod ab eo narratum
pretereundum nullomodo estimo. In eodem monasterio qui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dam magne uite monachus erat hortolanus. Fur uero ue-
nire consueuerat: per sepem ascendere. et occulte olera
auferre. Cumque ille multa plantaret. que minus inueniret.
et alia pedibus conculcata. alia direpta conspiceret: totum
ortum circuiens: inuenit iter unde fur uenire consueue-
rat. Qui eundem ortum deambulans: repperit etiam serpentem.
Cui precipiens. dixit. Sequere me. atque ad aditum furis perue-
niens: imperauit serpenti dicens. In nomine ihesu precipio tibi
ut aditum istum custodias. ac furem huc ingredi non
permittas. Protinus serpens totum se in itinere in trans-
uersum tetendit: ad cellam monachus rediit. Cumque meri-
diano tempore cuncti quiescerent: more solito fur adue-
nit. ascendit sepem. Et dum in ortum pedem poneret:
uidit subito quia tensus serpens clausisset uiam. Et tre-
mefactus post semetipsum cecidit: eique pes per calciamentum
in sude sepis inhesit. Sicque usque ut ortolanus redi-
ret: deorsum capite pependit. Consueta hora ue-
nit ortolanus: pendentem in sepe furem repperit. Ser-
penti autem dixit. Gratias deo: implesti quod iussi. rece-
de modo. Qui ilico abscessit. Ad furem uero perueniens. ait.
Quid est frater? Tradidit te mihi deus. Quare in labore mona-
chorum furtum tociens facere presumpsisti? Et hec dicens:
pedem illius a sepe in qua heserat soluit. eumque sine lesio-
ne deposuit. Cui dixit. Sequere me. Quem sequentem
duxit ad orti aditum. et olera que furtum appetebat
auferre. ei cum magna dulcedine prebuit dicens. Vade:
et post hec furtum non facias. Sed cum necesse habes: huc ad

(c) 2006 Ministerio de Cultura

me ingrederer., Vł q̃ tu cũ peccõ laborabas tollere: ego t̃
deuot̃ dabo., PETRVS. Nunc usq; ut inuenio in
cassũ ego ñ fuisse patres in italia. q̃ signa facerent
estimabam., GG. de equitio abbe. ualerie puincie.
Fortunati uiri uenerabilis abbis monasterij q̃d ap
pellatur balneũ ciceronis. alio₄ q; etiã uirorũ
uenerabiliũ didici relatione q̃d narro., Vir scissim(us)
eq̃ci noĩe in ualerię partib(us) p uitę suę merito ap omś
illic magnę admirationis habebat: cui fortunatus
hisdẽ familiarit̃ not(us) fuit., Qui nimirũ eq̃ci p suę
magnitudine scitatis multo₄ in eadẽ puincia
monasterio₄ pat̃ extitit, Hunc cũ iuuentuti suę
tpr acri certamine carnis incentiua fatigarent: ipse
suę tẽptationis angustię fecer̃ ad oronis studiũ sollic
ciorem fecer̃. reddiderunt., Cũq; in hac re ab oĩpte
dõ remediũ 9tinuis pcib(us) q̃reret: nocte q̃dã adsistẽ
te angło eunuchizare se uidit., Eiq; uisioni appa
ruit: q̃d omnẽ motũ ex genitalib(us) mẽbris ei(us) absci
dit., Atq; ex eo tpr ita alien(us) extitit a tẽptatione: ac si
sexũ ñ habet in corpore., Qua uirtute fret(us). ex dei
omp̃s auxilio. ut uiris añ perat. ita cepit p(ost)modũ
etiã feminis p̃ee., Nec tamẽ discipłos suos ammonere ce
sabat. ne se exemplũ ei(us) in hac re facile crederent. et casu
ñ tẽptarent donũ q̃d ñ accepissent., Eo aũt tpr q̃ ma
lefici in hac sc̃ romana urbe dephensi. basili(us) q̃ in ma
gicis opib(us) p̃m(us) fuit. in monachico abitu ualeriam
fugiens petiit., Qui ad reuerentissimũ uirũ cas

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ionnem amiterninę ciuitatis episcopum pergens. sperauit ab
eo ut eum equitio abbati committeret. et sanandum monas-
terio illius commendaret. Tunc uenit episcopus ad monasterium
secumque basilium monachum deduxit. et equitium dei famulum ut
eundem monachum in congregatione susciperet rogauit.
Quem statim uir sanctus intuens. ait. Hunc quem mihi com-
mendas pater. ego non uideo monachum esse sed diabolum. Cui
ille respondit. Occasionem queris. ne debeas prestare
quod peteris. Ad quem mox dei famulus dixit. Ego quidem
hoc eum denuncio esse quod uideo. ne tamen nolle me obe-
dire existimes. et facio quod iubes. Susceptus itaque in
monasterio est. Cum non post multos dies idem dei famulus
pro exortandis ad desideria superna fidelibus paulo longius
a cella digressus est. Quo discedente. contigit ut in
monasterio uirginum in quo eiusdem patris cura uigilabat. et
una earum que iuxta carnis huius putredinem speciosa
uidebatur. febrire inciperet. et uehementer anxiare. ma-
gnisque iam uocibus sed stridoribus clamare. Modo moritura
sum. nisi basilius monachus ueniat. et ipse mihi per sue cura-
tionis studium salutem reddat. Sed in tanti patris ab-
sencia. accedere quispiam monachorum in congregatione uir-
ginum minime audebat. Quanto minus ille qui nouus ad-
uenerat. eiusque adhuc uitam fratrum congregatio nescie-
bat. Missum repente est dei famulo equitio nunciatumque
quod sanctimonialis illa inmensis febribus estuaret. ac basilii
monachi uisitationem anxie quereret. Quo audito
uir sanctus dedignando subrisit. atque ait. Numquid non

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dixit. quod diabolus esset iste non monachus. scitote. et de cella eius
expellite. De ancilla autem dei que anxietate febrium ur-
getur. nolite esse sollicitj. quia ex hac hora neque febribus la-
boratura est. neque basilium quesitura. Regressus est monachus.
et ea hora salutem restitutam dei virginem agnovit. qua ean-
dem salutem illi dei famulus equitius longe positus dixit. In vir-
tute scilicet miraculi exemplum tenens magistri. qui
invitatus ad filium reguli. solo verbo restituit salutem.
ut revertens pater ea hora filium restitutum vite cognosceret.
qua vitam illi ex ore veritatis audisset. Omnes autem
monachi iussionem sui patris implentes. eundem ba-
silium ex monasterij habitatione reppulerunt. Qui repul-
sus. dixit frequenter se cellulam equitij magicis artibus
in aera suspendisse. nec tamen ei quempiam ledere potuisse.
Qui non post longum tempus. in hac romana urbe exardescente zelo
christiani populi igne crematus est. Quadam vero die. una dei famu-
la ex eodem monasterio virginum ortum ingressa est.
Que lactucam conspiciens. concupivit. Eamque signo
crucis benedicere oblita. avide momordit. Sed arrep-
ta a diabolo. protinus cecidit. Cumque vexaretur. eidem pa-
tri equitio sub celeritate nunciatum est ut veniret con-
citus et orando concurreret. Moxque ut ortum isdem pater in-
gressus est. cepit ex eius ore quasi satisfaciens ipse qui hanc
arripuerat diabolus clamare dicens. Ego quid feci. ego quid
feci. Sedebam mihi super lactucam. venit illa et mo-
mordit me. Cui cum gravi indignatione. vir dei pre-
cepit ut abscederet. et locum in omnipotentis dei famula non

(c) 2006 Ministerio de Cultura

habet. Et protinus abscessit. nec eam contingere ultra
prevaluit. Quadam vero die felix nomine nursine provincie
nobilis pater huius castorii qui nunc nobiscum in romana urbe de
moratur. cum eundem venerabilem virum sacrum ordi
nem non habere conspiceret. et per singula loca discur
rere atque studiose predicare. eum quadam die familiari
tatis ausu adiit dicens. Qui sacrum ordinem non habes atque
a romano pontifice sub quo degis predicationis licen
ciam non accepisti. predicare quomodo presumis. Qua eius inqui
sitione compulsus vir sanctus. indicavit predicationis licen
ciam qualiter accepit dicens. Ea que michi loqueris. ego
quoque mecum ipse pertracto. Sed nocte quadam speciosus michi per vi
sionem iuvenis astitit. atque in lingua mea medici
nale ferramentum id est flebotomum posuit dicens. Ecce po
sui verba mea in ore tuo. egredere ad predicandum. Atque
ex illo die. etiam cum voluero de deo tacere non possum.

PETRUS. Vellem patris huius etiam opera agnoscere.
qui fertur talia dona percepisse. GREGORIUS.

Opus petre ex dono est. non donum ex opere. Alioquin gratia non est
gratia. Omne quippe opus dona preveniunt. quamvis ex
subsequenti opere ipsa etiam dona subcrescunt. Ne tamen
vite eius cognitione fraudaris. bene de eo reverentissimus
vir albinus reatine antistes ecclesie agnovit. et adhuc
superstites multi qui scire potuerunt. Sed quid plus queris operis.
cum concordabat vite mundicia cum studio predicatio
nis. Tanto quippe illum ad colligendas deo animas fervor ac
cenderat. ut sic monasteriis preesset. quatenus per ecclesias. per castra.

per vicos. per singulorum quoque fidelium domos ecclesiasque discurre
ret. et corda audientium ad amorem patrię celestis
excitaret. Erat vero valde vilis in vestibus atque ita
despectus. ut si quis illum fortasse nesciret. salutatus
etiam resalutare despiceret. Et quotiens ad alia ten
debat loca. iumentum sedere consueverat. quod des
picabilius iumentis omnibus in cella potuisset repperire. In quo
etiam capistro pro freno. et vervecum pellibus pro sella ute
batur. Super semetipsum sacros codices in pelliceis sac
culis missos. dextro levoque latere portabat. Et quocumque
pervenisset. scripturarum aperiebat fontem. et rigabat pra
ta mentium. Huius quoque opinio praedicationis ad romanę
urbis noticiam pervenit. atque ut est lingua adulan
tium auditoris sui animam amplectendo necans.
eo tempore clerici huius apostolicę sedis antistitem adulando ques
tiunt dicentes. Quis est iste vir rusticus qui auctoritatem
sibi praedicationis arripuit. et officium apostolici nostri domni sibimet
usurpare indoctus praesumit. Mittatur ergo si placet
qui huc eum exhibeat. ut quis sit ecclesiasticus vigor agnos
cat. Sic autem moris est ut occupato in multis animo.
adulatio valde subripiat. si ab ipso cordis hostio. ne
quaquam fuerit citius repulsa. suadentibus se clericis consen
sum pontifex praebuit. ut ad romanam urbem deduci de
buisset. et quę tamen sua esset mensura cognosceret. Julia
num tunc defensorem mittens. qui sabinensis ecclesię postmodum
in episcopatu praefuit. hoc praecepit ut cum magno eum honore
deduceret. nec quicquam dei famulus ex conventione eadem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iniurie sentiret. Qui parere de eo clericorum uotis concite
uolens: festine ad eius monasterium cucurrit. Ibique
absente illo antiquarios scribentes repperit. ubi abbas
esset inquisiuit. Qui dixerunt. In ualle hac que monasterio
subiacet: fenum secat. Isdem uero iulianus superbum ualde atque
contumacem puerum habuit: cui uix poterat uel ipse dominari.
Hunc ergo misit: ut eum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit
puer: et prato uelociter ingressus. omnesque illic
intuens fenum secantes. requisiuit quisnam esset equitius. Moxque
ut audiuit quis esset: eum adhuc longe positus aspexit. et
inmenso timore correptus est. Cepit timere. lassescere. seque ipsum
nutanti gressu uix posse portare. Qui tremens: ad dei
hominem peruenit: atque ulnis humiliter eius genua deosculans
strinxit. suumque dominum ei occurrisse nuntiauit. Cui re
salutato dei famulus precepit dicens. Leua fenum uiride. porta
pabulum iumentis: in quibus uenistis. Ecce ego quia parum superest
opere expleto: te subsequor. Is autem quem missus fuerat iulianus
defensor: mirabatur ualde quidnam esset quod redire moraretur
puer. Cum ecce reuertentem puerum conspicit: atque in collo
fenum ex prato deferentem. uehementer iratus cepit clama
re dicens. Quid est hoc? Ego te misi hominem deducere:
non fenum portare. Cui respondit puer. Quem queris:
ecce subsequitur. Tum ecce uir dei clauatis calciatus caligis:
falcem fenariam in collo deferens ueniebat. Quem adhuc
longe positum: puer suo domino quia ipse esset quem quereret.
indicauit. Isdem uero iulianus repente ut uidit dei famu
lum: ex ipso habitu despexit eum. quem qualiter deberet alloqui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p̄tia m̄te ꝑparabat., Mox u̇ ut seruus dī comminus
affuit.- eūdē iuliani animū intolerabilis pauor in
uasit., Ita ut tremeret. atq; ad insinuandū hoc ip
sū q̄d uenerat.- uix sufficere lingua potuisset., Qui
humiliato mox sp̄u.¹ ad ei genua cucurrit.- orōnē p se fieri
petiit., Et q̄a pat ei aplic pontifex.- eū uidere uellet
indicauit., Vir aūt uenerandus eq̄ci.- cepit inmensas
grās omp̄i dō agere. asserens q̄d se p sūmū pōtificē
grā sup̄na uisitasset., Ilico uocauit frs.⁊ p̄cepit oīa
eadē iumta ꝑparare. atq; exsecutorē suū cepit ue
hementissime urgere.- ut statim exire debuissent.,
Cui iulian aīt., hoc fieri nullaten potest.- q̄a lassat
ex itinere. hodie n̄ ualeo exire., Tunc ille respondit.,
Contristas me fili.- q̄a si hodierna die n̄ egredimur. iā
crastina nō exim., Dei itaq; famul exsecutoris sui
lassitudine coact.- in monasterio suo eadē nocte de
morat ē., Cū ecce seq̄nti die sub ipso lucis crepusculo.
uehemen̄t eq̄ in cursu fatigato.- ad iulianū cū ep̄la puer
uenit., In q̄ ei p̄ceptū ē.- ne seruū dī contingere uel
mouere de monasterio auderet., Quē cū ille req̄re
ret cur sententia eēt mutata.- cognouit q̄a nocte
eadē q̄ ipse illuc exsecutor miss ē. p uisū pontifex
fuerat uehemen̄t exterit.- cur ad exhibendū dī hominē
mittere p̄sūpsisset., Qui ptin surrexit.- seq; uenerandi
uiri orōnib comendans ait., Rogat pat uīr.- ne fatigari
debeatis., Cūq; hoc dī famul audisset.- ꝯtristat ait.
N̄ ūq̄d n̄ die hesterno dixi q̄a si n̄ statim p̄gim. iā p̄ge

(c) 2006 Ministerio de Cultura

minime liceret. Tunc per caritatis exhibitione aliquantulum
executore suum in cella retinuit: eique laboris sui commoda
auctori coacto renitentique dedit. Cognosce ergo petre et
in quanta dei custodia sunt qui in hac vita se ipsos despicere
noverint: cum quibus interius civibus in honore numerantur. qui
despecti foris hominibus esse non erubescunt. Quia e contra
in dei oculis iacent: qui apud suos et proximorum oculos pro inanis
glorie appetitu tument. Unde quibusdam veritas dicit, Vos es
tis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem novit corda vestra.
Quia quod hominibus altum est: abhominabile est ante deum. PETRUS.
Miror valde quod de tali viro: subripi pontifici tanto potue
rit. GREGORIUS. Quid miraris petre quia fallimur, qui homines sumus:
An mente excedit quod david qui prophetie spiritum habere consueverat, contra
innocentem ionathe filium sententiam dedit. Cum verba pueri men
cientis audivit: quod tamen quia per david factum est, et occulto dei iudicio
iustum credimus. Et tamen humana ratione qualiter iustum fuerit non
videmus. Quid ergo mirum si ore mentientium aliquando in aliud
ducimur, qui prophete non sumus. Multum vero est quod uniuscuiusque presulis
mentem curarum densitas devastat. Cumque animus dividitur
ad multa: fit minor ad singula. Tantoque ei in una qua
libet re subripitur: quanto latius in multis occupatur. PETRUS.
Vera sunt valde que dicis. GREGORIUS. Silere non debeo: quod de
hoc viro abbate quondam meo reverentissimo valentione nar
rante cognovi. Dicebat namque quia corpus eius dum in beati lauren
tii martyris oratorio esset humatum, super sepulcrum illius rustic
quidam archam cum frumento posuit. Nec quantus quisve vir illic
iaceret perpendere ac venerari curavit. Cum repente turbo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

celit⁹ fact⁹. 7 reb⁹ illic omib⁹ in sua stabilitate manentib⁹ archam q̄ supposita sepulcro ei⁹ fuerat extulit. lon geq; piecit. Ut palā cuncti cognoscerent. q̄nti eēt meriti cui⁹ corp⁹ illic iacebat. Ea etiā que subiungo. p̄dicti uenerabilis uiri fortunati. q̄ ualde in etate ope et simplicitate placet. relatione cognoui. eandē uale re puincię langobardis intrantib⁹. ex monasterio re uerentissimi uiri eq̄cii. in p̄dicto oratorio ad sepulcrū ei⁹ monachi fugerūt. Cumq; langobardi seuientes orato riū intrassent. ceperunt eosdē monachos foras trahe re. 7 ut eos aut p tormēta discuterent. aut gladiis necarent. Quor un⁹ ingemuit. atq; acri dolore commot⁹ clamauit. Eu sc̄e eq̄ci. Placet t̄ q̄d trahi mur. 7 n̄ nos defendis. Ad cui⁹ uocē. ptin⁹ seuientes langobardos. inmundus sp̄c inuasit. Qui corruētes in t̄rā. tamdiu uexati s̄t. q̄usq; hoc cuncti etiā q̄ foris erant langobardi cognoscerent. q̄tin⁹ locū sacrū teme rari ulteri⁹ n̄ auderent. Sicq; uir sc̄s. dū discipulos defendit. etiā multis p⁹ remediū illuc fugientib⁹ p̄sti tit. Quidā coepi mei didici relatione q̄d narro. q̄ in anchonitanā urbē p annos multos in monachico abitu deguit. ibiq; uitā n̄ mediocrit religiosam duxit. cui etiam q̄dā n̄ri iam puectioris etatis. qui ex eisdē s̄t partib⁹ attestant. Iuxta eam nāq; ciuitatē ecc̄a bi m̄ris stephi sita ē. in qua uirtute uenerabilis constancius nomine. mansionarii funct⁹ officio deseruiebat. Cui⁹ s̄citatis opinio sese ad noti

De constancio mansionario ecclesie s̄c̄i stephi.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

etiam hominum longe lateque tetendat. quia ipse uir fun
ditus terrena despiciens. toto adnisu mentis. ad sola celes
tia flagrabat. Quadam uero die dum in eadem ecclesia oleum
deesset et predictus famulus dei lampades accenderet omnino
non habet: omnes lampades ecclesie impleuit aqua. atque ex
more in medio papyrum posuit. quas allato igne suc
cendit. Sicque aqua arsit in lampadibus: acsi oleum
fuisset. Perpende ergo petre cuius meriti iste uir fuerit. qui
necessitate compulsus: elementi naturam mutauit.

Mirum est ualde quod audio: sed uelim nosse cuius petrus.
humilitatis sue se intus esse potuit iste. qui tante ex
cellencie foris fuit. gregorius.

Iure uirtutes animum congrue requiris. quia multum ualde
est quod temptatione sua interius mentem lacessunt. mira quae foris fiunt.
Sed si huius constancii uenerabilis unum quod fecit audis: cuius
humilitatis fuerit citius agnoscis. petrus. Postquam
facta illius tale miraculum dixisti: superest ut me etiam de
humilitate mentis eius edifices. gregorius. Quia ualde
opinio sanctitatis eius excreuerat: multi hunc ex diuersis pro
uinciis anxie uidere siciebant. Quadam uero die ex lon
ginquo loco ad uidendum eum quidam rusticus uenit: eadem uero
ora casu contigerat. ut sanctus uir stans in ligneis gradibus
reficiendis lampadibus deseruiret. Erat autem pusillus ual
de: exili forma. atque despecta. Cumque is qui ad uidendum
eum uenerat quisnam esset inquireret. atque obnixe peteret
ut sibi debuisset ostendi: hii qui illum nouerant monstra
uerunt quis esset. Sed sic stulte mentes hominis meritum ex

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qualitate corporis metiunt᷑. eū paruulū atq; despectū
uidens. ipsū hunc ēē cepit oīno ñ crede., In mte etenī
rustica int᷑ hoc qđ audierat et uidebat. qsi facta fuerat
qđā rixa. et estimabat tam breuē ꝑ uisionē ēē ñ posse.
quē tam ingentē audierat ꝑ opinionē., Cui ipsū ēē dū
a plurib; fuisset astructū. despexit. et irrisit dicēs., Ego
grandē hominē credidi. iste aũt de homine nichil ht., Qđ
ut uir dī constanci⁹ audiuit. lampades q̃s reficiebat
ꝑtin⁹ lęt⁹ relinquēs. ꝯcit⁹ descēdit. atq; in eiꝰ rustici am
plexū ruit., Eūq; ex amore nimio ꝯstringere cepit bra
chijs et osculari. magnasq; grãs agere. qđ de se talia iu
dicasset dicēs., Tu solus es. q̃ in me oclos apertos habuisti.,
Ex q̃ re pensandū ē. cuiꝰ aꝑ se humilitatis fuit. q̃ despi
cientē se rusticū ampliꝰ amauit., Qualis enim quisq; aꝑ se lateat.
ꝯtumelia illata ꝓbat., Nam sic sup̃bi honorib;. sic plerīq;
humiles sua despectione gratulant᷑., Cūq; in alienis oclis
uiles aspiciunt᷑. ideo gaudent. q̃ hoc iudiciū ꝯfirmari
intelligūt. qđ de se et ipsi aꝑ semetipsos habuerunt.,

PETRUS. Ut agnosco uir iste magnus foris fuit in mira
culis. s; maior int᷑ in humilitate., GREGORIUS. Fuit q;
anchonitanę antistes ęcclę. uir uitę uenerabilis marcel
lin⁹ fuit. cui gressū dolore nimio podagra ꝯtraxerat.,
Eūq; familiares sui. sicubi necesse ēēt. in manib; ferebãt.,
Quadā ũo die. ꝑ culpā incurię eadē ciuitas anchonitana.
succensa ē., Cūq; uehemt᷑ arderet. ꝯcurrerūt omīs ut ignē
extinguerent., Sed illis aquā certatim ꝓicientib;. ita cres
cebat flamma. ut iā toci᷑ urbis interitū minari uideret᷑.,

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Cumque propinquiora sibi queque loca ignis inuaderet, iamque urbis partem non modicam consumpsisset, et obsistere nullus ualeret, deductus in manibus uenit episcopus. Et tanta periculi necessitate compulsus, familiaribus suis se portantibus precepit dicens: Contra ignem me ponite. Quod ita factum est. Atque in eo loco est positus, ubi tota uis flamme uidebatur incumbere. Cepit autem mirum in modum in semetipso incendium retorquere, ac si reflexione sui impetus exclamaret, quia se episcopum transire non posse. Sicque factum est ut flamma incendii illo omnino refrenata, in semetipsa refrigesceret, et contingere ulterius quecumque edificii non auderet. Perpendis petre cuius sanctitatis fuerit egrum hominem sedere, et ex orando flamas premere. **Petrus.** Et perpendo et obstupesco. **Gregorius.** De uicino nunc loco tibi aliquid narrabo, quod et uiri uenerabilis maximiani episcopi et laurionis quem nosti ueterani monachi, quorum utrorumque nunc usque superest relatione cognoui. Qui scilicet laurio in eo monasterio quod iuxta nepesinam urbem subpentonia uocatur, ab anastasio sanctissimo uiro nutritus est. Qui nimirum anastasius uite uenerabilis uiro nonnoso preposito monasterii quod in soractis monte positum est, et propinquitate loci, et mirabilium magnitudine uirtutum studiis assidue iungebatur. Iste uero nonnosus sub asperrimo sui monasterii degebat patre, sed eius mores mira semper equanimitate tolerabat. Sicque fratribus in mansuetudine preerat, sicut crebro patris iracundiam ex humilitate mitigabat. Quia uero eius monasterium in summo montis cacumine situm est, ad quodlibet paruum ortum fratribus excolendum nulla planicies patebat. Unus autem breuissimus locus in latere

De nonnoso preposito monasterii qui soracte dicitur.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

montis exercuerat. quę ingentis saxi naturaliter
egrediens moles occupabat. Quadam die dum nonnosus
uir uenerabilis cogitaret. quod saltem ad condimenta olerum
nutrienda locus isdem aptus potuisset existere. si hunc
moles saxi illius non teneret: occurrit animo quia eandem
molem quinquaginta boum paria mouere non possent.
C Cumque de humano labore esset facta desperatio: ad diui
num se solacium contulit. seque illic nocturno silencio in
oratione dedit. Cumque mane facto ad eundem locum
fratres uenerint: atque inuenerint molem tantę magnitu
dinis ab eodem loco longius recessisse. suoque recessu lar
gum fratribus spacium dedisse. Alio quoque tempore cum isdem uenera
bilis uir lampades uitreas in oratorio haberet: una
ex eis manibus cecidit. Quę per innumeras partes fracta:
desiluit. Qui uehementissime patris monasterii furorem
timens: lampadis pertinentia omnia fragmenta collegit. atque
ante altare posuit. seque cum graui gemitu in oratione
dedit. Cumque ab oratione caput leuasset: sanam lampadam
repperit. quam timens per fragmenta collegerat. Sicque in duobus
miraculis: duorum patrum est uirtutes imitatus. In mole sci
licet saxi. factum gregorii qui montem mouit. in repara
tione uero lampadis uirtutem donati: qui fractum calicem
pristinę incolumitati restituit. Petrus. Habemus ut
uideo de exemplis ueteribus noua miracula. Gregorius.
V Vis ne aliquid in operatione nonnosi de imitatione quoque
helisei cognoscere. Petrus. Volo. atque inhianter cupio.
Gregorius. Dum quadam die uet' oleum in monasterio deesset.

[Margin:] irati ualde deo gratias egerunt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tamque colligende oliue tempus incumberet. et fructus in oli-
uis nullus appareret: uisum patri monasterii fuerat. ut
circumquaque fratres in colligendis oliuis ad exhibenda exter-
nis opera pergerent. quatinus ex mercede sui operis aliquantu-
lum monasterio oleum deportarent. Quod uir domini non-
nosus fieri cum magna humilitate prohibuit: ne exeun-
tes fratres ex monasterio. dum lucra olei quererent. animarum
damna paterentur. Sed quia in monasterii arboribus oliue pauce
inesse uidebantur: eas colligi precepit. et in prelum mitti.
et quantumlibet paruum oleum exire potuisset. sibimet deferri;
Factumque et susceptum in paruo uasculo oleum: fratres nonno-
so dei famulo detulerunt. Quod ipse protinus ante altare posuit.
cunctisque egredientibus orauit. Atque accersitis post modum
fratribus precepit. ut hoc quod detulerant oleum leuarent. et
per cuncta uasa monasterii exigue fundendo diuide-
rent: quatinus benedictione eadem olei omnia infusa uiderentur.
Que protinus ut erant uacua: claudi fecit. Die uero alio ap-
ta: omnia plena reperta sunt. PETRUS. Probamus cotidie
impleri illud ueritatis: que dicit. Pater meus usque modo operatur.
et ego operor. GREGORIUS. Eodem quoque tempore uenerandus
uir anastasius cuius superius memoriam feci: sancte romane ec-
clesie cui deo auctore deseruio. notarius fuit. Qui soli deo
uacare desiderans: scrinium deseruit. monasterium
elegit. Atque in eo loco que appellatur sua que subpenthoma
uocatur. per annos multos in sanctis actibus uitam duxit: eique
monasterio sollerti custodia prefuit. Quo uidelicet in
loco. ingens desuper rupes eminet: et profundum subter

De anastasio ab[...]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

precipicium patet. Quadam vero nocte cum iam omnipotens deus ei ve-
nerabilis viri anastasii labores remunerare decrevis-
set: ab alta rupe vox facta est. Productoque sonitu -
clamavit dicens. Anastasi: veni. Quo vocato: alii
quoque septem fratres ex nomine sunt vocati. Parvo autem momento: ea que
fuerat emissa vox siluit. et octavum fratrem vocavit.
Quas dum aperte voces congregatio audisset: dubium non
fuit. quia eorum qui vocati fuerant obitus appropinquasset. Intra paucos
igitur dies prius venerandus vir anastasius: ceteri autem in eo ordi-
ne ex carne educti sunt: quo de rupis vertice fuerant
vocati. Frater vero ille ad quem vocandum vox parum siluit. atque
eum ita nominavit: morientibus aliis paucis diebus vixit.
et tunc vitam finivit. ut aperte monstraretur. quod interiectum vo-
cis silentium. parvum spacium vivendi signaverit. Sed
mira res contigit: nam dum venerabilis vir anastasius de
corpore exiret. erat quidam frater in monasterio. qui super eum
vivere nolebat. Provolutus eius pedibus: cepit ab eo cum la-
crimis postulare dicens. Per illum te peto ad quem vadis: ne
septem dies super te in hoc mundo faciam. Ante cuius septi-
mum diem: etiam ipse defunctus est. Qui tamen in illa nocte:
inter ceteros non fuerat vocatus: ut aperte claresceret. quia eius obi-
tum sola venerabilis anastasii intercessio obtinere po-
tuisset. PETRUS. Dum isdem frater et vocatus inter ceteros
non est. et cum sancti viri intercessionibus ex hac luce subtractus
est. quid aliud datur intelligi. nisi quod hii qui apud dominum mag-
ni sunt meriti. obtinere aliquando possunt ea etiam que non
sunt predestinata. GREGORIUS. Obtinere nequaquam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

possunt quae praedestinata non sunt. sed ea quae sancti uiri orando
efficiunt. ita praedestinata sunt. ut precibus obtineantur. Nam
ipsa quoque perennis regni praedestinatio. ita est ab omnipotente deo
disposita. ut ad hoc electi cum labore perueniant. quatinus postu-
lando mereantur accipere. quod eis omnipotens deus ante saecula disposuit
donare. PETRUS. Probari mihi apertius uelle. si potest praedesti-
natio precibus iuuari. GREGORIUS. Hoc quod ego petre in-
tuli. concite ualet probari. Certe enim nosti. quia ad abra-
ham dominus dixit. In ysaach uocabitur tibi semen. cui etiam
dixerat. patrem multarum gentium constitui te. Cui rur-
sum promisit dicens. benedicam tibi. et multiplicabo semen tuum
sicut stellas caeli. et sicut arenam quae est in littore maris. Ex qua
re aperte constat. quia omnipotens deus semen abrahae multiplicare
per ysaach praedestinauerat. et tamen scriptum est. deprecatus est
ysaach dominum pro uxore sua eo quod esset sterilis. qui exau-
diuit eum et dedit conceptum rebeccae. Si ergo multiplica-
tio generis abrahae per ysaach praedestinata fuit. cur con-
iugem sterilem accepit. Sed nimirum constat quia praedesti-
natio precibus impletur. quando is in quo deus multiplicari semen
abrahae praedestinauerat. oratione obtinuit. ut filium
habere potuisset. PETRUS. Quia secreti ratio apparuit.
nichil mihi dubietatis remansit. GREGORIUS. Vis tibi ut
aliquid de tusciae partibus narrem. ut cognoscas quales
in ea uiri fuerint. et omnipotentis dei noticiae quantum propinqui.
PETRUS. Volo. atque hoc omnino exposco. GREGORIUS. VIIII.
Fuit uitae uir uenerabilis bonefacius nomine
qui in ea ciuitate quae ferentis dicitur. episcopatus officio

tenuit. moribus impleuit. Huius multa miracula is qui adhuc
super gaudentius presbyter narrat. Qui in eius obsequio nutritus. tanto
ualet de illo quaeque ueracius dicere. quanto ei hunc contigit et
interesse. Huius ecclesiae grauis ualde paupertas inerat. quae bo
nis mentibus esse solet custos humilitatis. Nichilque aliud
ad omne stipendium. nisi unam tantummodo uineam habebat. quae quadam
die ita grandine irruente uastata est. ut in ea in paucis
uitibus uix parui rarique racemi remanerent. Quam cum uir
praedictus reuerentissimus bonifacius episcopus fuisset ingressus. magnas
omnipotenti deo gratias retulit. quod in ipsa sua adhuc inopia sese an
gustari cognouit. Sed cum tempus exigeret ut ipsi quoque racemi
qui remanserant maturescere potuissent. custodem uineae
ex more posuit. eamque sollerti uigilancia seruare praecepit.
Quadam uero die iussit constancio nepoti suo ut cuncta uini
uascula in episcopio omniaque dolia. ita ut ante consueuerat supfusa
pice praepararet. Quod cum nepos illius presbyter audiret. admiratus
ualde est quod quasi insana praeciperet. ut uini uascula praeparari fa
ceret. qui uinum minime haberet. Nec tamen praesumpsit inquirere.
cur talia iubet. Sed iussis obtemperans. omnia ex more praeparauit.
Tunc uir dei uineam ingressus. racemos collegit. ad calcatorium detu
lit. omnesque ex inde egredi praecepit. Solusque ibi. cum uno paruo pue
rulo remansit. quem in eodem calcatorio deposuit. et calcari
ipsos paucissimos racemos fecit. Cumque ex eisdem racemis paruum
aliquod uini deflueret. cepit hoc uir dei suis manibus in par
uulo uase suscipere. et per cuncta dolia. omniaque uasa que praeparata
fuerant pro benedictione diuidere. ut ex eodem uino omnia uascula
uix infusa uiderentur. Cum uero ex liquore uini paruum aliquid in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uasis oib' misisset: uocato pbro. ptin' iussit paupes adee; Tunc
cepit uinu in calenttorio crescere: ita ut oia q allata fuerant
paupu uascula impleret. Qb' cu se donec satisfecisse ospiceret:
ex calenttorio pueru iussit ascede. et apotecam clausit. Atq; imps
so sigillo suo munita reliquit. moxq; ad eccla redijt. Tercio
u die: pdictu constanciu pbrm uocauit. et orone facta
apotecam apuit. et uasa in qb' tenuissimu liqre fudat. ub
tim uinu fundencia inuenit. ita ut pauimtu oe excrescen
cia uina inuaderent. si adhuc epc tardi' intrasset. Tc q ibi
lre pbro pcep: ne quisq; ipse in corpe uiueret. hoc miraclm
cuilibet indicaret. Videlicet ptimescens ne in uirtute facti
humano fauore pulsat' in int' marcesceret. unde foris hoib'
magn' appareret. Exemplu etia magri sequens. q ut nos ad
uia humilitatis introduceret. de semetipso discipulis pcepit
dicens. ut ea q uidissent nemini dicerent. quousq; filius hois
a mortuis resurrexisset. Petrus. Qa occasio apta se
pbuit: libet inqrere qona sit. qd redeptor nr cu duob'
cecis lumn reddidit: iussit ut nemini dicerent. et illi abeuntes
diffamauert eu in tota ciuitate illa. Nuqona unigenitus
filius patri et sco spui coeternus. hac in re uelle habuit qd n potuit
impleri. ut miraclm qd tace uoluit. minime potuisset
abscondi. Gregorius. Redeptor nr p mortale corp' omne
qd egit. h nob exemplu actionis pbuit. ut p nrar uiriu mo
dulo ei' uestigia sequentes. inoffenso pede opis psentis uite
carpam' uia. Miraclm naq; faciens. et taceri iussit. et tam
taceri n potuit. ut uidelicet et electi ei' exempla doctrine
illi' sequentes. in magnis q faciunt latere qde in uoluntate

(c) 20.. Ministerio de Cultura

habeant. sed ut prosint aliis predicantur inuiti. Quatinus magne humilitatis sit quod sua opera taceri appetunt. et magne utilitatis sit. quod eorum opera taceri non possunt. Non ergo dominus uoluit quaeque fieri et minime potuit. sed quid uelle eius membra debeant. quidue de eis etiam nolentibus fiat. et doctrine magisterio exemplum dedit. PETRUS. Placet quod dicis.

GG. Adhuc pauca aliqua que de bonifacii episcopi operibus suppressi. que eius memoriam fecimus exsequimur. Alio namque tempore beati proculi martyris natalicius appropinquabat dies. quo in loco uir nobilis fortunatus nomine manebat. Qui magnis precibus ab eodem uenerabili uiro postulauit. ut cum apud beatum martyrem missarum sollempnia ageret. ad benedictionem dandam in sua domo declinaret. Vir autem dei negare non potuit. quod ab eo ex fortunati mente caritas poposcit. Factis ergo missarum sollempniis. cum ad predicti fortunati mensam uenisset. priusquam deo hymnum diceret. sicut quidam ludendi arte solent uictum querere. repente ante ianuam uir cum simia astitit. et cimbala percussit. Quem sanctus uir sonitum indignatus. dixit. heu. heu. mortuus est miser iste. mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis ueni. os adhuc ad laudem dei non aperui. et ille cum simia ueniens cimbala percussit. Subiunxit tamen. atque ait. Ite. et pro caritate ei cibum potumque tribuite. Scitote tamen. quia mortuus est. Qui infelix uir dum panem ac uinum ex eadem domo percepisset. egredi ianuam uoluit. sed saxum ingens subito de tecto cecidit. eique in uerticem uenit. Ex qua re percussione prostratus. in manibus iam semiuiuus leuatus est. Die uero altero secundum uiri dei sententiam funditus uitam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

finiuit., PE. in re petre pēsandū ē. q̄nt᷒ sit scīs uiris amor
exhibendus., Templa enī dī sē., Et cū ad iracundiam
scs̄ uir trahitur.' qs alī ad irascendū. n̄ eīdē tēpli inabi
tator excitat᷑.' Tanto ḡ metuenda ē ira iꝰtoꝝ.' q̄nto et
ꝯstat q̄ in eoꝝ cordib᷒ ille p̄sens ē. q̄ ad inferendā ultionē
q̄m uoluerit inualid᷒ n̄ ē., Alio q; tp̄r p̄dict᷒ constancius
nepo᷒ eī pbr̄ equum suū. xii. aureis uendidit.' qs in p̄p̄a ar
cha ponens. ad exercēdū aliq̄d op᷒ discessit., Cū subito
ad ep̄m pauperes uener̄.' q̄ importune p̄..cabant᷑. ut eī
scs̄ uir bonifaci᷒ ep̄c. ad ꝯsolationē suę inopię. aliq̄d lar
giri debuisset., S; uir dī q̄ q̄ tribueret n̄ [illegible] habebat.'
estuare cepit in cogitatione. ne ab eo pauperes uacui exirent.,
Cui repente ad memoriā rediit. q̄ constanci᷒ pbr̄ nepo᷒ eī.
equum quē sedē ꝯsueuerat uendidisset.' atq; h̄ ipsū p̄ciū i
archa sua h̄ret., Absente ḡ eodē nepote suo. accessit ad archā.
et pie uiolent᷒ claustra archę comminuit. xii. aureos
tulit. eosq; indigentib᷒ ut placuit diuisit., Itaq; constanci᷒
pbr̄ reuſ᷒ ex ope.' archā fractā repp̄it. ꝛ caballi sui p̄ciū.
q̄d illic posuerat n̄ inuenit., Cepit magna uoce p̄strepē.
et cū furore nimio clamare., Omīs hic uiuunt.' ego in hac
domo uiuere n̄ possū., Ad cui᷒ nimir̄ uoces aduenit ep̄c.'
om̄sq; q̄ in eodē episcopio aderant., Cūq; eū uir dī locutiōe
blanda tēpare uoluisset.' cepit ille cū iurgio respondere
dicē., Omīs tecū uiuunt.' ego solus hic an̄ te uiuere n̄ possū.'
redde m̄ soldos meos., Quib᷒ uocib᷒ commot᷒ ep̄c.' bē marię
sēp uirginis ecc̄lam ingress᷒ ē., Et eleuatis manib᷒ extenso
uestimento. stando cepit exorare ut ei redderet un

presbyteri sui nepotis insaniam mitigare potuisset. Cumque
subito oculos ad vestimentum suum inter extensa brachia re-
duxisset, repente in sinu suo .XII. aureos invenit,
ita fulgentes tamquam si ex igne producti hora eadem fuis-
sent. Qui mox de ecclesia egressus, eos in sinu sui nepotis presbyteri
proiecit dicens. Ecce habes solidos quos quesisti. Sed hoc tibi
notum sit, quia post mortem meam tu huius ecclesię episcopus non eris propter
avariciam tuam. Ex qua sentencię veritate colligitur,
quia eosdem solidos presbyter pro adipiscendo episcopatu preparabat. Sed viri dei sermo prevaluit. nam isdem Constancius
in presbyteratus officio vitam finivit. Alio quoque tempore duo ad eum
gothi hospitalitatis gratia venerunt, qui ravennam
se festinare professi sunt. Quibus ipse parvum vas ligneum
vino plenum manu sua prebuit, quod fortasse in prandio
itineris habere potuissent. Ex quo illi quousque ravennam per-
venerunt biberunt ut gothi. Aliquantis autem diebus in eadem
civitate morati sunt, et vinum quod a sancto viro acceperant co-
tidie in usum habuerunt. Sicque usque ad eundem venerabi-
lem patrem ferentes reversi sunt, ut nullo die cessarent
bibere, et tamen eis vinum ex illo vasculo numquam deesset, ac si
in illo vase ligneo quod episcopus dederat vinum non augeretur
sed nasceretur. Nuper quoque de eiusdem loci partibus senex quidam clericus
advenit, qui ea quę de illo narrat silencio non sunt pre-
menda. Nam dicit quod quadam die ingressus ortum mag-
na hunc erucę multitudine invenit esse cooperatum. Qui
omne olus deperire conspiciens, ad eas denuo erucas conversus
dixit. Adiuro vos in nomine domini nostri ihesu christi.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

recedite hinc atque hec olera comedere nolite. Que sta
tim ad vocem viri dei usque ad unam omnes egresse sunt. ut ne una qui
dem intra spacium orti remaneret. Sed quid mirum quod hec
de episcopatus eius tempore narravimus. quando iam apud omnipotentem dominum ordine si
mul et moribus excreverat. dum illa magis miranda sint
que eum hic senex clericus puerulum adhuc fecisse testatur. Nam
ait quod eo tempore quo cum matre sua puer habitabat. egressus hospicium.
nonnumquam sine linea crebro etiam sine tunica revertebatur. quia mox ut nu
dum quempiam repperisset. vestiebat. hoc se expolians. ut ante dei oculos
illi obtentu mercedis vestiret. Quem mater sua frequenter increpare
consueverat dicens. quod iustum non esset ut ipse inops pauperibus vestimenta
largiretur. Que die quadam orreum ingressa. pene omne triticum quod
sibi in stipendio totius anni paraverat. invenit a filio suo pau
peribus expensum. Cumque semetipsam alapis pugnisque tunderet. quod
anni
quasi subsidia perdidisset. supervenit bonifacius puer dei. eamque ut
quibus valuit consolari cepit. Que cum nil consolationis admitteret.
hanc rogavit ut ab orreo exire debuisset. in quo ex omni eorum tri
tico parum quid inventum est remansisse. Puer autem dei sese illic pro
tinus in orationem dedit. Qui post paululum egressus ad orreum matrem
reduxit. quod ita tritico plenum inventum est. sicut plenum antea non fue
rat. Cum mater illi totius anni supra se congregasse gaudebat.
quo viso miraculo compuncta mater. ipsa iam cepit agere ut daret
que sic celeriter posset quod petisset accipere. Hec itaque in hospicii
sui vestibulo gallinas nutrire consueverat. sed eas ex vicina vul
pes veniens auferebat. Quadam vero die dum in eodem vesti
bulo puer bonifacius staret. vulpis ex more venit. et gallinam
abstulit. Ipse autem concitus ecclesiam intravit. et se in orationem prosternens.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aptis vocibus dixit. Placet tibi domine ut de nutrimento magistri mei man-
ducare non possim? Ecce enim gallinas quas nutrit, vulpis co-
medit. Qui ab oratione surgens ecclesia egressus est. Mox autem vulpis
rediit, gallinam quam in ore tenebat dimisit. Atque ipsa moriens
ante eius oculos in terram cecidit. **PETRUS.** Valde mirum quod ex-
audire preces in se sperantium etiam in rebus vilibus dignatur deus.
Hoc petre ex magna conditoris nostri dispensatione **GREGORIUS.**
agitur, ut per minima que percipimus sperare maiora debeamus. Exau-
ditus namque est in rebus vilibus puer sanctus et simplex, ut in parvis
disceret, quantum de deo presumere in magnis petitionibus debet. **PETRUS.**
Placet quod dicis. **GREGORIUS. De Furtunato Tudertine civitatis episcopo.** 12
Alius quoque vir vite venerabilis in eisdem partibus fuit For-
tunatus nomine, Tudertine ecclesie antistes. qui in effugandis
spiritibus inmundis immense virtutis gratia pollebat, ita ut non
numquam ab obsessis corporibus legiones demonum pelleret, et
continue orationis studio intentus, obiectas contra se eorum mul-
titudines superaret. Huius quoque viri familiarissimus fuit Iu-
lianus nostre ecclesie defensor, qui ante non longum tempus in hac urbe
defunctus est. cuius ego quoque hoc didici relatione quod narro, quia
sepe quod gestis illius ausu familiaritatis interfuit, eiusque post
memoriam ad instructionem nostram quasi favum in dulcedinem
in ore retinebat. Matrona quedam nobilis in vicinis Tuscie
partibus habebat nurum, que intra breve tempus quam filium
eius acceperat, cum eadem socru sua ad dedicationem oratorii
beati Sebastiani martyris fuerat invitata. Nocte vero eadem
quam subsequenti die ad dedicationem predicti oratorii fuerat
processura, voluptate carnis devicta a viro suo sese ab-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

stinere non potuit. Cumque mane facto conscientiam deterreret
perpetrata carnis delectatio. processionem uero impartiri uere-
cundia: plus erubescens uultum hominum quam dei iudicium
metuens. cum socru sua ad dedicandum oratorium processit.
Mox uero ut reliquie beati sebastiani martyris oratorium sunt ingresse:
eandem predicte matrone nurum spiritus malignus arripuit.
et coram omni populo uexare cepit. Uidens uero oratorii presbiter dum
hanc uehementissime uexari conspiceret: ex altari protinus
sindonem tulit. eamque cooperuit. Sed hunc repente simul
diabolus inuasit: et quia ultra uires uoluit quoque presumere.
compulsus est cognoscere in sua uexatione quis esset. Hi uero
qui aderant puellam in manibus ex oratorio sublatam ad do-
mum propriam deportauerunt. Cumque hanc antiquus hostis uexa-
tione continua uehementer attereret: propinqui sui eam carnaliter
amantes. atque amando persequentes: ad obtinendum salutis
remedium maleficis tradiderunt. ut eius animam funditus exstin-
guerent. cuius carni magicis artibus ad tempus prodesse co-
narentur. Ducta itaque est ad fluuium: atque in aquam missa.
Ibique diutinis incantationibus agere malefici moliebantur: ut
is qui eam inuaserat diabolus exiret. Sed miro omnipotentis dei iudicio.
dum peruersa arte ab ea unus repellitur: in eam subito legio intrauit.
Cepit ex hoc illa tot motibus agitari. tot uocibus clamoribusque
perstrepere: quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio, parentes eius
sue perfidie culpam fatentes: hanc ad uirum uenerabilem
fortunatum episcopum duxerunt. eique reliquerunt. Qui ille susceptam.
multis se diebus ac noctibus in orationem dedit. Tantoque adnisu
precibus incubuit: quanto et in uno corpore contra se adsistere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

legionis aciem inuenit. Cumque non post multos dies ita sanam atque
incolumem reddidit, acsi in eam ius proprium diabolus numquam habuis-
set. Alio quoque tempore idem uir omnipotentis dei famulus ex obsesso quodam
homine immundum spiritum excussit. Qui malignus spiritus cum uesperas-
cente iam die secretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum quempiam
esse simulans, se circuire cepit ciuitatis plateas et clamare. O
uir sanctum Fortunatum episcopum, ecce quid fecit. peregrinum hominem
de hospicio suo expulit. quero ubi requiescere debeam, et
in ciuitate eius non inuenio. Tunc quidam in hospicio cum uxore sua
et paruulo filio ad prunas sedebat. Qui uocem eius audiens,
et quid ei episcopus fecit requirens, hunc inuitauit hospicio. sedere
secum iuxta prunas fecit. Cumque uicissim aliqua confabularentur,
paruulum eius filium idem malignus spiritus inuasit, atque in easdem
prunis proiecit, ibique mox eius animam excussit. Qui orbatus miser
uel quem ipse susceperit, uel quem episcopus expulisset, agnouit.
Quidnam hoc esse dicimus, ut occidendi ausum ex eius PETRUS.
hospicio antiquus hostis acceperit, qui hunc peregrinum estimans ad se
hospitalitatis gratia uocasset. GREGORIUS. Multa Petre ui-
dentur bona et non sunt, quia bono animo non fiunt. Unde et in euangelio
ueritas dicit. Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum
tenebrosum erit. Quia cum praua est intentio que precedit, prauum
est opus omne quod sequitur, quamuis rectum esse uideatur. Ego namque hunc
uirum qui dum quasi hospitalitatem exhibet orbatus est, non pietatis
opere estimo delectatum, sed episcopi derogatione. Nam pena
subsequens innotuit, quia precedens illa susceptio sine culpa
non fuit. Sunt namque nonnulli, qui ideo bona facere student.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ut gratiam aliene operationis obnubilent. Nec pascuntur
bono quod faciunt, sed laude boni qua ceteros preminent. Qua
de re existimo, hunc virum qui malignum spiritum in hospitalitate
suscepit, ostentationi potius intendisse quam operi, ut meliora
quam episcopus fecisse videretur. Quatinus ipse susciperet eum quem vir
domini Fortunatus expulisset. PETRUS. Ita ut dicis est.
Nam finis operis probabat quod munda susceptio in operatione non
fuerit. GREGORIUS. Alio quoque tempore dum oculorum quidam lumen
amisisset, ad eum deductus intercessionis eius opem petiit, et
impetravit. Nam cum vir dei oratione facta eius oculis sig
num crucis imprimeret, ab eis protinus luce reddita nox ceci
tatis abscessit. Preterea equus cuiusdam militis in rabiem fuerat
versus, ita ut a multis vix teneri posset, sed quosque potuisset
invadere, eorum membra morsibus dilaniaret. Tunc utcumque a mul
tis ligatus, ad virum dei deductus est. Qui mox eius capiti extensa
manu signum crucis edidit, cunctam eius rabiem in mansue
tudinem mutavit, ita ut mitior post existeret quam ante illam
vesaniam fuisset. Tunc idem miles equum suum quem celerrimo
miraculo in pio vidit immutatum, eidem sancto viro decre
vit offerendum. Quem cum ille suscipere renueret, ipse vero in
precibus ne despiceretur eius oblatio perseveraret, sanctus vir mediam
duarum partium viam tenens, et petitionem audivit militis,
et munus suscipere pro exhibita virtute recusavit. Prius
namque dignum pretium [illegible] prebuit, et post equum qui sibi offerebatur
accepit. Quia [illegible] enim si non susciperet eum contristari
conspexerat, caritate [illegible] cogente emit quod necessarium

(c) 2006 Ministerio de Cultura

n̄ habebat., Neq; hoc silere de hui' uiri uirtutib' debeo:
q̄d an̄ dies ferre .xii. agnoui., Quidā nāq; ad me deduct'
ē senex paup.' atq; ut m̄ senū collocutio ēē semp ama-
bilis solet: studiose hē un̄ eēt inq̄siui., Qui se de tudertina
ciuitate ēē r̄pdit., Cui inqm̄., Queso te pat.' fortunatū
ep̄m nosti: Qui ait., Noui: et bene noui., Tc̄ ipse subiūxi.
Uic rogo siqua illi' miracula cognouisti: et desid̄anti m̄
q̄lis uir fuerit innotesce., Qui ait., homo ille longe fuit
ab istis hominib': q̄s uidem' m̄., Nā q̄cq̄d ab omp̄e dō
petiit: ita dū peteret impetrauit., Cui' hoc unū narro
miraclm̄: q̄d ad p̄sens animo occurrit., Quodā nāq; die
gothi iuxta tudertinā ciuitatē uenerāt: q̄ ad partes re-
uenne p̄perabant., S; duos paruos puerulos de possessione
abstulerant: que possessio p̄fate tudertine ciuitati
subiacebat., Hoc cū uiro scīssimo fortunato nunciatū
fuisset: ptin' misit. atq; eosdē gothos ad se fec̄ euocare;
Quos blando sermone alloq̄ns: eo4 p̄' studuit asp̄itatem
placare: & p' intulit dic&., Quale uultis p̄ciū dabo:
et puerulos q̄s abstulistis reddite: inq; hoc uir grā
p̄bete., Tc̄ is q̄ prior eo4 ēē uidebat': r̄pdit dic&., Quicq̄d
aliud p̄cipis facere parati sum': nā istos puerulos nul
latin' reddem'., Cui uenerandus uir blande minat'
ē dic&., Contristas me: et n̄ audis patrē tuū., Noli
me contristare: ne n̄ expe[...]diat., S; isdem
gothus in cordis sui feri[...]tate p̄manens:
negando discessit., Die u̅[...]altera digressur'

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rursum ad episcopum venit. quem isdem vir pro praedictis pueris iter
episcopus rogavit. Cumque ad reddendum nullomodo consentire voluisset. con
tristatus episcopus dixit. Scio quia tibi non expedit. quod me contristato discedis.
Quae verba gothus despexit. atque ad hospitium reversus. eosdem pue
ros de quibus agebatur. equis superimpositis cum suis hominibus praemisit. ipse vero sta
tim ascendens equum subsecutus est. Cumque in eadem civitate ante beati petri
apostoli ecclesiam venisset. equus eius pede lapsus est. Qui cum eo corruit. et ei
mox coxa confracta est. Ita ut in duabus partibus os esset divisum.
Tunc elevatus in manibus. reductus ad hospitium est. qui festinus misit. et pueros
quos praemiserat reduxit. et viro venerabili fortunato mandavit dicens;
Rogo te pater. mitte ad me diachonum tuum. Cuius diachonus dum ad
iacentem venisset. pueros quos reddituri se episcopo omnino negaverat. ad me
dium deduxit. eosque diachono illius reddidit dicens. Vade et dic domino meo
episcopo. Quia maledixisti mihi. ecce percussus sum. sed pueros quos quaesisti recipe.
et pro me rogo intercede; Susceptos itaque puerulos. ad episcopum diachonus
reduxit. Cui benedictam aquam venerabilis fortunatus statim dedit dicens;
Vade citius. et eam super iacentis corpus proice. Perrexit itaque diachonus. atque ad go
thum ingressus. benedictam aquam super membra illius aspersit. Res mira.
et vehementer stupenda. Mox ut aqua benedicta gothi coxam contigit.
ita omnis fractura solidata est. et saluti pristinae coxa restituta. ut
hora eadem de lecto surgeret. et ascenso equo iter coeptum ageret. ac si
nullam umquam lesionem corporis pertulisset. Factumque est. ut qui sancto viro
fortunato. pueros cum pretio reddere obedientia subiectus noluit.
eos sine pretio pena subactus daret. His igitur expletis. studebat ad
huc senex de eo et alia narrare. Sed quia non nulli aderant ad quos ex
ortando occupabar. iamque diei tardior hora incubuerat. Facta

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uenerabilis fortunati. dicit mihi audire non licuit. quod audire si li
ceat semper uolo. Sed die alio. idem senex rem de illo magis adhuc
mirabilem narrauit dicens. In eadem tudertina urbe. marcel
lus quidam bone actionis uir cum duabus sororibus suis habitabat.
Qui adueniente molestia corporis. ipso sacratissimo uesperascente
iam sabbato paschali defunctus est. Cuius corpus cum longius esset efferendum.
die eodem sepeliri non potuit. Cumque mora esset temporis ad explen
dum debitum sepulture. sorores eius morte illius afflicte. cucurrerunt
flentes ad uenerabilem fortunatum. eique magnis uocibus clamare
ceperunt. Scimus quia apostolorum uitam tenes. leprosos mundas. cecos illumi
nas. ueni et resuscita mortuum nostrum. Qui mox ut earum fratrem
cognouit defunctum. flere ipse etiam de morte illius cepit. eisque
respondit dicens. Recedite. et hoc dicere nolite. quia iussio omnipotentis
dei est. cui contraire nullus hominum potest. Illis itaque discedentibus. tris
tis ex morte eius mansit episcopus. Subsequenti autem die dominico.
ante exsurgentis lucis crepusculum. uocatis duobus diaconibus
suis. perrexit ad domum defuncti. Accessit ad locum ubi iacebat
corpus exanime. ibique se in orationem dedit. Expleta autem prece sur
rexit. et iuxta corpus defuncti sedit. Non autem egrandi uo
ce defunctum per nomen uocauit dicens. Frater marcelle. Ille autem
ac si leuiter dormiens ad uicinam uocem quamuis modicam fuisset
excitatus. statim oculos aperuit. atque episcopum respiciens dixit. O
quid fecisti. o quid fecisti. Cui episcopus respondit dicens. Quid feci. At
ille ait. Duo hesterno uenerunt die. qui me eicientes ex
corpore in bonum locum duxerunt. Hodie autem unus missus est. qui
dixit. Reducite eum. [illegible] fortunatus episcopus in domum illius ue
nit. Quibus expletis uerbis. mox et ex infirmitate conualuit. et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in hac uita diuci⁹ mansit. Nec tn̄ credēdū ē quia locū
quē acceperat pdidit: q̄ dubiū n̄ ē q̄d incessori sui pcib⁹
potuit p⁹ mortē meli⁹ uiuere. q̄ i an̄ mortē studuit om̄pi
dn̄o placere. S; cur multa de ei⁹ uita dicim⁹. cū nunc
usq; ad corp⁹ illi⁹ tot uirtutū documenta teneam⁹. De
moniacos q̄ppe absoluere. egros curare. q̄ciēs ex fide
petit: ut uiuens ꝯsueuat. hoc indesinent̄ facē. i apud
mortua sua ossa pseuat. S; libet petre adhuc ad ua
leriē puīcię partes. narrationis meę uba reducere.
de q̄b⁹ me ꝑ̄rima ualde miracla ex ore uenerabil for
tunati cui⁹ longe sup⁹ memoriā feci ꝯtigit audisse.
Qui crebro ad me nc̄ usq; ueniens. dū facta m̄ ueterū
narrat: noua refectione me faciat. Qdā naq; in eadē puin
cia martiri⁹ noīe deuot⁹ ualde om̄pi dō famul⁹ fuit. De martir... cho puīcie
q̄ hoc de uirtutis suę testimonio signū dedit. Dū q̄dā die
fr̄s illi⁹ subcinericiū panē fecissent. eiq; obliti ēēnt crucis
signū impmē. sic in hac puincia crudi panē ligno signari
solent. ut p q̄dras q̄tuor partiti uideant. isdē dī famul⁹
adfuit. eisq; referentib⁹. signatū n̄ fuisse agnouit. Cūq;
iā panis ille prunis ēēt et cinerib⁹ cohopt⁹. dixit. Quare
hc̄ minime signastis. Qui hec dicēs. signū crucis digito
cont̄ prunas fecit. Quo signato: pan⁹ inmensū crepitū
panis dedit. acsi igens in ignib⁹ olla crepuisset. Qui dū coct⁹
p⁹ modū fuisset ab igne subtract⁹. ea cruce signat⁹ inuēt⁹
ē. q̄m n̄ contact⁹. s; fides fecerat. In eo etiā loco interamna
uallis dr̄. q̄ a multis ūbo rustico interamna nominatur. i
in q̄ erat q̄dā uir uite ualde admirabilis. noīe seuerus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ecclesie beate marie dei genitricis et semper virginis sacerdos. Hic cum quidam pater familias ad extremum venisset diem: missis concite nuntiis eius rogavit ut ad se quantocius veniret. suisque orationibus pro peccatis eius intercederet. ut acta de malis suis penitencia. solutus culpa ex corpore exiret. Qui videlicet sacerdos inopinate contigit ut ad putandam vineam fuisset occupatus: atque ad se venientibus diceret. Antecedite: ecce ego vos subsequor.

Cumque videret sibi in eodem loco operis parum aliquid superesse: paululum moram fecit. ut opus quod minimum restabat expleret.

Quo expleto: cepit ad egrum pergere. Eunti vero in itinere: occurrentes hi qui prius venerant. obviam facti sunt dicentes. Quare tardasti pater?

Noli fatigari: quia iam defunctus est. Quo audito ille contremuit. magnisque vocibus se interfectorem illius clamare cepit. Flens itaque pervenit ad corpus defuncti: seseque coram lecto illius cum lacrimis in terram dedit. Cumque vehementer fleret. in terra caput tunderet. et se reum mortis illius clamaret. repente is qui defunctus fuerat animam recepit. Quod dum multi qui circumstabant aspicerent: admirationis vocibus emissis: ceperunt amplius pre gaudio flere.

Cumque eum requirerent ubi fuerit. vel quomodo redisset: ait. Teterrimi valde erant homines qui me ducebant: ex quorum ore ac naribus ignis exibat quem tolerare non poteram. Cumque per obscura loca me ducerent: subito pulchre visionis iuvenis cum aliis nobis euntibus obviam factus est: qui me trahentibus dixit. Reducite illum: quia severus presbyter plangit. Ei enim lacrimis eum dominus donavit.

Qui scilicet reversus: protinus de terra surrexit. eique penitenciam agenti: opem sue intercessionis prebuit. Et dum per dies septem de perpetratis culpis penitenciam ageret: octavo die letus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de corpore exiuit. Perpende quaeso hunc de quo loquimur seuerum quia
dilectum dominus attendit: quem contristari nec ad modicum pertu-
lit. **PETRUS.** Admiranda sunt ualde haec: quae me hucusque
latuisse. Sed quid esse dicimus quod tales uiri nunc nequeunt inueniri:
GREGORIUS. Ego petre multos tales in hoc seculo nec modo deesse exis-
timo. Neque enim si talia signa non faciunt: ideo tales non sunt. Vitae
namque uera estimatio in uirtute est operum. non in ostensione
signorum. Nam sunt plerique: qui et si signa non faciunt. signa
tamen facientibus dispares non sunt. **PETRUS.** Vnde mihi rogo
hoc ostendi potest quod sunt quidam qui signa non faciunt: et tamen fa-
cientibus dissimiles non sunt: **GREGORIUS.** Numquid nam nes-
cis quoniam paulus apostolus petro apostolorum primo in principatu apostolico
frater est: **PETRUS.** Scio plane. nec dubium est: quia et si minimus
omnium apostolorum. tamen plus omnibus laborauit. **GREGORIUS.** Ut bene
ipse reminisceris: petrus in mare pedibus ambulauit. pau-
lus in mare naufragium pertulit. Et in uno eodemque elemento: et
ubi paulus ire cum naui non potuit: ubi petrus cum pedibus iter fecit.
Patet igitur constat: quia cum utriusque uirtus fuerit dispar in miraculo:
utriusque tamen meritum dispar non est in caelo. **PETRUS.** Placet
fateor omnino quod dicis. Ecce aperte cognoui quia uita
et non signa quaerenda sunt. Sed quoniam ipsa signa quae fiunt. bone
uite testimonium ferunt: quaeso adhuc siqua sunt referas. ut esurientem me per ex-
empla bonorum pascas. **GREGORIUS.** Vellem te in laudibus redemp-
toris de uiri uenerabilis benedicti miraculis aliqua narrare: sed
ad haec explenda hodiernum tempus uideo non posse
sufficere. Liberius itaque hoc loquemur: si aliud exor-
dium sumamus. **Explicit liber dialogorum primus.**

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Incipit uita sancti benedicti abbatis in secundo libro.

Fuit uir uite uenerabilis gratia benedictus et nomine: ab ipso pueritie sue tempore cor gerens senile. Etatem quippe moribus transiens: nulli animum uoluptati dedit. Sed dum in hac terra esset quo temporaliter libere uti potuisset: despexit iam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia nursie exortus: rome liberalibus litterarum studiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta uitiorum cerneret: eum quem quasi in ingressu mundi posuerat retraxit pedem;

Ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in inmane precipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis relicta domo rebusque patris: soli deo placere desiderans: sancte conuersationis habitum quesiuit. Recessit igitur scienter nescius et sapienter indoctus.

Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca que narro quattuor discipulis illius referentibus agnoui. Constantino scilicet reuerentissimo ualde uiro: qui ei in monasterii regimine successit.

Ualentiniano quoque qui annis multis lateranensi monasterio prefuit: simplicio qui congregationem illius post eum tertius rexit. honorato etiam qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat preest. Hic itaque cum iam relictis litterarum studiis petere deserta decreuisset: nutrix que hunc arctius amabat sola secuta est.

Cumque ad locum uenissent qui effide dicitur: multisque honestioribus uiris caritate se illic detinentibus in beati petri ecclesia demorarentur: predicta nutrix illius ad purgandum triticum a uicinis mulieribus prestari sibi capisterium petiit. quod super mensam incaute dere[lictum]

(c) 2008 Ministerio de Cultura

tum casu accidente fractum est. Sicque ut in duabus partibus in
ueniretur diuisum. Quod mox ut rediit, inuenit nutrix illius
uehementissime flere cepit. quia uas quod prestitum acceperat. fractum ui
debat. Benedictus autem religiosus et pius puer. cum nutricem suam flere
conspiceret. eiusque dolori compassus. ablatis secum utrisque fracti capisterii
partibus. sese cum lacrimis in orationem dedit. Qui ab oratione surgens. i
ta iuxta se uas sanum repperit. ut in eo fracture inueniri ue
stigia nulla potuissent. Mox autem nutricem suam blande consolatus.
ei sanum capisterium reddidit. quod fractum tulerat. Que res in loco
eodem a cunctis est agnita. atque in tanta admiratione abita.
ut hoc ipsum capisterium eius loci incole in ecclesie ingressu suspen
derent. quatinus et presentes et secuturi omnes agnoscerent. benedictus puer conuer
sationis gratiam a quanta perfectione cepisset. Quod annis multis
illic ante oculos omnium fuit. et usque adhec longobardorum tempora sup
fores ecclesie pependit. Sed benedictus plus appetens mala mundi
perpeti quam laudes. laboribus fatigari. quam uite huius fauoribus extolli.
nutricem suam occulte fugiens. deserti loci secessum petiit. cui sublac
uocabulum est. Qui a romana urbe. xl. fere milibus distans. frigi
das atque perspicuas emanat aquas. Que illic uidelicet aquarum
abundancia in extenso prius lacu colligitur. ad postremum uero in
amnem diriuatur. Quo dum fugiens pergeret. monachus quidam romanus nomine.
hunc euntem repperit. quo tenderet requisiuit. Cuius cum desiderium cog
nouisset. et secretum tenuit. et adiutorium impendit. Eique sancte
conuersationis abitum tradidit. et in quantum licuit ministrauit. Vir
autem dei ad eundem locum perueniens in artissimo specu se tradidit.
tribusque annis excepto romano monacho omnibus incognitus man
sit. Qui uidelicet romanus non longe in monasterio sub deo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dati patris regula destringebat. Sed pie eidem patris sui oculis fu
rabatur horas. et quem sibi ad manducandum subripere poterat.
diebus certis benedicto panem ferebat. Ad eundem uero specum a ro
mani cella iter non erat: quia excelsa desuper rupis eminebat.
Sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatum. romanus depo
nere panem consueuerat. In quo etiam resti paruum tintinnabulum
inseruit: ut ad sonum tintinnabuli uir dei cognosceret.
quando sibi romanus panem preberet. quem exiens acciperet.
Sed antiquus hostis unius caritati inuidens. alterius refectioni.
cum quadam die submitti panem conspiceret: iactauit lapidem
et tintinnabulum fregit. Romanus tamen modis congruentibus
ministrare non desiit. Cum uero iam omnipotens deus et romanum
uellet a labore quiescere: et benedicti uitam in exemplum
hominibus demonstrare: ut posita super candelabrum lucerna
clarescret. quatinus omnibus qui in domo dei sunt luceret: cuidam
presbitero longius manenti qui refectionem sibi in paschali festi
uitate parauerat. per uisum dominus apparere dignatus est dicens.
Tu tibi delicias preparas. et seruus meus illo in loco fame cru
ciatur. Qui protinus surrexit: atque in ipsa paschali sol
lempnitate cum alimentis que sibi parauerat. ad locum te
tendit. et uirum dei per abrupta montium. per concaua
uallium. per defossa terrarum quesiuit: eumque latere in specu repe
pit. Cumque oratione facta et benedicentes omnipotentem dominum
consedissent: post dulcia uite colloquia is qui aduenerat presbiter
dixit. Surge et summamus cibum: quia hodie pascha est.
Cui uir dei respondit dicens. Scio quod pascha est: quia uidere te me
rui. Longe quippe ab hominibus positus: quia die eodem paschali

(c) 2006 Ministerio de Cultura

esse sollempnitatis ignorabat. Venerabilis autem presbiter rursus asse
ruit dicens. Veraciter hodie resurrectionis dominice paschalis dies
est. abstinere tibi minime congruit. quia et ego ad hoc missus sum. ut
dona omnipotentis domini pariter sumamus. Benedicentes igitur deum. sump
serunt cibum. Expleta itaque refectione et colloquio. ad ecclesiam
presbiter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam
pastores invenerunt. Quem dum vestitum pellibus inter frutecta
cernerent. aliquam bestiam esse crediderunt. Sed cognoscentes dei fa
mulum. eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mu
tati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca cunctis innotuit.
Factumque est ita ut ex illo iam tempore a multis frequentari cepisset.
Qui cum ei cibos deferrent corporis. ab eius ore in suo pectore alimen
ta referebant vite. Quadam vero die dum solus esset. temptator affuit.
Nam nigra parvaque avis quam vulgo merula vocatur. circa eius faciem
volitare cepit. eiusque vultui importune insistere. ita ut capi
manu posset. si hanc vir sanctus tenere voluisset. Sed signo crucis edito.
recessit avis. Tanta autem carnis temptatio avi eadem recedente
secuta est. quantam vir sanctus numquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando
feminam viderat. quam malignus spiritus ante eius oculos mentis reduxit. Tantoque
igne servi dei animum in specie illius accendit. ut se in eius pec
tore amoris flamma vix caperet. et iam pene deserere heremum
voluptate victus deliberaret. Cum subito superna gratia respectus
ad semetipsum reversus est. atque urticarum et veprium iuxta densa
succrescere fructeta conspiciens. exutus indumento nudum
se in illis spinarum aculeis et urticarum incendiis proiecit.
Ibique diu volutatus. toto ex eis corpore vulneratus exiit. quia
voluptatem in dolorem traxit. Cumque bene penaliter

vulneratus exiit ... penitus ... a corpore

arderet foris. extinxit quod illicite ardebat intus. Vicit
itaque peccatum: quia mutavit incendium. Ex quo videlicet
tempore sicut post discipulis ipse perhibebat. ita in illo est temptatio
voluptatis edomita: ut tale in se aliquid minime sen
tiret. Ceperunt postmodum multi iam mundum relinquere.
atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe a temp
tationis vicio. iure iam factus virtutum magister. Unde
et per moysen precipitur: ut levite a viginti quinque annis
et supra ministrare debeant. Ab anno vero quinquagesimo: custo
des vasorum fiant. PETRUS. Iam quidem prolati testimonii mihi
aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc planius postulo expo
ni. GG. Liquet petre quod in iuventute carnis
temptatio ferveat: ab anno autem quinquagesimo calor corporis
frigescat. Vasa autem sacra sunt: fidelium mentes. Electi ergo
cum adhuc in temptatione sunt: subesse eos ac servire ne
cesse est. et obsequiis laboribus fatigari. Cum vero iam etate tran
quilla. calor recesserit temptationis: custodes vasorum fiunt.
quia doctores animarum fiunt. PETRUS. Fateor. pla
cet quod dicis. Sed quia prolati testimonii claustra reserasti: quaeso
ut de vita iusti debeas ea que sunt incoata percurrere.
Recedente igitur temptatione: vir dei quasi spinis erutis GG.
exculta terra de virtutum segete ferali fructum dedit.
P precomio itaque eximie conversationis celebre nomen eius habe
batur. Non longe autem monasterium fuit: cuius congregati
onis pater defunctus est. Omnisque ex illo congregatio ad eun
dem venerabilem benedictum venit. et magnis precib(us)
ut ei preesse deberet petiit. Qui diu negando distulit:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

suis illorumque fratrum moribus conuenire non posse praedixit. Sed uictus
quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio re-
gularis uitae custodiam teneret, nullique ut prius per actus
illicitos in dextrum leuamque partem deflectere a conuersationis
itinere liceret: suspecti fratres insane saeuientes semet
ipsos prius accusare coeperunt quia hunc sibi praeesse poposcerant.
Quorum scilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offen-
debat. Cumque sub eo conspicerent illicita non licere, et se dole-
rent assueta relinquere, durumque esset quod in mente ueteri co-
gebantur noua meditari, sicut prauis moribus semper grauis
est uita bonorum, tractare de eius aliquid morte conati sunt.
Qui inito consilio uenenum uino miscuerunt. Et cum uas uitreum
in quo ille pestifer potus habebatur recumbenti patri ex more mo-
nasterii ad benedicendum fuisset oblatum, benedictus extensa
manu signum crucis edidit. Et uas quod longius tenebatur
eodem signo rupit. Sicque confractum est ac si in illo uase
mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus uir
dei quia potum mortis habuerat quod portare non potuit
signum uitae. Atque illico surrexit, et uultu placido, mente
tranquilla, conuocatos fratres allocutus est dicens: Misereatur uestri fratres
omnipotens deus. Quare in me ista facere uoluistis? Numquid
non prius dixi uobis quia uestris ac meis moribus minime conueniret? Ite
et iuxta mores uestros uobis patrem quaerite, quia me post haec mini-
me habere potestis. Tunc ad locum dilectae solitudinis rediit,
et solus in superni inspectoris oculis habitauit secum. PETRUS.
Minus patenter intellego quidnam sit habitauit secum. GREGORIUS.
Si sanctus uir contra se unanimiter conspirantes suaeque conuersationi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lõge dissimiles. coact⁹ diu sub se tenē uoluisset: ⁊ fortasse sui
uigoris usū et modū tranquillitatis mentis excederet: atq; a con
templationis lumine. mentis sue oclm declinasset. Dūq; coti
die illoꝝ in correctione fatigat⁹ min⁹ curaret sua: et se
forsitan relinqueret. et illos n̄ inuenirēt. Nā quoties p co
gitationis motū nimie ext̄ nos ducimur: et nos sum⁹
et nob̄c n̄ sum⁹: q̄ nosmetipsos minime uidētes. p alia ua
gam̄. An illū sec̄ fuisse dicim⁹ q̄ in lōginq̄ regionē abijt:
portionē quā acceperat consūpsit: uni in ea ciui se adhe
sit. porcos pauit: q̄s ⁊ māducare siliquas uideret ⁊ esuriret:
q̄ tn̄ cū p̄modū cep̄ cogitare bona q̄ pdidit: scriptū de illo
ē. In se reuers⁹ dix. Quanti mercennarij in domo patris mei
abundant panib⁹: Si g̃ sec̄ fuit: ūn ad se redijt. Hūc g̃
uenerabilē uirū sec̄ abitasse dixerī: q̄ in sua sēp custodia
circūspect⁹ ante oculos conditoris se sēp aspiciens. se sēp examinās.
ext̄ se mentis sue oclm n̄ diuulgauit. petrus. Quod g̃ qd
de petro ap̄lo sc̄ptū ē. dū de carcere ab angelo educt⁹ fuisset:
q̄ ad se reuers⁹ dix. Nc̄ scio uere q̄ misit dn̄s angelm suū et
eripuit me de manu herodis: et de oī expectatione plebi
iudeoꝝ. gregorius. Duob⁹ modis petre ext̄ nos duci
mur: q̄ aut p cogitationis lapsū sub nosmetipsos recedi
m⁹. aut p contemplationis gr̄a sup nosmetipsos leuam̄. Ille itaq;
q̄ porcos pauit: uagatione mentis et inmundicie sub se
metipso cecidit. Iste uo quē angls soluit eiq; mentem in
extasi rapuit: ext̄ se [illegible] eq̄de ē. s; sup semetipsū fuit.
Uterq; g̃ ad se redijt: qn̄ et ille ab errore cordis se collegit ad
cor. et ille a contemplationis culmine ad hoc redijt. q̄ intellectu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

communi et proximi fuit. Venerabilis igitur benedictus in illa solitudine
habitauit secum, in quantum se intra cogitationis claustra custo
diuit. Nam quotiens eum contemplationis ardor in altum rapuit,
se procul dubio ... sub se reliquit. PETRUS. Patet quod dicis.
sed quaeso respondeas si deserere fratres debuit quos semel suscepit.
GREGORIUS. Ut ego petre existimo ibi adunati aequanimiter
portandi sunt mali, ubi inueniuntur aliqui qui adiuuentur boni. Ubi
namque omnimodo fructus de bonis deest, fit aliquando de malis labor
superuacuus, maxime si e uicino causae suppetant, quae
fructum deo ualeant ferre meliorem. Vir itaque sanctus propter quem
custodiendum staret, qui omnes unanimiter se persequentes cerneret.
Et saepe agitur in animo perfectorum, quod silencio praetereundum non est, quia
cum laborem suum sine fructu esse considerant, in loco alio ad laborem
cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius praedicator, qui dissolui
cupit et cum Christo esse, cui uiuere Christus est, et mori lucrum, qui certa
mina passionum non solum ipse appetit, sed ad toleranda haec et alios
accendit, Damasci persecutionem passus, ut potuisset euadere,
murum, funem, sportamque quaesiuit, seque latenter deponi uoluit.
Numquid nam paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro Ihesu amo
re testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse
conspiceret et grauem laborem, ad laborem se alibi cum fructu seruauit.
Fortis etenim praeliator dei teneri intra claustra noluit, certaminis
campum quaesiuit. Unde et de eo quoque uenerabilis benedictus si libenter
audis, citius agnoscis, quia tot uiros ipse indociles deseruit, quantos
in locis aliis ab animae morte suscitauit. PETRUS.
Ita esse ut doces, et manifesta ratio, et prolatum congruum testimo
nium declarat. Sed quaeso ut de uita tanti patris ad narrationis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ordine redeas. **Gregorius.** Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret: multi ab eo in loco eodem ad omnipotentis dei sunt servitium congregati. ita ut illic .xii. monasteria cum omnipotentis ihesu christi domini opitulatione construeret. In quibus statutis patribus: duodenos monachos deputavit. Paucos vero secum retinuit: quos adhuc in sua presentia aptius erudire iudicavit. Coepere etiam tunc ad eum romanae urbis nobiles et religiosi concurrere: suosque ei filios omnipotenti domino nutriendos dare. Tunc quoque bonae spei suas soboles. eutitius maurum: tertullus vero patricius placidum tradidit. Ex quibus maurus iunior cum bonis polleret moribus: magistri adiutor coepit existere. Placidus vero: puerilis adhuc indolis annos gerebat. In uno autem ex eis monasteriis quae circumquaque construxerat: quidam monachus erat. qui ad orationem stare non poterat. Sed mox ut se fratres ad studium orationis inclinassent: ipse egrediebatur foras. et mente vaga terrena aliqua et transitoria agebat. Cumque ab abbate suo saepius fuisset admonitus: ad virum dei deductus est. Qui et ipse quoque eius stultitiam vehementer increpavit. et ad monasterium reversus: vix duobus diebus viri dei admonitione tenuit. Nam die tertio ad usum proprium reversus: vagari tempore orationis coepit. Quod cum servo dei ab eodem monasterii patre quem constituerat nunciatum fuisset: dixit. Ego venio. eumque per memetipsum emendo. Cumque vir dei venisset in eodem monasterio. et constituta hora. expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent: aspexit quod eundem monachum qui manere in oratione non poterat. quidam niger puerulus per vestimenti fimbriam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

foras extrahebat. Tunc eidem patri monasterii pompe-
iano nomine, et mauro dei famulo secreto dixit. Num-
quid non aspicitis quis est qui istum monachum foras trahit? Qui
respondentes dixerunt. Non. Quibus ait. Oremus, ut vos etiam vide-
atis quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset ora-
tum, maurus monachus vidit. pompeianus autem eiusdem monas-
terii pater videre non potuit. Die igitur alia expleta oratione.
vir dei oratorium egressus. stantem foras monachum rep-
perit. quem pro cecitate cordis sui virga percussit. Qui ex illo die
nil persuasionis ulterius a nigro puerulo pertulit. sed ad oratio-
nis studium immobilis permansit. Sicque antiquus hostis
dominari non ausus est in eius cogitatione. ac si ipse percussus fuis-
set ex verbere. Ex his autem monasteriis que in eodem loco
construxerat. tria sursum in rupibus montis erant. Et
valde erat fratribus laboriosum semper ad lacum descendere.
ut aquam haurire debuissent. Maxime quia ex devexo
montis latere. grave erat descendentibus in timore periculum.
T c collecti fratres ex eisdem tribus monasteriis ad dei famulum
benedictum venerunt dicentes. Laboriosum nobis est propter aquam coti-
die usque ad lacum descendere. et ideo necesse est ex eodem
loco monasteria mutari. Quos blande consolatus dimisit.
Y nocte eadem cum puerulo parvo nomine placido cuius superius
memoriam feci. eiusdem montis ascendit rupem. ibique diu
oravit. Et oratione completa. tres petras in loco eo-
dem pro signo posuit. atque ad suum cunctis illic nescientibus
monasterium rediit. Cumque die alio ad eum pro necessitate
aque predicti fratres redissent. dixit. Ite. et rupem illam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in quo tres petras super invicem positas inveneritis.
modicum cavate. Valet enim omnipotens deus etiam in illo mon
tis cacumine aquam producere. ut vobis laborem tanti
itineris dignetur auferre. Qui euntes. rupem montis
quam benedictus praedixerat. iam sudantem invenerunt. Cumque in ea
concavum locum fecissent. statim aqua repletus est, atque ab
illo montis cacumine usque ad inferiora derivatur.

…e ita sufficienter
…manavit. ut nunc
…ubtum defluat.

Alio quoque tempore gothus quidam pauper spiritu ad conversationem venit.
quem vir domini benedictus libentissime suscepit. Quadam
vero die ei dari ferramentum iussit. quod ad falcis similitu
dinem falcastrum vocatur. ut de loco quodam vepres absci
deret. quatenus illic fieri hortus deberet. Locus autem ipse quem
mundandum gothus susceperat. super ipsam laci ripam iace
bat. Cumque gothus isdem densitatem veprium totius virtutis
adnisu succideret. ferrum de manubrio prosiliens in lacum
cecidit. ubi scilicet tanta erat aquarum profunditas. ut spes require
ndi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perdito. treme
bundus ad maurum monachum cucurrit gothus. damp
num quod fecerat nuntiavit. et reatus sui egit penitenciam.
Quod maurus quoque monachus mox benedicto dei famulo curavit
indicare. Vir igitur domini benedictus hec audiens. accessit ad
locum. tulit de manu gothi manubrium. et misit in
lacum. Et mox ferrum de profundo rediit. atque manu
brium intravit. Qui statim ferramentum gotho reddi
dit dicens. Ecce labora. et noli contristari. Quadam
vero die dum idem venerabilis benedictus in cella consi
steret. praedictus placidus puer sancti viri monachus ad

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hauriendam aquam de lacu egressus est. Qui uas quod tenue
rat in aquam incaute submittens: ipse quoque cadendo se
cutus est. Quem mox unda rapuit: et pene ad unius sagittae
cursum a terra introrsus traxit. Vir autem dei intra cellam positus
hoc protinus agnouit. et maurum festine uocauit dicens.
Frater maure curre. quia puer ille qui ad hauriendam aquam
perrexerat in lacum cecidit. iamque eum longius unda trahit.
Res mira: et post petrum apostolum inusitata. Benedictione
etenim postulata atque percepta: ad patris sui imperium
concitus perrexit maurus. atque usque ad eum locum quo ab
unda deducebatur puer: per terram ire se existimans super
aquam cucurrit. eumque per capillos tenuit. rapido quoque cursu
rediit. Qui mox ut terram tetigit: ad se reuersus post terga respexit:
et quia super aquas cucurrisset agnouit. et quod presumere non potu
isset ut fieret: miratus extremuit factum. Reuersus ad pa
trem: rem gestam retulit. Vir autem uenerabilis benedictus.
hoc non suis meritis: sed obedientiae illius deputare cepit.
At contra maurus pro solo eius imperio factum dicebat: seque conscium
in illa uirtute non esse quam nesciens fecisset. Sed in hac hu
militatis mutuae amica contentione: accessit arbiter
puer qui ereptus est. Nam dicebat. Ego cum ex aqua traherer:
et super caput meum abbatis melotem uidebam: atque ipsum me
ex aquis educere considerabam. PETRUS. Magna sunt ualde
quae narras: et multorum aedificationi profutura. Ego boni
autem uiri miracula: quo plus bibo plus sitio. GREGORIUS. Cum
iam loca eadem in amore domini nostri ihesu christi longe lateque fer
uescerent: secularem uitam multi relinquerent. et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sub leui iugo redemptoris ceruicē cordis edoma-
rent. sic mos prauorū ē inuidere aliis uirtutis bo-
nū. qđ ipsi hr̄e n̄ appetunt; Vicine ecclē pbr̄ floren-
ciꝰ noīe. huiꝰ nr̄i diachoni florentii auus. antiq hostis
malicia perculsus sci uiri studiis cep emulari. et eiꝰ cōuersa-
tioni derogare. ut etiā quosq; posset ab illiꝰ uisitatione
compesce. Cūq; iā se cōspiceret eiꝰ puectibꝰ obuiare n̄ posse.
et cōuersationis illiꝰ opinionē crescere. atq; multos ad sta-
tū uite melioris. ipso q; eiꝰ opinionis pconio indesinēt
uocari. inuidie facibꝰ magis magisq; succensꝰ deterior fie-
bat. q cōuersationis illiꝰ hr̄e appetebat laudē. ſ hr̄e
laudabilē uitā nolebat. Qui eidē inuidie tenebris ce-
catꝰ. ad hoc usq; pductꝰ ē. ut seruo omīps dn̄i infectū
ueneno panē. quasi p benedictione transmitteret. Quē
uir dī cū grāꝝ actione suscep. ſ eū que pestis lateret
in pane n̄ latuit. Ad horā ū refectionis illiꝰ ex uicina
silua coruus uenire cōsueuerat. et panē de manu eiꝰ
accipe. Qui cū more solito uenisset. panē quē pbr̄ trans-
miserat. uir dī an̄ coruū piecit. eiq; pcep dicens; In noīe
ihū xp̄ dn̄i tolle hūc panē. et tali eū in loco pice. ubi a
nullo hoīe possit inueniri. Tūc coruus aperto ore. 7 ex-
pansis alis. cep circū eundē panē discurrere. atq; craci-
tare. acsi aperte dicet. 7 obedire se uelle. et tn̄ iussa im-
plere n̄ posse. Cui uir dī iterū atq; iterū pcipiebat.
Leua leua securꝰ. atq; ibi pice ū inueniri n̄ possit.
Qui diu demoratꝰ. quandoq; coruus momordit. leuauit et
recessit. Post triū ū horaꝝ spaciū. abiecto pane redijt.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et de manu hominis dei annonam quam consueverat accepit. Venerabilis
autem pater. ut vitam suam mardescere sacerdotis animum videret illi
magis quam sibi doluit. Sed praedictus florentius quia magistri corpus necare
non potuit. se ad extinguendas discipulorum animas accendit. ita
ut in orto celle cui benedictus inerat. ante eorum oculos nudas
septem puellas mitteret. que coram eis sibi invicem manum tenentes.
et diu ludentes. illorum mentem ad perversitatem libidinis in
flamarent. Quod sanctus vir de cella conspiciens. lapsumque adhuc
tenerioribus discipulis pertimescens. idque pro sua solius fieri per
secutione pertractans. invidie locum dedit. atque oratoria
cuncta que construxerat. sub statutis praepositis adiunctis fratribus
ordinavit. et paucis secum monachis ablatis. habitationem
mutavit loci. Moxque ut vir dei eius odium humiliter decli
navit. hunc omnipotens deus terribiliter percussit. Nam cum praedictus
presbyter stans in solario benedictum abcessisse cognosceret et exul
taret. perdurante immobiliter tota domus fabrica. hoc ipsum
in quo stabat solarium cecidit. et benedicti hostem conterens ex
tinxit. Quod viri dei discipulus maurus nomine statim venerabili
patri benedicto. qui adhuc a loco eodem vix decem milibus abe
rat. estimavit esse nunciandum dicens. Revertere. quia presbyter qui te
persequebatur extinctus est. Quod vir dei benedictus audiens in gravibus se
lamentis dedit. vel quia inimicus occubuit. vel quia de inimici
morte discipulus exultavit. Qua de re factum est. ut eidem quoque dis
cipulo penitenciam indiceret. quod mandans talia gaudere
de inimici interitu presumpsisset. PETRUS. Mira sunt
et multum stupenda que dicis. Nam in aqua ex petra pro
ducta moysen. in ferro vero quod ex profundo aque rediit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

heliseum in aquae itinere petrum, in corvi obedientia
heliam, in luctu autem mortis inimici david. Video et
perpendo vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

GG. Vir domini benedictus petre illius spiritum habuit qui per
concessae redemptionis gratiam electorum corda hominum
omnium implevit, de quo iohannes dicit: Erat lux vera quae
illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. Et de quo rursum scriptum est: De plenitudine eius nos omnes
accepimus. Nam sancti dei homines potuerunt a domino virtutes
habere, non etiam aliis tradere. Ille autem signa virtutis dedit
subditis, qui se daturum signum ionae promisit inimicis, ut
coram superbis mori dignaretur, et coram humilibus resurgere.
Quatenus et illi viderent quod contempnerent, et isti quod venerantes
amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, ut dum superbi
aspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent
gloriam potestatis. PETRUS. Quaeso te post haec ad quae loca vir sanctus mi-
gravit, vel si aliquas in eis virtutes ostendit innotesce.

GG. Sanctus vir ad alia demigrans locum non hostem mu-
tavit. Nam tanto post graviora praelia pertulit, quanto contra se aperte
pugnantem ipsum magistrum malitiae invenit. Castrum namque
quod casinum dicitur in excelsi montis latere situm est, Quod videlicet
mons extenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria milia
in altum se subrigens, velut ad aera cacumen tendit. Ubi vetus-
tissimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium
a stulto rusticorum populo apollo colebatur. Circumquaque etiam
in cultu demonum luci succreverant, in quibus adhuc eo-
dem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

insudabat. Ibi itaque vir dei perveniens contrivit ydo-
lum, subvertit aram, succidit lucos: atque in ipso templo
apollinis fuit. oraculum beati martini edificavit. Ubi vero ea-
dem ara apollinis fuit: oraculum sancti construxit iohannis, et com
morantem circumquaque multitudinem predicatione continua ad fidem
vocabat. Sed haec antiquus hostis tacite non ferens: non occulte
vel per somnium, sed aperta visione eiusdem patris se oculis inge-
bat: et magnis clamoribus vim se perpeti querebatur, ita ut
voces illius etiam fratres audirent: quamvis imagines minime
cernerent. Ut enim discipulis suis venerabilis pater dicebat: corpora-
libus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus et succensus apparebat.
qui in eum ore oculisque flammantibus sevire videbatur. Iam vero quae di-
ceret: audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum
vir dei minime responderet: ad eius mox contumelias erumpe-
bat. Nam cum clamaret dicens. benedicte benedicte: et eum sibi
nullomodo respondere conspiceret: protinus adiungebat. Maledic-
te non benedicte. quid mecum habes: quid me persequeris. Sed nunc
expectanda sunt contra dei famulum antiqui hostis nova cer-
tamina. Cui pugnam quidem volens intulit: sed occasiones
victorie ministravit invitus. Quadam vero die dum fratres habi-
tacula eiusdem celle construerent. lapis in medium iacebat: quem
in edificium levare decreverunt. Cumque eum duo vel tres mo-
vere non possent: plures adiuncti sunt. Sed ita immobilis
mansit: ac si radicitus in terra teneretur. Ut palam daretur
intelligi: quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet.
quem tantorum virorum movere manus non possent. Difficul-
tate igitur facta. ad virum dei missum est ut veniret. orando

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hostem repelleret: ut lapidem levare potuissent. Qui
mox venit, orationem faciens benedictionem dedit. tanta
lapis celeritate levatus est: acsi nullum prius pondus habuisset;
Tunc in conspectu viri dei placuit: ut in loco eodem terram foderent;
quam dum fodiendo altius penetrarent: aereum illic ydolum fratres
invenerunt. quo ad horam casu in coquina proiecto. exire ignis re
pente visus est: atque in cunctorum monachorum oculis quia omne
eiusdem coquine edificium consumeretur ostendit. Cumque iaciendo
aquam et ignem quasi extinguendo perstreperent: pulsatus eodem
tumultu vir domini advenit: qui eundem ignem in oculis fratrum
esse. in suis vero non esse considerans: caput protinus in orationem flexit. et
eos quos fantasmatico repperit igne deludi: revocavit fratres. et
ut oculos suos signarent monuit: et sanum illud coquine
edificium adsistere cernerent. et flammas quas antiquus hostis fin
xerat non viderent. Rursum dum fratres parietem quia res ita exi
gebat paulo altius edificarent: vir dei in orationis studio
intra cellule sue claustra morabatur. Cui antiquus hostis in
sultans apparuit: et quia ad laborantes fratres pergeret indi
cavit. Quod vir dei per nuncium celerrime fratribus indicavit
dicens: Fratres caute vos agite: quia ad vos hac hora malignus
spiritus venit. Is qui mandatum detulit vix verba compleverat:
et malignus spiritus eundem parietem qui edificabatur evertit. atque
unum puerulum monachum cuiusdam curialis filium obprimens
ruina contrivit. Contristati omnes et vehementer adflicti.
non dampno parietis: sed contritione fratris. Quod venerabili patri
benedicto studuerunt celeriter cum festinatione nunciare.
Tunc idem pater ad se dilaceratum puerum deferri iubet:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que portari duo non in sago potuerunt. quem collapsi saxa parietis.
eius non solum membra. sed etiam ossa contriverunt. Cumque vir dei precepisset tantum
in cella sua in psiathio quod vulgo matta vocatur. in quo
orare consueverat proici. missisque fratribus foras. cellam clausit. Qui
orationi instantius quam solebat incubuit. Mira res. hora ea
dem hunc incolumem. atque ut prius valentem. ad eundem iterum la
borem misit. ut ipse quoque parietem cum fratribus perficeret. de cuius se
interitu antiquus hostis benedicto insultare credidisset.
Coepit vero inter ista vir dei etiam prophetie spiritu pollere. ventura
predicere. presentibus absentia nuntiare. Mos etenim celle fuit.
ut quoties ad responsum aliquod egrederentur fratres. cibum potumque
extra cellam minime sumerent. Cumque hii de usu regule sollici
te servaretur. quadam die ad responsum fratres egressi sunt. in quo tar
diore compulsi sunt hora demorari. qui manere iuxta reli
giosam feminam noverant. Cuius ingressi habitaculum. sumpserunt
cibum. Cumque iam tardius ad cellam redissent. benedictionem
patris ex more petierunt. Quos ille protinus percunctatus est dicens.
Ubi comedistis. Qui responderunt dicentes. Nusquam. Quibus ille ait.
Quare ita mentimini. Numquid illius femine habitaculum non in
trastis. Numquid hos atque illos cibos non accepistis. Numquid
quod tot calices non bibistis. Cumque eis venerabilis pater et hospi
tium mulieris et genera ciborum. et numerum potionum diceret. re
cognoscentes cuncta que egerant. ad eius pedes tremefacti ce
ciderunt. se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpam pepercit. perpendens
quod in eius absentia ultra non facerent. que presentem sibi esse in spiritu
scirent. Frater quoque valentiniani eius monachi cuius superius memoriam
feci. vir erat religiosus secutus laicus. Qui ut servi dei orationem

perpet. et germanum fratrem uidet: annis singulis de loco suo ad
cellam ieiunus uenire consueuerat. Quadam die dum iter ad monasterium faceret:
sese illi uiator alter adiunxit. qui sumendos in itinere portabat ci
bos. Cumque iam hora tardior excreuisset: dixit. Ueni frater sumamus
cibum ne lassemur in uia. Cui ille respondit. Absit frater non faciam. quia ad
uenerabilem patrem benedictum ieiunus uenire semper consueui. Quo respon
so percepto ad horam uiator conticuit. Sed cum post hec aliquantulum itine
ris spacium egissent: rursus admonuit ut manducarent. Con
sentire noluit: qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem qui
ad manducandum inuitauerat: et cum eo ieiunus adhuc pergere
ad modicum consensit. Cumque et iter longius agerent. et eos tardior hora
fatigaret: ambulantes inuenerunt in itinere pratum et fontem. et quecumque
poterant ad reficiendum corpus delectabilia uideri. Tunc uiator ait.
Ecce aqua. ecce pratum. ecce amenus locus. in quo possumus refici et parum quiescere.
ut ualeamus iter nostrum postmodum incolumes explere. Cum igitur et uerba au
ribus et loca oculis blandirentur: hac tercia admonitione persuasus conses
sit et comedit. Uespertina uero hora peruenit ad cellam. Presentatus autem
uenerabili benedicto patri: sibi orationem petiit. Sed mox ei uir sanctus hoc
quod in uia egerat improperauit dicens. Quid est frater. Malignus hostis qui tibi
per uiatorem tuum locutus est. semel tibi persuadere non potuit. secundo non potuit.
ad tercium suasit. et te ad hoc quod uoluit superauit. Tunc ille reatum
infirmitatis sue agnoscens: eius pedibus prouolutus. tanto magis ce
pit culpam deflere et erubescere. quanto se cognouit etiam absentem
in benedicti patris oculis deliquisse. PETRUS. Ego sancti uiri precordiis
helisei spiritum uideo inesse qui absenti discipulo presens fuit. GG.
Oportet petre ut interim sileas: quatenus adhuc maiora cognoscas.
Gothorum namque temporibus cum rex eorum totila sanctum uirum prophetie spiritum

habere audisset. ad eius monasterium pergens. paulo longius subs-
titit. eique se venturum esse nuntiavit. Cui dum protinus mandatum
de monasterio fuisset ut veniret: ipse sicut perfidae mentis fuit.
an vir domini spiritum prophetiae haberet explorare conatus est. Quidam vero eius spa-
tarius riggo dicebatur. cui calciamenta sua praebuit. eumque indui
regalibus vestibus fecit; quem quasi in persona sua pergere ad dei ho-
minem praecepit. In cuius obsequio tres qui sibi prae ceteris adherere consueverant
comites misit. Scilicet vulderic. ruderic. et blidin. ut ante ser-
vi dei oculos ipsum esse regem totilam simulantes eius latera obambu-
larent. Cui alia quoque obsequia atque spatarios praebuit: ut tam ex
eisdem obsequiis quam ex purpureis vestibus rex esse putaretur.
Cumque isdem riggo decoratus vestibus obsequentum frequentia comi-
tatus monasterium fuisset ingressus: vir dei eminus sedebat. Quem
venientem conspiciens. cum iam ab eo audiri potuisset: clamavit.
dicens. Pone fili pone: hoc quod portas non est tuum. Qui riggo pro-
tinus in terram cecidit: et quia tanto viro inludere praesumpsisset
expavit. Omnesque qui cum eo ad dei hominem veniebant terrae conster-
nati sunt. Surgentes autem: ad eum propinquare minime praesumpserunt.
Sed ad suum regem reversi. nuntiaverunt trepidi in quanta velocitate
fuerant deprehensi. Tunc per se isdem totila ad dei hominem accessit.
Quem cum longe sedentem cerneret: non ausus accedere. sese in terram
dedit. Cui dum vir dei bis terque diceret surge. sed ipse ante eum de
terra erigi non auderet; benedictus ihesu christi domini famulus per semet
ipsum dignatus accedere est. ad regem prostratum. Quem de terra le-
vavit: de suis actibus increpavit: atque in paucis sermo-
nibus cuncta quae illi erant ventura praenuntiavit dicens; Multa
mala facis: multa mala fecisti. Iam aliquando ab iniquitate compescere;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ex quo Romam ingressurus es, mare transiturus, novem annis reg
nabis, decimo morieris. Quibus auditis rex vehementer territus,
oratione petita recessit, atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit.
Cum non multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autem regni
sui decimo omnipotentis Dei iudicio regnum cum vita perdidit. Praeterea
antistes Canusinae ecclesiae ad eundem Domini famulum venire con
sueverat, quem vir Dei pro vitae suae merito valde diligebat.
Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilae et Romanae urbis
perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem civitas ista destruetur,
ut iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma a gen
tibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis et turbinibus ac terrae
motu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetiae mysteria
nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta moenia,
eversas domos, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque aedifi
cia longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur
videmus. Quamvis hoc Honoratus eius discipulus, cuius sermonis mihi re
latione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse perhibet se, sed quia hoc
dixerit, dictum sibi a fratribus fuisse testatur. Eodem quoque tempore quidam
Aquinensis ecclesiae clericus daemonio vexabatur. Qui a venera
bili viro Constantio ecclesiae eius antistite per multa fuerat mar
tyrum loca transmissus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres
noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut quanta esset in Benedicto
gratia demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum
Benedictum, qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de ob
sesso homine protinus expulit. Cui sanato praecepit dicens: Vade, et post
haec carnem non comedas, ad sacrum vero ordinem numquam accedere
praesumas. Quacumque autem die sacrum ordinem temerare

presumpseris: statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur
clericus sanus: et sicut terrere solet animum pena recens: ea que uir
dei preceperat intime custodiuit. Cum uero post annos multos omnes priores
illius de hac luce migrassent. et minores suos sibimet superponi
in sacris ordinibus cerneret: uerba uiri dei quasi ex longo tempore oblitus
postposuit. atque ad sacrum ordinem accessit. Quem mox is qui reli
querat diabolus tenuit: eumque uexare quousque animam eius excuteret
non cessauit. PETRUS. Iste uir dei: diuinitatis ut uideo
etiam secreta penetrauit: qui perspexit hunc clericum ideo diabolo
traditum. ne ad sacrum ordinem accedere auderet. GG.
Quare diuinitatis secreta non nosset. qui diuinitatis precepta ser
uaret: cum scriptum sit qui adheret domino unus spiritus est. PETRUS
Si unus fit cum domino spiritus qui domino adheret. quid est quod idem egregius pre
dicator dicit: quis nouit sensum domini aut quis consiliarius eius fuit:
Valde enim esse inconueniens uidetur: eius sensum cum quo unus factus fue
rit ignorare. GG. Sancti uiri in quantum cum domino unum
sunt: sensum domini non ignorant. Nam idem quoque apostolus dicit. Quis
enim scit hominum que sunt hominis. nisi spiritus hominis qui in ipso est.
Ita et que dei sunt: nemo cognouit nisi spiritus dei. Qui ut se ostenderet
nosse que dei sunt adiunxit. Nos autem non spiritum huius mundi acce
pimus: sed spiritum qui ex deo est. Hinc iterum dicit. Quod oculus non uidit.
nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. que prepa
rauit deus diligentibus se. Nobis autem reuelauit per spiritum suum; PETRUS.
Si igitur eidem apostolo ea que dei sunt per dei spiritum fuerant reuelata: quomodo
super hoc quod proposui premisit dicens: o altitudo diuiciarum sapien
tie et sciencie dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. et inue
stigabiles uie eius. Sed rursum in hoc dicenti alia suborit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

questio. Nam ait propheta domino loquens. In labiis meis pro
nunciavi omnia iudicia oris tui. Et cum minus sit nosse quam
etiam pronunciare. quid est quod paulus incomprehensibilia esse dei
iudicia asserit. david autem hec se omnia non solum nosse. sed etiam in
labiis pronunciasse testatur. GREGORIUS. Ad utraque hec
superius sub brevitate respondi. dicens quod sancti viri in quantum cum
domino unum sunt. sensum domini non ignorant. omnes enim qui devote
dominum sequuntur. etiam devotione cum deo sunt. et adhuc car
nis corruptibilis pondere gravati. cum deo non sunt. Occulta itaque
dei iudicia in quantum coniuncti sunt sciunt. in
quantum disiuncti sunt nesciunt. Quia enim secreta eius adhuc per
fecte non penetrant. incomprehensibilia eius iudicia esse tes
tantur. Qui vero ei et mente inherent. atque inherendo vel sa
cre scripture eloquiis. vel occultis revelationibus in quantum
accipiunt agnoscunt. hec et noverunt et pronunciant.
Iudicia igitur que deus tacet nesciunt. que deus loquitur sciunt. Unde et
david propheta cum dixisset in labiis meis pronunciavi omnia iu
dicia. protinus addidit oris tui. Ac si aperte dicat. Illa ego
iudicia et nosse et pronunciasse potui. que te dixisse cog
novi. Nam ea que ipse non loqueris. nostris procul dubio cogni
tionibus abscondis. Concordat igitur prophetica apostolicaque sententia.
quia et incomprehensibilia sunt dei iudicia. et tamen que de ore
eius prolata fuerint. humanis labiis pronunciantur. Quia sciri
ab hominibus et prolata per deum possunt. et occulta non possunt. PETRUS.
In obiectione mee questiuncule patuit causa rationis. sed quaeso
te si qua sunt adhuc de huius viri virtutibus subiunge. GREGORIUS.
Vir quidam nobilis theoprobus nomine. eiusdem benedicti patris fuerat ammo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nitione conversus. qui per vitae suae meritum magnam apud eum familia
ritatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eiusdem cellam fuisset
ingressus. hunc amarissime flentem repperit. Cumque diu subsisteret.
eiusque non finiri lacrimas videret. nec tamen ut vir dei consueverat orando
plangeret sed merendo. quae causa tanti luctus existeret inquisivit.
Cui vir dei ilico respondit. Omne hoc monasterium quod construxi et cuncta
quae fratribus praeparavi. omnipotentis dei iudicio gentibus tradita sunt. Vix autem
obtinere potui. ut mihi ex hoc loco animae cederentur. Cuius vocem tunc
theoprobus audivit. nos autem cernimus qui destructum modo a lango
bardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore et quies
centibus fratribus. nuper illic langobardi ingressi sunt. qui diripientes
omnia. ne unum quidem hominem illic tenere potuerunt. Sed implevit omnipotens
deus quod fideli famulo benedicto promiserat. ut si res gentibus
traderet. animas custodiret. Qua in re pauli vicem video tenuisse
benedictum. cuius dum navis rerum omnium iacturam pertulit. ipse in
consolatione vitam omnium qui eum comitabantur accepit. Quadam vero tempore
exhilaratus noster quem ipse conversum nosti. transmissus a domino suo
fuerat. ut dei viro in monasterium vino plena duo lignea
vascula quae vulgo flascones vocantur deferret. Qui unum de
tulit. alterum vero pergens in itinere abscondit. Vir autem domini quem facta
absencia latere non poterant. unum cum gratiarum actione suscepit.
et discedentem puerum monuit dicens. Vide fili ut de illo flascone
quem abscondisti iam non bibas. sed inclina illum caute. et invenies
quid intus habet. Qui confusus valde a dei homine exivit. Qui reversus vo
lens adhuc probare quod audierat. cum flasconem inclinasset. de
eo protinus serpens egressus est. Tunc praedictus exhilaratus puer per hoc
quod in vino repperit. expavit malum quod fecit. Non longe autem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

a monasterio uicus erat in quo non minima multitudo hominum
ad fidem dei ab ydolorum cultu benedicti fuerat exortatione conuersa.
ibi quoque quedam sanctimoniales femine inerant. et crebro illuc pro exor-
tandis animabus fratres suos mittere benedictus dei famulus curabat.
Quadam uero die misit ex more. Sed is qui missus fuerat monachus post am-
monitionem factam a sanctimonialibus feminis rogatus mappulas
accepit. sibique eas abscondit in sinu. Qui mox ut reuersus est. eum uir
dei uehementissima amaritudine cepit increpare dicens. Quomodo in-
gressa est iniquitas in sinum tuum. At ille obstupuit. et quid egis-
set oblitus. unde corripiebatur ignorabat. Cui ait. Numquid ego
illic presens non eram. quando ab ancillis dei mappulas accepisti. tibique
eas in sinu misisti. Qui mox eius uestigiis prouolutus. stulte se
egisse penituit. et eas quas in sinu absconderat mapulas pro-
iecit. Quadam quoque die dum uenerabilis pater uespertina iam hora cor-
poris alimenta perciperet. eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat.
qui ante eum lucernam tenebat. Cumque uir dei ederet. et ipse
cum lucerne ministerio adstaret. cepit per superbie spiritum in mente
sua tacitus uoluere. et per cogitationem dicere. Quis est hic cui
ego manducanti assisto. lucernam teneo. seruicium impendo.
Quis sum ego ut isti seruiam. Ad quem uir dei statim conuersus uehementer
cepit increpare dicens. Signa cor tuum frater. Quid est quod loqueris.
Signa cor tuum. Vocatisque statim fratribus precepit ei lucernam de ma-
nibus tolli. ipsum uero iussit a ministerio recedere. et sibi hora
eadem quietum sedere. Qui requisitus a fratribus quid habuerit in corde. et
per ordinem narrauit quanto superbie spiritu intumuerat. et que contra
uirum dei uerba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus
patuit. quod uenerabilem benedictum latere nil posset. in cuius

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aure etiā cogitationis uba sonuissent. Alio q'q tp̄r i eadē
campanię regione fames incubuerat. magnaq; omīs ali
mētoꝝ indigencia coangustabat. Jamq; in bndicti
monastio triticū deerat. panes ū omīs pene ɔsūpti fu
erant. ut ñ pl' q̄ q̄nq; ad refectionis horā frīb' inuenire
potuissent. Cuq; eos uen̄abil pat' ɔtristatos cerneret.
eoꝝ pusillanimitatē studuit modesta increpatione
corrigere. & rursū pmissione subleuare dicēs. Qre de
panis inopia ur̄ anim' ɔtristatur? hodie qdē min' ē.
s; die crastino abundant' habebitis. Sequenti aūt die du
centi farinę modii añ fores cellę in saccis inuenti st.
qs omps ds̄ qb' deferentib' transmisisset. nūcusq; manet
incognitū. Qd cū frs cernerent. dn̄o grās referentes. didi
cer' iā de abundancia nec in egestate dubitare. Petr'.
Dic q̄so te nūq̄d nā credendū ē huic dī famulo semp
pphię spm adeē potuisse. an p interualla tpoꝝ ei mētē pphię
spē implebat? GG. Prophię sps petre pphārū
mētes ñ semp irradiat. qa sic de spu sc̄o dictū ē. ū uult
spirat. ita sciendū ē. q̄ ⁊ qn̄o uult adspirat. Hinc est
enī qd nathan a rege reqsit. si ɔstruere teplū posset. pri
ɔsensit. ⁊ p'modū ɔhibuit. hinc ē qd helisę cū flentē mu
lierē cn̄et. causāq; nesciisset. ad phibentē pueru dicit. Di
mitte eā. q̄ aīa ei' in amaritudine ē. ⁊ dn̄s celauit me
et ñ indicauit m. Qd ops ds̄ ex magnę pietatis dispen
satione disponit. q̄ dū pphię spm aliqñ dat. ⁊ aliqñ
subtrahit. pphantiū mētes ⁊ eleuat in celsitudinē. ⁊ custodit
in humilitate. ut ⁊ accipientes spm inueniant qd de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

do sint. et rursu̅ p̄phie sp̄m n̄ h̄ntes. cognoscant q̄d sint de semetipsis., Petr9. Ita h̄ ēē ut asseris magna ratio clamat. s; q̄so de uen̄abili patre b̄ndicto. q̄cq̄d adhuc animo occurrit exseq̄re., ·GG· Alio q̄q; t̄p̄e a q̄da̅ fideli uiro fuerat rogat9. ut in ei9 p̄dio iuxta terracinen cium urbe̅ missis discip̄lis suis c̄struere monasteriu̅ debuisset., Q̄ roganti c̄senciens. deputatis fr̄ib9 patrem c̄stituit. ⁊ q̄s ei sc̄ds ēēt ordinauit., Q̄b9 euntib9 sp̄o p̄ondit dicens., Ite. et die illo ego uenio. ⁊ c̄stendo uob in q̄ loco oratoriu̅. in q̄ refectoriu̅ fr̄m. in q̄ susceptione hospi tu̅. uel q̄c̄ necessaria edificare debeatis., q̄ b̄ndictione p̄cepta. ilico p̄rexer̄. ⁊ c̄stitutu̅ die̅ magnop̄e p̄stolantes. parauer̄ oi̅a q̄ iis q̄ cu̅ tanto patre uenire potuissent. uidebantur ēē necessaria., Nocte u̅ eade̅ q̄ p̄missus illucescebat dies. ⁊ eide̅ seruo dī que̅ illic patre̅ c̄stituerat. atq; ei9 p̄posito uir dn̄i in somnis apparuit. ⁊ loca singula u̅ q̄d edificare debuissent. subtilit̄ designauit., Cu̅q; utriq; a somno surgent. sibi inuicem q̄d uidant retuler̄., Non ta̅ uisioni illi oi̅n fide̅ dantes. uiru̅ dī sic se uenire p̄miserat expectabant., Cu̅q; uir dī c̄stituta die minime uenisset. ad eu̅ cu̅ merore reu̅si s̄c̄ dicentes., Expectauim9 pat̄ ut uenires sic p̄miseras. et nob ostendes u̅ q̄d edificare deberem9 ⁊ n̄ uenisti. q̄b9 ipse ait., Q̄re fr̄s. q̄re ista dicitis. N̄ u̅cq̄d sic p̄misi n̄ ueni. Cui cu̅ ipsi dicerent. q̄no uenisti. r̄p̄dit., Nu̅q̄d utrisq; uob dormientib9 n̄ apparui. ⁊ loca singula designaui. Ite. ⁊ sic p̄ uisione̅ audistis. oi̅a abitacla monasterij. ita c̄struite., Q̄ hec audientes. uehementer

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ammirati. ad predictum predium sunt reversi. et cuncta abitacula sicut ex revelatione didicerant construxerunt. PETRUS. Doceri velim quo fieri ordine potuit ut longe iret et responsum dormientibus diceret. quod ipsi per visionem audirent et recognoscerent.

GG. Quid est hoc quod perscrutans rei geste ordinem ambigis petre? Liquet profecto quia mobilioris nature est spiritus quam corpus. Et certe scriptura teste novimus quod propheta ex iudea sublevatus repente est cum prandio in caldea depositus. quo videlicet prandio prophetam refecit. seque repente in iudea iterum invenit. Si igitur tam longe abacuch potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre. quid mirum si benedictus pater obtinuit quatinus iret per spiritum et fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret. Ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionem spiritalis vite spiritaliter pergeret. PETRUS. Manus tue locutionis tersit a me fateor dubietatem mentis. Sed velim nosse: in communi locutione qualis iste vir fuerit.

GG. Vix ipsa petre communis eius locutio nec a virtutis erat pondere vacua. quia cuius cor sese in alta suspenderat. nequaquam verba de ore illius in cassum cadebant.

S[i] quid vero unquam non iam decernendo sed minando diceret. tantas vires sermo illius habebat. ac si hoc non dubie atque suspense. sed iam per sententiam protulisset. Nam non longe ab eius monasterio quedam due sanctimoniales femine nobiliori genere exorte in loco proprio conversabantur.

Q[ui]bus quidam religiosus vir: ad exterioris vite usum prebebat obsequium.

S[ed] sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis. ut minus se in hoc mundo despiciant. qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt: necdum predicte sanctimoniales femine perfecte linguam sub habitus sui freno restrinxerant. et eundem religiosum

uirũ q̄ ad exteriora necessaria eis obsequiũ pbebat. incauti sepe
sermonib' ad iracũdiã puocabant. Qui cũ diu ista toleraret:
perrexit ad di hominẽ. cũtalesq; patet ũbor contumelias enarra
uit. Uir aũt di hec de illis audiens: eis protin' mandauit di
cens. Corrigite linguã urãm. quia si ñ emdaũitis: excom
munico uos. Quã uidelicet excommunicationis sententiã
ñ pferendo intulit. s; intentando. Ille aũt a pristinis morib'
nich mutate: int' paucos dies defuncte st. atq; in eccła se
pulte. Cũq; in eadẽ eccła missarũ sollẽpnia celebrarentur.
atq; ex more diachon' clamaret. si qs ñ communicat det lo
cũ: nutrix earũ q̄ p eis oblationẽ dño deferre consueue
rat. eas de sepulcris suis pgredi. et exire ecclam uidebat.
Qd diu sepius cerneret. q̄ ad uocẽ diachoni clamantis exibãt
foras. atq; int' ecclam pmanẽ ñ poterant: ad memoriã rediit
que uir di illis adhuc uiuentib' mandauit. Eas quippe se cõ
munione puare dixerat: ñ mores suos et ũba corrigerent.
Tc seruo di: cũ graui merore indicatũ ẽ. Qui man' sua protin'
oblationẽ dedit dicens. Ite. et hanc oblationẽ p eis offerri dño
facite: et ulteri' excommunicate ñ erũt. Que dũ oblatio p
eis fuisset immolata: et a diachono iuxta morẽ clamatũ
ẽ ut ñ communicantes ab eccła exirent: ille exire ulteri'
ab ecclã uise ñ sunt. Qua ex re indubitant' patuit: quia dũ
int' eos q̄ communione puati st minime recederent: com
munionẽ a dño p seruũ dñi recepissent. PETRUS. Mirũ
ualde quamuis uenerabilẽ et scissimũ uirũ: adhuc tamẽ in hac
carne corruptibili degentẽ. potuisse animas soluere: in illo iam
inuisibili iudicio constitutas. ·GG· Numqd nã petre

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in hac adhuc carne non erat. qui audiebat. quodcumque liga
veris super terram. erit ligatum in celis. et quodcumque solueris super terram. soluta erit. cuius nunc uicem qui
ligando et soluendo obtinent. qui locum sancti regiminis
fide et moribus tenent. Sed ut tanta ualeat homo de terra.
celi et terre conditor in terram uenit e celo. atque ut iu
dicare etiam caro de spiritibus possit. hoc ei largiri dig
natus est. factus se pro hominibus caro deus. quia inde surrexit
ultra se infirmitas nostra. unde sub se infirmata est
firmitas dei. PETRUS. Cum uirtute signorum concordat locutio
uerborum. GREGORIUS. Quadam quoque die dum quidam puerulus eius monachus paren ex
tes suos ultra quam debebat diligens. atque ad eorum abitaculum ten
dens sine benedictione de monasterio exisset. eodem die mox ut
ad eos peruenit defunctus est. Cumque esset sepultus. die altero proiectum
foras corpus eius inuentum est. Quod rursus tradere sepulture cura
uerunt. Sed sequenti die. iterum proiectum exterius atque inhumatum sicut prius
inuenerunt. Tunc concite ad benedicti patris uestigia currentes. cum
magno fletu petierunt. ut ei gratiam suam largiri dignaretur. Quibus
uir dei manu sua protinus communionem dominici corporis dedit
dicens. Ite. atque hoc dominicum corpus super corpus eius cum magna reueren
tia ponite. eumque sepulture tradite. Quod dum factum fuisset. sus
ceptum corpus eius terra tenuit. nec ultra proiecit. Perpendis petre
apud ihesum christum dominum cuius meriti iste uir fuerit. ut ei corpus etiam terra
proiceret. qui benedicti gratiam non haberet. PETRUS. Perpendo plane. et
uehementer stupesco. GREGORIUS. Quidam autem eius monachus mobili
tati mentem dederat. et permanere in monasterio nolebat. Cumque
eum uir dei assidue corriperet. frequenter ammoneret. ipse uero nullo modo
consentiret in congregatione persistere. atque importunis precibus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ut relaxaret imminueret: quadam die dum uenerabilis pater nimi
etatis eius tedio affectus irator iussit ut discederet. Qui mox ut
monasterium exiit: contra se assistere aperto ore in itinere dra
conem inuenit. Cumque eum isdem draco qui apparuerat deuorare
uellet: cepit ipse tremens et palpitans magnis uocibus clamare
dicens; Currite. currite: quia draco iste me deuorare uult. Curren
tes autem fratres: draconem minime uiderunt. sed trementem atque palpitan
tem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit: numquam
se esse iam a monasterio recessurum. atque ab hora eadem in sua pro
missione permansit. quippe qui sancti uiri orationibus contra se assistere
draconem uiderat: quem prius non uidendo sequebatur. Sed neque hoc silen
dum puto: quod illustri uiro aptonio narrante cognoui; Qui
aiebat patris sui puerum morbo elefantino fuisse correptum. et
ita ut iam pilis cadentibus cutis intumesceret. atque increscente
sanie occultare non posset. Qui ad uirum dei ab eodem patre eius mis
sus est: et saluti pristine sub omni celeritate restitutus. Neque illud
taceam quod eius discipulus peregrinus nomine narrare consueuerat. Qua die qui
dam fidelis uir quadam necessitate debiti compulsus unum sibi fore
remedium credidit. si ad dei uirum pergeret. et quam eum urgeret debiti
necessitas indicaret. Uenit itaque ad monasterium. omnipotentis dei
famulum repperit. quod a creditore suo per duodecim solidis grauiter affli
geretur intimauit. Cui uenerabilis pater nequaquam se habere xii. solidos res
pondit. Sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus: ait. Uade.
et post biduum reuertere. quia deest hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem bi
duo: more suo in oratione fuit occupatus. Cum die tercio is qui neces
sitate debiti affligebatur rediit. super archam uero monasterii que erat
frumento plena subito tredecim solidi sunt inuenti. Quos uir

(c) 2006 Ministerio de Cultura

di deferri iussit. et afflicto debitori tribuit dicens. ut .xii. redderet.
et unum in expensis propriis haberet. Sed ad ea redeam. quae eius discipulis in
libri huius exordio praedictis referentibus agnovi. Quidam vir gravis-
sima adversarii sui emulatione laborabat. Cuius ad hoc usque
odium proruperit. ut ei nescienti in potu venenum daret. Quod quamvis
vitam auferre non valuit. cutis tamen colorem mutavit. Ita ut
diffusa in corpore eius varietas lepre morem imitari videretur.
Sed ad dei hominem deductus. salutem pristinam citius recepit. Nam
mox ut eum contigit. omnem cutis illius varietatem fugavit. Eo
quoque tempore quo alimentorum inopia campania graviter affligebatur.
vir dei diversis indigentibus monasterii sui cuncta tribuerat.
ut pene nichil in cellario nisi parum quid olei in vitreo vase rema- ex de oleo
neret. Tunc quidam subdiachonus agapitus nomine advenit. magnopere
postulans ut sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autem domini qui cunc-
ta decreverat in terra tribuere. ut in celo omnia reservaret. hoc ipsum
parum quod remanserat olei iussit petenti dari. Monachus vero qui cella-
rium tenebat. audivit quidem iubentis verba. sed implere distulit.
C Cumque post paululum si id quod iusserat datum esset inquireret. respondit mo-
nachus se minime dedisse. quia si illud ei tribueret. omnino nichil fratribus
remaneret. Tunc iratus aliis praecepit. ut hoc ipsum vas vitreum in quo parum
olei remansisse videbatur. per fenestram proicerent. ne in cella aliquid
per inobedienciam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem.
ingens praecipicium patebat. saxorum molibus asperum. Proiectum itaque
vas vitreum. venit in saxis. Sed sic mansit incolume. ac si pro-
iectum minime fuisset. Ita ut neque frangi. neque oleum effundi
potuisset. Quod vir domini praecepit levare. atque ut erat integrum
petenti tribuit. Tunc collectis fratribus. inobedientem monachum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de infidelitate sua et superbia coram omnibus increpavit. Qua in
crepatione completa: sese cum eisdem fratribus in oratione dedit. In
eo autem loco ubi cum fratribus orabat: vacuum erat ab oleo dolium et co
opertum. Cumque sanctus vir dei in oratione persisteret: cepit operimentum eiusdem
dolii oleo subcrescente sublevari. Quo commoto atque suble
vato: quod excreverat ora dolii transiens. pavimentum loci in quo
incubuerant inundabat. Quod cum benedictus dei famulus aspexis
set: protinus orationem complevit. atque in pavimento oleum defluere
cessavit. Tunc diffidentem inobedientemque fratrem latius admo
nuit: ut fidem habere disceret et humilitatem. Idem vero frater salubriter
correctus erubuit: quia venerabilis pater virtutem omnipotentis domini quam admo
nitione intimaverat: miraculis ostendebat. Nec erat iam ut
quisquam de eius promissionibus dubitare posset: quando in uno eodemque mo
mento pro vitreo vase pene vacuo. plenum oleo dolium reddidisset.
Quadam die dum ad beati iohannis oratorium quod in ipsa montis celsitudi
ne situm est pergeret: ei antiquus hostis in mulo medici specie obvium
factus est: cornu et tripedicam ferens. Quem cum requisisset dicens ubi
vadis: ille respondit. Ecce ad fratres vado: potionem eis dare. Itaque per
rexit venerabilis benedictus ad orationem. Qua completa: concitus rediit.
Malignus vero spiritus unum seniorem monachum invenit aquam haurien
tem. In quem statim ingressus est: eumque in terram proiecit. et vehementissime
vexavit. Quem cum vir dei ab oratione rediens. tam crudeliter vexa
ri conspiceret: ei solummodo alapam dedit. et malignum ab eo spiritum protinus
excussit. ita ut ad eum redire ulterius non auderet. PETRUS. Velim
nosse hec tanta miracula virtute semper orationis impetrabat. an ali
quando etiam soli voluntatis exhibebat nutu. GG. Qui de
vota mente deo adherent: cum vero necessitas exposcit exhibere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

signa in utroque solent. ut mira quaeque aliquando ex prece faciant. ali
quando ex potestate. Cum enim iohannes dicat. quotquot autem eum receperunt. dedit de
dit eis potestatem filios dei fieri. Qui uero filii dei ex potestate sunt. quid mi
rum si signa facere ex potestate ualeant. quia utroque modo miracula
exhibeant. testatur petrus qui tabitham mortuam orando suscitauit.
ananiam uero et saphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim
orasse in eorum extinctione legitur. sed solummodo culpam quam perpetrauerant
increpasse. Constat ergo quia aliquando haec ex potestate. aliquando uero ex
hibent ex postulatione. dum istis uitam increpando abstulit.
et illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis dei famuli benedicti
facta nunc replico. in quibus aperte clareat aliud hunc accepta diuinitus
ex potestate. aliud ex oratione potuisse. Gothorum quidam galla nomine
perfidiae fuit arrianae. qui totile regis eorum temporibus contra catholicae ecclesiae
religiosos uiros ardore immanissime crudelitatis exarsit. Ita
ut quisquis ei clericus monachusue ante faciem aduenisset. ab eius manibus
uiuus nullo modo exiret. Quadam uero die auaritie sue estu succensus.
in rapinam rerum inhians. dum quendam rusticum tormentis crudelibus affli
geret. eumque per supplicia diuersa laniaret. uictus penis rusticus sese res
suas benedicto dei famulo commendasse professus est. ut dum hoc a torquente
creditur. suspensa interim crudelitate ad uitam hore raperentur. Tunc
isdem galla cessauit rusticum tormentis affligere. sed eius brachia loris
fortibus astringens. ante equum suum cepit impellere. ut quis esset bene
dictus qui eius res susceperat demonstraret. Quem ligatis brachiis
rusticus antecedens. duxit ad sancti uiri monasterium. eumque ante ingressum
sui celle solum sedentem repperit et legentem. Eidem autem subsequenti et
seuienti galle. rusticus dixit. Ecce iste est de quo dixi tibi. benedictus pater.
Quem dum feruido spiritu cum peruerse mentis insania fuisset intuitus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eo terrore quo consueverat acturum se existimans. magnis coepit
vocibus clamare dicens, Surge surge. et res istius rustici redde quas
accepisti; Ad cuius vocem vir dei protinus oculos levavit a lectione.
eumque intuitus mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit.,
Ad cuius brachia dum oculos reflexisset. miro modo tanta se celeritate
coeperunt illigata brachiis lora devolvere. ut dissolvi tam concite
nulla hominum festinatione potuissent., Cumque is qui ligatus
venerat. coepisset, subito adstare solutus. ad tantae potestatis vim tre
mefactus galla ad terram corruit. et cervicem crudelitatis rigidae
ad eius vestigia inclinans. orationibus se illius commendavit, Vir autem
sanctus a lectione minime surrexit., Sed vocatis fratribus eum introrsus
tolli. ut benedictionem acciperet praecepit., Quem ad se reductum.
ut a tantae crudelitatis insania quiescere deberet. admonuit, Qui
fractus recedens. nil ulterius petere a rustico praesumpsit. quem vir dei
non tangendo. sed respiciendo solverat., Ecce petre est quod dixi.
quia hii qui omnipotenti deo familiarius serviunt. aliquando mira facere etiam
ex potestate possunt., Qui enim ferocitatem gothi terribilis sedens re
pressit. lora vero nodosque ligaturae quae innocentis brachia astrinxe
rant oculis dissolvit. ipsa miraculi celeritas indicat. quia ex po
testate acceperat habere quod fecit., Rursum quoque quale quantumque orando miraculum
valuit obtinere subiungam; Quadam die cum fratribus ad agri opera
fuisset egressus. quidam rusticus defuncti filii corpus in ulnis ferens.
orbitatis luctu aestuans. ad monasterium venit. benedictum patrem
quaesivit., Cui cum dictum esset quia isdem pater cum fratribus in agro moraretur.
protinus ante monasterii ianuam corpus extincti filii proiecit., Et dolore
turbatus. ad inveniendum venerabilem patrem sese concitus in
cursum dedit., Eadem vero hora. vir dei ab agri opere iam cum fratribus re

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uertebatur. Quem mox ut orbatus rusticus aspexit: clamare cepit.
Redde filium meum. redde filium meum. Vir autem dei in hac uoce sub
sistit dicens. Numquid ego filium tuum abstuli? Cui ille respondit. Mor
tuus est: ueni resuscita eum. Quod mox ut dei famulus audiuit:
ualde contristatus est dicens; Recedite fratres. recedite. Hec nostra non sunt. sed sanctorum
apostolorum sunt. quid nobis onera uultis imponere. que non possumus portare.
At ille quem nimius cogebat dolor in sua petitione perstitit. iurans
quod non recederet. nisi eius filium resuscitaret. Quem mox dei famulus
inquisiuit dicens. Ubi est? Cui ille respondit. Ecce corpus eius ad ianuam
monasterii iacet. Ubi dei uir cum fratribus peruenisset: flexo genu
super corpusculum infantis incubuit. seseque erigens. palmas ad
celum tetendit dicens. Domine non aspicias peccata mea. sed fidem huius hominis
qui resuscitari filium suum rogat. et redde in hoc corpusculo animam quam abs
tulisti. Vix in oratione uerba compleuerat: et regrediente anima ita
corpusculum pueri omne contremuit. et sub oculis omnium qui aderant apparuit
concussione mirifica tremendo palpitasse. Cuius mox manum
tenuit. et eum patri uiuentem atque incolumem dedit. Liquet
petre quia hoc miraculum in potestate non habuit. quod prostratus petiit
ut exhibere potuisset. **Petrus.** Sic cuncta esse ut asseris: con
stat patenter quia uerba que proposueras. rebus probas; Sed quaeso te indices si sancti
uiri omnia que uolunt possunt. et cuncta impetrant (que desiderant) obtinere; **GG.**
Quis erit petre in hac uita paulo sublimior? qui de carnis
sue stimulo ter dominum rogauit. et tamen quod uoluit obtinere non ualuit.
Ex qua re necesse est ut tibi de uenerabili patre benedicto narrem. quia fuit
quoddam quod uoluit. sed non ualuit implere. Soror namque namque eius sco
lastica nomine omnipotenti domino ab ipso infantie tempore dedicata: ad eum
semel per annum uenire consueuerat. Ad quam uir dei non longe extra

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ianuam in possessione monasterii descendebat. Quadam vero die
venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit
frater. Qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquiis ducentes, incumbentibus
iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam se
derent, inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis
femina soror eius eum rogavit dicens: Quaeso te ut ista nocte me
non deseras, ut usque mane aliquid de caelestis vitae gaudiis loquamur.
Cui ille respondit: Quid est quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus
possum. Tanta vero erat caeli serenitas, ut nulla in aere nubes ap
pareret. Sanctimonialis autem femina cum verba fratris negantis audisset,
insertis digitis manus super mensam posuit, et caput in manibus omnipotentem
Dominum rogatura declinavit. Cumque levaret de mensa caput, tanta
coruscationis et tonitrui virtus, tantaque inundatio plu
viae erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque fratres qui cum eo ade
rant extra loci limen quo consederant pedem movere potuissent. Sancti
monialis quippe femina caput in manibus declinans, lacrimarum
fluvios in mensam fudit, per quos serenitatem aeris ad pluviam traxit.
Nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est, sed tanta
fuit convenientia orationis et inundationis, ut de mensa caput iam
cum tonitruo levaret, quatenus unum idemque esset momentum et le
vare caput et pluviam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos et tonitrus
atque ingentis pluviae inundationem, videns se ad mona
sterium non posse remeare, coepit conqueri contristatus dicens: Parcat tibi
omnipotens Deus soror, quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te roga
vi, et audire me noluisti. Rogavi Dominum meum, et audivit
me. Modo ergo si potes egredere, et me dimissa ad monasterium
recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, qui remanere sponte

(c) 2006 Ministerio de Cultura

noluit. in loco mansit invitus. Sicque factum est ut totam noctem
pervigilem ducerent. atque per sacra spiritalis vitae colloquia. sese vicaria rela
tione satiarent. Qua de re: dixi eum voluisse aliquid sed minime
potuisse. Quia si venerabilis viri mentem aspicimus: dubium non est quod eandem
serenitatem voluerit in qua descenderat permanere. Sed contra hoc quod vo
luit: in virtute omnipotentis dei ex feminae pectore miraculum invenit.
Nec mirum quod plus illo femina quae diu fratrem videre cupiebat: in eodem
tempore valuit. Quia enim iuxta iohannis vocem deus caritas est: iusto valde
iudicio illa plus potuit quae amplius amavit. PETRUS. Fateor mul
tum placet quod dicis. GREGORIUS. Cumque die alio eadem venerabilis
femina ad cellam propriam recessisset: vir dei ad monasterium rediit.
Cum ecce post triduum in cella consistens: elevatis in aere oculis vidit
eiusdem sororis suae animam de eius corpore egressam. in columbae specie caeli
secreta penetrare. Qui tantae eius gloriae congaudens. omnipotenti deo in hym
nis et laudibus gratias reddidit; eiusque obitum fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit
ut eius corpus ad monasterium deferrent: atque in sepulcro quod sibi
ipse paraverat ponerent. Quo facto: contigit ut quorum mens una
semper in deo fuerat: eorum quoque corpora nec sepultura separarent. Alio quoque
tempore servandus diachonus atque abbas eius monasterii quod in campaniae
partibus a liberio quondam patricio fuerat constructum: ad eum visitationis
gratia ex more convenerat. Eius quippe monasterium frequentabat. Ut quia isdem
quoque vir doctrinae gratiae caelestis influebat: dulcia sibi invicem vitae
verba transfunderent. et suavem cibum caelestis patriae. quia adhuc perfecte
gaudendo non poterant. saltim suspirando gustarent. Cum vero hora iam quietis
exigeret: in cuius turris superioribus se servandus diachonus collocavit. + se venerabilis [illegible]tus. in ei[illegible] quo[illegible]rioribus
Quo videlicet in loco: inferiora superioribus pervius continuabat ascensus.
Ante eandem vero turrem largius erat habitaculum: in quo utriusque discipuli

qescebant., Cumq; uir dni bndict adhuc qescetib fratrib instans
uigiliis nocturne orationis. tpa peruenisset ad fenestram stans
7 omipotem dnm deprecaret. subito in tepeste noctis hora respiciens
uidit fusa luce desup cunctas noctis tenebras effugasse., Tantoq;
splendore clarescere. ut die uinceret lux illa q int tenebras radiaf
set., Mira aut ualde res in hac speculatione secuta e. q sic p ipse
narrauit. ois etia mund uelut sub uno soli radio collect. ante
oclos ei adduct e., Q ueñabil pat dum intenta oclor acie in hoc
splendore chorusce lucis infigeret. uidit gmani capuani epi aiam
in spa ignea ab anglis in celu ferri., Tc tanti s teste uolens adhi
bere miracli: seruandu diachonu itato bis terq; ei noie cu clamori
magnitudine uocauit., Cumq; ille fuisset insolito tanti uiri cla
more turbat. ascendit. respex. parteq; ia lucis exigua uidit.,
Cui tanto hoc obstupescete miraclo. uir di p ordine q fuerant
gesta narrauit., Statimq; in cassinu castru religioso uiro theopbo
mandauit. ut ad capuana urbe sub eade nocte transmitteret.
et qd de gmano epo ageret agnosceret. 7 indicaret., Factuq; e. 7
reuerentissimu uiru gmanu epm. is q missus fuerat ia defunctu
repit., Et requires subtilit. agnouit eode momto fuisse illi
obitu. q uir dni ei cognouit ascensu., PETRUS. Mira res
ualde. 7 uehement stupenda., S; hoc qd dictu e. q an oclos ipsi qsi
sub uni soli radio collect ois mud adduct e. sic nmq expt su.
ita nec conicere scio. qm q ordine fieri pot ut mud ois ab hoie uno quoq;
uideat., ·GG· Fixu tene petr qd loqr. q aie uidenti
creatore angusta e ois creatura., Quamlibet ieni paru de luce crea
toris aspexit. breue ei fit oe qd creatu e. q ipsa luce uisionis in
time sinus laxat sui. tantuq; expandit in do. ut sup ior extis

tatur mundo; fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Cumque
in dei lumine rapitur super se in interioribus ampliatur, et dum sub se conspicit
exaltata comprehendit quam breve sit quod comprehendere humiliata non poterat.
Vir ergo qui intueri globum igneum, angelos quoque ad celum redeuntes videbat,
hec procul dubio cernere non nisi in dei lumine poterat. Quid itaque mirum si
mundum ante se collectum vidit, qui sublevatus in mentis lumine extra
mundum fuit. Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non celum et
terra contracta est, sed videntis animus dilatatus, qui in deo raptus videre sine
difficultate potuit omne quod infra deum est. In illa ergo luce que exterioribus oculis
fulsit, lux interior in mente fuit, que videntis animum quia ad superiora ra
puit, ei quam angusta essent omnia inferiora monstravit. PETRUS.
Videor mihi utiliter non intellexisse quod dixeras, quando ex tarditate mea tan
tum crevit expositio tua. Sed quia hec liquide meis sensibus infudisti, quaeso
ut ad narrationis ordinem redeas. GREGORIUS. Libet petre ad
huc de hoc venerabili patre multa narrare, sed quedam eius studiose pretereo,
quia ad aliorum gesta evolvenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quod vir
dei inter tot miracula quibus in mundo claruit, doctrine quoque verbo non
mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretione preci
puam, sermone luculentam. Cuius si quis velit subtilius mores vitamque
cognoscere, potest in eadem institutione regule omnes magisterii illius
actus invenire, quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.
Eodem vero anno quo de hac vita erat exiturus, quibusdam dis
cipulis secum conversantibus, quibusdam longe manentibus sanctissimi sui obitus de
nunciavit diem, presentibus indicens ut audita per silentium
tegerent, absentibus indicans quod vel quale eis signum fieret, quando
eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi
sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus acri cepit ardore

BIBLIOTECA PÚB[LICA] ... DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fatigari. Cumque per dies singulos languor ingravesceret, sexto die
portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum dominici
corporis et sanguinis perceptione munivit, atque inter discipulorum
manus imbecilla membra sustentans, erectis in caelum manibus
stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet
die duobus de eo fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius
posito, revelatio unius atque indissimilis visionis apparuit. Vi
derunt namque quia strata palliis atque innumeris corusca lampadibus
via recto orientis tramite ab eius cella in caelum usque tendebatur.
Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via quam
cernerent inquisivit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Haec
est via qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obi
tum sicut praesentes discipuli viderunt, ita absentes ex signo quod eis praedic
tum fuerat agnoverunt. Sepultus est vero in oratorio beati Baptistae Iohannis, quod des
tructa ara Apollinis ipse construxit. Qui et in eo specu in quo prius Sub
lacu habitavit, nunc usque si petentium fides exigat, miraculis co
ruscat. Nuper namque est res gesta quam narro. Quaedam mulier mente
capta dum sensum funditus perdidisset, per montes et valles, silvas
et campos, die noctuque vagabatur, ibique tantummodo quiescebat ubi
hanc quiescere lassitudo coegisset. Quadam vero die dum vaga nimium
erraret, ad beati viri Benedicti patris specum devenit, ibique nesci
ens ingressa mansit. Facto autem mane, ita sanato sensu egres
sa est, ac si eam numquam insania capitis ulla tenuisset. Quae omni
vitae suae tempore in eadem quam acceperat salute permansit. PETRUS.

Quidnam esse dicimus quod plerumque in ipsis quoque patrociniis martyrum sic esse
sentimus, ut non tanta per sua corpora quanta beneficia per reliquias
ostendant, atque illic maiora signa faciant, ubi minime per

(c) 2006 Ministerio de Cultura

semetipsos iacent. .GG. Ubi in suis corporibus sancti iacent martyres, dubium petre non est quod multa valeant signa monstrare. sicut et faciunt. et pura mente querentibus innumera miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari. utrumne ad exaudiendum ibi presentes sint. ubi constat quod in suis corporibus non sunt. ibi eos necesse est maiora signa ostendere. ubi de eorum presentia potest mens infirma dubitare. Quorum vero mens in deo fixa est. tanto magis habent fidei meritum. quanto illic eos novit. et non iacere corpore. et tamen non deesse ab exauditione. Unde ipsa quoque veritas ut fidem discipulis augeret. dixit. Si non abiero. paraclitus non veniet ad vos. Cum enim constet quia paraclitus spiritus ex patre semper procedat et filio. cur se filius recessurus dicit. ut ille veniat qui a filio numquam recedit. Sed quia discipuli in carne dominum cernentes. corporeis hunc semper oculis videre sitiebant. recte eis dicitur. Nisi ego abiero. paraclitus non veniet. Ac si aperte diceretur. Si corpus non subtraho. quis sit amor spiritus non ostendo. Et nisi me desieritis corporaliter cernere. numquam discetis spiritualiter amare. PETRUS. Placet quod dicis.

.GG. Aliquantum iam a locutione cessandum est. ut si ad aliorum miracula enarranda tendimus. loquendi vires vicissim per silentium reparemus. Explicit liber dialogorum sancti secundus de vita beati benedicti.

Incipit vita venerabilis paulini episcopi in .iii. libro.

Dum vicinis valde patribus intendo. maiorum facta reliqueram. ita ut paulini miraculum nolane urbis episcopi. qui cunctos multos virtute et tempore precessit. memorie defuisse videatur. Sed ad priora nunc redeo. eaque quanti valeo brevitate perstringo. Sic enim bonorum facta innotescere etiam similibus solent. senioribus nostris per illorum exempla gradientibus. ita predicti

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uenerabilis uiri celebre nomen innotuit. eiusque opus admirabile ad eorum se instruenda studia tetendit. Quorum me necesse fuit grauitati tam certo credere: ac si ea quae dicerent meis oculis uidissem. Dum seuientium uuandalorum tempore fuisset italia in campaniae partibus depopulata: multique essent de hac terra africana regione transducti: uir domini paulinus. cuncta quae ad episcopii usum habere potuit. captiuis indigentibusque largitus est. Cumque iam nichil omnino superesset. quod petentibus dari potuisset: quadam die quaedam uidua aduenit. quae a regis uuandalorum genero suum filium in captiuitatem fuisse ductum perhibuit: atque a uiro dei eius pretium postulauit. si forte illi dominus suus hoc dignaretur accipere. et hunc concederet ad propria remeare. Sed uir dei magnopere petenti feminae quod dari potuisset inquirens: nichil apud se aliud nisi se inuenit. petentique feminae respondit dicens. Mulier quod possim dare non habeo: sed memetipsum tolle. me seruum iuris tui esse profitere. Atque ut filium tuum recipias me uice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti uiri audiens: irrisionem potius credidit. quam compassionem. At ille ut erat uir eloquentissimus. atque adprime in exterioribus quoque studiis eruditus. dubitanti feminae citius persuasit ut audita crederet. et pro receptione filii se in seruitium episcopum tradere non dubitaret. Perrexerunt igitur utrique ad africam. Procedenti autem regis genero qui eius filium habebat: uidua rogatura se obtulit. ac prius petiit ut ei donari debuisset. Quam cum uir barbarus typo superbiae turgidus gaudio transitoriae prosperitatis inflatus non solum facere. sed etiam audire despiceret: uidua subiunxit dicens. Ecce hunc hominem pro eo uicarium praebeo: et solummodo pietatem in me exhibe. mihique unicum filium redde. Cumque ille uenusti uultus hominem conspexisset: quam artem nosset inquisiuit. Cui uir domini paulinus respondit dicens. Artem quidem aliquam nescio: sed ortum excolere bene scio; Quod uir gentilis ualde

(c) 2006 Ministerio de Cultura

libenter accepit. cui nutriendi oleris quia peritus esset audivit. Sus
cepit itaque servum. et roganti viduę reddidit filium. Quo accepto.
vidua ab africana regione discessit. Paulinus vero excolendi orti
suscepit curam. Cumque idem regis gener crebro ingrederetur ortum suum
atque ortolanum quępiam requireret. et sapientem valde esse hominem in
veniret. amicos coepit familiares deserere. et sepius cum suo ortolano
colloqui. atque eius sermonibus delectari. Cui paulinus cotidie ad mensam
odoratas virentesque herbas deferre consueverat. et accepto pane.
ad curam orti remeare. Cumque hoc diu ageret. quadam die suo domino
secretum loquenti ait. Vide quid agas. et uuandalorum regnum qualiter
disponi debeat provide. quia rex citius sub omni est celeritate moriturus.
Quod ille audiens. quia ab eodem rege pre ceteris diligebatur. ei minime tacuit.
sed quod hoc a suo ortolano sapiente scilicet viro agnovisset indicavit.
Quod dum rex audisset. illico respondit. Ego vellem hunc de quo loqueris hominem
videre. Cui gener eius venerabilis paulini temporalis dominus respondit dicens.
Virentes herbas mihi ad prandium deferre consuevit. has itaque huc ad
mensam eum deportare facio. ut quis sit qui mihi hec est locutus agnoscas. Factumque
est. et cum rex ad prandendum discubuisset paulinus ex suo opere odorata
queque et virentia delaturus venit. Cumque hunc rex subito conspexisset.
intremuit. atque accito eius domino sibi per filiam propinquo et secretum quod prius abscon
derat indicavit dicens. Verum est quod audisti. Nam nocte hac in somno
sedentes [illegible] contra me in tribunalibus iudices vidi. inter
quos iste etiam simul sedebat. et flagellum quod aliquando acceperam. eorum
mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quisnam sit. Nam ego hunc tanti
meriti virum popularem ut conspicitur esse non suspicor. Tunc gener regis secreto
paulinum tulit. quisnam esset inquisivit. Cui vir domini respondit. Ser
vus tuus sum. quem pro filio viduę vicarium suscepisti. Cumque

(c) 2006 Ministerio de Cultura

instanter ille requireret. ut non quod esset sed quod in sua patria fuisset in
dicaret. atque hunc ab eo ītatione frequenti inquisitione exigeret. uir
domini constrictus magnis coniurationibus. iam non ualens negare quod erat.
episcopum se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiens ualde pertimuit.
atque humiliter obtulit dicens. Pete quod uis. quatenus ad terram tuam
a me cum magno munere reuertaris. Cui uir domini paulinus ait.
Unum est quod mihi impendere beneficium potes. ut omnes ciuitatis meae
captiuos relaxes. Qui protinus in africana regione requisiti. cum
onustis frumento nauibus pro uenerandi uiri paulini satisfactione
in eius comitatu laxati sunt. Post non multos uero dies uuandalorum
rex occubuit. et flagellum quod ad suam perniciem dispensante deo
pro filiorum disciplina acceperat amisit. Sicque factum est. ut omnipotentis
dei famulus paulinus uera praediceret. et qui se in seruitium solum tradiderat.
cum multis a seruitio ad libertatem rediret. Illum uidelicet imitatus
qui formam serui accepit. ne nos essemus serui peccati. Cuius sequens ues
tigia paulinus. ad tempus uoluntarie seruus factus est solus. ut esset
postmodum liber cum multis. PETRUS. Cum me audire contigit quod
imitari non ualeo. flere magis libet quam aliquid dicere. GG. De cuius
etiam morte apud eius ecclesiam scriptum est. quod cum dolore esset lateris tactus. ad ex
trema perductus est. Dumque eius omnis domus in sua soliditate persisteret.
cubiculum in quo iacebat eger. facto terremotu contremuit. omnesque
qui illic aderant nimio terrore concussit. sicque sancta anima illa car
ne soluta est. factumque est. ut magnus pauor inuaderet eos qui
paulini mortem uidere potuissent. Sed quia haec quae superius dixi pau
lini uirtus ualde intima est. nunc si placet ad miracula exteriora ue
niam. quae et multis iam nota sunt. et ego tam religiosorum uirorum
relatione didici. ut de his omnino ambigere non possim.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Gothorum tempore dum iohannes vir beatissimus huius romanae ecclesiae pontifex. ad
iustinum seniorem principem pergeret: in chorinti partibus advenit., Cui
necesse fuit. ut iumentum ad sedendum quaeri debuisset., Quod
illic quidam vir nobilis audiens. equum quem pro magna mansuetudine
eius coniux sedere consueverat ei obtulit. ut cum ad alia loca pervenien
te cum aptus equus potuisset inveniri. debet ille quem dederat ipse suam
coniugem retransmitti., factumque est. et usque ad certum locum praedictus
vir equo eodem subvehente perductus est., Qui mox ut alium repperit:
illum quem acceperat retransmisit., Cumque eum praedicti nobilis viri coniux
sedere ex more voluisset: ultra non valuit. quia post sessionem tanti pon
tificis mulierem ferre recusavit., Coepit namque inmisso flatu et fre
mitu. atque necessitate incessante toto corpus motu quasi despici
endo probare: quia post membra pontificis mulierem ferre non posset., Quod vir
eius prudenter intuens: hunc ad eundem venerabilem virum protinus retrans
misit. magnis precibus petens ut equum ipse possideret quem iure suo
sedendo dedicasset., De quo etiam illud mirabile a nostris senioribus
narrari solet. quod in constantinopolitana urbe ad portam quae vocatur
aurea veniens. populorum sibi turbis occurrentibus in conspectu omnium
roganti ceco lumen reddidit. et manu superposita oculorum te
nebras fugavit., Sed non multo ante hoc tempus: exigente causa gothorum
vir quoque beatissimus agapitus huius sanctae romanae ecclesiae pontifex. cui deo
dispensante deservio. ad iustinianum principem accessit., Cui adhuc
pergenti quadam die in greciarum iam partibus curandus oblatus est. mutus
et claudus. qui neque ulla verba edere. neque ex terra umquam surgere vale
bat., Cumque hunc propinqui illius flentes obtulissent: vir domini sollicite
requisivit. an parentes illi curationis habent fidem., Cui dum
in virtute dei ex auctoritate petri firmam salutem illi spem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

habere se dicerent: protinus uir uenerandus orationi incubuit. et mis
sarum sollempnia exorsus. sacrificium in conspectu dei omnipotentis immolauit.
Quo peracto: ab altari exiens. claudi manum tenuit. atque adsistente
et aspiciente populo. eum mox a terra in propriis gressibus erexit. Cumque ei
dominicum corpus in os mitteret: illa diu muta ad loquendum lingua
soluta est. Mirati omnes flere prae gaudio ceperunt. eorumque mentes
ilico metus et reuerentia inuasit. Cum uidelicet cernerent quid
agapitus facere in uirtute domini ex adiutorio petri potuisset. Eiusdem quoque
principis temporibus cum datius mediolanensis urbis episcopus causa fidei exactus.
ad constantinopolitanam urbem pergeret: chorinti deuenit. Qui
dum largam domum ad hospitandum quaereret: quae comitatum illius totum
ferre potuisset. et uix inueniret: aspexit eminus domum congru
entis magnitudinis. eamque sibi praeparari ad hospitandum iussit.
Cumque eiusdem loci incolae dicerent. in ea hunc manere non posse. quia multis iam
annis hanc diabolus inhabitaret. atque ideo uacua remansisset: uir
uenerabilis datius respondit dicens. Immo ideo hospitari debemus in eadem
domo. si hanc malignus spiritus inuasit. et ab ea hominum inhabita
tionem repulit. in ea se ergo parari praecepit. securusque illam antiqui hostis
certamina toleraturus intrauit. Itaque intempeste noctis silen
tio. cum uir dei quiesceret: antiquus hostis inmensis uocibus magnisque cla
moribus cepit imitari rugitus leonum. balatus pecorum. ruditus asinorum. sibi
los serpentium. porcorum stridores et soricum. Cum repente datius tot be
stiarum uocibus excitatus surrexit: uehementer iratus. et contra antiquum hostem mag
nis cepit uocibus clamare dicens. Bene tibi contigit miser. Tu ille qui dixisti.
ponam sedem meam ad aquilonem et ero similis altissimo: ecce per superbiam
tuam porcis et soricibus similis factus es. Et qui imitari deum indigne uo
luisti: ecce ut dignus es bestias imitaris. Ad quam eius uocem ut ita

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dicam deiectionē suā spc maligni' erubuit. An ñ erubuit. ꝛ
q̃ eandē domū ad exhibenda monstra q̃ ɔsueūat. ulti' nō
intrauit. Sicq; p modū fideliū abstractin facta ē. q̃ dū eā uni
ueracit' fidei ingressꝰ ē. ab ea ꝑtin' mendax spc. atq; infidel
abscessit. S; oportet iā ut ꝑ ora taceam'. et ad ea q̃ dieb' nr̃is
ſ gesta ueniendū ē. Q'dā uiri religiosi uiri apulię ꝓuincię
partib' cogniti. h q̃ ap' multoꝝ noticiā longe lateq; ꝑcrebuit.
de sabino canosinę urbis epo testari solent. q̃ ipse uir longo sabino
iā senio oculoꝝ lum̄ amiserat. ita ut omnī m̄ nil uideret. Quem
rex gothoꝝ totila ꝓphię hr̃e spm audiens. minime credidit.
s; ꝓbare studuit q̃ audiuit. Q̃ cū in eisdē partib' deuenisset.
hc uir dn̄i ad prandiū rogauit. Cuiq; iā uentū eēt ad mensā
rex discūbe noluit. s; ad sabini uenabil' uiri dextrā sedit. Cū
ū eidē patri puer ex more uini poculū ꝓbet. rex silent' manū
tetendit. calicē abstulit. eūq; p se epo uice pueri ꝓbuit. ut
uideret an spū ꝓphię discerneret. q's ei pocłm ꝓbuisset. Tc uir
di accipiens calicē. s; tn̄ ministrū ñ uidens dix. Viuat ipsa
man'. De q̃ ūbo rex let' erubuit. q̃ ꝗuis ipse dephensꝰ. in uiro tn
tn̄ di q̃ qrebat inuenit. hui' at uenabil uiri cū ad exemplum
uitę seqntiū in longū seniū uita traheret. ei' archidiachon' am
bitione adipiscēd' epat' accēsꝰ. eū extinguere ueneno molit'
ē. Q cū uini pueri ei' animū corrupisset. ut mixtū uino
ei uenenū pocłm ꝓbet. refectionis hora cū iā uir di ad eden
dū discūbet. ei ꝑmisse coꝝ'pt' puer hoc q̃ ab archidiachono
ē accepat uenenū pocłm obtulit. Cui statī uenabil epc
dix. Bibe tu. h q̃ in bibendū ꝓbes. Tremefact' puer depre
hensū eē se sentiens. maluit mortur' bibere. qm̄ penas

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p illa tanti homicidii culpa tolerare., Cumq; tibi ad os calicē duceret:
uir dn̄i compescuit dicēs., N̄ bibas. da m̄ ego bibo. S; tua de:
dic ei q̄ tibi illud dedit., Ego q̄dē uenenū bibo: s; tu epc̄ n̄ eris;
f acto q̄ signo crucis: uenenū epc̄ bibit securus. Eadēq; hora in
loco alio q̄ inerat archidiachonus ei defunctus ē. acsi p os epi ad ar
chidiachonū uiscā illa uenena transissent., Cui tn̄ ad inferendā
mortē ueneni q̄dē corporale defuit: s; hē in conspectu eterni iudi
cis uenenū sue malicie occidit., Petrus. Mira s hec. t nimis ual
de stupenda tp̄ribus. s; talis eidē uiri uita phibet. ut q̄ gustatio
nē ei agnouit: uirtutē n̄ debeat mirari., GG. Neq; hi petre si
leā q̄ multi nē q̄ hic de narniensi ciuitate adsunt. in sedule testi
ficant., Eodē nāq; gothorum tp̄r cū psatus rex totila narniis uenisset:
ei uir uite uenabilis cassius eius urbis epc̄ occurrit., Cui q̄ cū ex spar
sione sep facies rubere cosueuat: hi rex totila n̄ cosparsionis ēē cre
didit. s; assidue potationis. eumq; omnino despexit. S; omps ds̄ ut quantus
uir eet q̄ despiciebatur ostenderet: in narniensi campo q̄ rex adue
nerat. maligni sps corā exercitu ei spatariū inuasit. eumq; uexa
re crudelit cepit., Qui cū ante regis oclos ad uenerandū uiri cassiū
fuisset adductus: hē ab eo uir dn̄i orone facta signo crucis expulit.
q̄ in eū ingredi ulti n̄ psumpsit., Sicq; factū ē. ut rex barbarus seruū
di ab illo iā die uenaretur ex corde: q̄ despectū ualde iudicabat
ex facie., Nā q̄ uir tante uirtutis uidit: erga eū illa mens effera
ab elationis fastu detumuit. S; ecce dū facta fortiū uirorum
narro: repēte ad memoriā uenit q̄d erga andreā fundane
ciuitatis epm̄ diuina micā fecit., Qd tn̄ ad hi legentibus ut
ualeat exopto: quatinus q̄ corpus suū cotinencie dedicauit. abi
tare cū feminis n̄ psumant., Ne ruina rnti tanto repentina

(c) 2006 Ministerio de Cultura

subripiat. quanto ad hoc quod male concupiscit. etiam presentia conspecte forme
famulatur. Nec res est dubia quam narro. quia pene tanti in ea testes sunt.
quanti et eius loci habitatores existunt. Hic namque uenerabilis uir cum uitam
multis plenam uirtutibus duceret. seque sub sacerdotali custodia in conti-
nentie arce custodiret. quandam sanctimonialem feminam quam secum prius
habuerat noluit ab episcopii sui cura repellere. sed certus de sua eiusque
continentia. secum hanc permisit habitare. Ex qua re actum est. ut antiquus hostis
aditum in eius animum ad inferendam temptationis exquireret. Nam cepit speciem illius oculis
mentis eius imprimere. ut illectus nefanda cogitaret. Quadam uero die iudeus
quidam ex campanie partibus romam ueniens. appie carpebat iter. Qui
ad fundanum cliuum perueniens. cum iam diem uesperascere cerneret. et quo declina-
re posset minime reperiret. iuxta appollinis templum fuit. ibique
se ad manendum contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens. quamuis
nullam fidem crucis minime haberet. signo tamen se crucis munire cu-
rauit. Nocte autem media ipso solitudinis pauore turbatus peruigil
iacebat. et repente conspiciens. uidit malignorum spirituum turbam quasi in
obsequium cuiusdam potestatis preire. Eum uero qui ceteris preerat. in eiusdem gre-
mio loci consedisse. Qui cepit singulorum spirituum obsequentium sibi causas
actusque discutere. quatenus unusquisque quantum nequitie egisset inueniret.
C Cumque singuli se ad inquisitionem eius exponerent. quid operati contra bonos fuis-
sent. unus in medium prosiliuit. qui in andree episcopi animum per speciem
sanctimonialis femine que in episcopio eius habitabat. quantam temptationem
carnis commouisset aperuit. Cum uero hoc malignus [spiritus] qui preerat spe[...]
inhianter audiret. et tanto sibi factum lucrum grande crederet.
quanto sanctioris uiri animam ad lapsum perditionis inclinaret. ille spiritus
qui hec eadem fatebatur adiunxit. Quia usque ad hoc quoque die preterito ues-
pertina hora eius mentem traxit. ut in terga eiusdem sanctimonialis femine

(c) 2008 Ministerio de Cultura

blandiens alapā daret., Tc̄ maligni sp̄c. atq; humani generis
antiq̄ inimic̄ exortat̄ hunc blande ē. ut pficeret q̄d cepisset.-
q̄tenꝰ tunc illi singularē int̄ ceťos palmā teneret., Cumq; iudeꝰ
q̄ aduenerat h̄ uigilans cerneret. 7 magna formidinis anxietate
palpitaret: ab eodē sp̄u q̄ cunctis illic obsequentibꝰ p̄erat. ius
sū ē ut requirerent q̄sinā eēt ille q̄ iacere in tēplo eodē psumpsisset.,
Quē maligni sp̄c pgentes et subtilibꝰ intuentes. crucis mistio
signatū uider̄: mirantesq; dixer̄., Vah uah: uas uacuū sed
signatū., Quibꝰ h̄ renūciantibꝰ· cuncta illa malignoꝝ sp̄uum
turba disparuit., Iudeꝰ ū q̄ h̄ uidat. ilico surrex̄: atq; ad ep̄m
sub festinatione puenit., quē in ecc̄la sua repperiens. seorsū tu
lit: q̄ tēptatione urgeret̄ inq̄siuit., Cui ɔfitri ep̄c tēptationē
suā uerecūdatꝰ noluit., Cū ū ille diceret q̄d in illa tali dī famula
pui amoris oclos iniecisset. atq; adhuc ep̄c negaret: adiūx̄
dicēs., Quare negas q̄d inq̄reris. q̄ ad h̄ usq; uespē estino pducꝰ
es. ut p̄riora ei alapa ferires: Ad q̄ nimirū ūba dephensū se
ep̄c intuens: humilit̄ ɔfessꝰ ē q̄d pꝰ pertinacit̄ negauit., Cui nu
nc̄ 7 uerecūdie. ipsē iudeꝰ ɔsulens: q̄lit̄ h̄ cognouisset. uel q̄
in ɔuentu malignoꝝ sp̄uū de eo audisset. indicauit., Q̄d
ille cognoscens: sese in t̄ram ptinꝰ in oꝛone dedit., Moxq; de
suo abitaclo n solū eandē dī famulā. s; 7 omnē quoq; feminā
q̄ in ei illic obseq̄o abitabat. expulit., In eodē ū loco tēplo apol
linis bī andree apl̄i repente oratoriū fecit: atq; oī tēptatioē
illa carnis funditꝰ caruit., Iudeū ū cui uisione atq; increpa
tione saluat̄ ē: ad et̄nā salutē t̄xit., Nam sacm̄tis fidi im
butū. atq; aq̄ baptismatis emundatū: ad sc̄e ecc̄le grām p
duxit., Sicq; factū ē: ut hebre ipsē dū saluti alīne ɔsulit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pervenire ad suam, et omnipotens deus unde alter ad bonam vitam per
duceret, cum in bona alter vita custodisset. PETRUS. Res
hec gesta quam audio, et metum mihi praebet et spem. ·GG·
Utique sic oportet et de dei nos semper miseratione confidere, et de nostra in
firmitate formidare. Ecce enim paradisi cedrum concussam audi
vimus, sed non evulsam, quatenus infirmis nobis et de eius concussione nas
catur timor et de eius stabilitate fiducia. Vir quoque venerabilis vitae
Constantius Aquinensis episcopus fuit, qui nuper praedecessoris mei temporibus beatae memoriae
Iohannis papae defunctus est. Hunc prophetiae habuisse spiritum multi testantur,
qui eum familiariter scire potuerunt. Cuius inter multa hoc ferunt religio
si veracesque viri qui praesentes fuerunt, quod in die obitus sui cum a cir
cumstantibus civibus utpote discessurus pater tam amabilis ama
rissime plangeretur, eum flendo requisierunt dicentes: Quem post te patrem
habebimus? Quibus ipse pater prophetiae spiritu respondit dicens: Post Con
stantium mulionem, post mulionem fullonem. Ecce Aquine, et hoc habes.
Quibus prophetiae verbis editis, vitae exhalavit spiritum extremum. Quo defunc
to, eius ecclesiae pastoralem suscepit curam Andreas diaconus illius, qui
quondam in stabulis curam servaverat equorum. Atque hoc ex hac vi
ta subducto, episcopatus ordinem Iovinus sortitus est, qui in eadem urbe
fullo fuerat. Quo adhuc superstite, ita cuncti inhabitatores civi
tatis illius barbarorum gladio et pestilencie immanitate vasta
ti sunt, ut post mortem illius nec quis episcopus fieret, nec quibus fieret potuis
set inveniri. Sicque completa est viri dei sententia, quatenus
post excessum duorum se sequentium eius ecclesia pastorem minime haberet.
Sed neque hoc sileam, quod narrante viro venerabili Venancio Lunensi
episcopo, me ante biduum contigit agnovisse. Lucanae namque ecclesiae
sibimet coniunctae fuisse mirae virtutis virum Frigdianum nomine

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Frigdianus

narrauit episcopum. Cuius hoc opinatissimum a cunctis illic abitantibus testatur memorari miraculum. quod Ausaret fluuius qui iuxta urbis illius muros influebat. sepe inundatione facta cursus sui alueum egressus per agros diffundi consueuerat. et quaeque sata ac plantata repperisset euerteret. Cumque hoc crebro fieret. et magna eiusdem loci incolas necessitas urgeret: dato studio operis eum per loca alia deriuare conati sunt. Sed quamuis diu elaboratum fuisset: a proprio alueo deflecti non potuit. Tunc uir domini frigdianus rastrum sibi paruulum fecit. ad alueum fluminis accessit. et solus orationi incubuit. atque eidem flumini precipiens ut sequeretur per loca quaeque ei uisa sunt rastrum per terram traxit. quem relicto alueo proprio: tota fluminis aqua secuta est ita ut funditus locum consueti cursus desereret. et ibi sibi alueum ubi traxerat per terram rastrum uir domini signum fecerat. uendicaret. Et quaeque essent hominum alimoniis profutura sata uel plantata ultra non lederet. huius quoque uenerabilis uiri uenancii episcopi aliud miraculum relatione cognoui quod in placentina urbe perhibet gestum.

Sabinus

Quidam uir quoque ueracissimus iohannes in hac nostra romana ciuitate locum prefectorum seruans. qui in eadem placentina urbe ortus et nutritus est. ut episcopus memorat quod gestum fuit attestatur. In ea namque ciuitate Sabinum nomine fuisse asserit mire uirtutis episcopum. Cui dum die quadam suus diachonus nunciasset. quod cursus sui padus alueum egressus ecclesie agros occupasset. totaque illic loca nutriendis seminibus profutura aqua eiusdem fluminis teneret: uenerabilis uir sabinus episcopus respondit dicens. Vade et dic ei. Mandat tibi episcopus ut te compescas: et ad proprium alueum redeas. Quod diachonus eius audiens despexit et irrisit. Tunc uir domini accersito notario dictauit dicens. Sabinus domini nostri ihesu christi seruus: commonitorium pado. Precipio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tibi in nomine ihu xpi dominus imperat de alveo tuo ulterius non exeas in locis
istis. nec aquas ecclesiae laedere praesumas. Atque eidem notario subiungens dicens.
Vade hoc scribe. et in aqua eiusdem fluminis proice. Quo facto sancti
viri praeceptum suscipiens. statim se a terris ecclesiae fluminis aqua com
pescuit. atque ad proprium alveum reversa exire ulterius in loca eadem non praesump
sit. Qua in re petre quid aliud quam inobedientium hominum duricia
confunditur. quando in virtute ihu elementum irrationabile sancti viri
praeceptis obedivit. Vir quoque vitae venerabilis cerbonius populonii episcopus mag
nam diebus nostris sanctitatis suae probationem dedit. Nam cum hospitalitatis studio
valde esset intentus. die quadam transeuntes milites hospicio suscepit.
quos gothis supervenientibus abscondit. eorumque vitam ab illorum nequicia abs
condendo servavit. Quod dum gothorum regi perfido totilae nunciatum
fuisset. crudelitatis immanissimae vesania succensus. hunc ad locum qui
octavo huius urbis miliario merulis dicitur. ubi tunc ipse cum exercitu sede
bat iussit deduci. eumque in spectaculo populi ursis ad devorandum
proici. Cumque idem rex perfidus in ipso quoque spectaculo consedisset. ad aspici
endam mortem episcopi magna populi turba confluxit. Tunc episcopus deductus in me
dium est. atque ad eius mortem immanissimus ursus exquisitus. Qui dum huma
na membra crudeliter carperet. saevi regis animum satiaret. Dimissus
itaque ursus ex cavea est. Qui accensus et concitus episcopum petiit. sed subito suae
feritatis oblitus. deflexa cervice submissoque humiliter capite. lambere
episcopi pedes coepit ut patenter omnibus daretur intelligi. quia erga illum virum dei
et ferina corda essent hominum et quasi humana bestiarum. Tunc populus qui
ad spectaculum mortis venerat. magno clamore versus est in admira
tione venerationis. Tunc ad eius reverenciam colendam rex ipse permotus
est. quippe cum quo superno iudicio actum fuerat. ut qui dominum sequi prius in cus
todienda vita episcopi noluit. saltem ad mansuetudinem bestiam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sequeretur. Cuius rei hi qui tunc praesentes fuerunt adhuc nonnulli supersunt. eaque
cum omnibus illic populo se uidisse testantur. De quo etiam uiro aliud quoque mira-
culum uenantio lunensi episcopo narrante cognoui. In ea namque po-
pulonii ecclesia cui praeerat: sepulcrum sibi praeparauit. Sed cum
langobardorum gens in italiam ueniens cuncta uastasset: ad
helbam insulam recessit. Qui irruente egritudine ad mortem
ueniens. clericis suis sibique obsequentibus praecepit dicens. In sepulcro meo
quod in populonio paraui me ponite. Cui illi cum dicerent corpus tuum
illuc reducere qualiter possumus: qui langobardis teneri loca eadem.
et ubique illic eos discurrere scimus? Ipse respondit. Reducite me
securi: nolite metuere. sed festine me sepelire ideo curate.
Mox autem ut sepultum corpus meum fuerit: ex loco eodem sub omni festi-
natione discedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt naui. Cumque
populonium tenderent: collecto in nubibus aere. immensa nimis
pluuia erupit. Sed ut cunctis patesceret. cuius uiri corpus nauis
illa portaret: per illum maris spatium quod ab helba insula usque ad
populonium. xii. milibus distat: circumquaque nauis lata procellosa ual-
de pluuia descendit. et in naui eadem una pluuiae gutta non
cecidit. Peruenerunt itaque ad locum clerici: et sepulturae tradiderunt corpus
sacerdotis sui. Cuius praecepta seruantes: ad nauem sub festinatione
reuersi sunt. Quam mox ut intrare potuerunt in eodem loco ubi uir domini sepultus
fuerat. langobardorum dux crudelissimus gummarith aduenit. Ex
cuius aduentu uirum dei habuisse prophetiae spiritum claruit: qui ministros
suos a sepulturae suae loco sub festinatione discedere praecepit. Hoc
autem quod de diuisa pluuia factum narraui miraculum: etiam in alterius
episcopi ueneratione monstratum est. Nam quidam clericus senex qui adhuc
superest. eidem rei praesto se fuisse testatur: dicens. Fulgentius episcopus qui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

utriculiensi ecclesie preerat. regem crudelissimum totilam infensum
omnimo habebat. Cumque ad easdem partes cum exercitu appropin
quasset. cure fuit episcopo per clericos suos exenia mittere. eiusque furoris insa
niam si posset muneribus mitigare. Que ille ut uidit protinus spreuit.
atque iratus suis hominibus iussit. ut eundem episcopum sub omni asperitate constrin
gerent. eumque eius examini seruarent. Quem dum feroces gothi ministri scilicet
crudelitatis illius tenuissent. circumdantes eum uno in loco sta
re preceperunt. eique in terra circulum designauerunt. extra quem pedem tendere
nullo modo auderet. Cumque uir dei in sole nimio estuaret. et
ab eisdem gothis circumdatus. et designatione circuli inclusus. repente coruscationes
et tonitrua. et tanta uis pluuie erupit. ut hii qui eum custodiendum
acceperant immensitatem pluuie ferre non possent. Et dum magna nimis
inundatio fieret. intra eandem designationem circuli in qua uir dei fulgen
tius stetit. nec una quidem pluuie gutta descendit. Quod dum regi crude
lissimo nuntiatum fuisset. illa mens effera ad magnam eius reuerentiam
uersa est. cuius penam pena prius insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotens
deus contra elatos mentes potentie sue miracula per despectos operatur.
ut qui se superbe contra precepta ueritatis eleuant. eorum ceruicem ueritas
per humiles premat. Nuper quoque floridus uenerabilis uite episcopus narrauit
quoddam memorabile ualde miraculum dicens. Vir sanctissimus herculanus
nutritor meus perusine ciuitatis episcopus fuit. ex conuersatione monas
terii ad sacerdotii ordinis gratiam deductus. Totile autem perfidi regis temporibus
eandem urbem annis septem continuis gothorum exercitus obsedit. ex qua
multi ciuium fugerunt. qui famis periculum ferre non poterant. Anno uero septimo
necdum finito. obsessam urbem gothorum exercitus intrauit. Tunc comes qui
eidem exercitui preerat. ad regem totilam nuntios misit. exquirens quid
de episcopo uel populo fieri iuberet. Cui ille precepit dicens. Episcopo prius a uertice

(c) 2006 Ministerio de Cultura

usque ad calcaneum corrigiam tolle: et tunc caput illius amputa. Omnem vero populum qui illic inventus est: gladio extingue. Tunc ipse comes venerabilem virum Herculanum episcopum super urbis murum deductum capite truncavit: eique cutem iam mortui a vertice usque ad calcaneum incidit. ut eius corpore corrigia sublata videretur. Moxque corpus illius extra murum proiecit.

Tunc quidam humanitatis pietate compulsi. abscisum caput cervici apponentes: cum uno parvulo infante qui illic extinctus inventus est. iuxta murum corpus episcopi sepulturae tradiderunt. Cumque post eandem cedem die quadragesimo rex Totila iussisset ut cives urbis illius quolibet dispersi erant ad eam sine aliqua trepidatione remearent: hii qui prius famem fugerant. vivendi licencia accepta reversi sunt. Sed cuius vitae eorum episcopus fuerat memores. ubi sepultum esset corpus illius quesierunt. ut hoc iuxta honorem debitum in ecclesia beati Petri apostoli humarent. Cumque itum esset ad sepulcrum: effossa terra invenerunt corpus pueri pariter humati utpote die quadragesimo tabe corruptum et vermibus plenum. Corpus vero episcopi ac si die eodem esset sepultum. et quod est adhuc magna admiratione venerandum. quia caput eius unitum fuerat corpori. ac si nequaquam fuisset abscisum.

Sic videlicet ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc et in terga verterent. exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset. ita sanum atque intemeratum omne corpus inventum est. ac si nulla hoc incisione ferri tetigisset. PETRUS. Quem non obstupescat talia signa mortuorum. que fiunt pro exercitatione viventium?

GG. Prioribus quoque temporibus Gothorum fuit iuxta Spoletanam urbem vir vitae venerabilis Ysaach nomine. qui usque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit. quem nostrorum multi noverunt. et maxime sacra virgo Gregoria que nunc in hac romana urbe iuxta ecclesiam beatae Mariae semper virginis abitabat. Que dum adolescentiae suae tempore coniugalitatis iam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nuptiis in ecclā fugisset. ⁊ scīmonial uite ꝯuſatione quereret.
ab eodē uiro defensa. atq; ad eū q̄ desiderabat abitū dn̄o ꝑtegen
te ꝑducta ē. Que q̄ sponsū fugit in t̄ra: hr̄e sponsū meruit
in celo. Multa aūt de eodē uiro narrante uen̄abili patre eleu
therio agnoui: q̄ hūc familiarit̄ nouat. et eī ūb uita fidē ꝑbebat.
It. Itaq; uen̄abił ysaach ort⁹ ex italia n̄ fuit: s; ea illi narro mira
cła. q̄ in italia ꝯu̇sat⁹ fec̄. Cū ꝑmū de syrie partib⁹ ad spolitanā
urbē uenisset: ingress⁹ ecclam a custodib⁹ petiit. ut sibi q̄ntum
uellet licētia ꝯcederent oradi. eūq; horis secretiorib⁹ egredi n̄ ur
gerent. Q mox ut ad orandū stetit: diē q̄; totū pegit in orone.
eiq; sequentē ꝯtinuauit ⁊ noctē. Secdo etiā die cū nocte subsequti
indefess⁹ in ꝑcib⁹ ꝑstitit: diē q̄; tciū in orone ꝯiunxit. Cūq; h
un⁹ ex custodib⁹ supbie spū inflat⁹ c̄neret: un̄ ꝑfice debuit. inde
ad defect⁹ dāna ꝑuenit. Nā hūc simulatorē dicē ⁊ ūbo rustico
cep̄ impostorē clamare: q̄ se tb⁹ dieb⁹ ⁊ tb⁹ noctib⁹ orare an̄ oclos
hominū demonstraret. Q ꝑtin⁹ currens uir̄ dī alapa ꝑcussit.
ut q̄si religiose uite simulator de eccla cū ꝯtumelia exiret. S; hunc
repente ultor spc̄ inuasit. atq; ad uiri dī uestigia strauit. atq; ꝑ os
illi⁹ clamare cep̄. ysaach me eicit. ysaach me eicit. Vir̄ q̄ppe pegrin̄
q̄ censeret̄ noīe nesciebat: s; ei nomē ille spc̄ ꝑdidit. q̄ se ab illo expelli
ei ci posse clamauit. Mox aūt sup uexati corp⁹ uir dī incubuit: ⁊ ma
lign⁹ spc̄ q̄ eū abscesse inuaserat abscessit. In tota urbe res statim
q̄d in eccla factū fuisset innotuit. Currere uiri ⁊ femine. nobiles
atq; ignobiles parit̄ ceperunt: certatimq; eū in suis rape domib⁹ cona
bant̄. Alij ad construendū monasterū ꝑdia: alij pecu .b. nias.
alij subsidia q̄q; potant offerre uiro dī supplicit̄ uolebant. S; seru⁹
omipt̄s dn̄i hoꝝ nich accipiens: egress⁹ urbem n̄ longe desertum

locum repperit. ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum
multi pergunt. exemplo illius eterne vite accendi desiderio ceperunt. atque sub
eius magisterio in omnipotentis se dei servicium dederunt. Cumque ei crebro discipuli
humiliter admonerent ut pro usu monasterii possessiones que offerebantur
acciperet. ille sollicitus sue paupertatis custos. fortem sentenciam tenebat
dicens. Monachus qui in terra possessionem querit. monachus non est. Sic quippe metue
bat paupertatis sue securitatem perdere. sicut avari divites solent perituras di
vicias custodire. Ibi itaque prophetie spiritu magnisque miraculis. cunctis lon
ge lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vesperum in
orto monasterii fecit (suis) iactari ferramenta. que usitato nos nomine vangas vocamus.
D ixit itaque discipulis suis. Tot vangas in orto proicite. et citius redite. Nocte
vero eadem dum ex more cum fratribus ad exhibendas laudes domino surrexisset. pre
cepit dicens. Ite et operariis nostris pulmentum coquite. ut mane primum paratum sit.
F acto autem mane fecit deferri pulmentum quod parari iusserat. atque ortum cum fratribus
ingressus. quot vangas iactari preceperat. tot in eo ~~laborantes~~ laborantes opera
rios invenit. Ingressi quippe fures fuerant. sed mutata mente per spiritum adpre
henderunt vangas quas invenerunt. et ab ea hora qua ingressi sunt. quousque ad eos vir
domini veniret. cuncta orti illius spacia que inculta fuerant coluerunt. Quibus vir
domini mox ut ingressus est ait. Gaudete fratres. multum laborastis. iam quiescite.
Q uibus illico alimenta que detulerant prebuit. eosque post tanti laboris fatigationem refecit. Suf
ficienter autem refectis ait. Nolite malum facere. quotiens de orto aliquid vultis. ad
orti aditum venite. tranquille petite. cum benedictione percipite. et a furti
pravitate cessate. Quos statim collectis oleribus honustari fecit. factumque
est ut qui ad ortum nocituri venerant. cum laboris sui premio et repleti ab
eo et innocui redirent. Alio quoque tempore ad eum accesserunt peregrini qui
dam tunicam postulantes. scissis vestimentis. pannis obsiti. ita ut pe
ne nudi viderentur. Cumque hunc vestimenta peterent. eorum verba vir domini

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tacitus audivit. Qui unum ex discipulis suis prius silentem vocavit. eique praecepit
dicens. Vade atque in illa silva in loco tali cavam arborem require. et vesti
menta quae in ea inveneris defer. Cumque discipulus abisset. arborem sicut fuerat
iussus exquisivit. vestimenta repperit. et latenter detulit magistro. Quae vir
dei suscipiens. peregrinis nudis atque petentibus ostendit. et protulit dicens.
Venite quia nudi estis. ecce tollite et vestite vos. Haec illi intuentes. re
cognoverunt quae posuerant. magnoque pudore consternati sunt. Et qui fraudu
lenter vestimenta quaerebant aliena. confusi receperunt sua. Alio quoque tempore quidam
se eius orationibus commendans. sportas duas plenas alimentis ei per puerum trans
misit. Quarum unam isdem puer subripuit. atque in itinere abscondit. unam
vero ad dei hominem detulit. et petitionem illius qui se ei per exenium commenda
verat enarravit. Quam vir domini benigne suscipiens. eundem puerum
ammonuit dicens. Gratias agimus. sed inde sportam quam in itinere posuis
ti ne incaute tangere praesumas. quia in ea serpens ingressus est. Esto ergo
sollicitus. ne si tollere incaute volueris. a serpente feriaris. Quibus verbis
puer valde confusus. exultavit quidem quod mortem evaserit. sed tristis ad mo
dicum factus est. quia quamvis salubrem poenam tamen pertulit verecundiam suam.
Qui reversus ad sportam. caute ac sollicite attendit. Sed eam iam sicut vir domini
praedixerat. serpens tenebat. Hic itaque cum virtute abstinentiae. con
temptu rerum transeuntium. prophetiae spiritu. orationis intentione esset in
comparabiliter praeditus. unum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur.
quia nonnumquam tanta ei laeticia inerat. ut ille tot virtutibus nisi sciretur
esse plenus. nullo modo crederetur. PETRUS. Quaeso te quonam esse dicimus
sponte sibi laeticiae frena laxabat. an tantis virtutibus pollens. an aliquo modo
ad praesens gaudium etiam renitens eius animus trahebatur. GREGORIUS.
Magna est petre omnipotentis dei dispensatio. Et plerumque contingit. ut quibus ma
iora bona praestat. quaedam minora non tribuat. ut semper eorum animus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

habeat. unde se ipse reprehendat. quatinus dum appetunt perfecti esse non possunt.
et laborant in hoc quod ceperunt non acceperunt. nec tamen laborando preva-
lent. ut in his que accepta habent. se minime extollant. Sed discant
quia ex semetipsis maiora bona non habent. qui in semetipsis vincere parva
vitia atque extrema non possunt. Hinc enim est quod producto domino populum ad
terram promissionis. cunctos fortes atque prepollentes adversarios eius extin-
guens: philisteos atque cananeos diu reservavit. ut sicut scriptum
est in eis experiretur israhel. Quia nonnumquam ut dictum est eis etiam quibus magna
dona tribuit: parva quedam reprehensibilia relinquit. ut semper habeant
contra quod bellum gerant. et devictis magnis hostibus mentem non erigant.
quando eos adhuc adversarii etiam minimi fatigant. Fit itaque ut
miro modo una eademque mens et virtute polleat. et ex infirmitate lasse-
tur. quatinus et ex parte constructa sit. et ex parte se conspiciat esse des-
tructam. ut per bonum quod querit et habere non valet: illud servet humiliter
quod habet. Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus. quando illa superna regio in
civibus suis ex parte dampna pertulit. ex parte fortiter stetit. ut elec-
ti angelorum spiritus dum alios per superbiam cecidisse conspicerent: ipsi tanto
robustius quanto humilius starent. Illi ergo regioni sue etiam detrimento
profecerunt: que ad eternitatis statum ex parte sue destructionis est solidius struc-
ta. Sic ergo et in una quaque anima agitur: ut in humilitatis custodia ali-
quando ad lucem maxima et minimo dampno servetur. Petrus. Placet
quod dicis. GG. Neque hoc sileam: quod ex regione eadem venerabilis
viri sanctuli presbiteri narratione cognovi. De cuius verbis ipse non dubi-
tas: quia eius vitam fideque minime ignoras. Eodem quoque tempore in nursie par-
tes provincie duo viri in vita atque habitu sancte conversationis habita-
bant. quorum unus euticius. ~~in spiritali zelo atque in fervore virtutis~~
alter vero florentius dicebatur. Sed isdem euticius in spiritali zelo atque

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in feruore uirtutis exercebat. multorumque animas ad dominum perducere exhor-
tando satagebat. Florentius uero in simplicitate atque oratione deditam
ducebat uitam. Non longe autem erat monasterium. quod rectoris
sui fuerat morte destitutum. ex quo se monachi eundem euticium preesse
uoluerunt. Qui eorum precibus adquiescens. multis annis monasterium rexit.
discipulorumque animas in studio sancte conuersationis exercuit. ac ne oratorium
in quo prius abitauerat solum remanere potuisset. illic uenerabilem uirum
florentium reliquit. In quo dum solus abitaret. die quadam sese in oratione prostra-
uit. atque omnipotentem dominum petiit ut ei illic ad abitandum aliquod solatium
donare dignaretur. Qui mox ut compleuit orationem. oratorium egressus
ante fores ursum repperit stantem. qui dum ad terram caput deprimeret. nichilque ferita-
tis in suis motibus demonstraret. aperte dabat intellegi quod ad di-
uini obsequium uenisset. quod uir quoque perennis domini agnouit. Et quia in eadem
cella pecudes .iiii. ut quinque remanserant quas omnino deerat qui pasceret
et custodiret. eidem urso precepit dicens. Vade atque has oues ad pastum
eice. ad sextam uero horam reuertere. Cepit hoc itaque indesinenter agere.
Iniungebatur urso cura pastoralis. et quas manducare consueuerat. pascebat
oues bestia ieiuna. Cum uir domini ieiunare uoluisset. ad nonam
precipiebat horam urso cum ouibus reuerti. Cum uero noluisset. ad sextam. atque
ita in omnibus uiri dei mandato obtemperabat ursus. ut neque ad sextam
iussus rediret ad nonam. neque ad nonam iussus rediret ad sextam.
Cumque diu hoc ageretur. cepit in loco eodem tante uirtutis longe lateque
fama ei crebrescere. Sed quia antiquus hostis unde bonos cernit in tendere
ad gloriam. inde peruersos per inuidiam rapit ad penam. quatuor uiri ex
discipulis uenerabilis euticii uehementer inuidentes. quod eorum magister
signa non faceret. et is qui solus ab eo relictus fuerat tanto hoc miraculo
clarus appareret. eundem ursum insidiantes occiderunt. Cumque

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hora qua iussus fuerat non rediret, vir dei Florentius suspectus est rediturum. Quem usque ad horam vespertinam expectans, affligi coepit quod ursus quem ex simplicitate multa fratrem vocare consueverat minime reverteretur. Die vero altera pergit ad agrum ursum pariter ovesque quaesiturus, quem occisum repperit. Sed sollicite inquirens cito a quibus fuerat occisus invenit. Tunc sese in lamentis dedit, fratrum magis maliciam quam ursi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euthicius ad se deductum consolari studuit. Sed idem vir domini coram eo doloris magni stimulis accensus imprecatus est dicens: Spero in omnipotentem deum quia in hac vita ante oculos omnium ex malicia sua vindictam recipient, qui nil se laedentem ursum meum occiderunt. Cuius vocem protinus ultio divina secuta est. Nam quattuor monachi qui eundem ursum occiderant statim elefantino morbo percussi sunt, ut membris putrescentibus interirent. Quod factum vir dei Florentius vehementer expavit, seque ita fratribus maledixisse pertimuit. Omni enim vitae suae tempore flebat quod exauditus fuerat, se crudelem, se in eorum morte clamabat homicidam. Quod idcirco omnipotentem dominum fecisse credimus, ne vir mirae simplicitatis quantolibet dolore commotus, intorquere ultra praesumeret iaculum maledictionis. PETRUS. Numquidnam valde esse grave credimus si fortasse cuilibet exagitati iracundia maledicimus? GREGORIUS. De hoc peccato cur me percunctaris an grave sit, cum Paulus dicat: neque maledici regnum dei possidebunt? Pensa itaque quam gravis culpa est quae separat a regno vitae. PETRUS. Quid si homo non fortasse ex malicia, sed ex linguae incuria maledictionis in proximum iaculatur verbum? GREGORIUS. Si apud districtum iudicem Petrus otiosus sermo reprehenditur, quanto magis noxius? Pensa ergo quam sit dampnabile quod a malicia non vacat, si et ille sermo penalis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ē q̄ a bonitate utilitatis uacat., Ad senecio. GREGORIUS., Isdē
uir dī egit aliud q̄d silere n̄ debeo., Cū eni magna ei opinio lō
ge lateq; crebresceret. qdā diachon longe posit ad eū pge
studuit. ut ei se orōnib̄ commendaret., Qui ad ei cellulam
ueniens. omne locū p circuitū inuenit innumeris serpentib̄
plenū., Cūq; uehement expauisset. clamauit dicens., Serue dī
ora., Erat aūt tc̄ mira serenitas., Egressus ū florenti oculos ad
celū 7 palmas tetendit. ut illā pestē sic sciret dn̄s auferret.,
Ad cui uocē subito celū intonuit. atq; isdē tonitruus omis illos
q eundē locū occupauerant serpentes interemit., Qd dū uir
dī florenti interceptos aspiceret. dixit., Ecce occidisti eos dn̄e.,
Qs eos hinc leuat. Moxq; ad ei uocē tante aues uenerunt.
qn̄ta serpentes occisi fuerant., Que asportantes singl̄os
et longi pcientes. locū abitationis illi mundū omn̄ino
a serpentib̄ reddiderunt., PETR. Qd uirtutis. q̄d fuisse
merit dicim. q̄d ei orā tantū fact ē pxim omps ds̄. GG.
Apd omps dī singularē munditiā. atq; ei simplicē naturā.
multū petre humani cordis mundicia atq; simplicitas ua
let., Hoc ipsū naq; q̄d ei famuli a terrenis actionib̄ segregati
ociosa loq nesciunt. 7 nitte p ūba spargere atq; inqnare de
uitant. auctoris sui p ceteris exauditionē impetrant., Cui i
qn̄tū ē possibile ipsa puritate ac simplicitate cogitationis.
qsi ex qdā iā similitudine concordant., Nos aūt turbis sclarib̄
admixti. dū frequent ociosa n̄ nunqm̄ ū etiā grauiss noxia
loqmr. os nr̄m omp̄i dō tantū longicū fit. qn̄tū huic mūdo
pximū., Multū qppe deorsū ducimur. dū locutione gtinua
sclarib̄ admiscemur., Qd bene ysayas pphm regem dn̄m

(c) 2006 Ministerio de Cultura

exercitiuū uidit. semetipsū rephendit et penituit dicēs.,
V e m q̄ tacui.· q̄ uir pollut labiis ego sū., Q: cur polluta
labia hrēt. apuit cū subiunxit., In medio ppli polluta la
bia hntis. ego abito., Pollutionē naq; labioꝝ hre se doluit.
s; un hanc ɔtraxit indicauit. cū in medio ppli polluta hntis se labia
abitare phibuit. Valde eñ difficile ē. ut lingua sclariū nrē
ñ inqnet q̄ tangit. q̄ dū pleriq; eis ad q̄dā loqnda ɔdes
cendim.· paulisp ad suetā hac ipsā locutionē q̄ nob indigna
ē etiā delectabilit tenem. ut ex ea iā redire ñ libeat ad q̄
uelut ex ɔdescensione ducti ueīm̄ iusti., Sicq; fit. ut ab
ociosis ad noxia. a leuib ad grauiora ūba ueniam.· 7 os nrm
ab omp̄e dño tanto iā min9 exaudiat in pce. q̄nto ampli9
inqnatur stulta locutione., Quia sic scriptū ē. q̄ auertit aurē
suā ne audiat legē. orō ei9 erit execrabil., Qd ḡ mirū si pos
tulantes tarde a dño audim.· q̄ pcipientē dnm aut tarde.
aut nullom audim. Et q̄d mir si florenti in pce sua citi9 ē
audit.· q̄ in pceptis suis dnm citi audiuit. Petr9. Nich
ē q̄ rndi ualeat apte rōni.. Gr. Eutici ū q̄ pdicti flo
rentij in uia di soci9 fuat.· magi9 p9 mortē claruit in uirtu
te signoꝝ., Nam cū multa ciues urb illi9 de eo soleant narra
re miracla. illud tn̄ pcipuū ē. q̄d usq; ad hec langobardoꝝ
tpa omps ds p uestimtū illi9 a ssidue dignabat opari; Nā
q̄tiens pluuia deerat.· 7 estu nimio tr̄ā longa siccitas exurebat.
collecti in unū ciues urbis illi9. ei9 tunicā leuare. atq; in cons
pectu dñi cū pcib offerre ɔsueūant., Cū q̄ dū p agros exorā
tes pgerent. repente pluuia tribuebat. q̄ plene tr̄ā saciare
potuisset., Ex q̄ re patuit ei9 aiā q̄d uirtutis int9. q̄d merti

biret. cui foris ostensa uestis ira conditoris arderet. Nuper quoque in parte campanie. uir ualde uenerabilis martinus nomine in monte marsico solitariam uitam duxit: multisque annis in specu angustissimo inclusus fuit. Quem multi ex nostris nouerant. eiusque actibus presentes extiterunt. De quo multa ipse beate memorie papa pelagio decessore meo. et aliis religiosissimis uiris narrantibus cognoui. Cuius hoc miraculum primum fuit: quod mox ut se in predicti montis foramine contulit. ex petra eadem que in semetipsa concaua angustum specum fecerat. aque stilla prorupit: que martino dei famulo in usu cotidiano sufficeret. et nec plus adesset. nec necessitati deesset. Qua in re ostendit omnipotens deus quantam sui famuli curam gereret: cui uetusto miraculo potum in solitudine ex petre duricia ministraret. Sed antiquus hostis humani generis eius uirtutibus inuidens: hunc usitata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicam sibi bestiam serpentem scilicet ingressus: hunc ab eadem abitatione eicere facto terrore conatus est. Cepit etenim serpens in spelunca uenire solus cum solo: eoque orante se ante illum sternere. et cum cubante pariter cubare. Sed uir sanctus omnino inperterritus: eius ori manum uel pedem extendebat dicens. Si licentiam accepisti ut ferias: ego non prohibeo. Cumque hoc per triennium gereret: die quadam antiquus hostis tanta hac eius fortitudine uictus infremuit: seque per deuexum montis latus in precipicium serpens dedit: omniaque arbusta loci illius flamma exeunte concremauit. Qui in eo quod montis latus omne combussit: cogente omnipotente domino monstrare compulsus est. quante uirtutis fuerat qui uictus abscedebat. Perpende de quo rogo te uir domini in quo montis uertice stetit: qui cum serpente per triennium iacuit securus. PETRUS. Audita paueo. GG.

Vir iste uite uenerabilis inclusionis sue tempore primo decreuerat: ut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ultra mulierem non videret. Non quia spernebat sexum, sed ex contemplata spe
cie temptationis incurrere metuebat vicium. Quod quedam mulier
audiens, audacter ascendit montem atque ad eius specum impudenter
prorupit. At ille paulo longius intuens et venientis ad se mulie
bria vestimenta conspiciens, sese in orationem dedit, in terram faciem de
pressit, et eo usque prostratus iacuit, quousque impudens mulier a fenestra
cellule illius fatigata recederet. Que die eodem mox ut de monte
descendit vitam finivit, ut ex morte eius sentencia daretur
intelligi, quia valde omnipotenti Deo displicuit, quod eius famulum ausu
improbo contristavit. Alio quoque tempore dum multi adhuc religiosa de
votione concurrerent, arta esset semita atque que in devexo mon
tis latere ad eius cellulam comprepantes ducebat, puer parvulus incaute
gradiens ex eodem monte cecidit, et usque ad vallem corruit, que
sub monte eodem sita quasi in profundo conspicitur. In loco quippe eodem
tanta mons ipse altitudine excrevit, ut arbusta ingentia
que ex eadem valle prodeunt, ex monte aspicientibus quasi fructecta esse
videantur. Turbati itaque sunt cuncti qui veniebant, summaque cura
quesitum est, sicubi corpus lapsi pueri potuisset inveniri. Quis enim
aliud nisi extinctum crederet? Quis vel corpus ad terram integrum perve
nisse suspicaretur, dum interpositis ubique scopulis in partibus discerpi
potuisset? Sed requisitus puer in valle inventus est non solum vivus,
sed etiam incolumis. Tunc cunctis patenter innotuit, quod ideo ledi
non potuit, quia hunc in casu suo Martini oratio portavit. In specu
quoque illius magna desuper rupis eminebat. Que cum ex parte exi
gua monti videretur adfixa, Martini celle prominens, casum suum
cotidie et illius interitum ruitura minabatur. Ad hanc mercator illus
tris viri Amantii nepos cum magna rusticorum multitudine

(c) 2006 Ministerio de Cultura

adveniens, precabatur ut vir Dei de eodem specu dignaretur exire,
quatenus ipsi ruituram rupem ex monte potuissent evellere, atque in
specu suo Dei famulus iam securus habitaret. Cumque hoc vir Dei nequaquam
adquiesceret, ei quod posset ut faceret precepit, et ipse in celle sue re-
motiori parte se contulit. Si tamen moles rueret, dubium non erat
quod simul et specum destrueret et Martinum necaret. Itaque
dum ea que venerat multitudo conaretur, si posset sine periculo viri
Dei ingens illud quod desuper incubuerat saxum levare, cunctis
videntibus repente res valde admirabilis contigit. Quia moles ipsa
quam conabantur evellere, subito ab eisdem laborantibus evulsa, ne
spelunce Martini tectum tangeret, saltum dedit, et quasi servi Dei
lesionem fugiens, longius cecidit. Quod ad iussum omnipotentis Dei angelico
ministerio actum intelligitur, quia divina providencia disponi omnia
fideliter creditur. Hic cum prius in eodem monte se contulit, necdum
clauso specu habitans, catena sibi ferrea pedem ligavit, eamque
saxo ex parte alia adfixit, ne ei ultra liceret progredi quam catene eiusdem
quantitas tendebatur. Quod vir vite venerabilis Benedictus audiens, cuius
superius memoriam feci, ei per discipulum suum mandare curavit:
Si servus es Dei, non te teneat catena ferrea, sed catena Christi. Ad
quam vocem Martinus protinus eandem compedem solvit. Sed numquam postmodum
solutum tetendit pedem ultra locum quo hunc tendere ligatum consueverat, atque
in tanto se spacio sine catena cohercuit, in quanto et ante ligatus
mansit. Qui dum se postmodum in eiusdem loci specu conclusit, cepit etiam
discipulos habere, qui ab eius specu seorsum habitantes, ad usum vite aquam
de puteo haurire consueverant. Sed funis ille in quo ad hauriendam
aquam situla dependebat, crebro rumpebatur. Unde factum est ut eandem
catenam quam ex pede suo vir Domini solverat eius discipuli peterent,

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eamque funi adiungerent. atque in illa situlam ligarent. Ex quo iam tempore contigit. ut isdem funis et cotidie tingeretur aqua. et nullo modo rumperetur. Quia enim catenam uiri dei funis ille contigit. ipse quoque ad tolerandam aquam ferri in se fortitudinem traxit. Petrus

Facta hec placent quia mira. et multum quia recentia.

66. Prius uero temporibus quidam uir quadragesimus nomine. baxentine ecclesie subdiaconus fuit. qui ouium suarum gregem pascere. in eidem aurilie partibus solebat. Cuius ualde ueracis uiri narratione res mira innotuit. que secreto fuerat gesta. Is namque ut predixi dum gregis sui in aurelia curam gereret. in diebus eius uir fuit e monte qui argentarius uocabatur uenerabilis uite. qui abitu monachi quod pretendebat specie. moribus explebat. Hic itaque ad ecclesiam beati petri apostolorum principis ab eodem monte argentario annis singulis uenire consueuerat. atque ad hunc quem prefati quadragesimum subdiaconum. sicut ipse narrauit. hospitalitatis gratia declinabat.

Quadam die uero dum eidem hospicium quod non longe ab ecclesia habebat intrasset. cuiusdam paupercule mulieris maritus iuxta defunctus est. Quem ex more lotum. uestimentis indutum. et sabano constrictum. superueniente uespere sepelire nequiuerunt. Iuxta defuncti igitur corpus uiduata mulier sedit. que in magnis fletibus noctem ducens. continuis lamentorum uocibus satisfaciebat dolori. Cumque hoc diuci fieret. et flere mulier nullo modo cessaret. uir dei qui receptus hospicio fuerat. quadragesimo subdiacono compunctus ait. Dolori huius mulieris anima mea compatitur.

Rogo surge oremus. Fere igitur utique ad uicinam ecclesiam. seseque pariter in orationem dederunt. Cumque diuci orassent. complere orationem quadragesimum subdiaconem seruus dei petiit. Qua completa. de altaris crepidine puluerem collegit. atque cum eodem quadragesimo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad defuncti corpus accessit. seseque ibidem in orationem dedit. Cumque
diutius orasset: iam [illegible] fecerat complere orationem per subdi
achonem uoluit. et ipse benedictionem dedit. statimque sur
rexit. Et quia dextra manu collectum puluerem gestabat:
sinistra pallium quo facies defuncti uelabatur abstulit. Quod
cum mulier cerneret fieri: contradicere uehementer cepit et mirari quid
uellet facere. Ablato itaque pallio: de eo quem collegerat puluere
defuncti faciem fricauit. Qui cum diutius fricaret recepit animam.
oscitauit. oculos aperuit. seseque eleuans resedit. Quod ergo se ageret
mirari est: acsi de graui somno fuisset excitatus. Quod dum mulier
lamentis fatigata conspiceret: cepit ex gaudio magis flere et uocem am
plius clamare. Quam uir domini modesta prohibitione compescuit dicens.
Tace. tace. Et si quis uos requisierit qualiter factum sit: hoc solum dicite
quia dominus ihesus christus opera sua fecit. Dixit hoc. atque ab eius hospicio exiit. et
quadragesimum subdiachonum [illegible] reliquit: et in loco eodem ulterius non
apparuit. Temporalem namque honorem fugiens: egit ut ab his a quibus uisus
in tanta uirtute fuerat. numquam iam in hac uita uideretur. PETRUS.
Quid alii sentiant ignoro: ego autem cunctis miraculis hoc potius existimo
esse miraculum: quod ad uitam mortui redeunt. eorumque anime ad carnem
ex occulto reuocantur. GG. Si uisibilia attendimus: ita
necesse est ut credamus. Si uero inuisibilia pensamus: minime constat quia
maius est miraculum predicationis uerbo atque orationis solatio peccatorem
conuertere: quam carnem mortuam resuscitare. In isto etenim resuscitatur
caro iterum moritura: in illo uero anima in eternum uictura. Cum enim pro
no duos: in quibus horum existimas maiori factum uirtute miraculum.
Lazarum quippe quem iam fetentem fuisse credimus carne dominus suscitauit. Sau
lum uero resuscitauit in mente. Et quidem post resuscitationem carnis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de lazari uirtutib(us) tacetur. Nam p(ost) resurrectione(m) ei(us) cepe n(ost)ra
infirmitas n(on) ualet. Q(ua)nta in sacris eloq(ui)is de pauli uirtutib(us) di
cuntur. q(uod) illi(us) p(re)dicatione crudelissime cogitationes ad pie
tatis mollia conu(er)se s(un)t uiscera. Q(uo)d mori cupit p(ro) f(rat)rib(us) in q(uo)r(um)
pri(us) morte gaudebat. Q(uo)d plen(us) o(mn)is scripture sciencia, nich(il) se sci
re iudicat. n(isi) xp(istu)m ih(esu)m et h(un)c crucifixu(m). Q(uo)d p(ro) x(risto) uirgis libent(er)
ceditur. q(ui) gladiis insequebatur. Q(uo)d ap(osto)latus honore sublimis e(st). (et) tam(en)
sponte fit paruul(us) in medio discip(u)lo(rum). Q(uo)d ad celi t(er)tii secreta
ducitur. et tam(en) mentis oc(u)l(u)m p(er) compassione(m) reflectit ad dispo
nendu(m) cubile coniugato(rum) dicens. uxori uir debitu(m) reddat.
similit(er) (et) uxor uiro. Q(uo)d admiscetur in (con)templatione cetib(us)
angelo(rum). (et) tam(en) n(on) asp(er)natur cogitare atq(ue) dispone(re) facta carna
liu(m). Q(uo)d gaudet in infirmitatib(us). sibiq(ue) in (con)tumeliis placet.
Q(uo)d ei uiuere xp(istu)s e(st). (et) mori lucru(m). Q(uo)d uo[...] ia(m) ext(ra) carne(m) e(st).
hoc ip(su)m q(uo)d uiuit in carne. Ecce q(u)alit(er) uiuit. q(ui) ab inferno
mortuus ad uita(m) pietatis rediit. Cui(us) e(st) g(loria) q(ue)mpia(m) in carne sus
citare. n(isi) forte cu(m) p(er) uiuificatione(m) carnis. ad uita(m) reducit(ur)
mentis. Ut hoc ei agat(ur) p(er) exteriu(s) miraculu(m). q(uo)d int(us) agit(ur) uiui
ficet. **Petr(us).** Valde inf(er)ia credidi. hoc q(uo)d in q(uo) sit incompa
rabilit(er) sup(er)i agnoui. S(ed) q(ue)so cepta p(ro)seq(ui)re. ut du(m) temp(us) uacat.
sine edificatione hora n(on) t(ra)nseat. **Gr(egorius).** Fr(atr)e q(u)oda(m) mec(um)
e(st) in monast(er)io (con)u(er)sat(us). in s(an)c(t)a sac(ra) studiosissimu(s). q(ui) me etate
p(re)ibat. et ex multis q(ue) nesciebam me edificare (con)sueuerat. Huius
itaq(ue) narratione didici. q(uo)d fuit q(u)ida(m) in campanie partib(us)
usq(ue) q(ua)dragesimu(m) romane urbis miliariu(m) no(m)i(n)e benedict(us). (et)
q(u)i e(st) etate iuuenis. (et) morib(us) grandeuus. (et) in s(an)c(t)e (con)u(er)sation(is)
regula se forti(us) stringens. q(ui) totile regis t(em)p(o)r(e) cu(m) gothi rep(er)i

sent. huic incedere cum sua cella molita sunt. Ignem namque
posuerunt. et in circuitu arserunt omnia. cella vero illa igni comburi non po-
tuit. Quod videntes gothi magisque saevientes. atque hunc ex suo a-
bitaculo trahentes. non longe aspexerunt succensum clibanum quo coquen-
dis panibus parabatur. Eumque in illo proiecerunt. clibanumque
clauserunt. Sed die altero ita illesus inventus est. ut non solum caro ab
ignibus. sed neque extrema illius vestimenta cremarentur. **Petrus.**
Antiquum trium puerorum miraculum audio. qui proiecti in ignibus lesi
non sunt. **GG.** Illud ut opinor miraculum ex parte aliqua
dissimiliter gestum est. tunc quippe tres pueri ligatis manibus et
pedibus in ignem proiecti sunt. quos die altera rex requirens in camino
illesis vestibus deambulantes repperit. Ex qua re colligitur quia ignis in
quo iactati fuerant. et eorum vestimenta non contigit. et eorum vincula con-
sumpsit. ut uno eodemque tempore in obsequio iustorum et haberet flamma
virtutem suam ad solatium. et non haberet ad tormentum. Huic tam
miraculo antiquo diebus nostris res similis est contrario evenit elemento.
Nam nuper iohannes tribunus relatione sua me docuit. quod prefatus
comes cum theo adeet. se cum rege autharie eo tempore in loco eodem
ubi ista res contigit adfuisse. eamque recognovisse testatus est. Hic ipse
tribunus narravit dicens. quod ante hoc fere quinquennium quando apud
hanc romanam urbem alveum suum tibris egressus est. tantumque cresces
ut eius unda super muros urbis influeret. atque in ea maximas
regiones occuparet. apud veronensem urbem fluvius athesis excre-
scens. ad beati zenonis martyris atque pontificis ecclesiam venit. Cuius ec-
clesiae dum essent ianuae apertae. aqua in eam minime intravit. Que pau-
lisper crescens. usque ad fenestras ecclesiae. que erant tectis proxime pervenit.
Sicque stans aqua ecclesiae ianuam clausit. ac si illud elementum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

liquidum in soliditate parietis fuisset immutatum. Cumque essent
multi intus inuenti. sed aquarum magnitudine ecclesia omnis esset circumdata. quo
possent egredi non haberent. ibique se siti ac fame deficere formida-
rent. ad ecclesie ianuam ueniebant. ad bibendum hauriebant
aquam. que ut predixi usque ad fenestras excreuerat. et tamen
intra ecclesiam nullomodo defluebat. Hauriri itaque ut aqua poterat.
sed defluere ut aqua non poterat. Stans autem ante ianuam ad osten-
dendum cunctis meritum martyris. et aqua erat adiutorium. et quasi aqua
non erat ad inuadendum locum. Quam ego antiquam ante dicti ignis
miraculo. uere predixi non fuisse dissimile. quod trium puerorum et
uestimenta non contigit. et uincula incendit. PETRUS. Mira sunt
ualde sanctorum facta que narras. et presenti infirmitati hominum
uehementer stupenda. Sed quia tantos nuper in Italia fuisse audio
admirande uirtutis uiros. nosse uelim an nullas eos contigit
antiqui hostis insidias pertulisse. an ex insidiis profecisse. GR.
Sine labore certaminis. non est palma uictorie. Unde ergo uictores sunt.
nisi quia contra antiqui hostis insidias decertauerunt. Malignus quippe spiritus. cogi-
tationi. locutioni. atque operi nostro semper insistit. Si fortasse quid
inueniat. unde apud examen eterni iudicis accusator existat. Vis enim
nosse quam ad decipiendum semper exstat. Quidam qui nunc nobiscum
sunt. rem quam narro testantur. quod uir uite uenerabilis Stephanus nomine
Ualerie prouincie presbyter fuit. huius nostri Bonifacii diaconi atque
dispensatoris ecclesie agnatione proximus. Qui quadam die de itinere
domum regressus. mancipio suo negligenter loquens precepit dicens.
Veni diabole discalcia me. Ad cuius uocem mox ceperunt se corrigie
caligarum in summa uelocitate dissoluere. ut aperte constaret. quod ei
ipse qui nominatus fuerat. ad trahendas caligas diabolus obedisset. Quia

mox ut presbyter uidit. uehementer expauit. magnisque uocibus
coepit clamare dicens. Recede miser. recede. Non enim tibi. sed man
cipio meo locutus sum. Ad cuius uocem protinus recessit. et ita ut inue
niretur magna iam ex parte dissolutae corrigiae remansisse. Qua in
re colligi potest. quia antiquus hostis qui tam praesto est in factis corporalibus.
quam nimis insidiis nostris cogitationibus instat. PETRUS.
L aboriosum ualde est. atque terribile. contra inimici insidias semper intendere.
et continue quasi in acie stare. GG. Laboriosum non erit. si custo
diam nostram non nobis. sed gratiae supernae tribuimus. ita tamen. ut et ipsi quantum
possumus sub protectione dei uigilemus. Sed autem antiquus hostis a mente
coeperit expelli. ex diuina largitate plerumque agitur. ut non solum iam
timeri non debeat. sed ipse etiam bene uiuentium uirtute terreatur. Nam
namque quod narro uir sanctissimus eleutherius senex. pater cuius superius
memoriam feci testis extitit. atque hoc intimare curauit. quod in
spoletana urbe puella quaedam nobilis cuiusdam primarii filia. caelestis
uitae desiderio exarsit. eique pater resistere ad uiam uitae conatus est.
S ed contempto patre. sanctae conuersationis habitum suscepit. Quam ex re tantum
est. ut eam pater sine substantia exheredare faceret. Nichil ei illi aliud nisi sex
uncias unius possessiunculae largiretur. Eius exemplo prouocatae
coeperunt apud eam mulieres nobiliores plurimae puellae conuerti. atque omnipo
tenti domino dedicata uirginitate seruire. Quadam uero die isdem eleu
therius abbas uir uitae uenerabilis. ad eam gratia exortationis atque edi
ficationis accesserat. et cum ea de uerbo dei colloquiis sedebat. Cum
repente ex eodem fundo quem sex uncias a patre perceperat. cum
exenio rusticus uenit. qui dum ante eos adsisteret. maligno spiritu cor
reptus cecidit. et magnis mugitibus stridoribus atque balatibus coepit.
T unc sanctimonialis femina surrexit. atque irato uultu magnis inpauit

BIBLIOTECA ... TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

clamoribus dicens. Exi ab eo miser. exi ab eo miser. Ad cuius uoce
spiritus mox per os uexati diabolus respondit dicens. Si de isto exeo. in
quem intrabo. Casu autem iuxta porcus paruulus pascebatur. Tunc sancti
monialis femina precepit dicens. Exi ab eo. et in hunc porcum ingredere.
Qui statim de homine exiit. porcum quem iussus fuerat inuasit. occidit. recessit.
Petrus. Velim nosse si saltim porcum concedere spiritui debuit inmundo.
GG. Res posite regule nostre actionis sunt. facta ueritatis. Ipsi enim
redemptori nostro a legione que hominem tenebat dictum est. Si eicis nos.
mitte nos in gregem porcorum. Qui hanc et ab homine expulit. et in por
cos ire. eosque in abisso mittere concessit. Ex qua re hoc etiam colligitur. quod
absque concessione omnipotentis dei nullam malignus spiritus contra hominem potestatem
habeat. qui in porcos intrare non potuit nisi permissus. Illi ergo nos necesse
est sponte subdi. cui et aduersa omnia subiciuntur inuita. ut tanto
nostris hostibus potentiores simus. quanto cum auctore omnium unum effici
mur per humilitatem. Quid autem mirum si electi quique in carne positi mul
ta facere mirabiliter possunt. quorum ipsa quoque ossa mortua plerumque in mul
tis miraculis uiuunt. In ualerie namque prouincia res est hec gesta
quam narro. quam beate memorie abbatis mei ualentionis relatione cog
noui. Ibi etenim quidam uenerabilis sacerdos erat. qui cum clericis suis in dei lau
dibus bonisque operibus intentus. sancte conuersationis uitam ducebat. Qui superue
niente uocationis die defunctus est. atque ante ecclesiam sepultus.
Eidem uero ecclesie caule inherebant ouium. atque inde locus in quo sepultus est
ad easdem oues tendentibus erat peruius. Quadam autem nocte cum cle
ricis intra ecclesiam psallentibus fur uenisset. ut ingressus caulas
furtum faceret. uerucem tulit et concitus exiit. Cum uero peruenisset ad
locum ubi uir dei sepultus erat repente hesit. et gressum mouere non
potuit. Verucem quidem de collo deposuit. eumque dimittere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uoluit. sed manum laxare non ualuit. Coepitque stare miser cum praeda
sua reus et ligatus. uolebat ueruecem dimittere nec ualebat. Vole-
bat egredi cum ueruece nec poterat. Miro itaque modo fur qui uiuos ui-
deri timuerat. hic mortuus tenebatur. Cuique ita gressus manusque illi
fuisset obstricta. immobilis perstitit. Facto autem mane expletisque lau-
dibus dei ab ecclesia egressi sunt clerici. et inuenerunt ignotum hominem
ueruecem tenentem manu tenentem. Res uenit in dubium. utrum uer-
uecem tolleret an offerret. Sed culpae reus. citius indicauit poenam.
Mirati omnes. quod ingressus fur uiri dei merito. cum praeda sua stabat ligatus.
Qui se pro eo protinus in orationem dederunt. Simulque precibus uix obtinere ualuerunt. ut
qui res eorum uenerat rapere. saltim uacuus exire mereretur. Itaque fur
qui diu steterat cum praeda captiuus. quandoque exiit uacuus et liber. PETRUS.
Apparet quante sit super nos dulcedinis omnipotens deus. cui quod nos fiunt
tam iocunda miracula. GG. Prenestine urbi mons preminet.
in quo beati petri apostoli monasterium situm est. Virorum quorundam relatione adhuc
in monasterio positus audisse me contigit magnum hoc quod narro mi-
raculum. quod eiusdem monasterii monachi se nosse testabantur. In eo
namque monasterio fuit pater uitae uenerabilis. qui quendam monachum
nutrierat. usque ad reuerendos perducens mores. Cumque eum in timore
domini uideret excreuisse. in eodem sibi monasterio te presbiterum fecit
ordinari. Cui post ordinationem suam quia non longe abesset eius exitus. reuela-
tione indicatum est. A predicto autem patre monasterii petiit. quatinus
ei concederet. ut sibi sepulcrum pararet. Cui ille respondit. Ante te qui-
dem ego moriturus sum. Sed tamen uade. et sic uis prepara sepulcrum tuum.
Recessit igitur et preparauit. Cum non post multos dies senex pater febre preuentus
ad extrema peruenit. atque adsistenti presbitero iussit dicens. In tuo se-
pulcro me pone. Cumque ille diceret. Scis quia ego in te secuturus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sum utrosque capere non potest. Abbas pater respondit dicens. Ita fac
ut dixi: quia sepulcrum tuum ambos nos capit. Defunctus itaque est.
atque in sepulcro eodem quod sibi presbyter paraverat positus. Mox que et
presbyterum corporis languor secutus est. Quo languore crescente: citius presbyter
vitam finivit. Cumque ad sepulcrum quod sibi ipse paraverat corpus
illius fuisset a fratribus deportatum: aperto eodem sepulcro. viderunt omnes
quia adeunt locum non esse ubi poni potuisset. quia corpus patris monaste
rii quod illic ante positum fuerat. omne illud sepulcrum tenebat.
Cumque fratres qui presbyteri corpus detulerant. factam sibi sepeliendi difficul
tatem viderent: unus eorum exclamavit dicens. Eh pater ubi est
quod dixisti: quia sepulcrum istud ambos vos capiet. Ad cuius vocem
subito cunctis videntibus abbatis corpus quod illic ante humatum fuerat.
et supinum iacebat. sese vertit in latere. et vacantem sepulcri locum ad
sepeliendum corpus presbyteri praebuit. Et qui utrosque ille locus caperet sicut
vivus promiserat: mortuus implevit. Sed quia hoc quod praedixi apud
Praenestinam urbem in beati Petri apostoli monasterio gestum est: visne ali
quid etiam in hac urbe de eius ecclesiae custodibus ubi sacratissimum corpus illius
est positum audire. PETRUS. Volo. atque id ut fiat magnopere
deprecor. GG. Adhuc supersunt aliqui qui Theodorum eius ecclesiae custodem
noverunt. cuius narratione innotuit res quae ei contigit valde memora
bilis. Qui quadam nocte dum citius ad melioranda iuxta ianuam lu
minaria surrexisset ex more. ligneis gradibus sub lampade po
sitis stabat. et lampadis refovebat lumen. Cum repente beatus
Petrus apostolus in stola candida deorsum in pavimento constitit. eique dixit.
Conliberte. quare tam citius surrexisti. Quo dicto: ab oculis aspicientis
evanuit. Sed tantus in eo pavor irruit: ut tota in illum corporis
virtus deficeret. et per dies multos de stratu suo surgere non valeret.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Qua in re quid isdem beatus apostolus servientibus sibi voluit nisi presentiam sui respectus ostendere? Quia quicquid pro eius veneratione agerent, ipse hoc pro mercede retributionis sine intermissione semper videret.

PETRUS. Michi hoc non tantum apparet mirum quia visio est, sed quia qui eam vidit cum sanus esset egrotavit.

GG. Quid super hoc miraris, Petre? Numquid vana mente excidit, quia cum Daniel propheta magnam illam ac terribilem visionem vidit, ex qua etiam visione contremuit, protinus adiunxit: Et ego langui et egrotavi per dies plurimos. Caro enim ea quae sunt spiritus capere non valet; et ideo nonnumquam cum mens humana ultra se ad videndum ducitur, necesse est ut hoc carneum vasculum, quod ferre talenti pondus non valet, infirmetur.

PETRUS. Scrupulum cogitationis meae aperta ratio dissolvit.

GG. Alius illic non ante longa tempora sicut nostri seniores ferunt eiusdem ecclesiae Acontius dictus est, magnae humilitatis atque gravitatis vir, ita omnipotenti deo fideliter serviens, ut isdem beatus Petrus apostolus signis ostenderet quam de illo haberet estimationem. Nam cum quaedam puella paralitica in eius ecclesia permanens manibus reperet et dissolutis renibus corpus per terram traheret, diuque ab eodem beato Petro apostolo peteret ut sanari mereretur, nocte quadam ei per visionem astitit et dixit: Vade ad Acontium mansionarium et roga illum, atque ipse te saluti restituet. Cumque illa de tanta visione certa esset, sed quis esset Acontius ignoraret, cepit huc illucque per ecclesiae loca se trahere, ut quis esset Acontius investigaret. Cui repente ipse factus est obviam quem querebat, eique dixit:

Rogo te pater, indica mihi quis est Acontius custos. Cui ille respondit: Ego sum. At illa inquit: Pastor et nutritor noster beatus Petrus apostolus ad te me misit, ut ab infirmitate ista liberare me debeas. Cui ille respondit: Si ab ipso missa es, surge. Eique manum tenuit et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eam in statu suo pristino erexit. Sicque ex illa hora omnis in
eius corpore nerui ac membra solidata sunt: ut solutionis
illius signa ulterius nulla remanerent. Sed si cuncta que in eius ecclesia
gesta cognouimus euoluere conamur: ab omnibus iam procul dubio
narratione conticescimus. Unde necesse est ut ad modestos pa
tres quorum uita per italie prouincias claruit. narratio se nostra
retorqueat. Namque in samnii prouincia quidam uenerandus uir
menas nomine solitariam uitam ducebat: qui nostris multis cognitus
ante hoc fere est decennium defunctus. De cuius operis narratione
unius auctorem non infero: quia pene tot mihi in eius uita testes sunt:
quot samnii prouinciam nouerunt. Hic itaque nichil ad usum suum aliud
nisi pauca apium uascula possidebat. Hunc cum langobardus
quidam in eisdem apibus rapinam uoluisset ingerere: prius ab eo
dei uiri uerbo correptus est. Et mox per malignum spiritum ante
eius uestigia uexatus. Qua ex re factum est: ut sicut apud omnes inco
las. ita etiam apud eandem barbaram gentem: eius celebre nomen
haberetur. Nullusque ultra presumeret eius cellulam nisi humilis
intrare. Sepe uero ex uicina silua uenientes ursi: apes eius
comedere conabantur: quos ille deprehensos ferula quam portare
manu consueuerat cedebat. Ante cuius uerba: immanissime
bestie rugiebant et fugiebant. Et qui gladios formidare
uix poterant: eius manu ictus ferule pertimescebant. Huic stu
dium fuit nil in hoc mundo habere: nil querere. Omnes qui ad
se caritatis causa ueniebant: ad eterne uite desideria accen
dere. Si quando autem quorumlibet culpas agnosceret. numquam ab
increpatione parceret. sed amoris igne succensus studebat in
eis [illegible] per longum seruire. Consuetudinem uero uicini uel longe

positi eidem loci accolae fecerant. ut diebus singulis per ebdomadem unusquisque
ei oblationes suas transmitteret. ut esset quod ipse ad se venientibus
offerre potuisset. Quidam vero tempore possessor quidam Carterius nomine immun-
do desiderio devictus. quandam sanctimonialem feminam rapuit. sibique illici-
to matrimonio coniunxit. Quod mox ut vir domini cognovit. ei per quos
potuit. quod fuerat dignus audire mandavit. Cumque ille sceleris sui
conscius timeret. atque ad virum dei accedere nequaquam praesumeret. ne forte
hunc aspere ut delinquentes solebat increparet. fecit oblationes
suas. easque inter aliorum oblationes misit. ut ei munera saltim nesci-
endo susciperet. Sed cum coram eo fuissent oblationes omnium deportatae.
vir dei tacitus sedit. singillatim omnes considerare studuit. et omnes alias
eligens. atque seorsum ponens. oblationes quas isdem Carterius trans-
miserat per spiritum cognovit. sprevit. abiecit. dicens. Ite et dicite ei.
Oblationem suam omnipotenti domino tulisti. et mihi tuas oblationes transmittis.
Ego tuam oblationem non accipio. qui suam abstulisti deo. Quod ex re actum est.
ut praesentes quosque magnus timor invaderet. cum vir dei tam scienter de
absentibus iudicaret. PETRUS. Multos hoc suspicor martyrium
subire potuisse. si eos eo tempore persecutionis tempestas invenisset.
GG. Duo sunt petre martyrii genera. unum in occulto. aliud vero in
publico. Nam et si persecutio desit exterior. martyrii meritum in occulto est.
cum virtus ad passionem promta flagrat in animo. Quia enim esse pos-
sit et sine aperta passione martyrium. testatur in evangelio dominus. qui zebedaei
filiis adhuc pro infirmitate mentis maiora sessionis loca quaeren-
tibus dicit. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum. Cui videlicet
cum respondissent possumus. utrisque ait. Calicem quidem meum bibetis. se-
dere autem ad dexteram meam vel ad sinistram. non est meum dare vobis.
Quid autem calicis nomine nisi passionis poculum signat. Et cum nimirum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

constet quia iacobus in passione occubuit. iohannes vero in pace ecclesiae quievit.
incunctanter colligitur esse et sine aperta passione martyrum. quando et ille
calicem domini bibere dictus est. qui ex persecutione mortuus non est. De his autem
talibus tantisque viris quorum superius memoriam feci. cur dicam quia si perse-
cutionis tempus existeret. martyres esse potuissent. qui occulti hostis insidias
tolerantes. cunctis carnalibus desideriis resistentes. per hoc quod se omnipotenti deo
in corde mactaverunt. etiam pacis tempore martyres fuerunt. dum nostris temporibus in
viles quoque et saecularis vitae personas. de quibus nil caelestis gloriae praesumi pos-
se videbatur. oborta occasione contigit ad coronas martyrii pervenisse.

suo scilicet in hoc mundo adversario diligentes.

Nam ante hos fere annos quindecim sicut hi testantur qui interesse potuerunt. qua-
draginta rustici a langobardis capti. carnes sunt immolaticias come-
dere compellebantur. Qui cum valde resisterent. et contingere cibum sacrilegum
nollent. coeperunt langobardi qui eos tenuerant. nisi immolata come-
derent eis mortem minari. At illi aeternam potius quam praesentem vitam ac tran-
sitoriam diligentes. fideliter perstiterunt. atque in sua constantia simul omnes
occisi sunt. Quid itaque isti nisi veritatis martyres fuerunt. qui ne vetitum comeden-
do conditorem suum offenderent. elegerunt gladiis vitam finire. Eodem quoque
tempore dum fere quadringentos captivos alios langobardi tenuissent. more
suo immolaverunt caput caprae diabolo. hoc ei currentes per circuitum et car-
mine nefando dedicantes. Cumque illud ipsi prius submissis cervicibus
adorarent. eos quoque quos ceperant. adorare pariter compellebant. Sed ex
eisdem captivis maxima multitudo magis eligens moriendo ad
vitam immortalem tendere. quam adorando vitam mortalem tenere. obtemperare
iussis sacrilegis noluerunt. et cervicem quam semper creatori inflexerant. creaturae
inclinare contempserunt. Unde factum est ut hostes qui eos ceperant. gravi
iracundia accensi cunctos gladiis interficerent. qui in errore suo par-
ticipes non habebant. Quid ergo mirum si erumpente persecutionis tempore illi esse

(c) 2006 Ministerio de Cultura

martyres potuissent. qui in ipsa quoque pace ecclesiae semetipsos semper affligen
do angustam martyrii tenuere vitam. quando irruente persecutionis articulo.
hi etiam invenere martyrii palmas accipere. qui in pace ecclesiae laxi huius saeculi
vias sequi videbantur. Nec tamen hoc quod de electis eisdem viris dicimus.
de cunctis iam quasi in regulam tenemus. Nam cum persecutionis aperte
tempus ingruit. sicut plerique subire martyrium possunt. qui esse in pace ecclesiae
despicabiles videntur. ita nonnumquam imbecillitatis formidine corru
unt. qui in pace positi ecclesiae fortiter stare videbantur. Sed eos de quibus diximus
fieri martyres potuisse fidenter fatemur: quia hoc iam ex eorum fine colligimus.
Cadere enim nec in aperta persecutione potuerant: hi de quibus constat quia et
usque ad finem vitae in occulta animi virtute perstiterunt. **Petrus.**
Ut asseris ita est. Sed super indignos nos divinae misericordiae dispensationem
miror. quia langobardorum saevitiam ita moderatur. ut eorum sacerdotes sacrilegos
qui esse se fidelium quasi victores videntur. orthodoxorum fidem persequi mini
me permittat. **Gregorius.** Hoc petere plerique facere conati sunt: sed eorum saevitiae
miracula superna restiterunt. Unum tamen narro: quod per bonifacium monaste
rii mei monachum qui usque ante quadriennium cum langobardis fuit. ad
huc ante triduum agnovi. Cum ad spoletanam urbem langobardorum
episcopus scilicet arrianus venisset. et locum illic ubi sollempnia sua ageret
non haberet: coepit ab eiusdem civitatis episcopo ecclesiam petere. quam suo errori dedi
caret. Quod dum valde episcopus negaret: isdem qui venerat arrianus beati pauli
apostoli ecclesiam illic comminus sitam. se die altero violenter ingressurum esse
professus est. Quod eiusdem ecclesiae custos audiens. festinus cucurrit. ecclesiam clau
sit. seris munivit. Facto autem vespere lampades omnes extinxit. seque in
interioribus abscondit. In ipso autem subsequentis lucis crepusculo arrianus
episcopus collecta multitudine advenit. clausas ecclesiae ianuas effringere
paratus. Sed repente cunctae simul regiae divinitus concussae abiectis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

longius seris apertae sunt: atque cum magno sonitu omnia ecclesiae claustra patuerunt,
Effuso desuper lumine. omnes quae extinctae fuerant lampades accensae sunt,
Arrianus uero episcopus qui illum factus aduenerat. subita caecitate percussus est.
atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus est., Quod dum lan
gobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent: nequaquam ulterius
praesumpserunt catholica loca temerare., Miro igitur modo res gesta est. ut
quia eiusdem arriani causa lampades in ecclesia beati pauli fuerant extinctae.
uno eodemque tempore et ipse lumen perderet. et in ecclesia lumen rediret., Sed neque hoc
sileam: quod ad eiusdem arrianae hereseos damnationem in hac
quoque urbe ante biennium pietas superna monstrauit., Ex his quippe
quae narro: aliud populus agnouit. aliud sacerdos. et custodes ecclesiae se
audisse. se uidisse testantur., Arrianorum ecclesia in regione ur
bis huius quae subura dicitur. cum clausa usque ante biennium remansisset:
placuit ut in fide catholica introductis illuc beati sebastiani et
sanctae agathae martyrum reliquiis dedicari debuisset, Quod factum est., Nam
cum magna populi multitudine uenientes. atque omnipotenti deo laudes
canentes: eandemque ecclesiam ingressi sunt., Cumque in ea iam
missarum sollempnia celebrarentur. et prae eiusdem loci angustia
populi se comprimeret multitudo: quidam ex his, . qui extra sacra
rium stabant. porcum subito intra suos pedes huc illucque dis
currere senserunt., Quem dum unusquisque sentiret. et iuxta se stantibus
indicaret: idem porcus ecclesiae ianuas petiit. et omnes per quos transiit
in ammiratione commouit: sed uideri a nullo potuit. quamuis sen
tiri potuisset., Quod idcirco diuina pietas ostendit: ut cunctis
patesceret. quia de loco eodem inmundus habitator exiret. Fac
ta igitur missarum celebratione: recesserunt., Sed adhuc nocte eadem
magnus in eiusdem ecclesiae tectis strepitus factus est: ac si in hec aliquis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus exercuit.
Cum subito tanto terrore insonuit: ac si illa ecclesia a fundamentis
fuisset euersa. Et protinus recessit: ac nulla illic ulterius inquietudo
antiqui hostis apparuit. Sed per terroris sonitum quem fecit: innotuit
a loco quem diu tenuerat quam coactus exibat. Post paucos uero dies
in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesie nubes
celitus descendit: suoque illud uelamine operuit. Omnemque ec
clesiam tanto terrore ac suauitate odoris repleuit: ut paten
tibus ianuis nullus illic presumeret intrare. Et sacerdos atque custo
des uel hii qui ad celebranda missarum sollempnia uenerant: rem
uidebant ingredi minime poterant. et suauitatem mirifici
odoris trahebant. Die uero alio cum in ea lampades sine lumine
dependerent: emisso diuinitus lumine sunt accense. Atque post pau
cos iterum dies cum expletis missarum sollempniis extinctis lampadibus
custos ex eadem ecclesia egressus fuisset: post paululum intrauit et lam
pades quas extinxerat lucentes repperit. Quas negligenter extinxis
se se credidit: atque eas iam sollicitius extinxit. Qui exiens ecclesiam
clausit: sed post horarum trium spacium regressus lucentes lampades
quas extinxerat inuenit: ut uidelicet ex ipso lumine aperte cla
resceret: quia locus ille de tenebris ad lumen uenisset. Petrus. Et si
in magnis sumus tribulationibus positi: quia tamen a conditore nostro non
sumus omnino despecti: testantur ea que audio eius stupenda mi
racula. Gregorius. Quamuis sola que in italia gesta sunt narrare
decreuerimus: uis tamen ut pro ostendenda eiusdem arriane hereseos
dampnatione transeamus uerbo ad hispanias: atque inde per af
fricam ad italiam redeamus. Petrus. Perge quolibet. Nam lectus (Lect' reducor)
ducor. Gregorius. Sicut multorum qui ab hispaniarum partibus ueniunt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

relatione cognovimus quia hermenigildus rex leuvigildi regis
guisigothorum filius ab arriana heresi ad catholicam fidem viro reveren
tissimo leandro hispalitano episcopo dudum mihi in amicitiis famili
liter iuncto praedicante conversus est. Quem pater arrianus ut ad eandem
heresim rediret et premiis suadere et minis terrere conatus est.
Cumque ille constantissime responderet numquam se veram fidem
posse relinquere quam semel accepisset et agnovisset iratus pater eum
privavit regno rebusque omnibus expoliavit. Cumque nec sic virtutem
mentis illius emollire valuisset in artam illum custodiam concludens
collum manusque illius ferro ligavit. Cepit itaque idem hermenigildus
rex iuvenis terrenum regnum despiciens et forti desiderio celeste
querens in ciliciis iacere vinculatus omnipotenti deo ad confortandum
se preces effundere tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi
despicere quanto et religatus noverat nichil fuisse quod potuit auferri.
Superveniente autem paschalis festivitatis die intempeste noctis
silencio ad eum perfidus pater arrianum episcopum misit ut ex eius manu
sacrilege consecrationis communionem perciperet atque per hoc ad pa
tris gratiam redire mereretur. Sed vir deo deditus arriano episcopo veni
enti exprobravit ut debuit eiusque a se perfidiam dignis incre
pationibus repulit. Quia etsi exterius iacebat ligatus apud se tamen in magno
mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reverso episcopo arrianus
pater infremuit statimque suos apparitores misit qui constantissi
mum confessorem dei illic ubi iacebat occiderunt. Quod factum est.
Nam mox ut ingressi sunt securim cerebro illius infigentes
vitam corporis abstulerunt hocque in eo valuerunt perime
quod ipsum quoque qui peremptus est in se constiterat despexisse. Sed pro osten
denda vera eius gloria superna quoque non defuere miracula. Nam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cepit in nocturno silencio psalmodie cantus ad corpus eiusdem re
gis et martyris audiri. atque ideo ueraciter regis quia martyris. Quidam etiam
ferunt quod illic nocturno tempore accense lampades apparebant. Unde
factum est quatenus corpus illius ut uidelicet martyris iure a cunctis fide
libus uenerari debuisset. Pater uero perfidus et parricida commotus penitentia.
hoc fecisse se doluit. nec tamen usque ad obtinendam salutem. Nam quia
uera esset catholica fides agnouit. sed gentis sue timore perterritus ad hanc
peruenire non meruit. Qui oborta egritudine ad extrema perductus. leandro
episcopo quem prius uehementer afflixerat richar[edum] regem filium quem in sua
heresi relinquebat commendare curauit. ut in ipso quoque talia faceret.
qualia in fratre illius suis exhortationibus fecisset. Qua uidelicet com
mendatione expleta. defunctus est. Post cuius mortem. richaredus rex non
patrem perfidum sed fratrem martyrem sequens. ab arriana hereseos prauitate
conuersus est. totamque guisigothorum gentem ita ad ueram perduxit fidem.
ut nullum suo regno militare permitteret. qui regno dei hostis existere
per hereticam perfidiam non timeret. Nec mirum quod uere fidei predicator factus
est. qui frater est martyris. Cuius hunc quoque merita adiuuant. ut ad omnipotentis dei gre
mium tam multos reducat. Qua in re considerandum est nobis quia totum agi
nequaquam posset. si hermingildus rex pro ueritate mortuus non fuisset.
Nam sicut scriptum est. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit.
ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit. multum fructum affert.
Hoc fieri uidemus in membris. quod factum scimus in capite. In guisi
gothorum etenim gente. unus est mortuus ut multi uiuerent. Et
dum unum granum fideliter cecidit. ad obtinendam fidem animarum se
ges multa surrexit. Petrus. Res mira et nostris stupenda temporibus.
66. Iustiniani quoque augusti temporibus dum contra catholicorum fidem
exorta a uuandalis arriana persecutio in affrica uehementer

(c) 2006 Ministerio de Cultura

insaniret: quosdam in defensione veritatis episcopos fortiter persistentes. ad medium sunt deducti. Sed wandalorum rex verbis ac muneribus flectere ad perfidiam non valens: tormentis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent, ne tacentes forsitan consensisse viderentur. raptus in furore eorum linguas abscidi radicitus fecit. Res mira et multis nota senioribus: quia ita postmodum pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur. sicut prius loqui per linguam consueverant. PETRUS. Mirandum valde et vehementer stupendum. GG. Scriptum petre est de unigenito summi patris. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. De cuius etiam virtute subiungitur. Omnia per ipsum facta sunt. Quid ergo miramur si verba edere sine lingua potuit. verbum quod linguam fecit.

PETRUS. Placet quod dicis. GG. Hi itaque eo tempore profugi ad constantinopolitanam urbem venerunt. Eo quoque tempore quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus sum: seniorem quendam episcopum repperi. qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia testabatur vidisse ita ut apertis oribus clamarent. Ecce videte: quia linguas non habemus et loquimur. Videbatur enim a respicientibus ut ferebat. quia abscisis radicitus linguis quasi quoddam barathrum patebat in gutture: et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabant.

Q uorum unus illic in luxuriam lapsus mox privatus est dono miraculi. Recto videlicet omnipotentis dei iudicio. ut qui carnis continentiam servare neglegeret. sine lingua carnea non haberet verba virtutis. Sed hec nos pro arriane hereseos dampnatione dixisse sufficiat. Nunc ad ea que nuper in italia gesta sunt signa redeamus. Is autem cuius superius memoriam feci eleutherius pater monasterii beati evangeliste marci quod in spolitane urbis pomeriis situm est: diu mecum est in hac urbe in meo monasterio conversatus. ibique defunctus est. Quem sui discipuli ferebant orando mortuum suscitasse. Vir autem tante simplicitatis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

erat et compunctionis: ut dubium non esset quod illae lacrimae ex tam humili
simplicique mente editae apud omnipotentem Deum multa obtinere potuissent. Huius
quoque aliquod miraculum narro: quod inquisitus simpliciter et ipse fatebatur.
Q Quadam namque die dum iter caperet. facto vespere dum ad secedendum locus deesset
in monasterium virginum devenit. In quo quidam parvulus puer erat. quem
malignus spiritus omni nocte vexare consueverat. Sed sanctimoniales feminae virum
Dei susceperunt: eum rogaverunt dicentes. Tecum pater puer iste hac noc-
te maneat. Quem ipse benigne suscepit. secumque eum nocte eadem iacere
permisit. Facto autem mane: coeperunt sanctimoniales feminae eundem
patrem vigilanter inquirere. si quid de puero quem dederant nocte
eadem fecisset. Qui miratus cur ita requirerent: respondit. Nihil. Tunc illae
eidem pueri innotuerunt causam: et quod malignus spiritus nulla ab eo nocte
recederet indicaverunt. Summopere postulantes: ut hunc secum ad monasterium
tolleret. quia iam vexationem illius videre ipsae non possent. Consensit senex.
puerum ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset.
atque ad hunc antiquus hostis accedere minime praesumpsisset: eidem senis ani-
mus de salute pueri immoderatius per laetitiam tactus est. Nam coram positis
fratribus dixit. Fratres: diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. At vero ubi ad
servos Dei ventum est: ad hunc puer accedere non praesumpsit. Sed quin vocem
hora eadem ac momento isdem puer coram cunctis fratribus diabolo se immit-
tente vexatus est. Quo viso senex: se protinus in lamentum dedit. Quem
dum lugentem diu fratres consolari voluissent: respondit dicens. Credite mihi:
quia in nullius vestrum ore hodie panis ingreditur. nisi puer iste a demo-
nio fuerit ereptus. Tunc in oratione se cum cunctis fratribus stravit: et eo usque
oratum est quousque puer a vexatione ~~senex~~ sanaretur. Qui et tam perfec-
te sanatus est: ut ad hunc malignus spiritus accedendi ausum ulterius non haberet.
Petrus. Credo quod ei elatio parva subrepserat: ei discipulos omnipotens Deus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facti illi esse voluit adiutores. GG. Ita est. Nam pondus mira
culi solus portare non potuit: divisit hoc cum fratribus et portavit. Huius viri
oratio quantae virtutis esset: in memetipso expertus sum. Nam cum quodam tempore in
monasterio positus incisionem vitalium paterer: crebrisque angustiis
per horarum momenta ad exitum propinquarem. quam medici molestiam greco
eloquio sincopin vocant: et nisi me frequenter fratres cibo reficerent: vital
is in me spiritus funditus intercidi videretur: paschales supervenerunt dies. Cumque sac
ratissimo sabbato in quo omnes et parvuli pueri ieiunant. ego ieiunare
non potuissem: cepi plus merore quam infirmitate deficere. Sed tris
tis animus consilium citius invenit: ut eundem virum dei secreto in
oratorium ducerem. eique petere quatinus mihi ut die illo ad ieiunan
dum virtus daretur: suis apud omnipotentem dominum precibus obtineret. Quod factum est.
Nam mox ut oratorium ingressi sumus: humiliter a me postulatus sese
cum lacrimis in oratione dedit. Et post paululum: completa oratione exiit.
Sed ad vocem benedictionis illius virtutem tantam meus stomachus accepit: ut
mihi funditus a memoria tolleretur cibus et egritudo. Cepi mirari quis
essem quis fuerim. quia et cum ad animum redibat infirmitas: nichil in me
ex his quae meminiram recognoscebam. Cumque in dispositione monasterii
occupata mens esset: obliviscebar funditus egritudinis meae. Si autem ut
predixi rediret egritudo ad memoriam: cum tam fortem me esse sentirem. mi
rabar si non comedissem. Qui ad vesperum veniens: tantae me fortitudi
nis inveni. ut si voluissem ieiunium usque ad diem alterum transferre
potuissem. Sicque factum est ut in me probarem ea etiam de illo vera esse.
quibus ipse interesse potuissem minime. Petrus. Quia eundem virum
magnae compunctionis fuisse dixisti: ipsam lacrimarum vim largius
addiscere cupio. Unde quaeso: ut mihi quot sint genera compunctionis edis
seras. GG. In multis speciebus compunctio dividitur: quando

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nota quod opera a nobis gesta per satisfactionem duo sunt

singule queque a penitentibus culpe plangunt. Vnde ex uoce quorundam peni-
tentium ieremias ait. Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Principa-
liter uero compunctionis genera duo sunt: quia deum sitiens anima prius timore com-
pungitur. post amore. Prius enim sese in lacrimis afficit: quia dum malorum suorum
recolit. pro his perpeti supplicia eterna pertimescit. Nam uero cum longa
merorum anxietudine fuerit formido consumpta: quedam iam de presumptione
uenie securitas nascitur. et in amore celestium gaudiorum animus infla-
matur. Et que prius flebat ne duceretur ad supplicium: postmodum flere
amarissime incipit. quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens
qui sint illi angelorum chori: que ipsa societas beatorum spirituum. que maiestas
eterna uisionis dei. Et amplius plangit quia bonis perhennibus deest: quam
flebat prius cum mala eterna metuebat. Sicque fit: ut perfecta compunc-
tio formidinis trahat animum ad compunctionem dilectionis.
Q Quod bene in sacra ueracique istoria figurata narratione describitur: que ait.
q quia axa filia caleph sedens super asinum suspirauit. Cui dixit pater
suus. Quid habes. Atque illa respondit. Da mihi benedictionem. Terram
australem et arentem dedisti mihi: iunge et irriguam. Dedit
ei pater suus irriguum superius. irriguum inferius. Axa quippe super asi-
num sedet: cum irrationabilibus carnis sue motibus anima presidet. Que
suspirans a patre terram irriguam petit: quia a creatore nostro cum
magno gemitu querenda est lacrimarum gratia. Sunt namque nonnulli: qui iam in
dono perceperunt libere pro iusticia loqui. oppressos tueri: indigentibus
possessa tribuere. ardorem fidei habere. sed adhuc gratiam lacrimarum non
habent. Hi nimirum terram australem et arentem habent. sed adhuc irri-
gua indigent. quia in bonis operibus positi in quibus magni atque feruen-
tes sunt. oportet nimis ut aut timore supplicii. aut amore reg-
ni celestis. malicia que antea perpetrauerunt deplorent. Sed quia ut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dixi duo sunt compunctionis genera: dedit ei pater suus irriguum superius et irriguum inferius. Irriguum quippe superius accepit anima: cum sese in lacrimis celestis regni desiderio adfligit. Irriguum uero inferius accepit: cum inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidem prius inferius: ac post irriguum superius datur; sed quia compunctio amoris dignitate preuenit: necesse fuit ut prius irriguum superius et post irriguum inferius commemorari debuisset. Petrus.

Placet quod dicis. Sed postquam hunc uenerande uite eleutherium huius mundi fuisse dixisti: libet inquirere si nunc in mundo esse credendi sunt aliqui tales. GG. Florus tiburtine ecclesie episcopus cuius ueritatis atque sanctitatis est: dilectioni tue incognitum non est. Hic mihi apud se esse presbiterum quendam amantium nomine precipue simplicitatis narrauit uirum: qui huius uirtutis perhibet: ut apostolorum more manum super egros ponat. et saluti restituat. Et quamlibet uehemens egritudo sit: ad tactum illius abscedat. Qui hoc etiam huius miraculi adiunxit: quia in quolibet loco quamuis inmanissimum aspiciat serpentem reppererit. mox eum ut signo crucis signauerit extinguit. Ita ut uirtute crucis quam uir dei digito edidit: disruptis uisceribus moriatur.

Qui si quando serpens in foramine fugerit: signo crucis foraminis os benedicit. statimque ex foramine serpens iam mortuus trahitur. Quem tante uirtutis uirum ipse etiam uidere curaui: eumque ad me deductum in infirmorum domo paucis diebus manere uolui. Ubi si quo adesset curationis gratia citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter egros alios mente captus iacebat: quem medici greco uocabulo freneticum appellant. Qui nocte quadam cum magnas uoces scilicet ut insanus ederet. cunctosque egros inmensis clamoribus perturbaret. ita ut nulli illic capere somnum liceret. fiebat res ualde miserabilis: quia unde uni male inde omnes deterius habebant. Sed sicut et prius a reuerentissimo uiro floridio

(margin note:) superius. et post irriguum

episcopo qui tunc cum presbitero predicto illic pariter manebat. et ipse a puero qui nocte
eadem egrotantibus seruiebat. subtiliter agnouit. Idem uenerabilis presbiter
de proprio stratu surgens. ad lectum frenetici silenter accessit. et super eum
positis manibus orauit. moxque illum melius habentem tulit. atque in superiora
domus sue ad oratorium duxit. ubi pro eo liberius orationi incubuit. et
statim eum sanum ad lectum proprium reduxit. ita ut nullas ulterius uoces
ederet. neque egrotorum quempiam aliquo clamore turbaret. Nec iam
egritudinem auxit alienam. qui perfecte receperat mentem suam. Ex quo et uno
facto didicimus. ut de illo illa omnia audita crederemus. Petrus.
Magna uite edificatio est uidere uiros mira facientes. atque in ciuibus
suis iherusalem celestem in terra ~~stupisce~~ conspicere. GG. Neque hoc
silendum puto. quod omnipotens deus super maximianum famulum suum nunc si-
racusanum episcopum. tunc autem mei monasterii patrem dignatus est monstrare
miraculum. Nam dum iussione pontificis mei in constantinopo-
litane urbis palacio responsis ecclesiasticis deseruirem. illuc ad me
isdem uenerabilis maximianus caritate exigente cum fratribus uenit.
Qui cum ad monasterium meum romam rediret. in mari adriatico nimia
tempestate deprehensus. inestimabili ordine atque inusitato mira-
culo. erga se cunctosque qui cum eo aderant omnipotentis dei et iram cognouit.
et gratiam. Nam cum in eorum mortem uentorum inmanitatibus eleuata fluctus
seuirent. ex naui claui perdita arbor abscisa est. uela in undis pro-
iecta. totumque uas nauis quassatum nimiis fluctibus. ab omni fuerat
sua compage dissolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare.
atque usque ad superiores tabulas impleuit nauem. Ita ut iam non
tam nauis intra undas. quam unde iam intra nauem esse uiderentur.
Tunc in eadem naui residentes. non iam ex morte uicina sed ex ipsa eius
presentia ac uisione turbati omnes. sibimet pacem dederunt. corpus et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sanguinem redemptoris acceperunt. Deo se singuli commendantes, ut eorum animas benigne susciperet, quorum corpora in tam pavenda morte tradiderat. Sed omnipotens deus qui eorum mentes mirabiliter terruit, eorum quoque vitam mirabiliter servavit. Nam diebus octo navis eadem usque ad superiores tabulas aquis plena iter suum peragens enatavit. Nono autem die in cotronensis castri portu deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum praedicto venerabili viro maximiano navigabant.

Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus, mox in eiusdem portus profundum navis demersa est, ac si illis egredientibus pro pondere sublevatione caruisset. Et quae plena hominibus in pelago aquis portaverat atque nataverat, maximiano cum suis fratribus recedente, aquis sine hominibus in portu non valuit portare, ut hinc omnipotens deus ostenderet quia quam onustam sua manu tenuerat, quae ab hominibus vacua et derelicta super aquas non potuit manere. Ante dies quoque fere .xl. audisti apud me eum cuius superius memoriam feci virum vitae venerabilem presbyterum sanctulum nomine, qui ad me ex nursiae provincia annis singulis venire consueverat. Sed ex eadem provincia quidam monachus ante triduum venit, qui gravi me maerore perculit, quia eundem virum obisse nuntiavit. Huius ego viri etsi non sine gemitu dulcedinis recolo, iam tamen sine formidine virtutes narro, quas a vicinis eius sacerdotibus mira veritate et simplicitate praeditis agnovi. Et sic inter amantes se animus magnum caritatis familiaritas ausum praebet, a me plerumque ex dulcedine exactus, ipse quoque de his quae egerat extrema quaedam fateri cogebatur.

Is namque quodam tempore cum in piceno langobardi olivam premerent, ut in oleo liquari debuisset, sic iocundi erat vultus et animi, ut utrem vacuum ad prelum detulit, laborantesque langobardos laeto vultu salutavit. Utrem protulit, et iubendo potius quam petendo eum sibi impleri dixit.

S; gentiles uiri qui toto iam die frustra laborauerant: atque ab oliuis exprime-
re oleum torquendo non poterant: uerba illius moleste susceperunt. eumque iniuriis
insectati sunt. Quibus uir dei lectioni adhuc uultu respondit dicens. Sic permitte-
te ut istum utrem [illegible] totum impleatis. et sic a uobis recedere. Cumque illi et ex
oliuis oleum defluere non cernerent: et uirum dei ad implendum utrem sibi in
sistere uiderent: uehementer accensi maioribus hunc uerborum contumeliis detes-
tari ceperunt. Vir autem uidens dei quod ex prelo oleum nullomodo exiret: aquam
sibi dari petiit. quam cunctis uidentibus benedixit: atque in prelo suis ma
nibus iactauit. Ex qua protinus benedictione tanta ubertas olei erupit: ut
langobardi qui prius diu incassum laborauerant. non solum sua uascula omnia
sed utrem quoque quem uir dei detulerat implerent. Gratias egerunt: quia is qui oleum
petere uenerat. benedicendo dedit quod postulabat. Alio quoque tempore uehementer
ibi fames incubuerat: et beati laurentii martyris ecclesia a langobardis fuerat
incensa. quam uir dei restaurare cupiens: multos artifices ac plures sub
ministrantes operarios adhibuit. Quibus necesse erat: ut cotidianus sumptus
laborantibus sine defectione preberentur. Sed exigente eodem famis neces
sitate: panis defuit. Ceperunt laborantes instanter uictum querere: quia uires
ad laborandum pre inopia non haberent. Quod uir dei audiens: eos uerbis consola
batur foris promittendo quod deerat: sed ipse grauiter anxiebatur intus. exhibere
cibum non ualens quem promittebat. Cum uero huc illucque anxius pergeret: deue
nit ad clibanum in quo uicine mulieres pridie coxerant panes. Ibique cur
uatus aspexit: ne fortasse panis a coquentibus remansisset. Tum repente pa
nem mire magnitudinis: atque insoliti candoris inuenit. quem tamen tu
lit. sed deferre artificibus noluit. ne fortasse alienus esset: et culpam uideretur
ex pietate perpetrare. Per uicinas itaque hunc mulieres detulit: eumque omnibus
ostendit. ac ne cui earum remansisset inquisiuit. Omnes autem que pridie panem
coxerant. suum hunc esse negauerunt: atque panes suos se integro numero a

& sco liquore

(c) 2006 Ministerio de Cultura

clibano retulisse professus est. Tunc uenerabilis uir dei presbiter ad multos artifi
ces cum uno pane: ut omnipotenti domino gratias agerent ammonuit. et quod eis
annonam prouiderat indicauit. Eisque ad refectionem protinus inuitatis:
inuentum panem apposuit. quibus sufficienter pleneque saciatis: plura
ex eo quam ipse panis fuerat fragmenta collegit. qua die quoque alio eis ad re
fectionem intulit. sed id quod ex fragmentis superauerat: ipsa quoque quae appo
sita fuerant fragmenta superabant. Factumque est ut per dies decem omnes arti
fices illi atque operarii ex illo uno pane saciati: hoc et cotidie ederent.
et ex eo cotidie quantum satiari posset in crastinum superasset. ac si fragmenta pa
nis illius per esum crescerent et cibum comedentium ora repararent. Petrus.
Mira res: atque in exemplum dominici operis uehementer stupenda. Gregorius. Ipse
petre multos de uno pane pauit per seruum suum: qui ex quinque panibus quinque
milia hominum satiauit per semetipsum. qui pauca seminum grana in
innumera segetum frumenta multiplicat: qui ipsa quoque semina produxit
ex terra et simul creauit omnia ex nichilo. Sed ne diutius mireris quod in uir
tute dei uenerandus uir Sanctulus extra fecit: audi ex uirtute domini qualis
intus fuit. Hic enim quendam a langobardis captum quendam diachonum tenebant
ligatum: eumque ipsi qui tenuerant interficere cogitabant. Adueniente uespere
autem die: uir dei Sanctulus ab eisdem langobardis petiit. ut relaxari ei
uita concedi debuisset. Quod posse se facere omnino negauerunt. Cumque morti
illum destinatum eos cerneret: petiit ut sibi ad custodiam tradi debuisset.
Cui protinus responderunt. Tibi quidem eum ad custodiendum damus. sed ea conditione
imposita ut si iste fugerit. pro eo ipse moriaris. Quod uir domini libenter
accipiens: praedictum diachonum in sua suscepit fide. Qui cum nocte me
dia cum langobardos omnes somno graui depressos aspiceret: excitauit
et ait. Surge et concite fuge: liberet te omnipotens deus. Sed isdem diachonus pro
missionis eius non immemor: respondit dicens. Fugere pater non possum:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quia si ego fugero. pro me sine dubio ipse morietur. Quem vir domini Sanctulus
ad fugiendum compulit dicens. Surge et vade: te omnipotens deus eripiat.
Nam ego in manu eius sum: tantum in me possunt facere quantum ipse per
miserit. Fugit itaque diachonus: et qui deceptus in medio fide
iussor remansit. Facto autem mane: langobardi qui diachonum ad
custodiendum dederant venerunt: quem dederant petierunt. Sed hunc
venerandus presbyter fugisse respondit. Tunc illi inquiunt. Scis ipse melius quod conve
nit. Servus autem domini constanter ait. Scio. Cui dixerunt. Bonus homo es: no
lumus te per varios cruciatus mori. elige tibi mortem quam vis. Quibus vir domini
respondit dicens. In manu dei sum: ea morte me occidite. qua me occidi
ipse permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant langobardis placuit: ut
eum capite truncare debuissent. quatenus sine gravi cruciatu vitam
eius compendiosa morte terminarent. Cognito itaque quod Sanctulus qui inter
eos pro sanctitatis reverentia magni honoris habebatur. occidendus esset:
omnes qui in eodem loco inventi sunt langobardi convenerunt. sicut sunt nimie
crudelitatis leti ad spectaculum mortis. Circumsteterunt itaque
acies. Vir autem domini deductus in medium est: atque ex omnibus viris fortibus
electus est unus de quo dubium non esset. quod uno ictu caput eius abscideret.
Venerandus autem vir inter armatos deductus: ad sua arma statim cucur
rit. Nam petiit ut sibi paululum orandi licencia daretur. Cui dum
concessum fuisset: in terram se stravit et oravit. Qui dum paulo diutius oraret:
hunc electus interfector calce pulsavit ut surgeret dicens. Surge: et
flexo genu tende cervicem. Surrexit autem vir domini: genu flexit. cervicem
tetendit. Sed tenso collo eductam contra se spatam intuens: hoc unum
fertur publice dixisse. Sancte Iohannes suscipe illam. Tunc electus carnifex
evaginatum gladium tenens: cum nisu forti in alto brachium percussurus
levavit. sed deponere nullomodo potuit. Nam repente diriguit: et

(c) 2006 Ministerio de Cultura
[library stamp] ... DE TARRAGONA

erecto in celum gladio brachium inflexibile remansit. Tunc omnis lan
gobardorum turba que ad illud spectaculum mortis aderat in lau
dis favorem conversa mirari cepit virumque Dei cum timore venerari. Quia
profecto claruerat cuius sanctitatis esset: qui carnificis sui brachium in aere
ligasset. Itaque postulatus ut surgeret: surrexit. Postulatus ut brachium
sui carnificis sanaret: cepit vir Dei dicere dicens. Ego pro eo nullomodo orabo:
nisi mihi ante iuramentum dederit quia cum manu ista christianum hominem non occidat.
Langobardus isdem qui ut ita dicam brachium contra Deum tendendo perdiderat:
pena sua exigente compulsus est iurare se christianum hominem numquam
occidere. Tunc vir Domini precepit dicens. Depone deorsum manum. Qui statim de
posuit. Atque illico adiunxit. Remitte gladium in vaginam. Et sta
tim remisit. Omnes igitur tante virtutis hominem cognoscentes: boves
et iumenta que de preda tulerant certatim ei offerre in munere volebant. Sed
vir Domini talia suscipere munera renuit: munus autem bone mercedis quesivit
dicens. Si mihi aliquid vultis concedere: omnes captivos quos habetis mihi tribuite.
ut habeam unde pro vobis debeam orare. Factumque est et omnes captivi cum eo dimis
si sunt. atque superna gratia disponente. cum unus se pro uno morti obtulit:
multos a morte liberavit. Petrus. Mira res: et quamvis hanc ab aliis ipse
cognoverim vere tamen fateor quia in quantum narratur innovatur. Gregorius. Nil
in hac re in Sanctulo mireris: sed pensa si potes quis ille spiritus fuit. qui eius tam sim
plicem mentem tenuit atque in tanto virtutis culmine erexit. Ubi enim eius
animus fuit quando mori pro proximo tam constanter decrevit. et pro temporali vi
ta fratris unius despexit suam: atque sub gladio cervicem tetendit. Que ergo vis
amoris illud cor tenuit: quod mortem suam pro unius salute proximi non
expavit. Scimus certe quia isdem venerandus vir Sanctulus ipsa quoque elementa litteris
bene non noverat: legis precepta nesciebat. Sed quia plenitudo legis est cari
tas: legem totam in Dei ac proximi dilectione servavit. et quod foris in cog

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tatione non noverat: et intus vivebat in amore. Et qui numquam fortasse legerat quod de redemptore nostro Iohannes apostolus dixit: quoniam ille pro nobis animam suam posuit. sic debemus et nos pro fratribus animam ponere: tam sublime apostoli cum preceptum faciendo magis quam sciendo noverat. Comparemus si placet cum hac nostra indocta sciencia: illius doctam ignoranciam. ubi hec nostra iacet: ubi illius disciplina eminet. Nos virtutibus vacui loquimur: et quasi inter fructifera arbusta positi odoramus poma nec manducamus. Ille virtutum fructus carpere noverat: quamvis hos in verbis odorari nesciebat.

Petrus. Quidnam quaeso te esse existimas. quod boni subtrahuntur: et qui vivere ad edificationem multorum poterant: aut penitus inveniri nequeunt: aut certe omnino rarescunt.

GG. Malicia remanentium meretur: ut hii qui prodesse poterant. festine subtrahantur. Et cum mundi finis appropinquat: electi tolluntur ne deteriora videant. Hinc etenim propheta ait. Iustus perit: et nemo est qui recogitet in corde suo. Et viri misericordie colliguntur: quia non est qui intelligat. Hinc rursum scriptum est. Aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides. Hinc Salomon ait. Tempus mittendi lapides: et tempus colligendi. Quia igitur mundi finis urget eo necesse est. ut vivi lapides ad edificium celeste colligantur: quatenus Hierusalem nostra in mensura sue constructionis excrescat. Nec tamen ita electos omnes subtrahi credimus: ut soli in mundo perversi remaneant. quia numquam peccatores ad lamentum penitencie redirent: si nulla essent bonorum exempla que eorum mentem traherent.

Petrus. In cassum subtrahi bonos queror: quia catervatim perire et malos video.

GG. Hac de re nil petre mireris. Nam redemptum ferentine civitatis venerabilem virum: qui hos fere annos septem ex hoc mundo migravit: tua dilectio cognitum habuit. Hic sicut mihi adhuc in monasterio posito valde familiaritate iungebatur: hoc quod Iohanni iuniori predecessori mei

tempori de mundi fine cognovimus, sic longe lateque claruerat, a me
requisitus ipse narravit. Dicebat namque quadam die dum parrochias suas
ex more circuiret, pervenit ad ecclesiam beati martyris Eutici. Advesperascente
autem die stratum sibi fieri iuxta sepulcrum martyris voluit, atque ibi post la
borem quievit. Cum nocte media ut asserebat nec dormiebat nec
perfecte vigilare poterat, sed depressus ut solet somno gravabatur,
quodam pondere vigilans animus, atque ante eum idem beatus martyr Euticius adstitit
dicens: Redempte vigilas? Cui respondit: Vigilo. Qui ait: Finis venit
universe carnis. Finis venit universe carnis. Finis venit universe
carnis. Post quam trinam vocem visio martyris que eius mentis oculis apparebat
evanuit. Tunc vir domini surrexit, seque in orationis lamentum dedit. Mox
enim illa terribilia in celo signa secuta sunt, ut aste atque acies igneę
ab aquilonis parte viderentur. Mox effera Langobardorum gens de
vagina sue abitationis educta in nostram cervicem crassata est atque
humanum genus quod in hac terra pre multitudine nimia quasi spice segetis
more surrexerat succisum aruit. Nam depopulate urbes, eversa castra,
concremate ecclesie, destructa sunt monasteria virorum atque feminarum,
dissoluta ab hominibus predia atque ab omni cultura destituta. In solitu
dine vacat terra; nullus hanc possessor inabitat. Occupaverunt
bestie loca que prius multitudo hominum tenebat. Et quid in aliis
mundi partibus agatur ignoro. Nam hac in terra in qua nos vivimus
finem suum mundus non iam nuntiat sed ostendit. Tanto ergo nos necesse est
instanter eterna querere, quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fu
gisse. Despiciendus a nobis hic mundus fuerat etiam si blandiretur, si rebus
prosperis demulceret animum. At postquam tot flagellis premitur, tanta adversi
tate fatigatur, tot nobis cotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud
quam ne diligatur clamat? Multa autem fuerant que adhuc de electorum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

factis narrare debuissem. Sed haec silentio supprimo. quia ad alia festino. PETRUS. Quia multos intra sanctae ecclesiae gremium constitutos de vita animae post mortem carnis perpendo dubitare: quaeso ut debeas vel quae ex ratione suppetunt. vel si qua animarum exempla animo occurrerint. pro multorum aedificatione dicere. ut hi qui suspicantur discant. cum carne animam non finiri. GREGORIUS. Laboriosum valde hoc opus est. et maxime occupato animo. atque ad alia tendenti: sed si est quibus prodesse valeat. voluntatem meam procul dubio postpono utilitati proximorum. Et quantum deo largiente valuero. quod anima post carnem vivat. subsequenti hoc quarto volumine demonstrabo.

Explicit liber dialogorum tercius. Incipit liber quartus de paradisi gaudiis.

Postquam de paradisi gaudiis culpa exigente expulsus est primus humani generis parens. in huius exilii atque caecitatis quam patimur aerumnam venit. quia peccando extra semetipsum fusus. iam illa caelestis patriae gaudia quae prius contemplabatur. videre non potuit. In paradiso quippe homo assueverat dei verbis perfrui. beatorum angelorum spiritibus. cordis munditia et celsitudine visionis interesse. Sed postquam huc cecidit: ab illo quo implebatur mentis lumine recessit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilii caecitate nati: audivimus quidem esse caelestem patriam. audivimus eius cives angelos dei. audivimus eorundem angelorum socios spiritus iustorum perfectorum. Sed carnales quique quia illa invisibilia scire non valent per experimentum: dubitant utrumne sit. quod corporalibus oculis non vident. Quae nimirum dubietas in primo parente nostro esse non potuit: quia exclusus a paradisi gaudiis hoc quod amiserat. quia viderat recolebat. Hi autem sentire vel recolere audita non possunt: quia eorum nullus sicut ille saltim de praeterito experimentum tenet. Ac si enim praegnans mulier mittatur in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

carcerem, ibique puerum pariat. Qui natus puer in carcere nu-
triatur et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit, solem,
lunam, stellas, montes et campos, uolantes aues, currentes
equos nominet, ille uero qui est in carcere natus et nutritus, nichil aliud
quam tenebras carceris sciat. Et hec quidem esse audiat, sed quia per expe-
rimentum non nouit, ueraciter esse diffidat. Ita in hac exilii sui cecita-
te nati homines, dum esse summa et inuisibilia audiunt, diffidunt
an uera sint, quia sola hec infima in quibus nati sunt uisibilia nouerunt.
Unde factum est ut ipse inuisibilium et uisibilium creator ad humani
generis redemptionem unigenitus patris ueniret, et sanctum spiritum ad cor-
da nostra mitteret, quatenus per eum uiuificati crederemus que adhuc scire
per experimentum non possumus. Quotquot ergo hunc spiritum hereditatis nostre pignus
accepimus, de uita inuisibilium non dubitamus. Quisquis autem in hac cre-
dulitate adhuc solidus non est, debet procul dubio maiorum dictis fi-
dem prebere, eisque iam per spiritum sanctum inuisibilium experimentum habentibus
credere. Stultus est puer si matrem ideo estimat de luce mentiri, quia
ipse nil aliud quam tenebras carceris agnouit. PETRUS. Placet
ualde quod dicis. Sed qui esse inuisibilia non credit, profecto infidelis est.
Qui uero infidelis est, in eo quod dubitat fidem non querit sed rationem. GREGORIUS.
Audenter dico quia sine fide neque infidelis uiuit. Nam si eundem
infidelem percunctari uoluero quem patrem uel quam matrem habue-
rit, protinus respondet: Illum atque illam. Quem si statim requiram utrumne nouit
quando conceptus sit, uel uiderit quando natus, nichil horum se nosse uel ui-
disse fatebitur. Et tamen quod non uidit credit. Nam illum patrem illamque se
habuisse matrem absque dubitatione testatur. PETRUS. Fateor quia
nunc usque nesciui quod infidelis haberet fidem. GREGORIUS. Habent etiam
infideles fidem, sed utinam in deum. Quam si utique haberent, infideles

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non essent, sed hunc in sua perfidia redarguendi sunt: hunc ad fidei gratiam
prouocandi; qui de ipso suo corpore inuisibili credit que minime uidet. et
cur inuisibilia non credit que corporaliter uideri non possunt? Nam quia post mor-
tem carnis uiuat anima patet ratio, sed fidei admixta. Tres quippe uita-
les spiritus creauit omnipotens deus. unum qui carne non tegitur. alium qui carne te-
gitur sed non cum carne moritur: tertium qui carne tegitur et cum carne moritur.
Spiritus namque est qui carne non tegitur: angelorum. Spiritus qui carne tegitur sed cum carne
non moritur: hominum. Spiritus qui carne tegitur et cum carne moritur: iumen-
torum omniumque brutorum animalium. Homo itaque sicut in medio creatus est ut esset
inferior angelo: superior iumento: ita aliquid habet commune cum summo.
aliquid cum infimo commune. Inmortalitatem scilicet spiritus cum angelo:
mortalitatem uero carnis cum iumento. Quousque et ipsam mortalitatem carnis
gloria resurrectionis absorbeat: et inherendo spiritui caro seruetur in
perpetuum: quia et ipse spiritus inherendo carni seruatur in deum. Que tamen caro
nec in reprobis inter supplicia perfecte deficit: quia semper deficiendo subsistit.
ut qui spiritu et carne peccauerunt: semper essentialiter uiuentes et carne et spiritu sine
fine moriantur. PETRUS. Rationi fidelium: placent cuncta que dicis.
Sed quaeso te dum spiritus hominum atque iumentorum tanta distinctione discernis. quid
est quod Salomon ait. Dixi in corde meo de filiis hominum ut probaret eos
deus et ostenderet similes esse bestiis. Ideo unus interitus est hominis et iu-
mentorum: et equa utriusque conditio. Qui adhuc eandem sententiam suam subtiliter
exequens: adiungit. Sicut moritur homo sic et illa moriuntur. Similiter spi-
rant omnia: et nichil habet homo iumento amplius. Qui adhuc suam generalem defi-
nitionem subinfert dicens. Cuncta subiacent uanitati: et omnia pergunt
ad unum locum. De terra facta sunt: et in terram pariter reuertuntur. GG.

Salomonis liber in quo scripta sunt: Ecclesiastes appellatus est. Ecclesiastes autem
proprie concionator dicitur. In concione uero sententia promitur: per quam turbe

tumultuose seditio comprimatur. Et cum multi diversa senciunt,
per contionantis rationem ad unam sentenciam perducuntur. Liber ergo ideo contio
nator dicitur, quia Salomon in eo quasi tumultuantis turbe suscepit sensum,
ut ea per inquisitionem dicat, que fortasse per inquisitionem imperita mens
senciat. Nam quot sentencias quasi per inquisitionem movet, quasi tot in
se personas diversorum suscipit. Sed contionator verax velut extensa
manu omnium tumultus sedat, eosque ad unam sentenciam revocat,
cum in eiusdem libri termino ait: Finem loquendi omnes pariter audiamus.
Deum time et mandata eius observa, hoc est enim omnis homo. Si enim in
libro eodem per locutionem suam multorum personas non susceperat, cur
ad audiendum loquendi finem secum pariter omnes ammonebat? Qui igitur
in fine libri dicit: Omnes pariter audiamus, ipse sibi testis est quia in se multorum
personas suscipiens quasi loquitur non est solus. Unde et alia sunt que in libro eo
dem per inquisitionem moventur, atque alia que rationi satisfaciunt, alia que
ex temptati profert animo, atque adhuc huius mundi delectationibus de
diti, alia vero in quibus ea que rationis sunt disserat, atque animum a delecta
tione compescat. Ibi namque ait: Hoc itaque mihi visum est bonum, ut
comedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo. Et longe in
ferius subiungit: Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convi
vii. Si enim bonum est manducare et bibere, melius fuisse videbatur
ad domum convivii pergere, quam ad domum luctus. Ex qua re ostenditur
quia illud ex infirmantium persona intulit, hoc vero ex rationis diffinitione
subiunxit. Nam ipsas protinus rationis causas edisserit, et de domo
luctus que sit utilitas ostendit dicens: In illa enim finis cunctorum ammo
netur hominum, et vivens cogitat quod futurum sit. Rursum illic
scriptum est: Letare iuvenis in adolescencia tua. Et paulo post subditur:
Adolescencia enim et voluptas vana sunt. Qui dum hoc per modum vanum esse

redarguit. quod prius admonuisse videbatur, patenter indicat quia illa
quae ex desiderio carnali verba intulit, haec vero ex iu
dicii severitate subiunxit. Sic ergo delectationem prius carnalium
exprimens, curis postpositis denunciat bonum esse manducare et
bibere. quod tamen postmodum ex iudicii ratione reprehendit, cum esse melius
dicit ire ad domum luctus quam ad domum convivii. Et sic ait.
letari debere iuvenem in adolescencia sua: quasi ex deliberatione
carnalium proponit. et tamen postmodum per diffinitionem sentencie adolescenciam
et voluptatem vanam esse redarguit. Ita etiam concionator
noster velut ex mente infirmantium humane suspectionis sentenciam
proponit dum dicit. Unus interitus hominis et iumentorum. et equa utriusque condi
cio. Sicut moritur homo: sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia.
et nichil habet homo iumentis amplius. Qui tamen ex diffinitione rationis suam
postmodum sentenciam profert dicens. quid habet amplius sapiens ab
stulto. et quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est vita. Qui ergo dixit
nil habet homo iumentis amplius: ipse rursum diffinivit quod aliquid habet sa
piens. non solum amplius a iumento. sed etiam ab homine stulto: videlicet
ut pergat illuc ubi erat vita. Quibus verbis primum indicat quia hic hominum
vita non est. quam esse alibi testatur. habet ergo hoc homo amplius iumentis: quod illa post
mortem non vivunt. hic vero tunc vivere inchoat: cum per mortem carnis hanc
visibilem vitam consummat. Qui etiam longe inferius dicit. quodcumque potest
manus tua facere instanter operare: quia nec opus nec ratio. nec sciencia.
nec sapiencia erit apud inferos quo tu properas. Quomodo ergo unus interitus est hominis
et iumenti. et equa utriusque conditio. Aut quomodo nil habet homo iumentis amplius.
cum iumenta post mortem carnis non vivunt. hominum vero spiritus pro malis
suis operibus post mortem carnis ad inferos deducti: nec in ipsa morte

(c) 2006 Ministerio de Cultura

moriuntur. Sed in utraque tam dispari sententia demonstratur
quia concionator verax et illud ex temptatione carnali intulit. et
hoc postmodum ex spiritali veritate finivit. **PETRUS.** Libet nescisse quod
requisivi: dum me in tanta subtilitate contigit discere quod nes-
civi. Sed quaeso te ut me aequanimiter feras. si ipse quoque apud te more
ecclesiastici viri infirmantium in me personam suscepero. ut eisdem
infirmantibus prodesse propinquius quasi per eorum inquisitionem possim.
GREGORIUS. Cur condescendentem te infirmitati proximorum aequanimiter
non feram: cum Paulus dicat omnibus omnia factus sum. ut omnes facerem salvos.
Quod ipse quoque dum ex condescensione caritatis egeris: in hac re apostolicum
venerari debes. in qua morem egregii praedicatoris imitaris. **PETRUS.**
Quodam fratre moriente praesentem me fuisse contigit: qui repente dum loqueretur.
vitalem emisit flatum. Et quem prius mecum loquentem videbam: subito
extinctum vidi. Sed eius anima utrum egressa sit an non: non vidi. Et val-
de durum videtur: ut credatur res esse quam nullus valeat videre. **GREGORIUS.**
Quid mirum petre si egredientem animam non vidisti: quam et manentem in corpore
non vides? Numquid nam modo cum mecum loqueris. quia videre in me non vales
animam meam: idcirco me esse exanimem credis? Natura quippe animae in-
visibilis est: atque ita ex corpore invisibiliter egreditur. sicut in corpore
invisibiliter manet. **PETRUS.** Sed vitam animae in corpore manentis pensare
possum ex ipsis motibus corporis: quia nisi corpori anima adesset. eadem membra
corporis moveri non possent. Vitam vero animae post carnem in quibus motibus. quibusve
operibus video: ut ex rebus visis esse colligam quod videre non possum?
GREGORIUS. Non quidem dissimiliter sed similiter dico: quia sicut vis animae vivifi-
cat et movet corpus. sic vis divina implet quae creavit omnia. Et
alia inspirando vivificat: aliis vero tribuit ut vivant. hoc so-
lummodo praestat ut sint. Quia vero esse non dubitas creantem et regentem.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

implentem et circumplectentem. transcendentem et sustinentem. incircumscrip
tum atque invisibilem deum: ita dubitare non debes haec invisibilia
obsequia habere. Debent quippe ea quae ministrant: ad eius similitudinem
tendere cui ministrant. Ut quae invisibili serviunt: esse invisibilia
non dubitentur. Haec autem quae esse credimus: nisi sanctos angelos et spiritus iustorum? Sicut ergo
morituri considerans corporis vitam animae in corpore manentis perpendis a mi
nimo: ita vitam animae exeuntis a corpore perpendere debes a summo. Quam
potes invisibilem videre: quam oportet in obsequio invisibilis conditoris manere.

Petrus. Recte totum dicitur: sed mens refugit credere quod corporeis oculis non
valet videre.

Gregorius. Cum Paulus dicat. est tamen fides sperandarum substantia
rerum argumentum non apparentium: hoc veraciter dicitur credi. quod non valet videri.
Nam credi iam non potest quod videri potest: ut tamen te breviter reducam ad te.
nulla visibilia nisi per invisibilia videntur. Ecce enim cuncta
corporea oculus tui corporis aspicit: nec tamen ipse corporeus oculus aliquid
corporeum videret: nisi hunc res incorporea ad videndum acueret.
Nam tolle mentem quae non videtur: et incassum patet oculus qui videbat. Sub
trahe animam corpori: remanent procul dubio oculi in corpore aperti. Si
ergo per se videbant: cur discedente anima nil vident? Hinc ergo collige:
quia ipsa quoque visibilia nonnisi per invisibilia videntur. Ponamus quoque ante
oculos mentis aedificare domum: immensas moles levare. pendere
machinas. in machinis columnas. quis quaeso te hoc opus operatur?
Corpus visibile quod illas moles manibus trahit: an invisibilis anima quae
vivificat corpus? Tolle enim quod non videtur in corpore: et mox immo
bilia remanent cuncta quae moveri visibilia videbantur corpora
metallorum. Qua ex re pensandum est: quia in hoc quoque mundo visibili.
nihil nisi per creaturam invisibilem disponi potest. Nam sic omnipotens deus
aspirando vel implendo ea quae ratione subsistunt. et vivificat

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et mouet uisibilia: ita quoque ipsa inuisibilia implendo mo-
uent. atque sensum uiuificant carnalia corpora que uidentur.
Petrus. Istis fateor allegationibus libenter uictus: ipse nulla iam
esse hec uisibilia existimare compellor. qui prius in me infirman-
tium personas suscipiens. de inuisibilibus dubitabam. Itaque pla-
cent cuncta que dicis; sed sicut uitam anime in corpore manentis ex
motu corporis agnosco. ita uitam anime post corpus apertis quibusdam rebus at-
testantibus agnoscere cupio. GG. Hac in re si cor paratum tue
dilectionis inuenio: in allegatione minime laboro. Numquid
nam sancti apostoli et martires presentem uitam despicerent. in morte carnis
animas ponerent. nisi certiorem animarum uitam subsequi scirent. Tu uero ipse
inquies quod uitam anime in corpore manentis. ex motibus corporis agno-
scis. Et ecce hii qui animas in morte posuerunt. atque animarum uitam post
mortem carnis esse crediderunt. cotidianis miraculis coruscant.
A D extincta namque eorum corpora uiuentes ueniunt egri et sanantur.
P iuri ueniunt. et demonio uexantur. Demoniaci ueniunt. et
liberantur. Leprosi ueniunt. et mundantur. Deferuntur mortui. et sus-
citantur. Pensa itaque eorum anime qualiter uiuunt illic ubi uiuunt. quorum
hic et mortua corpora in tot miraculis uiuunt. Si igitur uitam
anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum. cur non
perpendis uitam anime post corpus etiam per ossa mortua in uirtute mi-
raculorum. Petrus. Nulla ut opinor huic allegationi ratio obsistit.
in qua ex rebus uisibilibus cogimur credere quod non uidemus. GG. Paulo superius
questus es morientis cuiusdam egredientem animam non uidisse. sed hoc ipsum
iam culpe fuit quod corporeis oculis rem uidere inuisibilem quesisti. Nam
multi nostrorum mentis oculum fide pura et uberi oratione mundantes.
egredientes e carne animas frequenter uiderunt. Unde nunc necesse est

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uel quae ante egredientes animae uisae sunt: uel quanta ipse dum egrederentur ui-
derunt enarrare, quatenus fluctuanti animo quod plene ratio non ualet, exem-
pla suadeant. In secundo namque huius operis libro iam fatus sum: quod uir
uitae uenerabilis benedictus, sicut a fidelibus eius discipulis agnoui, longe
a capuana urbe positus, germani eiusdem urbis episcopi animam nocte me-
dia in globo igneo ad caelum ferri ab angelis aspexit: qui eandem
quoque ascendentem animam intuens: mentis laxato sinu quasi sub
uno solis radio cunctum in suis oculis mundum collectum uidit. Eidem
quoque discipulis illius narrantibus audiui, quod duo nobiles uiri atque exterio-
ribus studiis eruditi, germani fratres, quorum unus speciosus, alter uero
gregorius dicebatur, eius se regulae in sanctae uitae conuersatione tradiderunt.
Quos isdem uenerabilis pater in monasterio quod iuxta terracinensem urbem
construxerat: fecit habitare. Qui multas quidem pecunias in hoc mundo
possederant: sed cuncta pauperibus pro animae suae redemptione largiti
sunt, et in eodem monasterio permanserunt. Quorum unus scilicet speciosus dum
utilitate monasterii iuxta capuanam urbem missus fuisset: die
quadam frater eius gregorius cum fratribus ad mensam sedens, atque conquiescens per spiritum
sublevatus aspexit. uidit speciosi germani sui animam tam longe a se
positi de corpore exire. Quod mox fratribus indicauit: et facto cursu
iacentem eundem fratrem suum sepultum repperit. quem tamen ea hora qua uiderat
exisse de corpore inuenit. Quidam autem religiosus atque fidelissimus uir:
adhuc mihi in monasterio posito narrauit: quod aliqui de siciliae par-
tibus nauigio romam petentes: in mari medio positi: cuiusdam
serui dei qui in samnio fuerat inclusus: ad caelum ferri animam uiderunt.
Qui descendentes ad terram: causamque an ita esset acta perscrutantes:
illo die inuenerunt obisse dei famulum, quo hunc ad regna caelestia ascen-
disse cognouerant. Adhuc in monasterio meo positus: cuiusdam

ualde uenerabilis uiri relatione cognoui quod dico. Aiebat enim
quod uenerabilis pater nomine Spes monasterium construxerat in loco cui voca
bulum Cample est. qui sexta ferme miliarii interiacente spacio. a vetus
ta nursie urbe disiungitur. Hunc omnipotens et misericors deus ab eter
no uerbere flagellando protexit. eique dispensationis sue in proximam
seueritatem seruauit et gratiam. quantumque eum per flagellando diligeret.
per modum perfecte sanando monstrauit. Ei namque oculos per xl.
annorum spacium continue cecitatis tenebris pressit. nullum ei lumen
uel extreme uisionis apiens. Sed quia nemo in uerbere illius gratia se des
tituente subsistit. nisi ipse misericors pater qui penam irrogat. pa
cienciam prestet. mox per impacienciam peccatum nobis ipsa augetur
correptio peccatorum. fitque nimis miserabiliter ut culpa nostra unde sperare
debuit terminum. inde summat augmentum. Ideo nostra deus infirma
conspiciens. flagellis suis custodiam permiscet. atque in percussione sua
electis filiis nec misericors est. ut sint quibus postea debeat iuste misereri.
Virum uenerabilem senem dum exterioribus tenebris premeret. etiam numquam luce
destituit. Nam cum flagello fatigaretur corporis. habebat per sancti spiritus custo
diam consolationem cordis. Cum uero anni iam quadragesimi fuisset in ce
citate tempus expletum. ei dominus lumen reddidit. uicinum suum obitum
denunciauit. atque ut monasteriis circumquaque constructis uerbum uite
predicaret ammonuit. quatinus corporis recepto lumine uisitatis
in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtemperans
fratrum cenobia circuiuit. mandata uite que agendo didicerat predi
cauit. Quinto decimo autem die ad monasterium suum peracta predica
tione reuersus est. ibique fratribus conuocatis astans in medio. sacramentum
dominici corporis et sanguinis sumpsit. moxque cum eis misticos psal
morum cantus exorsus est. Qui illis psallentibus orationi intentus animam

reddidit. Omnes uero fratres qui aderant: ex ore eius exisse columbam uiderunt. Que
mox aperto tecto oratorii egressa: aspicientibus fratribus penetrauit celum.

Cuius idcirco animam in columbe specie apparuisse credendum est: ut omnipotens
deus ex hac ipsa specie ostenderet. quam ei uir ille quam simplici corde seruis
set. Sed neque hoc sileam quod uir uenerabilis abbas stephanus qui non longe ante
hoc in hac urbe defunctus est. quem ipse etiam bene nosti. in eadem prouincia
nursie contigisse referebat. Dicebat enim: quod illic presbyter quidam commis
sam sibi cum magno timore domini regebat ecclesiam. Qui ex tempore ordinis ac
cepti presbyteram suam ut sororem diligens. sed quasi hostem cauens: ad se
propius accedere numquam sinebat. eamque sibimet propinquare nulla occasione per
mittens: ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat.

Habent quippe sancti uiri hoc proprium. Nam ut semper ab illicitis longe sint: a se
plerumque etiam licita abscidunt. Unde idem uir ne quid per eam incurreret
culpam: sibi etiam ministrare per illam recusabat necessaria. Hic ergo uenera
bilis presbyter cum longam uite implesset etatem: anno .xl. ordinationis
sue inardescente graui febre correptus: ad extrema deductus est. Sed cum
eum presbytera sua conspiceret solutis iam membris quasi in morte distentum: si quod ei adhuc
uitale spiramen inesset naribus eius apposita curauit aure dinoscere.

Quod ille sentiens cui tenuissimus inerat flatus. quantulo adnisu ualuit
ut loqui potuisset. infervescente spiritu collegit uocem. atque erupit dicens.

Recede a me mulier: adhuc igniculus uiuit. paleam tolle. Illa ergo re
cedente: crescente uirtute corporis. cum magna cepit leticia clamare dicens.

Bene ueniant domini mei. bene ueniant domini mei. Quid ad tantillum uestrum
seruulum estis dignati conuenire? Venio. uenio. gratias ago. gratias ago.

Cumque hoc iterata crebro uoce repeteret: quibus hoc diceret noti sui qui illum circumsteterant
requirebant. Quibus ille admirando respondit dicens. Numquid conuenisse huc
sanctos apostolos non uidetis? beatum petrum et paulum primos apostolorum non aspicitis?

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad quos iter conversus dicebat. Ecce venio. ecce venio. Atque inter haec verba
animam reddidit. Et qui vacantes sanctos apostolos videret. eos etiam sequendo testatus est.
Quod plerumque iustis contingit. ut in morte sua sanctorum praecedentium visiones
aspiciant. ipsam mortis suae poenalem sententiam ne pertimescant. Sed dum
eorum menti internorum civium societas ostenditur: a carnis suae copula
sine doloris ac formidinis fatigatione solvantur. Qua de re neque hoc
sileam. quod Probus omnipotentis dei famulus. qui nunc in hac urbe monasterio praepositus est
quod appellatur Renati. de Probo patruo suo Reatinae civitatis episcopo mihi
narrare consuevit dicens. Quod appropinquante vitae eius termino: eum gravissima
depressit aegritudo. Cuius pater nomine Maximus. pueris cunctisque transmis-
sis. colligere medicos studuit. si fortasse ei molestiae subvenire
potuissent. Sed congregati ex vicinis locis undique medici: attac-
ta vena eius denuntiaverunt ei exitum citius adfuturum. Cum vero iam tempus incum-
beret. atque diei hora tardior excrevisset: venerandus episcopus de illorum
potius quam de sua salute sollicitus. eos qui aderant admonuit ut cum suo
ac patre in superiores episcopii sui partes ascenderent. seque post laborem re-
ficiendo repararent. Omnes igitur ascenderunt domum: unus ei tantummodo
parvulus relictus est puer. qui ut nunc quoque praedictus Probus asserit superest. Qui
dum lecto iacentis adsisteret: subito aspexit ad eum dei intrantes
quosdam viros stolis candidis amictos. Qui eundem quoque candorem vestium
vultuum suorum luce vincebant. Qui ex splendoris eorum claritate percul-
sus: quinam illi essent emissa voce coepit clamare. Qua voce etiam Probus episcopus
commotus: intrantes eos aspexit et agnovit. atque eundem stridentem
vagientemque puerum consolari coepit dicens. Noli timere. fili. quia ad me sanctus Iu-
venalis et sanctus Eleutherius martyres venerunt. Ille autem tantae visionis
novitatem non ferens: cursu concito extra fores fugit. atque eos quos
viderat patri et medicis nuntiavit. Qui concite descenderunt: sed egrum

quae reliquerant iam defunctam invenerunt, quam illi secum tulerant. Quorum
visionem ferre puer non potuit, quia hic remansit. Interea nequaquam hoc silen-
dum arbitror, quod mihi personarum gravium atque fidelium est relatione compertum.

Gothorum namque temporibus Galla huius urbis nobilissima puella, Simachi
consulis ac patricii filia, intra adolescentiae tempora marito tradita, in
unius anni spacio eius est morte viduata. Quae cum, fervente mun-
di copia, ad iterandum thalamum et opes et aetas vocarent, magis elegit
spiritalibus nuptiis copulari Deo, in quibus a luctu incipitur, sed ad gaudia
aeterna pervenitur, quam carnalibus nuptiis subici, quae a laeticia semper incipi-
unt et ad finem cum luctu tendunt. Huic autem cum valde ignea
conspersio corporis inesset, coeperunt medici dicere, quia nisi ad amplexus viriles
rediret, calore nimio contra naturam barbas esset habitura. Quod ita
quoque post factum est. Sed sancta mulier nichil exterioris deformitatis pertimuit,
quae interioris sponsi speciem amavit. Nec verita est si hoc in illa foedaretur,
quod a caelesti sponso in ea non amaretur. Mox ergo ut eius coniux defunctus
est, abiecto saeculari habitu, ad omnipotentis Dei servitium sese apud beati Petri
apostoli ecclesiae monasterio tradidit. Ibique multis annis simplici-
tati cordis atque orationi dedita, larga indigentibus elemosinarum opera
impendit. Cumque omnipotens Deus perennem iam mercedem reddere eius laboribus de-
crevisset, cancri ulcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante
lectum illius duo candelabra lucem conservabant, quia videlicet amica lucis
non solum spiritales, sed etiam corporales tenebras odio habebat. Quae dum
nocte quadam ex hac eadem iaceret infirmitate fatigata, vidit beatum
Petrum apostolum inter utraque candelabra ante suum lectum astitisse.

Nec perterrita timuit, sed ex amore sumens audaciam exultavit, eique
dixit: Quid est, domine mi? Dimissa sunt peccata mea? Cui ille benignissimi
vultus inclinato capite annuit dicens: Dimissa. Veni. Sed

quandam sanctimonialem feminam in eodem monasterio prae ceteris dilige
bat: ilico Galla subiunxit. Rogo ut soror Benedicta mecum veniat.
Cui ille respondit. Non: sed illa talis veniat tecum. Haec vero quam petis: die
tricesimo erit secutura. His expletis: visio apostoli adsistentis
et colloquentis ablata est. At illa patri cunctae congregationis accersi
vit matrem: eique quod viderat quodve audierat indicavit.
Tertia autem die cum ea quam ipsa fuerat sorore defuncta est. Illa vero quam ipsa
poposcerat: die est tricesimo subsecuta. Quod factum nunc usque in eodem
monasterio manet memorabile. Sicque hoc a praecedentibus ma
tribus traditum narrare illic subtiliter solent iu   niores quae nunc sunt
sanctimoniales virgines: acsi illo tempore huic tam grandi miraculo et
ipsae adfuissent. Sed inter haec sciendum est: quia saepe animabus exeuntibus
electorum dulcedo solet laudis caelestis erumpere. ut dum illam libenter
audiunt de solutione carnis non trepident. ab anima sentire
minime permittantur. Unde in omeliis quoque evangelii iam narrasse
me memini quod in ea porticu quae euntibus ad ecclesiam beati Clementis est
pervia. fuit quidam Servulus nomine. ~~cui te quoque non ambigo fuisse quondam~~
~~participem~~ sed meritis dives ~~erat~~. quem longa aegritudo dissolvebat.
Nam ex quo illum scire potuimus: usque in finem vitae paralyticus iacebat.
Quid dicam quia stare non poterat. qui numquam in lecto surgere vel ad sedendum
valebat: numquam manum suam ad os ducere: numquam se poterat in latus
aliud declinare. Huic ad serviendum mater cum fratre aderat: et quicquid
ex elemosina potuisset accipere. hoc eorum manibus pauperibus erogabat.
Nequaquam litteras noverat: sed scripturae sacrae sibimet codices emerat. et
religiosos quosque in hospitalitate suscipiens. hos coram se legere stu
diose faciebat. Factumque est ut iuxta modum suum plene sacram
scripturam disceret: cum sicut dixi litteras funditus ignoraret. Stu

s; paup(er)

(c) 2006 Ministerio de Cultura

debat in dolore semper gratias agere: hymnis dei et laudibus diebus ac noc
tibus vacare. Sed cum iam tempus esset. ut tanta eius paciencia remunerari de
buisset: membrorum dolor ad vitalia rediit. Cumque iam se morti pro
ximum agnovisset. peregrinos viros. atque in hospitalitate suscep
tos. admonuit ut surgerent. et cum eo psalmos pro expectatione
exitus sui decantarent. Cumque cum eis et ipse moriens psalleret: voces
psallentium repente compescuit cum terrore magni clamoris dicens.
T acete. Numquid non auditis quante resonent laudes in celo. Et
dum ad easdem laudes quas intus audierat. aurem cordis intenderet.
sancta illa anima a carne soluta est. Qua scilicet exeunte. tanta illic
fragrancia odoris aspersa est. ut omnes illi qui aderant. inestimabili
suavitate replerentur. ita ut per hoc patenter agnoscerent quod eam laudes in
celo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit. qui nunc usque vivit. et
et cum magno fletu attestari solet. quia quousque corpus eius sepulture
traderent. ab eorum naribus fragrancia odoris non recessit. In eisdem
quoque omeliis rem narrasse me recolo: cui speciosus compresbiter meus
qui hanc noverat me narrante attestatus est. Eo namque tempore quo monas
terium petii: anus quedam redempta nomine in sanctimoniali abitu constituta.
in urbe hac iuxta beate marie semper virginis ecclesiam manebat. Hec illi
erundinis discipula fuerat. que magnis virtutibus pollens super prene
tinos montes vitam heremiticam duxisse ferebatur. Huic autem redempte.
due in eodem abitu discipule adherant. Una nomine romula: altera que
nunc adhuc superest. quam quidem facie scio. sed nomine nescio. Tres itaque hee in
uno abitaculo commanentes: morum quidem diviciis plenam. sed tamen
rebus pauperem vitam ducebant. Hec autem quam prefatus sum romula. illam quam pre
dixi condiscipulam suam magnis vite meritis antecibat. Erat quippe
mire paciencie. summe obediencie. custos oris sui ad silentium.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

studiosa valde ad continuae orationis usum. Sed quia plerumque hi qui iam ab hominibus
perfecti aestimantur. adhuc in oculis summi opificis aliquid
imperfectionis habent: sicut plerumque imperiti homines necdum perfecte sculpta
sigilla conspiciunt. et iam quasi perfecta laudant: quae tamen adhuc artifex
considerat et limat. Laudari iam audit: et tamen ea tundere meliorando
non desinit. Haec quam praediximus romula ea quam graeco vocabulo medici
paralisin vocant: molestia corporali percussa est. Multisque annis
in lectulo decubans. pene omni iacebat membrorum officio destituta.
Nec tamen haec: eandem eius mentem ad impacientiam flagella perduxerant. Nam
ipsa ei detrimenta membrorum: facta fuerant incrementa virtutum.
Quia tanto sollicitius ad usum orationis excreverat. quanto et aliud quodlibet
agere nequaquam valebat. Nocte igitur quadam eandem redemptam quae praefatas suas
quas utrasque discipulas suas filiarum loco nutriebat. vocavit dicens.
Mater veni: mater veni. Quae mox cum alia condiscipula surrexit: sicut
utrisque referentibus et multis res eadem claruit. et ego quoque in eodem tempore
agnovi. Cumque noctis medio lectulo iacentis adsisterent. subito
caelitus lux emissa. omne illius cellulae spacium implevit: et splendor
tantae claritatis emicuit. ut corda adsistentium inestimabili
pavor perstringeret: atque ut post ipsi referebant. omne in eorum corpus obs
tupescente obrigescerent: et in subito stupore remanerent. Coepit
namque quasi cuiusdam magnitudinis ingredientis sonitus audiri: et ostium
cellulae concuti. acsi ingredientium turba premeretur: atque ut dicebant.
intrantium multitudinem sentiebant. Sed nimietate timoris
et luminis videre non poterant: quia eorum oculos et pavor depresserat. et ipsa
tanta luminis claritas reverberabat. Quam lucem protinus miri est odoris
fragrancia subsecuta: ita ut eorum animum quia lux emissa terruerat.
odoris suavitas refoveret. Sed cum vim claritatis illius ferre non pos

sent: cepit eadem Romula adsistentem et trementem Redemptam suorum morum magistram blanda voce consolari dicens: Noli timere mater, non morior modo. Cumque hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissa subtracta est, sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus et tertius transiit: ut aspersa fragrancia odoris maneret. Nocte igitur quarta: eandem magistram suam iterum vocavit, qua veniente: viaticum petiit et accepit. Necdum vero eadem Redempta vel alia eius discipula a lectulo iacentis abscesserant: et ecce subito in platea ante eiusdem cellule ostium duo chori psallentium constiterunt, et sicut se dicebant sexum ex vocibus discrevisse: psalmodie cantus dicebant viri et femine respondebant. Cumque ante fores cellule exhiberentur celestes exequie: sancta illa anima a carne soluta est. Que dum ad celum duceretur, quanto chori psallentium altius ascendebant: tanto cepit psalmodie sonus lenius audiri: quousque et eius psalmodie sonus et odoris suavitas elongata finiretur. Nonnumquam vero in consolatione egredientis anime: ipse apparere solet auctor vite et retributor. Unde et hoc quod de Tarsilla amita mea in homeliis evangelii dixisse me recolo replicabo: que inter duas alias sorores suas virtute continue orationis, gravitate vite, singularitate abstinentie ad culmen sanctitatis excreverat. Huic per visionem Felix atavus meus huius Romane ecclesie antistes apparuit: eique mansionem perpetue claritatis ostendit dicens: Veni: quia in hac te lucis mansione suscipio. Que subsequente mox febre correpta: ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilibus feminis viris atque morientibus multi conveniunt. qui eorum proximos consolentur: eadem hora exitus ipsius multi viri ac femine eius lectulum circumsteterunt. Cum subito sursum illa respiciens. Ihesum venientem vidit: et cum magna animadversione cepit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

astantibus clamare dicens. Recedite. recedite. Ihesus venit.
Cumque in eum intenderet quem videbat. sic sancta illa anima est a corpore egressa.
Tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est. ut ipsa quoque sua
vitas cunctis ostenderet. illuc auctorem suavitatis venisse.
Cumque corpus eius ex more mortuorum ad lavandum esset nudatum.
longe orationis usu in cubitis eius et genibus camelorum more inven
ta est obdurata cutis excrevisse. et quod vivens eius spiritus semper egit.
caro mortua testabatur. Sed neque hoc sileam. quod praedictus Probus dei fa
mulus. de sorore sua Musa nomine puella parva narrare
consuevit dicens. quia quadam nocte ei per visionem sancta dei genitrix vir
go Maria apparuit. atque coaevas ei in albis vestibus puel
las ostendit. Quibus cum illa admisceri appeteret. sed sese eis iun
gere non auderet. a beatae Mariae semper virginis est voce requisita. an
vellet cum eis esse. atque in eius obsequio vivere. Cui cum puella
eadem diceret volo. ab ea mandatum protinus accepit. ut nil ultra
leve et puellare ageret. a risu et iocis se abstineret. sciens per omnia
quod inter easdem virgines quas viderat ad eius obsequium die tricesimo
veniret. Quibus visis. in cunctis suis moribus puella muta
ta est. omnemque a se levitatem puellaris vitae magnae gravitatis
detersit manu. Cumque eam parentes eius mutatam esse mira
rentur. requisita retulit. ~~rem~~ qd se beata dei genitrix iusserit. vel quo
die itura esset ad obsequium eius indicavit. Cum post vicesimum et
quintum diem febre correpta est. die autem tricesimo cum hora eius exitus
appropinquasset. eandem beatam genitricem dei cum puellis quas per visio
nem viderat ad se venire conspexit. Cui se etiam vocanti. res
pondere coepit. et depressis reverenter oculis. aperta voce clamare.
Ecce domina venio. ecce domina venio. In qua etiam voce spiritum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

reddidit. et ex virgineo corpore abstractura cum sanctis virginibus exivit. PETRUS Cum humanum genus multis atque innumeris vitiis sit subiectum: istud regnum celeste maxima parte ex parvulis infantibus arbitror posse compleri. GG. Et si omnes babtizatos infantes. atque in eadem infantia morientes. ingredi regnum celeste credendum est: omnes tamen parvulos qui iam loqui possunt regna celestia ingredi non credendum est: quia nonnullis parvulis eidem regni celestis aditus a parentibus clauditur. si male nutriantur.

Nam quidam vir cunctis in hac urbe notissimus. ante triennium filium habuit annorum sicut arbitror quinque. Quem nimis carnaliter diligens: remisse nutriebat. Atque isdem parvulus quod dictu grave est: mox ut ei animo aliquid obstitisset. maiestatem dei blasphemare consueverat. Qui in hac ante triennium mortalitate percussus venit ad mortem. Cumque eum suus pater in sinu teneret. sicut hi testantur qui presentes fuerunt: malignos ad se spiritus venisse trementibus oculis puer aspiciens. cepit clamare. Obsta pater. obsta pater. Qui clamans: declinabat faciem. ut se ab eis in sinu patris absconderet. Quem cum ille trementem requireret quid videret: puer adiunxit dicens. Mauri homines venerunt: qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset: maiestatis nomen protinus blasphemavit et animam reddidit.

Ut enim omnipotens deus ostenderet pro quo reatu talibus fuisset executoribus traditus: unum viventem patrem suum noluit corrigere. hunc morientem permisit interire. ut qui diu per divinitatis patientiam blasphemus vixerat: quandoque per divinitatis iudicium blasphemaret et moreretur.

Sed tamen reatum suum pater eius agnoscet: qui parvuli filii animam negligens. non parvulum peccatorem gehenne ignibus nutrivisset. Sed interim hoc triste ponentes: ad ea que narrare cepimus lecti redeamus. Predicto

(c) 2006 Ministerio de Cultura

etenim probus aliique religiosi viri narrantibus agnovi. ea quae indi-
care audientibus de venerabili patre stephano in homeliis evangelii
dicere curavi. Fuit etenim vir sicut isdem probus et multi alii testantur.
nihil in hoc mundo possidens: nihil quaerens. solam cum deo paupertatem
diligens. inter adversa semper patientiam amplectens. conventus
saecularium fugiens. vacare semper orationi concupiscens. De quo unum virtu-
q̄ fec̄ bona. tis bonum refero: ut ex hoc uno valeant cuncta pensari. Is namque cum
quadam die messem quam sua manu severat. decisam ad aream deduxis-
set. nihilque aliud cum discipulis suis ad totius anni stipendium haberet:
quadam voluntatis pravitate vir antiqui hostis stimulis instigatus. eandem
messem igni supposito ita ut erat in area incendit. Quod factum
dum alter aspiceret: eidem dei famulo cucurrit et nuntiavit. Qui autem
postquam indicavit: adiunxit dicens. Vae. vae. pater stephane quid tibi conti-
git. Cui statim vultu ac mente placida: ille respondit. Vae quid illi
contigit qui hoc fecit. Nam mihi quid contigit. In quibus ei verbis ostenditur in quo
virtutis culmine sedebat. qui unum quod in supplementum mundi habuerat
tam secura perdebat mente: magisque illi dolebat qui peccatum com-
miserat. quam sibi qui peccati illius damna tolerabat. Nec pensabat
quid ipse exterius. sed culpae reus quantum perdebat interius. Hunc itaque cum
dies mortis egredi e corpore urgeret: convenere multi. ut tam sanctae
animae de hoc mundo recedenti. suas animas commendarent. Cumque
lecto illius hi qui convenerant omnes adsisterent: alii ingredientes angelos
viderunt. sed dicere aliquid nullomodo potuerunt: alii omnino nihil viderunt.
sed omnes qui aderant ita vehementissimus timor perculit. ut nullus egre-
diente illa sancta anima illic stare potuisset. Et hi ergo qui viderant.
et hi omnino qui nil viderant: uno omnes timore perculsi et territi fu-
gerunt. ut palam daretur intellegi quam terribilis virtus esset quae illam egredientem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

animam susciperet. cuius egressum nemo mortalium ferre potuisset.
Sed inter hec sciendum est quia aliquando animae meritum nec in ipso suo egressu os
tenditur: sed post mortem uerius declaratur. Unde et sancti martyres ab infide
libus crudelia multa perpessi sunt: quos tamen ut prediximus ad ossa sua
mortua signis cotidie et miraculis clarescere. Vite itaque uenerabilis
ualentio. qui post in hac romana urbe sicut nosti meo quoque mona
sterio prefuit: qui prius in ualerie prouincia suum monasterium rexit.
In quo dum langobardi seuientes uenissent: sicut eius narratione
didici. duos eius monachos in ramis unius arboris suspenderunt.
Qui suspensi: eodem die defuncti sunt. Facto autem uespere: utrorumque eorum spiritus
clara illic aperte uocibus psallere ceperunt. ita ut ipsi quoque qui eos oc
ciderant cum uoces psallentium audirent: nimium mirati ter
rerentur. Quas scilicet uoces captiui quoque homines qui illic aderant audi
erunt: atque eorum psalmodie post modum testes extiterunt. Sed has
uoces spirituum omnipotens deus idcirco pertingere uoluit et ad aures corporum:
ut uiuentes quique in carne discerent. quia si deo seruire studeant.
post mortem carnis uiuant uerius. Quidam religiosis quoque uiris attes
tantibus adhuc in monasterio positus agnoui: quod langobardorum
tempore iuxta in hac prouincia que sura nominatur quidam monasterii pater
uite uenerabilis suranus nomine fuit. Qui captiuis aduenientibus
atque a langobardorum depredatione fugientibus cuncta que in mo
nasterio uidebantur habere largitus est. Cumque in elemosinis uesti
menta sua ac fratrum omnia et cellarium consumpsisset quicquid in orto habere
potuit expendit. Expensis uero rebus omnibus: langobardi ad eum
subito uenerunt eumque tenuerunt. et aurum petere ceperunt. Quibus cum
ille diceret se omnino nil habere: in uicino monte ab eis ductus est.
in quo ingens silua immense magnitudinis stabat. Ibi captiuus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quadam fugiens in cava arbore latebat. Ubi unus ex langobardis
educto gladio praedictum venerabilem occidit virum. Cuius corpore
in terram cadente monis omnis pariter et silva concussa est. ac si se ferre
non posse pondus sceleris eius diceret. terra quae tremuisset. Alius quoque in mar
sorum provincia vitae valde venerabilis diachonus fuit. quem inventum
langobardi tenuerunt. Quorum unus educto gladio caput eius ampu
tavit. Sed cum corpus eius in terram caderet. ipse qui hoc capite truncaverat
inmundo spiritu correptus ad pedes eius corruit. et quod amicum dei occi
dit. inimico dei traditus ostendit. Petrus. Quid est hoc quaeso te quod omnipotens
deus sic permittit mori quos tamen post mortem cuius sceleratis sunt non patitur
celari. GG. Cum scriptum sit iustus quacumque morte preventus fuerit. iusticia
eius non auferetur ab eo. electi procul dubio qui ad perpetuam vitam
tendunt. quid eis obest si ad modicum dure moriuntur. Et est fortasse
si nonnumquam eorum culpa licet minima. quae in eadem resecari debeat.
Unde fit ut reprobi potestatem quidem contra viventes accipiant. sed illis
morientibus hi in eis gravius vindicantur. qui contra bonos potestatem suae
crudelitatis acceperunt. Sicut isdem carnifex qui eundem venerabilem
diachonum viventem ferire permissus est. gaudere super mortuum permissus non
est. Quod sacra quoque testantur eloquia. Nam vir dei contra samariam missus. qui per in
obedienciam in itinere comedit. hunc leo in eodem itinere occidit.
Sed statim illic scriptum est. quia stetit leo iuxta asinum. et non comedit leo
de cadavere. Ex qua re ostenditur. quia peccatum inobedientiae in ipsa fuit
morte laxatum. Quia isdem leo qui viventem praesumpsit occidere. contingere non
praesumpsit occisum. Qui enim occidendi ausum habuit. de occisi cadavere
comedendi licentiam non accepit. Quia is qui culpabilis in vita fuerat.
punita inobediencia erat iam iustus ex morte. Leo ergo qui prius peccatoris vi
tam necaverat. custodivit postmodum cadaver iusti. Petrus. Placet

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quod dicis. Sed nosse velim si nunc ante restitutionem corporum in celum re
cipi valeant anime iustorum. GG. Hoc neque de omnibus iustis fateri possumus:
neque de omnibus negare. Nam sunt quorundam iustorum anime: que a celesti regno quibus
dam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud
innuitur nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt. Et tamen luce clarius
constat: quia perfectorum iustorum anime mox ut carnis huius claustra exeunt.
in celestibus sedibus recipiuntur. Quod et ipsa per se veritas attestatur dicens.
Ubicumque fuerit corpus: illuc congregabuntur et aquile. Quia ubi ipse redemptor est corpore:
illuc procul dubio colliguntur et anime iustorum. Et paulus dissolvi desiderat:
et cum Christo esse. Qui ergo Christum esse in celo non dubitat: nec pauli animam esse in
celo negat. Qui etiam de dissolutione sui corporis atque abitatione
patrie celestis dicit. Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius abitationis
dissolvatur: quod edificationem habemus ex deo domum non manu factam sed
eternam in celis. Petrus. Si igitur nunc in celo sunt anime iustorum quid est hoc quod in die
iudicii pro iustitie sue retributione recipiant. GG. Hoc eis nimirum
crescet in iudicio: quod nunc animarum sola postmodum vero etiam corporum beatitudine
perfruuntur. Ut in ipsa quoque carne gaudeant: in qua dolores pro domino crucia
tusque pertulerunt. Pro hac quippe geminata eorum gloria: scriptum est. In terra sua
duplicia possidebunt. Hinc etiam ante resurrectionis diem: de sanctorum
animabus scriptum est. Date sunt illis stole singule albe et dictum est illis ut requiescerent
tempus adhuc modicum donec impleatur numerus conservorum et fratrum eorum.
Qui itaque nunc singulas acceperunt. binas in modico stolas abituri sunt: quia modo
animarum tantummodo. tunc autem animarum simul et corporum gloria letabuntur. Petrus.
Assencio. Sed velim scire quidnam agitur quod plerique morientes multa predi
cunt. GG. Ipsa aliquando animarum vis subtilitate sua aliquid previdet.
aliquando autem exiture de corpore anime per revelationem ventura cog
noscunt. Aliquando vero dum iam iuxta fit ut corpus deserant. divinitus

BIBLIOTECA ... TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

afflatu in secretis celestibus incorporeum oculum mentis mittunt. Nam
quod vis anime aliquando subtilitate sua ea que ventura cognoscit, patet
ex eo quod cum Euodius quidam advocatus qui in hac urbe ante biduum lateris
dolore defunctus esset, ante paululum quam moreretur vocavit puerum,
parari sibi vestimenta ad procedendum iussit. Quae dum puer quasi insanire
cerneret, eique minime preceptis obediret, surrexit, vestimento se induit, et
per viam Appiam ad beati Sixti ecclesiam se esse processurum dixit. Cumque post modicum in-
gravescente molestia esset defunctus, deliberatum fuerat ut apud beatum Ia-
nuarium martyrem Prenestina via eius corpus poni debuisset. Sed quia longum
hoc his qui funus eius curaverant visum est, repente orto consilio, exeuntes
cum eius funere per viam Appiam nescientes quid ille dixerat, in ipsa eum ecclesia
eum quam predixerat posuerunt. Et cum eundem virum causis secularibus obli-
gatum, lucrisque terrenis inhiantem fuisse noverimus, unde hoc predicere potuit,
nisi quod id quod futurum erat corpori, ipsa vis anime ac subtilitas providebat?
Quod autem sepe etiam revelationibus agitur, ut a morituris futura presciantur,
ex his colligere possumus que apud nos gesta in monasterio scimus. In mo-
nasterio namque meo quidam frater ante decennium Gerontius dicebatur. Qui cum
gravi molestia corporis fuisset depressus, in visione nocturna
albatos vidit viros et claros omnino habitu in hoc ipsum monasterium descen-
dere de superioribus aspexit. Qui dum coram lecto iacentis adsisterent, unus
eorum dixit: Ad hoc venimus, ut de monasterio Gregorii quosdam fratres in mi-
litiam mittamus. Atque alteri precipiens adiunxit: Scribe Marcellum,
et Valentinianum, Agnellum, atque alios quorum nunc minime recordor. Quibus
expletis adiunxit dicens: Scribe et hunc ipsum qui nos aspicit. Ex qua visione
certus redditus predictus frater, facto mane innotuit fratribus qui vel qui essent ex eadem
cella morituri, quos etiam denuntiavit se esse secuturum. Cumque die alio predicti
fratres mori cepissent, atque sub eodem ordine in morte sequerentur, quo fuerant in descriptione

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nominati. Ad extremum vero et ipse obiit, qui eosdem fratres morituros predixit.
In ea quoque mortalitate que ante triennium hanc urbem vehementissima clade
vastavit, in portuensis civitatis monasterio Mellitus dictus est monachus
adhuc in annis iuvenilibus constitutus, sed mire simplicitatis atque hu
militatis vir. Qui appropinquante vocationis eius die eadem clade percussus
ad extrema perductus est. Quod vir vite venerabilis Felix eiusdem civitatis
episcopus audiens, cuius et hec relatione cognovi, ad eum accedere studuit.
et ne mortem timere debuisset, verbis hunc persuasoriis confortavit; Cui
etiam adhuc de divina misericordia longiora vite spacia polliceri cepit;
Sed ad hec ille respondit. cursum sui temporis esse completum. dicens apparuisse
sibi iuvenem. atque epistolas detulisse dicentem. Aperi et lege. Quibus apertis.
asseruit quod se et omnes qui eodem tempore a predicto episcopo in paschali festivitate
fuerant babtizati. scriptos litteris aureis in eisdem epistolis invenerit; Pri
mum quippe ut dicebat suum nomen repperit. ac deinde omnium illo in tempore
babtizatorum. Qua de re certum tenuit. et se et illos de hac vita esse sub
celeritate migraturos; Factumque est ut die eadem ipse moreretur. atque
post eum cuncti illi qui babtizati fuerant ita sequerentur. ut intra paucos
dies eorum nullus in hac vita remaneret; De quibus nimirum constat. quod
eos predictus dei famulus idcirco auro scriptos viderat. quia eorum nomina apud
se fixa eterna habebat claritas; Sic itaque hi relationibus ventura
potuerunt cognoscere. ita nonnumquam egressure anime possunt etiam mistica ce
lestia non per somnium. sed vigilando predicere. Ammonium namque monasterii
mei monachum bene nosti; qui dum esset in seculari abitu constitutus. Vale
riani huius urbis advocati naturalem filiam in coniugio sortitus. eius obsequiis
sedule atque incessanter adherebat. et quecumque in eius domo agebantur no
verat. Qui in iam monasterio positus narravit. quod in ea mortalitate
que patricii Narse temporibus hanc urbem vehementer adflixit. in domo predicti

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ualeriani puer armentari fuit. perque simplicitatis et humi
litatis. Cum uero eiusdem aduocati domus eadem clade deuastaretur:
isdem puer percussus est. usque ad extrema deductus. Qui subito sublatus
a presentibus rediit: sibique dominum suum uocari fecit. Cui ait. Ego
in celo fui: et qui de hac domo morituri sunt agnoui. Ille et
ille. atque ille morituri sunt. Tu uero ne timeas: quia hoc tempore mori
turus non es. Ut uero sciAs quod me fuisse in celo fateor: ecce
accepi illic ut linguis omnibus loquar. Numquid tibi cognitum fuit.
grecam me linguam omnino nescisse? Et tamen grece loquor: ut cog
noscas an uerum sit. quod me omnes linguas accepisse testificor. Cui
tunc grece dominus suus locutus est: atque ille ita in eadem lingua res
pondit. ut cuncti qui aderant mirarentur. In ea quoque domo
predicti narsitis spatari uulgar manebat; Qui festine ad
agrum deductus: ei uulgarica lingua locutus est. Sed ita puer
ille in italia natus et nutritus in eadem barbarica locutione respon
dit. ac si ex eadem fuisset gente generatus. Mirati sunt omnes qui au
diebant: atque ex duarum linguarum experimento quas eum scisse non no
uerant. crediderunt de omnibus quas probare minime ualebant.

Tunc per biduum mors eius dilata est: sed die tercio quo occulto iudi
cio nescitur. manus ac brachia lacertosque suos dentibus lania
uit. atque ita corpore exiuit. Quo mortuo: omnes illi quos predi
xerat ex hac protinus luce subtracti sunt. Nullusque in illa domo
eadem tempestate defunctus est: quem uoce illius denunciatum non est.

PETRUS. Valde terribile est: ut qui tale donum percipere meruit. tali
etiam post hoc pena plecteretur. GREGORIUS. Quis occulta dei iudicia sciat?

Et que in domo diuino examine comprehendere non possumus:
timere magis quam discutere debemus. Ut autem de egredientibus animabus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̄ multa ꝯnoscunt. ea q̄ cepim̄ exeq̄m̄. neq; h̄ silendū ē
q̄d de steph̄ano centū cellensis urbis comite. in eadem
urbe posit̄ multis attestantib; agnoui. Fuit nāq; uir
mūdi actib; dedit̄: bonis opib; intent̄. hospitalitatis p̄cipue studiis. excedi q̄ðe comitat̄ curis occupat̄: agebat t̄rena
et t̄palia, s; ut p̄ in fine claruit: magis ex debito q̄ ex
intentione. Nā cū ꝓpinq̄nte mortis ei t̄p̄e. grauissima
aeris t̄pestas obsistēt. ne ad sepeliendū duci potuisset.
eiq; uxor sua cū fletu uehementissimo mę̄reret dicēs: q̄d
faciā. q̄m te ad sepeliendū eiciā. q̄ hostiū dom̄ huī p̄ in
nima t̄pestate egredi n̄ possū. Tē ille r̄ndit. Noli mulier
flere: q̄ mox ut ego defunct̄ fuio. eadē hora aeris serenitatis redit. Cui ꝓtin̄ uocē mors: ⁊ mortē serenitas ē secuta.
Q̄d signū: alia s̄ etiā signa comitata. Nā man̄ ei ac pedes
podagrę humore tumescētes crūsi uulnib; fuiant: ⁊ ꝓflu
ente sanie patebant. S; dū corp̄ ei ex more ad lauan
dū fuisset nudatū: ita man̄ pedesq; ei sani inuenti st̄.
ac si nunq̄ uuln̄s aliq̄d habuissent. Duct̄ itaq; ac sepult̄
ē: eiq; coniugi uisū ē ut q̄rto die in sepulcro illi marmor
q̄d suppositū fuat. mutari debuisset. Q̄d uidelicet marmor
corpi ei suppositū dū fuisset ablatū: tanta ex corpe illi fra
glancia odoris emanauit. ac si ex putrescēte carne illi p̄ uer
mib; aromata ferbuissent. Q̄d factū dū narrante me in
homeliis. infirmis q̄bdā uenisset in dubiū: die q̄dā sedēte
me in cętu nobiliū. ipsi artifices q̄ in sepulcro illi mar
mor mutauant adfuer: aliq̄d me de ꝑpa causā rogatur;
Q̄s ego de eodē miraclo corā clero. nobilib; ac plebe req̄siui.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Que eadem odoris fragrantia miro modo se repletos fuisse testati sunt. Et quidem alia in Augustino miracula que nunc narrare longum existimo de eodem sepulcro ei addiderunt. **Petrus.** Inquisitioni mee sufficienter iam video satisfactum. Sed hoc est adhuc quod animum pulsat: quia cum superius dictum sit esse iam sanctorum animas in celo, restat procul dubio ut iniquorum quoque anime esse non nisi in inferno credantur. Et quid hac de re habeat veritas ignoro; nam humana estimatio non habet peccatorum animas ante iudicium posse cruciari. **Gregorius.** Sicut esse sanctorum animas in celo sacri eloquii satisfactione credidisti, oportet ut per omnia esse credas et iniquorum animas in inferno. Quia ex retributione eterne iusticie ex qua iam iusti glorificantur, necesse est ut per omnia et iniusti crucientur. Nam sicut electos beatitudo letificat, ita credi necesse est quod a die exitus sui ignis reprobos exurat. **Petrus.** Et qua ratione credendum est quod rem incorpoream tenere ignis corporeus possit? **Gregorius.** Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem cum incorporeus sit spiritus etiam corporeo igne teneatur? **Petrus.** In vivente quolibet ideo incorporeus spiritus tenetur in corpore quia vivificat corpus. **Gregorius.** Si incorporeus spiritus, Petre, in hoc teneri potest quod vivificat, quare non penaliter et ibi teneatur ubi mortificatur? Teneri autem spiritum per ignem dicimus, ut in tormento ignis sit videndo atque sentiendo. Ignem namque eo ipso patitur quo videt, et quia concremari se aspicit crematur. Sicque fit ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam corporea flamma crucietur. Quamvis colligere dictis evangelicis possumus quia incendium anima non solum videndo sed etiam experiendo patiatur. Veritatis etenim voce dives mortuus in inferno dicitur sepultus. Cuius anima quia in igne tenetur

(c) 2006 Ministerio de Cultura

insinuat vox divitis quae Abraham deprecatur dicens: Mitte Lazarum
ut intingat extremum digiti sui in aquam et refrigeret linguam
meam, quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem divitem damnatum
Veritas in ignibus perhibet, quisnam sapiens reproborum animas teneri
ignibus neget? Petr. Ecce ratione ac testimonio ad cre
dulitatem animus flectitur; sed dimissus iterum ad rigorem redit; quomodo
enim res incorporea a re corporea teneri atque affligi possit ignoro.
GG. Dic quaeso te, apostatas spiritus a caelesti gloria deductos esse cor
poreos an incorporeos suspicaris? Petr. Quis sanum sapiens esse spiritus
corporeos dixerit? GG. Gehennae ignem esse incorporeum an corporeum
fateris? Petr. Ignem gehennae corporeum esse non ambigo, in quo certum est
corpora cruciari. GG. Certe Veritas in fine dictura
est: Ite in ignem aeternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Si igitur diabolus
et angeli eius cum sint incorporei corporeo sunt igne cruciandi, quid
mirum si animae et antequam recipiant corpora possint corporea sentire tor
menta? Petr. Patet ratio, nec debet animus de hac ulterius quaestione
dubitare. GG. Quia laboriose credidisti, operae pretium credo
si ea quae mihi a viris fidelibus est digesta narratio. Julianus namque huius
Romanae ecclesiae, cui Deo auctore deservio, secundus defensor, qui ante septem
ferme annos defunctus est, ad me adhuc in monasterio posito cre
bro veniebat, mecumque colloqui de animae utilitate consueverat. Hic itaque
mihi quadam die narravit dicens: Theodorici regis temporibus pater soceri
mei in Siciliam exactionem canonis egerat, atque iam ad Italiam re
dibat. Cuius navis appulsa est ad insulam quae Liparis appellatur.
Et quia illic vir quidam solitarius magnae virtutis habitabat, dum nautae
navis armamenta repararent, visum est praedicto patri soceri mei ad
eundem virum pergere, seque eius orationibus commendare; quem vir Domini cum

inuenisset eos: inter alia colloquia dixit. Scitis quia rex theodoricus
mortuus est? Cui illi protinus responderunt. Absit. Nos eum uiuentem
dimisimus: et nichil tale ad nos de eo nunc usque perlatum est. Quibus dei
famulus addidit dicens. Etiam mortuus est. Nam hesterno die hora no
na inter iohannem papam et simacum patricium discinctus atque discalceatus.
et uinctis manibus deductus. in hac uicina uulcani olla iac
tatus est. Quod illi audientes. sollicite conscripserunt diem. atque in italia re
uersi. eo die theodoricum regem fuisse inuenerunt mortuum. quo die
exitus eius atque supplicium dei famulo fuerat ostensum. Et quia iohannem
papam affligendo in custodia occidit. simacum quoque patricium ferro truci
dauit: ab illis mitti in ignem apparuit. quos in hac uita iniuste iu
dicauit. Eo quoque tempore quo primum remote uite desideriis anhelabam. quidam
honestus senex deusdedit nomine. ualde huius urbis hominibus amicus. in quorum
amiciciis sedule iungebatur. quod mihi narrabat dicens. Gothorum tempore
quidam spectabilis uir reparatus nomine uenit ad mortem. Qui dum diu
iam mutus ac rigidus iaceret: uisum est quod ab eo funditus uitalis exisset flatus.
atque exanime remansisset corpus. Cumque et multi qui conuenerant. et
eum iam mortuum familia lugeret. subito rediit: et cunctorum plan
gentium in stuporem uerse in lacrime. Qui reuersus ait. Citius ad ecclesiam
beati laurentii martyris. que ex nomine conditoris damasi uocatur. puerum
mittite: et quid de tiburcio presbytero agatur uideat. et renuntiare festi
net. Qui uidelicet tiburcius carnalibus desideriis subiacere fere
batur. Cuius adhuc uite morumque bene quod florentii ei nunc ecclesie presbyter
meminit. Cum uero puer pergeret: narrauit ipse reparatus. quod ad
se reuersus fuerat. quod illum ibi uero ductus erat agnouit dicens. Locatus
fuerat rogus ingens. deductus autem tiburcius presbyter in eo suppositus.
atque igne supposito concrematus. Alius autem parabatur rogus. cuius

(c) 2006 Ministerio de Cultura

a terra in celum cacumen tendi videbatur. Qui emissa voce: clama
tum est cuius esset. His igitur dictis: statim reparatus defunctus est. Puer vero
qui transmissus ad tiburtium fuerat: iam eum mortuum invenit. Quidam vide
licet reparatus ductus ad loca penarum dum vidit rediit. narravit
et obiit. aperte monstratur. quia nobis illa non sibi vidit. Quibus dum ad
huc concessum est vivere: liceret etiam a malis operibus emendare. Rogum vero constru
ere reparatus vidit: non quia in inferno ligna ardeant ut ignis fiat.
sed quia narrantur hec viventibus: illa de incendio penarum vidit. ex quibus
nutriri apud viventes corporeus ignis solet. ut per hec adsueta audientes
discerent. quod de insuetis timere debuissent. Terribile etiam quoddam in
valeria provincia contigisse. vir venerabilis maximianus episcopus siracusanus.
qui diu in hac urbe meo monasterio prefuit. narrare consueverat dicens: quidam
curialis illic sacratissimo paschali sabbato. iuvenculam cuiusdam filiam in baptis
mate suscepit: qui post ieiunium domum reversus. multoque vino inebriatus.
eandem filiam suam secum manere petiit. eamque nocte illa quod dictu nefas est
perdidit. Cumque mane facto surrexisset: reus cogitare cepit ut ad
balneum pergeret. ac si aqua balnei lavaret maculam peccati; Perrexit igitur et lavit.
cepitque trepidare ecclesiam ingredi; Sed si tanto die non iret ad ecclesiam:
erubescebat homines. Sin vero iret: pertimescebat iudicium dei. Victus
itaque humana verecundia: perrexit ad ecclesiam tremebundus ac paves
tare cepit. atque per singula momenta suspectus quod hora immundo
spiritui traderetur. et coram omni populo vexaretur. Cumque vehementer timeret: et
in illa missarum celebritate eum nil adversi contigit. quo letus exiit. et
die altero ecclesiam iam securus intravit; factumque est ut per sex continuos
dies letus ac securus procederet. estimans quod ei scelus deus aut non vidisset.
aut visum misericorditer dimisisset. Die autem septimo subita morte defunc
tus est. Cumque sepulture traditus fuisset. per longum tempus cunctis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

videntibus de sepulcro illius flamma exiit: et tamdiu ossa eius concremavit. quousque omne sepulcrum consumeret. et terra que in tumulo collecta fuerat deffossa videretur. Qua videlicet omnipotens dominus faciens: ostendit quod eius animam in occulto pertulit. cuius etiam et corpus ante humanos oculos flamma consumpsit. Quam in re nobis quoque hoc audientibus exemplum formidinis dare dignatus est: quatinus ex hac consideratione colligamus. quod anima vivens ac sentiens pro reatu suo patitur. si tanto ignis supplicio. etiam insensibilia ossa concremantur.

Petrus. Nosse velim si vel boni bonos in regno. vel mali malos in supplicio agnoscunt. GG. Huius rei sententia in verbis dominicis que iam superius protulimus luce clarius demonstratur. In quibus cum dictum esset. homo quidam erat dives. et induebatur purpura et bysso. et epulabatur cotidie splendide. et erat quidam mendicus nomine lazarus. qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus. saturari de micis que cadebant de mensa divitis. et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant: et lingebant ulcera eius. Subiunctum est quod lazarus portatus mortuus est ab angelis in sinum abrahe. et mortuus dives sepultus est in inferno. Qui elevans oculos suos cum esset in tormentis. vidit abraham a longe. et lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit. Pater abraham miserere mei. et mitte lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam et refrigeret linguam meam. Cui abraham dicit. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua. et lazarus similiter mala. Dives autem de se ipso iam spe salutis non habens: ad promerendam fratrum salutem suorum convertitur dicens. Rogo te pater: ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres: ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Quibus verbis aperte declaratur: quia boni bonos. et mali cog-

cupiens

(c) 2006 Ministerio de Cultura

noscunt malos. Si ergo abraham lazarum minime recognouisset:
nequaquam ad diuitem in tormentis positum de transacta eius locutione
loqueretur dicens quod male recepit in uita sua. Et si mali malos non
recognoscerent: nequaquam diues in tormentis positus fratrum suorum etiam
absentium meminisset. Quomodo enim presentes non posset agnoscere qui etiam
absentium memoria curauit exorare? Qua in re illud quoque ostenditur: quod
neque ipse requisisti. quia et boni malos et mali cognoscunt bonos. Nam et
diues ab abraham cognoscitur: cui dictum est. Recepisti bona in uita
tua. Et electus lazarus a reprobo diuite cognoscitur: quem mitti precatur
ex nomine dicens. Mitte lazarum ut intingat extremum digiti sui in
aquam: et refrigeret linguam meam. In qua uidelicet cognitione utriusque
partis cumulus retributionis excrescit: ut et boni amplius gau
deant. quia secum eos letari conspiciunt quos amauerunt: et mali dum
cum eis torquentur. quos in hoc mundo despecto deo dilexerunt. eos non solum
sua. sed etiam eorum pena consumat. Fit autem in electis quiddam mi
rabilius. quia non solum eos agnoscunt. quos in hoc mundo nouerunt. sed
uelut uisos ac cognitos bonos recognoscunt. quos numquam uiderunt.
Nam cum antiquos patres in illa eterna hereditate uiderint: eis incog
niti per uisionem non erunt. quos in opere semper nouerunt. Quia enim illic omnes
communi claritate deum conspiciunt. quid est quod ibi nesciant ubi sci
entem omnia sciunt? Nam quidam noster religiosus uir et uite ualde uene
rabilis cum ante quadriennium moreretur. sicut religiosi alii qui presentes
fuere testati sunt. in hora sui exitus ionam prophetam. ihezechielem quoque
et danielem cepit aspicere. Quos dum ad se uenisse diceret. eosque dominos
suos ex nomine clamaret. et depressis luminibus eis reuerencie obse
quium preberet: ex carne eductus est. Qua in re aperte datur intelligi. que
erit in illa incorruptibili uita noticia. si uir iste adhuc in carne

(c) 2006 Ministerio de Cultura

corruptibili positus per prophetas sanctos quos numquam viderat agnovit.

Solet autem plerumque contingere ut egressura anima hos recognoscat etiam
cum quibus pro aequalitate culparum vel etiam praemiorum in una est mansione
xx deputanda. Nam vir vitae venerabilis Eleutherius senex de quo prae-
cedenti libro multa narravi in monasterio suo germanum
fratrem Iohannem nomine se habuisse perhibuit, qui ante dies xiiii
sui fratribus exitum praedixit. Cumque decrescentes cotidie computa-
ret dies, ante triduum quam vocaretur ex corpore febre correptus est.

Ad horam vero mortis veniens misterium dominici corporis et sanguinis ac-
cepit, vocatosque fratres coram se psallere praecepit, quibus tamen antiphonam
ipse pro semetipsum de semetipso inposuit dicens: Aperite mihi
portas iustitiae et ingressus in eas confitebor Domino. Haec porta
Domini, iusti intrabunt per eam. Cumque coram eo adsistentes fratres psal-
lerent, emissa subito et producta voce clamavit dicens: Urse
veni. Qua mox ut dixit, eductus ex corpore mortalem vitam
finivit. Mirati fratres quid hoc quod moriens frater clamaverat igno-
rabant. Quo defuncto in monasterio facta est magna tristitia.

Quarto autem die quoddam fratribus necessarium fuit ut ad monasterium
aliud positum longe transmitterent. Illuc igitur euntibus fratribus omnes
eiusdem monasterii monachos tristes vehementer invenerunt, a quibus cum
dicerent quid haberent quod vos in tanto merore deprimunt, responderunt
dicentes: Loci huius desolationem gemimus, quia unus frater cuius nos in
hoc monasterio vita continebat, hodie quartus est dies quod ex hac luce
subtractus est. Cumque fratres qui venerant studiose requirerent quomodo
dictus fuisset, responderunt: Ursus. Qui vocationis eius horam subtiliter
inquirentes, ipso eum momento cognoverunt exisse e corpore quo prius
Iohannes qui apud eos defunctus est fuerat vocatus. Quod ex re colligitur:

quia utrorumque par fuit meritum. eisque datum est ut in una mansione
socialiter viverent. quos e corpore contigit socialiter exire. Sed
neque hoc silebo. quod dum adhuc laicus viverem. atque in domo mea que
mihi in hac urbe ex iure patris obvenerat manerem. de quibus duobus
vicinis meis me contigit agnovisse. Quedam namque iuxta me
viduagalla dicebatur. Hic eumorphium nomine iuvenem filium ha-
bebat. a quo non longe quidam Stephanus nomine obtio fuit habitabat.
Sed isdem eumorphius ad extrema vite veniens. vocavit
puerum suum. precepit dicens. Vade cicius. et dic Stephano obtioni.
Concitus veniat. quia navis parata est ut ad Siciliam duci debeamus.
Cumque hic puer insanire crederet. et obedire recusaret. cepit
ille vehementer imminere dicens. Vade et nuncia illi. quod dico. quia
non insanio. Egressus est puer. ut ad Stephanum pergeret. Cumque in
medium itineris venisset. ei alius quidam obviam factus est. qui hunc requisi-
vit dicens. Quo vadis. Cui respondit. Ad Stephanum obtionem
a domino meo missus sum. Atque ille protinus dixit. Ab eo venio. sed ante
me hac hora defunctus est. Reversus vero est puer ad eumorphium
dominum suum. sed eum iam mortuum invenit. Sicque factum est. ut dum
alter obviam venit. et ex medio itinere puer reversus est. ex mensura
spacii potuit colligi. quod uno momento utrique fuerint vocati.
petrus Terribile est valde quod dicitur. Sed queso te cur egredienti
anime navis apparuit. vel cur se duci ad Siciliam mori-
turus perhibuit. GG. Anima vehiculo non eget. sed mirum non
est si adhuc homine in corpore posito illud apparuit. quod per
corpus aspicere consueverat. ut per hoc daretur intelligi. quo eius anima
spiritaliter duci potuisset. Quod vero se ad Siciliam duci testatur
ē. quid sentiri aliud potest. nisi quod pre ceteris locis in eius terre insulis

eructuanti igne tormentorum olle patuerunt. quod ut solent nauigasse qui
nouerunt. laxatis cotidie sinibus excrescet. Quanto enim mundi terminum propi-
quiorem esse. tanto illic amplius excurrens collligitur. tanto et eadem tormentorum
loca (ampliora) uideantur aperiri. quia omnipotens deus ad correptionem uiuentium in hoc
mundo uoluit ostendi. ut mentes infidelium qui inferni tormenta esse
non credunt. tormentorum loca uideant. quae audita credere recusant.
Quia uero siue electi seu reprobi quorum communis causa in opere fuit. ad
loca etiam communia deducuntur. ueritatis nobis uerba satisfacerent. etiam
si exempla deessent. Ipsa quippe ueritas electis in euangelio dicit. In domo
patris mei mansiones multe sunt. si enim dispar retributio in illa
beatitudine eterna non esset. una potius mansio quam multe essent. Multe ergo
mansiones sunt. in quibus et distincti eorum ordines bonorum per meritorum consor-
cium communiter letentur. Et tamen unum denarium omnes laborantes acci-
piunt. quia in multis mansionibus distinguuntur. quia una est beatitudo
quam illic percipiunt. et dispar retributionis qualitas quam per opera diuersa conse-
quuntur. Que nimirum ueritas iudicii sui die denuntiat. Tunc dicam
messoribus. Colligite zizania. et ligate ea fasciculos ad comburendum.
Messores quippe angeli zizania ad comburendum in fasciculos ligant.
cum pares paribus in tormentis similes similibus sociant. ut superbi cum
superbis. luxuriosi cum luxuriosis. auari cum auaris. fallaces cum falla-
cibus. inuidi cum inuidis. infideles cum infidelibus ardeant.
Cum ergo similes in culpa ad tormenta similia adducuntur. quasi eos
in locis penalibus angeli deputant. quasi zizaniorum fasciculos ad
comburendum ligant. PETRUS. Ad inquisitionem meam responsionis
satisfactione patuit causa rationis. Sed quidnam est quod nonnulli
quasi per errorem extrahuntur e corpore. ita ut facti exanimes re-
deant. et eorum quisque audisse se dicat. quia ipse non fuerat qui erat

iussus deduci. .66. Hoc cum fit petre: si bene perpenditur non error sed admonitio est. Superna enim pietas ex magna misericordie sue largitate disponit: ut nonnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant: et tormenta inferi que audita non crediderant: saltim visa pertimescant. Nam quidam illiricianus monachus qui in hac urbe mecum in monasterio vivebat: mihi narrare consueverat: quod quodam tempore cum adhuc in heremo moraretur agnovit: quod petrus quidam monachus ex regione orti hiberie. qui cum eo in loco vaste solitudinis cui euasa nomen est inherebat sic ipso narrante didicerat: Qui priusquam heremum peteret molestia corporis interveniente defunctus est; Sed protinus corpori restitutus inferni se supplicia atque loca flammarum vidisse testabatur; Qui et quosdam huius seculi potentes in eisdem flammis suspensos se vidisse narravit; Qui cum iam deductus esset ut in illum iam et ipse mergeretur: subito angelum coruscis habitu apparuisse referebat. qui eum in igne mergi prohiberet, Cui et dixit, Egredere et qualiter tibi post hec vivendum sit cautissime attende; Post quam vocem paulatim recalescentibus membris ab eterne mortis somno evigilans: cuncta que circa illum fuerant gesta narravit; tantisque se post in odium vigiliis ieiuniisque constrinxit. ut inferni eum vidisse et pertimuisse tormenta: et si taceret lingua conversatio loqueretur., Quippe cui omnipotentis dei mira largitate in morte actum est: ne mori debuisset; Sed quia humanum cor quamvis valde durum esset: ipsam quoque penarum ostensionem que omnibus utilis est contempsit., Nam vir illustris stephanus quem bene nosti de semetipso mihi narrare consueverat: quod in constantinopolitana urbe pro quadam causa demoratus. molestia corporis superveniente defunctus est;

Cumque medicus atque pigmentarius ad aperiendum eum atque condiendum esset quesitus. et die eodem minime inventus: subsequenti

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nocte iacuit corpus inhumatum, qui ductus ad inferni loca
uidit multa que prius audita non credidit, sed cum presidenti illic
iudici presentatus fuisset: ab eo receptus non est ita ut diceret; Non hunc
deduci. sed stephanum ferrarium iussi; qui statim reductus in corpore est. et
stephanus ferrarius qui iuxta eum habitabat. eadem hora defunctus est.
Sicque probatum est uera fuisse uerba que audierat: dum hec effectus mortis
stephani demonstrauit. Ante triennium quoque in hac pestilentia
que hanc urbem clade uehementissima depopulauit. in qua etiam
corporali uisu gladii celitus uenire. et singulos quosque ferire ui
debantur. Sicut nosti stephanus idem defunctus est; Quidam uero mi
les in hac eadem nostra urbe percussus: ad extrema peruenit; qui
eductus e corpore: exanimis iacuit. sed citius rediit. et que cum eo fue
rant gesta narrauit; dicebat enim sicut tunc res eadem etiam multis
innotuit: quia mons erat sub quo niger atque caligosus fetoris into
lerabilis nebula exhalans fluuius decurrebat, Transacto autem
ponte: amena erant prata atque uirentia. odoriferis herbarum
floribus exornata. in quibus albatorum hominum conuenticula esse ui
debantur, Tantusque in loco eodem odor suauitatis inerat: ut
ipsa suauitatis fraglancia illic deambulantes habitantesque
saciaret; Ibi mansiones diuersorum singule magnitudine lu
cis plene: ibi quedam mire potencie edificabatur domus que aureis
uidebatur laterculis construi. sed cuius esset non potuit agnoscere; Erant
uero super ripam predicti fluminis nonnulla habitacula: sed alia
exsurgentis fetoris nebula tangebantur. alia autem exsur
gens fetor a flumine minime tangebat, hec uero erat
in predicto ponte probatio: ut quisquis per eum iniustorum uellet
transire. in tenebroso fetentique fluuio laberetur. Iusti uero

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qb culpa n obsisteret. securo p eū gressu ac libo ad loca
amena puenirent. Ibi se etiā petrū ecclastice familie
maiorem q an̄ quadriennium defunct' ē. deorsū positū
in locis teterrimis magno ferri pondere religatū ac depssū ui
disse se confessus ē. Qi dū reqreret cur ita eēt. ea se dixit audisse
q nos q eū in hac ecclastica domo nouim'. scientes ei' acta
recolim'. Dictū namq; ē. hoc ideo patit'. q si qd ei pcipienda ul
tione iubebat'. ad inferendas plagas plus ex crudelitatis
desiderio. q obedientia seruiebat. Qd sic fuisse null' q illū
nouit ignorat. Ibi se etiā qndā pegnū pbrm uidisse fate
bat'. q ad pdictū pontē ueniens. tanta p eū auctoritate
transiuit. qnta 7 hic sinceritate uixit. In eodē q; ponte
hc q pdixi stephanū recognouisse se testat' ē. Qi dū transire
uoluisset ei' pes lapsus ē. et ex medio corpe iā ext pontē
deiect'. a qbdā teterrimis uiris ex flumine surgentib'
p coxas deorsū. a qb' uero albatis 7 speciosissimis uiris cepit
p brachia sursū trahi. Cūq; hoc luctamē eēt ut hc boni spc
sursū mali u deorsū traherent. ipse q hec uidebat ad corp'
reuersus ē. et qd de eo pleni' gestū sit. minime cognouit. Q
in re de eiusdē stephi uita dat' intelligi. q in eo mala car
nis cū elemosinarū opatione certabant. Q enī p coxas deorsū.
p brachia trahebat' sursū patet nimir q elemosinas amaue
rat. 7 carnis uiciis pfecte n restiterat. q eū deorsū trahe
bant. S; in illo occulto arbitrii examine qd in eo uicerit.
et nos 7 eū q uidit 7 reuocat' ē latet. Constat tn q idē
stephs pq sic supi narraui 7 iferi loca uidit 7 ad corp' rediit. pfec
minime te uitā correxit; Q post multos annos de corpore adhuc ad certam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uitę et mortis exiit; quod de re colligitur: quia ipsa quae inferni
supplicia cum demonstrantur. aliis hoc ad adiutorium. aliis vero ad
testimonium fiant: ut isti uideant mala que timeant. illi vero
eo amplius puniantur. quo inferni supplicia nec uisa et cognita
uitare uoluerunt; PETRUS Quid est hoc quaeso te quod in amenis locis
quaedam domus laterculis aureis edificari uidebatur: Ridiculum
est ualde. si credimus quod in illa uita adhuc metallis talibus egea
mus., ·GG· Quis hoc si sanum sapit intelligat: Sed ex eo quod
illic ostensum est quisquis ille est cui mansio ista construitur. aperte
datur intelligi quid est quod hic operatur; Nam qui premium lucis eternę ele
mosinarum largitate promerebitur: nimirum constat quod auro edificat
mansionem suam., quam enim superius memoriam fugit ut diceremus:
isdem miles qui haec uiderat narrabat. quia eosdem laterculos aureos ad
edificationem domus senes ac iuuenes. puellę et pueri fere
bant; qua ex re colligitur. quia hi quibus hic pietas facta est. ipsi illic
operatores esse uidebantur., Sic enim quidam iuxta nos deusde
dit nomine religiosus uir abitabat: qui calciamenta solebat operari,
De quo alter per reuelationem quod eius domus ibi uidit edificabatur: sed in ea
constructores sui solo die sabbati uidebantur operari; quod eiusdem
uiri postmodum subtiliter uitam requirens: inuenit quia ex his
que diebus singulis laborabat. quicquid ex uictu atque uestitu superesse
potuisset. die sabbato ad beati petri ecclesiam deferre consueuerat. atque
indigentibus erogare; quod ex re perpende: quia non inmerito domus ipsius
fabrica. sabbato crescebat., PETRUS hac de re iam donec satis
factum uideo; Sed quaeso te quid est quod quorumdam abitacula fetor
nebula tangebantur. quorumdam uero tangi non poterant. Vel quid
quod pontem quod per fluuium uidit. ·GG· Ex rerum perte

(c) 2006 Ministerio de Cultura

imaginibus, pensanda nimis causarum. Per pontem quippe ad amena loca transire iustos aspexit, quia angusta valde est semita que ducit ad vitam. Et fetentem fluvium decurrentem vidit, quia ad ima cotidie defluit carnalium hic putredo viciorum. Et quorundam habitacula fetoris nebula tangebat, quorundam vero ab ea tangi non poterant. Quia sunt plerique qui multa iam bona opera faciunt, sed tamen adhuc carnalibus viciis, cogitationis delectatione tanguntur. Et iustum valde est ut illic nebula fetoris obsideat, quos hic adhuc carnalis fetor delectat. Unde et hanc delectationem carnis beatus Iob in fetore conspiciens, de luxurioso ac lubrico sententiam protulit dicens: Dulcedo illius vermes. Qui autem perfecte cor ab omni delectatione carnis excutiunt, constat nimirum quod eorum habitacula fetoris nebula non tanguntur. Et notandum quod idem fetor et nebula visa sit, quia nimirum carnalis delectatio mentem quam inficit obscurat, ut veri luminis claritatem non videat; sed unde delectatur inferius, inde caliginem ad superna patiatur. PETRUS. Putamusne hoc auctoritate sacri eloquii posse monstrari, ut culpe carnalium fetoris nebula puniantur?

GG. Potest; nam libro Geneseos attestante didicimus quia super Sodomitas Dominus ignem et sulphurem pluit, ut eos ignis incenderet, et fetor sulphuris necaret. Qui enim amore illicito carnis corruptibilis exarserant, simul incendio et fetore perierunt, quatinus in pena sua cognoscerent quia eterne morti fetoris sui se delectatione tradidissent. PETRUS. De his in quibus dubius fui nichil iam fateor questionis remansit.

GG. Sciendum quoque est quia nonnumquam anime adhuc in suis corporibus posite penale aliquid de spiritalibus vident. Quod tamen quibusdam ad edificationem suam, quibusdam vero contingere ad edificationem audientium solet. Nam ecce quod in homeliis coram populo iam narrasse me memini...

ualde theodorus nomine puer fuit: qui in meum monasterium fratrem
suum necessitate magis quam uoluntate secutus est. Cui nimirum
grauis erat: si quis pro sua ei salute aliquid loqueretur. Bona autem non
solum facere: sed etiam audire non poterat. Numquam se ad sancte conuersationis
habitum uenire: iurando. irascendo. deridendo testabatur.
In hac autem pestilencia que nuper huius urbis populum magna ex parte
consumpsit: percussus in inguine est perductus ad mortem. Cumque ex
tremum spiritum ageret: conuenerunt fratres ut egressum illius oratione prote
gerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte mortuum: in solo
tantummodo pectore uitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem
fratres pro eo tanto ceperunt enixius orare: quanto eum iam uidebant sub
celeritate discedere. Cum repente cepit eisdem fratribus adsistentibus
clamare: atque cum magnis uocibus orationes eorum interrumpere dicens.
Recedite. recedite: ecce draconi ad deuorandum datus sum. qui propter
uestram presenciam deuorare me non potest. Caput meum in suo ore iam ab
sorbuit: date locum ut non me amplius cruciet: sed faciat quod facturus est.
Si ei ad deuorandum datus sum: quare propter uos moras patior? Tunc fratres
ceperunt ei dicere. Quid est quod loqueris frater? Signum tibi sancte crucis imprime.
Respondebat ille cum magnis clamoribus dicens. Volo me signare
sed non possum: quia squamis huius draconis premor. Cumque hoc fratres audirent:
prostrati in terra cum lacrimis ceperunt pro ereptione illius uehemencius ora
re. Et ecce subito cepit eger cum magnis uocibus clamare
dicens. Gratias deo: ecce draco qui me ad deuorandum acceperat fugit.
Orationibus uestris expulsus est: stare non potuit. Pro peccatis meis modo
intercedite: quia conuerti paratus sum: et secularem uitam funditus relinquere.
Homo ergo qui sicut iam dictum est ab extrema fuerat corporis parte premortuus.
reseruatus ad uitam: toto ad deum corde conuersus est. Et post

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mutatur in melius. diu est flagellis adstrictus. tunc eius anima carne soluta
est. Hoc quod Chrisaurio sicut presbiter propinquus illius cuius iam superius memoriam
feci narrare consueuit. uir in hoc mundo ualde diues fuit. sed tantum
plenus uiciis quantum rebus. Superbia tumidus. carnis sue uoluptatibus
subditus. in adquirendis rebus auaricie facibus accensus. Sed cum tot
malis finem dominus ponere decreuisset. corporali hic molestia percussus.
Qui ad extremum ueniens. eadem hora qua iam de corpore erat exiturus.
apertis oculis uidit tetros et nigerrimos spiritus coram se adsistere.
et uehementer imminere ut ad inferni claustra se raperent.
Cepit tremere. pallescere. sudare. et magnis uocibus inducias petere.
filiumque suum nomine maximum. quem ipse iam monachum uidi. nimis
et turbatis clamoribus uocare dicens. Maxime curre. numquam
tibi mali aliquid feci. in fide tua me suscipe. Turbatus maximus
adfuit. lugens et perstrepens familia conuenit. eos autem quos ille in
festantes sibi grauiter tolerabat. ipsi malignos spiritus uidere non
poterant. Sed eorum presenciam in confessione et pallore ac tremore
illius qui trahebatur uidebant. Pauore autem tetre eorum imaginis.
huc illucque uertebatur in lectulo. Iacebat in sinistro latere. aspec
tum eorum ferre non poterat. Vertebatur ad parietem. ibi aderant.
Cumque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret. cepit magnis
uocibus clamare. Inducias uel usque mane. inducias uel usque mane.
Sed cum haec clamaret. in ipsis uocibus de habitaculo sue carnis euulsus est.
De quo nimirum constat. quia pro nobis ista non pro se uiderit. ut eius uisio nobis pro
ficiat. quos adhuc diuina paciencia longanimiter expectat.
Nam illi tetros spiritus ante mortem uidisse. et inducias petisse quid
profuit. qui easdem inducias quas petiit non accepit. Est etiam nunc
adhuc nomine athanasius ysaurie presbiter. qui diebus suis iconio rem

terribilem narrat evenisse; Ibi namque ut ait quoddam monasterium
tongalaton dicitur: in quo quidam monachus magne estimationis habebatur;
Bonis quippe tenebatur moribus: atque in omni sua actione compositus; Sed
sicut ex fine res patuit: longe aliter quam apparebat fuit; Nam cum se ie
iunare cum fratribus demonstraret: occulte manducare consueverat; quod
eius vitium fratres omnino nesciebant; Sed corporis superveniente molestia: ad
vite extrema perductus est; Qui cum iam esset in fine: fratres ad se omnes qui in mo
nasterio inerant convocari fecit; At illi valido putabant tali viro
moriente magnum quid ac delectabile se ab eo audire credidissent;
Quibus ipse adflictus et tremens: compulsus est prodere. cui hosti traditus coge
batur exire; Nam dixit; Quando me vobiscum ieiunare credebatis: occulte
comedebam; Et nunc ecce ad devorandum draconi sum traditus: qui cau
da sua mea genua pedesque colligavit; Caput vero suum intra meum os
mittens: spiritum meum ebibens abstrahit; Quibus dictis statim defunctus
est: atque ut penitendo se liberare potuisset. a dracone quem viderat ex
pectatus non est, quod nimirum constat. quia ad solam utilitatem audientium vi
dit: qui cui hosti cui traditus fuerat. et innotuit. et non evasit; PETRUS.
Doceri vellem. si post mortem purgatorius ignis esse credendus est; GG.
In evangelio dominus dicit; Ambulate dum lucem habetis; Et per prophetam quoque ait; Tempore
accepto exaudivi te: et in die salutis adiuvi te; Quod paulus apostolus
exponens dicit; Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis; Salomon
quoque ait; Quodcumque potest manus tua facere instanter operare: quia nec opus nec ratio.
nec sapiencia. nec sciencia erit apud inferos quo tu properas; David quoque ait;
Quoniam in eternum misericordia eius; Ex quibus nimirum sententiis constat. quia qualis hinc quisque
egreditur. talis in iudicio presentatur; Sed tamen de quibusdam levibus culpis esse
ante iudicium purgatorius ignis credendus est: pro eo quod veritas dicit,
quia si quis in sancto spiritu blasphemiam dixerit. neque in hoc seculo remittetur

(c) 2006 Ministerio de Cultura

neque in futuro; In qua sententia datur intellegi. quasdam culpas in hoc
seculo. quasdam vero in futuro laxari posse; Quod enim de uno negatur. consequens
intellectus patet. quia de quibusdam conceditur; Sed tamen ut praedixi. hoc de parvis
minimisque peccatis fieri posse credendum est. sicut est assiduus ociosus
sermo. inmoderatus risus. vel peccatum curae rei familiaris. quae vix sine cul-
pa vel ab ipsis agitur. qui culpas qualiter declinare debeant sciunt.
aut non in gravibus rebus error ignorantiae. quae cuncta etiam post mortem gra-
vant. Si adhuc in hac vita positis minime fuerint relaxata;
Nam et cum paulus dicat. christum esse fundamentum atque subiungat. Si quis super-
aedificaverit super fundamentum hoc aurum. argentum. lapides pretiosos. ligna.
fenum. stipulam. uniuscuiusque opus quale sit. ignis probabit. Si cuius opus man-
serit. quod superaedificavit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit. detri-
mentum patietur. ipse autem salvus erit. sic tamen quasi per ignem. Quamvis hoc de
igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intellegi. tamen si quis
de igne futurae purgationis accipiat. pensandum sollicite est. quia illum
dixit posse per ignem salvari. non qui super hoc fundamentum ferrum. aes.
vel plumbum aedificat. id est peccata maiora. et idcirco duriora atque tunc
iam insolubilia. sed ligna. fenum. stipulam. id est peccata minima atque levis-
sima. quae ignis facile consumat; hoc tamen sciendum est. quia illic statim de
minimis nil quisque purgationis obtinebit. nisi bonis hoc actibus in
hac adhuc vita positus. ut illic obtineat promereatur; Nam cum adhuc
essem iuvenculus atque in laico habitu constitutus. narrari a maioribus
atque scientibus audivi. quod paschasius huius apostolicae sedis diachonus. cuius
apud nos rectissimi et luculenti de sancto spiritu extant libri. mirae sancti-
tatis vir fuit; Elemosinarum maxime operibus vacans. cultor pau-
perum et contemptor sui; Sed hic in ea contentione quae inardescente zelo fi-
delium. inter symmachum atque laurentium facta est. ad pontificatus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ordinem laurentium elegit. et omnium post unanimitate superatus. in sua
tamen sententia usque ad diem sui exitus perstitit. illum amando atque preferendo.
quem episcoporum iudicio preesse sibi ecclesia refutavit. Hic itaque cum temporibus
Symmachi apostolice sedis presulis esset defunctus: eius dalmaticam
feretro superpositam. demoniacus tetigit. statimque salvatus est. Post mul
tum vero tempus: Germano capuano episcopo cuius superius memoriam feci. me
dici pro salute corporis dictaverant. ut in angulanis termis la
vari debuisset; Qui ingressus easdem termas: predictum paschasium
diachonum stantem et obsequentem in caloribus invenit; Quo viso vehe
menter extimuit: et quid illic tantus vir faceret inquisivit; Cui ille
respondit; Pro nulla alia causa in hoc penali loco deputatus sum: nisi
quia in parte laurentii contra symmachum sensi; Sed quaeso te ut pro me dominum
deprecare: atque in hoc cognosces quod exauditus sis: si adhuc rediens
me non inveneris; Quod de re vir domini Germanus se in precibus strinxit. et
post paucos dies rediit. Sed iam predictum paschasium in loco eodem mini
me invenit, quia enim non malicia sed ignorancie errore peccaverat:
purgari post mortem potuit a peccato; Quod tamen credendum est quia ex
illarum elemosinarum suarum largitate hoc obtinuit: ut tunc potuisset
promereri veniam. cum iam nil posset operari; Petrus. Quid hoc est quaeso te quod
in his extremis temporibus tam multa de animabus claresceret. que ante latu
erat. ita ut apertis revelationibus atque ostensionibus venturum seculum
inferre se nobis atque aperire videatur. GG. Ita est; Nam quantum
presens seculum propinquat ad finem. tanto futurum seculum ipsa iam quasi pro
pinquitate tangitur. et signis manifestioribus aperitur; Quia enim in hoc
cogitationes nostras vicissim minime videmus. in illo autem mutua
invicem corda conspiciemus: quid hoc seculum nisi noctem. et quid venturum
nisi diem dicimus. Sed quemadmodum cum nox finitur et dies incipit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

oriri. ante solis ortum simul aliquid tenebrarum cum luce commixtum est quousque
discedentis noctis reliquiae in luce diei subsequentis perfecte vertantur.
Ita huius mundi finis cum futuri saeculi exordio permiscetur. atque ipsae reli-
quiae eius tenebrarum quadam iam rerum spiritalium permixtione translucent.
Et quaedam illius mundi cum multa iam cernimus. sed necdum perfecte cognos-
cimus. quia quasi in quodam mentis crepusculo haec velut ante solem videmus.
PETRUS. Placet quod dicis. Sed de tanto viro paschasio hoc animum
ad inquisitionem movet. quod post mortem ad poenalem locum ductus est.
cuius feretri vestis tangi potuit. et malignus spiritus ab obsesso
homine fugari. GREGORIUS. Hac in re magna debet omnipotentis dei dis-
pensatio et quam sit multiplex agnosci. cuius iudicio actum est.
ut et iste vir paschasius et ipse inter ad aliquantum tempus reci-
peret quod peccasset. et tamen ante humanos oculos mira per corpus suum
post mortem faceret. qui ante mortem eius qui cognoscentibus pia opera
fecisset. Ut neque hi qui bona eius viderant de eleemosynarum illius
aestimatione fallerentur. neque ipsi sine ultione laxaretur
culpa. quam nec esse culpam crediderat. et ideo hanc fletibus non ex-
tinxit. PETRUS. Perpendo quod dicis. Verumtamen hac ratione constrictus
non solum quod intelligo. sed ipsa etiam quae in me non intelligo. cogor iam
peccata formidare. Sed quaeso quod paulo superius sermo de locis pena-
libus inferni versabatur. utrumne infernum esse putamus super hanc terram
an sub terra esse credendus est. GREGORIUS. Hac de re temere defi-
nire nil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum esse
putaverunt. alii vero hunc sub terra esse aestimant. Sed tamen hoc animum pul-
sat. quia si ideo infernum dicimus quia inferius iacet. quod terra ad caelum est. hoc
esse inferus debet ad terram. Unde et fortasse per psalmistam dicitur. Eruisti
animam meam ex inferno inferiori. ut inferus superior terra. inferus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

vel inferior sub terra esse videatur; Cui iohannis vox in estimatione
concordat. Qui cum signatum librum septem sigillis vidisse se
diceret quia nemo inventus est dignus. neque in celo neque in terra. neque subtus
terram aperire librum et solvere signacula eius adiunxit; Et ego flebam multum;
Quem tamen postmodum librum leonem de tribu iuda dicit aperire; Quo
videlicet loco libro quid aliud quam sacra scriptura signatur. quam solus redemptor
noster aperuit. qui homo factus moriendo. resurgendo. ascendendo. cuncta
mysteria que in eo fuerant clausa patefecit; Et nullus in celo. quia
neque angelus; Nullus in terra. quia neque homo vivens in corpore; Nullus
subtus terram dignus inventus est. quia neque anime corpore exute. aperire nobis
preter dominum sacri eloquii secreta potuerunt; Cum ergo ad solvendum librum
nullus subtus terram inventus dignus dicitur. quid obstet non video. ut sub
terra infernus esse credatur; PETRUS. Queso te unusne est gehenne
ignis credendus est. an quanta peccatorum diversitas fuit. tanta que
estimanda est ipsa incendia esse preparata. GREGORIUS. Unus
quidem est gehenne ignis. sed non uno modo omnes cruciat peccatores.
Uniuscuiusque etenim quantum exigit culpa. tantum illic sentietur pena;
Nam sicut in hoc mundo sub uno sole multi consistunt. nec tamen eiusdem
solis ardorem equaliter sentiunt. quia alius plus estuat. atque alius minus.
ita illic in uno igne non unus est modus incendii. quia quod hic diversitas
corporum. hoc illic agit diversitas peccatorum. ut et ignem non dissimi-
lem habeant. et tamen eosdem singulos dissimiliter exurat; PETRUS.
Numquidnam queso te dicimus eos qui semel illic mersi fuerint semper ar-
suros. GREGORIUS. Constat nimis et incunctanter verum est
quia sicut finis non est gaudio bonorum. ita finis non erit tormento ma-
lorum. Nam cum veritas dicat. ibunt hi in supplicium eternum.
iusti autem in vitam eternam. quia verum est quod promisit. falsum procul dubio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non erat quod minatus est deus; PETRUS. Quid si quis dicat idcirco pec
cantibus eternam penam minatus est. ut eos a peccatorum perpetratione compesceret.
·GG· Si falsum est quod minatus est ut ab iniusticia corrigeret: etiam fal
sa est pollicitus ut ad iusticiam provocaret., Sed quis hoc dicere vel insanus presu
mat. Et si minatus est quod non erat impleturus: dum asserere eum misericordem
volumus. fallacem quod dici nefas est predicare compellimur; PETRUS.
Scire velim quomodo iustum sit ut culpa que cum fine perpetrata est sine xli
fine puniatur; ·GG· Hoc recte diceretur: si districtus iu
dex non corda hominum sed facta pensaret; Iniqui etenim cum fine ideo
deliquerunt: quia cum fine vixerunt; Nam voluissent utique
si potuissent sine fine vivere: ut potuissent sine fine
peccare; Ostendunt enim quia in peccato semper vivere cupiunt.
qui numquam desinunt peccare dum vivunt; Ad magnam ergo
iusticiam iudicantis pertinet. ut numquam careant supplicio. qui in
hac vita numquam voluerunt carere peccato; PETRUS. Sed nullus iustus crude
litate pascitur. et delinquens servus a iusto domino. idcirco cedi precipitur.
ut a nequicia corrigatur, Ad hoc ergo vapulat. ut emendari de
beat; Iniqui autem gehenne ignibus traditi. si ad correptionem non per
veniunt: quo fine semper ardebunt. ·GG· Omnipotens deus
quia pius est. miserorum cruciatu non pascitur. quia autem iustus est.
ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur; Sed iniqui omnes eterno
supplicio deputati. sua quidem iniquitate puniuntur. et tamen ad ali
quid ardebunt; Scilicet ut iusti omnes et in deo videant gaudia
que percipiunt. et in illis respiciant supplicia que eva
serunt. quatenus tanto magis in eternum divine gratie debitores
se esse cognoscant. quanto in eternum mala puniri conspici
unt. que eius adiutorio vicerunt; PETRUS. Et ubi est queso.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

si pro inimicis suis quos tunc ardere uiderint non orabunt. quibus
utique dictum est. pro inimicis uestris orate. **.GG.** Orant pro
inimicis suis eo tempore quo possunt ad fructuosam penitenciam
eorum corda conuertere. atque ipsa conuersione saluare. Quid enim
aliud pro inimicis orandum est. nisi quod ait apostolus. ut det illis deus
penitenciam ad cognoscendam ueritatem. et resipiscant a diaboli
laqueis. a quo capti tenentur ad ipsius uoluntatem. Et quomodo pro
illis tunc orabitur. qui iam nullatenus possunt ad iusticie opera ab
iniquitate commutari. Eadem itaque causa est cur non oretur
tunc pro hominibus eterno igne dampnatis. que etiam causa est nunc
ut non oretur pro diabolo angelisque eius eterno supplicio deputatis.
que nunc etiam causa est ut non orent sancti homines pro hominibus infi
delibus impiisque defunctis. nisi quia de eis utique quos eterno de
putatos supplicio iam nouerunt. ante illum iudicis iusti conspec
tum orationis sue meritum cassare fugiunt. Quod si nunc quoque uiuen
tes iusti mortuis et dampnatis iniustis minime compatiun
tur. quando adhuc aliquid iudicabile de sua carne sese perpeti
etiam ipsi nouerunt. quanto districtius quorum tormenta respiciunt.
quando ab omni uicio corruptionis exuti ipsi iam iusticie uicinius
atque artius inherebunt. Sic quippe eorum mentes per hoc quod
iustissimo iudici inherent. uis districtionis absorbet.
ut omnino eis non libeat quicquid ab illius eterne regule subti
litate discordare persperxerint. **Petrus.** Non est iam quod
respondere debeam aperte rationi. sed hec nunc questio mentem
mouet. quomodo iam inmortalis dicitur. dum constet quod in per
petuo igne moriatur. **.GG.** Quia duobus modis
uita dicitur. duobus modis etiam mors debet intellig

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Aliud est namque quod in deo vivimus. aliud vero quod in hoc quod conditi
sumus; id est aliud est beate vivere. atque aliud essentialiter;
Anima itaque et mortalis esse intellegitur. et inmortalis; Mortalis quippe. quia
bene vivere amittit; Inmortalis autem. quia essentialiter vivere numquam
desinet. et naturae suae vitam perdere non valet. nec cum in perpetua
fuerit morte dampnata. Illic enim posita esse beate perdidit. et esse non
perdidit; Ex qua re semper cogitur. ut et mortem sine morte et defectum
sine defectu et finem sine fine patiatur. quatinus ei et mors inmor-
talis sit. et defectus indeficiens. et finis infinitus. PETRUS. Quis
hanc tam inexplicabilem dampnationis sententiam. cuiuslibet sit opi-
nionis ad exitum veniens non pertimescat. quando et si iam novit quid egit. adhuc
tamen facta illius quam subtiliter iudicentur ignorat. GREGORIUS. Ut asseris
ita est; Sed plerumque de culpis minimis ipse solus pavor egredientes
animas iustorum purgat. sicut narrari de quodam sancto viro me frequenter
audisti. qui ad mortem veniens vehementer timuit; sed post mortem
discipulis in stola alba apparuit. et quam praeclare sit susceptus
indicavit; Nonnumquam vero omnipotens deus trepidantium mentes quibus-
dam prius revelationibus roborat. ut in morte minime pertimescant;
Nam quidam meus in monasterio frater Antonius nomine vivebat. qui multis
cotidianisque lacrimis ad gaudia patriae caelestis anhelabat.
Cumque studiosissime et cum magno fervore desiderii sacra eloquia
meditaretur. non in eis verba scientiae. sed fletum conpunctionis in-
quirebat; quatinus per haec excitata mens eius inardesceret. et ima de-
serens. ad regionem caelestis patriae per contemplationem volaret.
Huic per nocturnam visionem dictum est; Paratus esto. quia dominus iussit
migra; Cumque ille non habere se sumptum ad migrandum diceret. responsum
protinus audivit dicens; Si de peccatis tuis agitur. dimissa sunt;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Q[uo]d cu[m] semel audisset. et magno adhuc metu trepidaret. nocte q[ue] alia in eisd[em] u[er]b[is] e[st] admonit[us]; S[ed]; cu[m] p[er] .v. dies febre fuiss[et] corrept[us]. cunctis fr[atr]ib[us] flentib[us] orantib[us]q[ue]; defunct[us] e[st]; Ali[us] etia[m] fr[ater] in monast[er]io eod[em] merol[us] dicebat[ur]. uehement[er] lacrimis atq[ue]; orationi intent[us]. psalmodia u[er]o ex ore illi[us] pene nullo t[em]p[o]r[e] cessare consue u[er]at. excepto cu[m] aut alim[en]ta corp[or]is. aut m[em]bra dedisset sopori;

H[uic] nocturna uisione apparuit. q[uod] ex albis florib[us] corona de celo in cap[ut] illi[us] descendebat; Qui mox molestia corporis occupat[us]. cu[m] magna securitate animi atq[ue]; hilaritate defunct[us] e[st]; Ad cuius sepulcru[m] du[m] petr[us] q[ui] n[un]c monast[er]io p[re]e[st]. sibi sepultura[m] facere p[ost] anno[s] .xiiii. et uoluisset. tanta ut asserit de eod[em] sepulcro illi[us] fra glancia suauitatis emanabat. ac si illic flor[um] omniu[m] fuisset odora mina congregata; Ex q[ua] re manifeste patuit. q[uia] ueru[m] fuerit. q[uo]d p[er] nocturna[m] uisione[m] uidit; Ali[us] q[uo]q[ue]; in eod[em] monast[er]io ioh[anne]s dict[us] e[st] magne indolis adolescens. q[ui] etate[m] sua[m] intellectu [et] humili tate. dulcedine et grauitate transibat; Hunc eg[ro] iacenti. atq[ue]; ad extremu[m] deducto. p[er] nocturna[m] uisione[m] q[ui]da[m] senex appa ruit. et h[un]c uirga tetigit. eiq[ue]; dix[it]; Surge; Ex hac enim molestia m[odo] minime morieris; S[ed]; parat[us] esto. q[ui]a longu[m] t[em]p[u]s hic factur[us] n[on] eris; Q[ui] du[m] ia[m] e[ss]et a medicis desp[er]at[us]. repente sanat[us] e[st] atq[ue]; e[st] ualuit. rem q[ua]m uiderat narrauit. seq[ue]; p[er] bienniu[m] in d[e]i serui cio sic p[re]dixi ult[ra] etatis sue anno[s] exhibuit; Ante hoc aut[em] trienniu[m] cu[m] q[ui]da[m] fr[ater] fuisset mortuus. atq[ue]; in eiusd[em] monast[er]ii cimit[er]io a nob[is] sepult[us]. cunctis nob[is] ab eod[em] cimit[er]io exeuntib[us]. ipse ioh[anne]s sic p[ost]modu[m] pallens et tremens indicauit. illic nob[is] descendentib[us] inuent[us]. ab eod[em] fr[atr]e q[ui] mortuus fuerat de se pulcro uocat[us] e[st]; Q[uo]d mox etia[m] subseq[ue]ns finis edocuit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nam post dies decem inuasus febribus carne solutus est. PETRUS. Doceri
uelim: si haec quae per nocturnas uisiones ostenduntur debeant obseruari.
GG. Sciendum petre est: quia sex modis tangunt animum
imagines somniorum. Aliquando namque somnia uentris plenitudine
uel inanitate. Aliquando uero illusione. Aliquando cogitatione et
simul et illusione. Aliquando reuelatione. Aliquando autem cogita-
tione simul et reuelatione generantur. Sed duo quae prima
diximus omnes experimento cognoscimus. Subiuncta autem
quatuor in sacrae scripturae paginis inuenimus. Somnia
etenim nisi plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent: nequaquam
hoc uir sapiens indicaret dicens. Multos enim errare fecerunt
somnia: et exciderunt sperantes in illis. Vel certe non augurabi-
mini: nec obseruabitis somnia. Quibus profecto uerbis cuius sint
detestationis ostenditur: quae auguriis coniunguntur. Rursum
nisi ex cogitatione simul et illusione procederent: uir sapiens
minime dixisset. Multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando
somnia ex mysterio reuelationis orirentur: ioseph praeferendum se
fratribus somnio non uidisset. nec mariae sponsum ut ablato puero
in egyptum fugeret per somnium angelus admoneret. Rursum nisi aliquando
somnia cogitatione simul et reuelatione procederent: nequaquam
danihel propheta nabuchodonosor uisionem disserens. a radice
cogitationis inchoasset dicens. Tu rex cogitare coepisti in stra-
tu tuo: quid esset futurum post haec. Et qui reuelat mysteria: ostendit tibi
quae uentura sunt. Et paulo post. Videbas et ecce quasi statua una
grandis. statua illa magna et statura sublimis stabat contra te.
et cetera. Danihel itaque dum somnium implendum reuerenter
insinuat. et ex qua ortum sit cogitatione manifestat: patenter

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ostenditur: quia haec plerique ex cogitatione simul et reve-
latione generantur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitatibus alternent,
tanto eis credi difficilius debet, quanto et ex quo impulsu veniant
facilius non elucet. Sancti autem viri inter illusiones atque revelationes
ipsas visionum voces aut imagines quodam intimo sapore discer-
nunt, ut sciant vel quid a bono spiritu percipiant, vel quid ab
illusione patiantur. Nam si erga haec mens cauta non fuerit, per
deceptorem spiritum multis se vanitatibus immergit,
Qui nonnumquam solet vera praedicere multa, ut ad extremum valeat animam ex una
aliqua falsitate laqueare. Sicut cuidam nostro nuper contigisse cognovi. Qui-
dam somnia vehementer attendebat, et ei per somnium longa spatia huius vitae pro-
missa sunt. Qui cumque multas pecunias pro longioris vitae stipendiis
collegisset, ita repente defunctus est, ut intactas omnes relinqueret,
et ipse secum nihil ex bono opere portaret. **PETRUS.** Quae sit memini.
Sed quaeso te, ea quae coepimus exsequamur. Putamusne animabus aliquo prodesse,
si mortuorum corpora in ecclesiis fuerint sepulta? **GREGORIUS.** Cum
gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis si in ecclesiis sepe-
liantur, quod eorum proximi quotiens ad eadem sacra loca conveniunt, suorum
quorum sepulcra aspiciunt recordantur, et pro eis Domino preces fundunt.
Nam quos gravia peccata deprimunt, non ad absolutionem potius quam ad
maiorem damnationis cumulum eorum corpora in ecclesiis ponuntur.
Quod melius ostendimus, si ea quae diebus nostris gesta sunt breviter enarramus. Vir namque
vitae venerabilis Felix Portuensis episcopus in Sabinensi provincia ortus atque
nutritus est, qui quandam sanctimonialem feminam in loco eodem fuisse testatur,
quae carnis quidem continentiam habuit, sed linguae procacitatem atque stulta
loqui non declinabat. Haec igitur defuncta atque in ecclesia sepulta est. Nocte
autem eadem eiusdem ecclesiae custos per revelationem vidit, quia deducta

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ante sacrum altare per medium secabatur. et pars una illius igni cremabatur.
pars autem altera intacta remanebat; Cumque hic surgens mane fratribus nar
raret. et locum vellet ostendere in quo fuerat igne consumpta: ipsa flamme com
bustio tanta ante altare in marmoribus apparuit: ac si illic eadem
femina corporeo fuisset igne concremata; Ex qua re datur aperte intelli
gi. quia hi quibus dimissa peccata non fuerint. ad evitandum iudicium sa
cer locus post mortem non valent adiuvari; Iohannes quoque vir magnificus in
hac urbe locum prefectorum servans. cuius veritatis atque gravitatis sit
novimus; quod mihi testatus est: valerianum patricium in civitate que brixa
dicitur fuisse defunctum; Cui eiusdem civitatis episcopus accepto pretio locum
in ecclesia prebuit in quo sepeliri debuisset; Qui videlicet valerianus
usque ad etatem decrepitam levis ac lubricus extitit. modumque suis pravi
tatibus ponere contempsit; Eadem vero nocte qua sepultus est: beatus faustinus martyr
in cuius ecclesia corpus illius fuerat humatum: custodi suo apparuit dicens.
Vade et dic episcopo: ut proiciat hinc fetentes carnes. quas hic posuit; quod
si non fecerit: die .xxx. ipse morietur; Quam visionem custos episcopo timuit
confiteri; et rursus admonitus: declinavit; Die autem .xxx.: eiusdem civitatis
episcopus. cum vespertina hora sanus atque incolumis ad lectum venisset. subi
ta et inopinata morte defunctus est; Adest quoque in presentia venerabilis frater
venantius lunensis episcopus. et magnificus liberius vir nobilissimus atque vera
cissimus. qui se scire suosque homines interfuisse testantur ei rei quam narrant.
nuper in genuensi urbe contigisse; Ibi namque ut dicunt valentinus nomine.
mediolanensis ecclesie defensor defunctus est: vir valde lubricus. et
cunctis levitatibus occupatus; Cuius corpus in ecclesia beati martyris syri se
pultum est; Nocte autem media in eadem ecclesia facte sunt voces: ac si quis
violenter ex ea repelleretur. atque traheretur foras; Ad quas nimirum voces
cucurrerunt custodes. et viderunt duos quosdam teterrimos spiritus. qui eiusdem valentini

pedes quadam ligatura strinxerant. et eum ab ecclesia clamantem ac
nimium vociferantem foras trahebant; Qui videlicet exterriti ad
sua strata reversi sunt; Mane autem facto aperientes sepulcrum in quo
idem Valentinus positus fuerat. eiusdem corpus non invenerunt; Cumque extra ec-
clesiam quaererent ubi proiectum esset. invenerunt in sepulcro alio positum.
ligatis pedibus adhuc sicut de ecclesia fuerat abstractum; Ex qua re petre
collige. quia hi quos peccata gravia deprimunt. si in sacro loco sepeliri
se faciant. restat ut etiam de sua praesumptione iudicentur; quatinus
eos sacra loca non liberent. sed etiam culpa temeritatis accuset; Nam
quod quoque in hac urbe contigit. cunctorum qui hic habitant plurimi
testantur; Quidam quippe artis eorum primus cum defunctus fuisset. in ecclesia beati
Ianuarii martyris. iuxta portam sancti Laurentii a coniuge sua sepultus
est; Sequenti autem nocte. ex sepultura eadem audiente custode eius
spiritus coepit clamare; Ardeo. ardeo; Cumque assidue voces emitteret.
custos hoc eius nuntiavit uxori; Uxor vero illius eos qui diligenter inspicerent
artis eiusdem viros transmisit ad ecclesiam. volens cognoscere qualiter
eius esset corpus in sepulcro. de quo talia clamaret; Qui aperientes sepul-
crum. vestimenta quidem eius intacta repererunt. quae nunc usque in eadem ecclesia pro
eiusdem causae testimonio servantur; Corpus vero illius omnino non invenerunt.
ac si in sepulcro eodem positum non fuisset; Ex qua re colligendum est.
quia ultione anima eius damnata sit. cuius et caro est ab ecclesia proiecta;
Quid ergo sacra loca sepultis prosint. quando hi qui indigni sunt. ab eisdem sacris
locis divinitus proiciuntur. Petrus. Quidnam ergo esse poterit. quod mortuorum
valeat animabus prodesse. GG. Si culpae post mortem insolubiles non sunt.
multum solet etiam post mortem sacra oblatio hostiae salutaris adiuvare;
Ita. ut hoc nonnumquam ipsae defunctorum animae videantur expetere.
Nam praedictus Felix episcopus. a quodam venerabilis vitae presbytero qui usque ante bien-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

niuum uixit. in diocesi centumcellensis urbis abitauit. atque ec
clesie beati iohannis que in loco qui taurina dicitur sita est preerat. cognouisse se as
serit. quod idem presbiter in loco eodem in quo aque calide uapores nimios
faciunt. cum necessitas corporis exigebat. lauari consueuerat; Ubi
dum die quadam fuisset ingressus. inuenit quendam incognitum uirum
ad suum obsequium preparatum. qui sibi de pedibus calciamenta abstra
heret. uestimenta susciperet. exeunti de caloribus sabana preberet.
atque omne ministerium cum famulatu perageret; Cum hoc sepius fieret.
idem presbiter die quadam ad balnea iturus. cepit intra semetipsum co
gitans dicere; Viro illi qui me solet tam deuotissime ad lauan
dum obsequi. ingratus apparere non debeo. sed aliquid me necesse est ei pro
munere portare; Tunc duas secum oblationum coronas detulit.
Qui mox ut peruenit ad locum hominem inuenit; atque ex more eius
obsequio in omnibus usus est; Lauit itaque. et cum iam uestitus uoluisset egredi.
hoc quod secum detulerat obsequenti sibi uiro pro benedictione obtulit.
petens quod benigne susciperet. quod ei gratia caritatis offerret; Cui ille
merens. afflictusque respondit; Michi ista quare das pater. Iste panis sanctus
est; Ego hunc manducare non possum; Me etenim quem uides. aliquando
loci huius dominus fui; sed pro culpis meis. hic post mortem deputatus sum;
Si autem mihi prestare uis. omnipotenti deo pro me offer hunc panem. ut pro
peccatis meis interuenias; Et tunc exauditum te esse cognosce. cum
huc ad lauandum ueneris; In quibus uerbis disparuit; Et hic qui esse ho   ·me n inu
uidebatur. euanescendo innotuit quod spiritus fuit; Idem uero presbiter ebdoma
da continua se pro eo in lacrimis afflixit. salutarem hostiam cotidie
obtulit; Et reuersus post ad balneum. eum iam minime inuenit; Quod ex re
quantum prosit animabus immolatio sacre oblationis ostenditur. quando hanc
et ipsi mortuorum spiritus a uiuentibus petunt. et signa indicant

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quibus per eam absoluti videantur; Sed neque hoc silendum existimo: quod ac-
tum in monasterio ante hoc triennium reminiscor; Quidam namque mo-
nachus iustus nomine medicinali arte fuerat imbutus: qui mihi in monasterio
eodem constituto sedule obsequi atque in assiduis egritudinibus meis ex-
cubare consueverat; hic itaque langore corporis preventus: ad extre-
mum deductus est; Cui in ipsa sua molestia: frater germanus nomine
copiosus serviebat; qui ipse quoque nunc in hac urbe per eandem medicine
artem temporalis vite stipendia sectatur; Sed predictus iustus: cum se ad extre-
mum pervenisse cognovisset: eidem fratri suo copioso. quia occultos
tres aureos haberet innotuit. Quod nimirum fratribus non latuit: sed sub-
tiliter indagantes. atque omnia medicamenta illius perscrutantes. eosdem
tres aureos invenerunt in medicamine absconsos; Quod mox
ut mihi nuntiatum est tantum malum de fratre qui nobiscum communiter vixerat:
equanimiter ferre non valui; quippe quia eiusdem nostri monasterii semper regula
fuerat ut cuncti fratres ita communiter viverent: quatinus eis singulis
nulla habere propria liceret; Tunc nimio merore perculsus: cogitare cepi vel
quid ad purgationem morientis facerem. vel quid in exemplo viven-
tibus fratribus providerem; Pretioso itaque eiusdem monasterii preposito ad me ac-
cersito: dixi; Vade: et nullus ex fratribus se ad eum morientem iungat:
nec sermonem consolationis ex cuiuslibet eorum ore percipiat; Sed cum in
morte constitutus fratres quesierit: ei suus frater carnalis dicat: quia pro solidis
quos occulte habuit: a cunctis fratribus abhominatus sit. ut saltim in
morte de culpa sua mentem illius amaritudo transverberet. atque a
peccato quod perpetravit purget; Cum vero mortuus fuerit: corpus eius cum
fratrum corporibus non ponatur: sed quolibet fossam in sterquilinio facite. et in
ea corpus eius proicite. ibique super eum tres aureos quos reliquit iactate. si-
mul omnes clamantes; Pecunia tua: tecum sit in perditione; Et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sic eum terra operire. In quibus utrisque rebus unam morienti. aliam vero
viventibus prodesset fratribus. ut et illum amaritudo mortis a culpa so
lubilem faceret. et istos avaritiae tanta damnatio misceri
in culpa prohiberet. Quod ita factum est. Nam cum isdem monachus perve
nisset ad mortem. atque anxie se quaereret fratribus commendare. nullusque a
fratribus ei applicari et loqui dignaretur. ei carnalis frater cur ab omnibus esset
abhominatus indicavit. Qui protinus de reatu suo vehementer inge
muit. atque in ipsa tristicia a corpore exivit. Qui ita est sepultus ut di
xeram. Sed fratres omnes eadem eius sententia perturbati. ceperunt singuli extrema
quaeque et vilia et quae eis habere regulariter semper licuerat. ad medium proferre. et
vehementerque formidare. ne quid apud se esset. unde reprehendi potuissent.
Cum vero post mortem eius. xxx. iam essent dies evoluti. cepit animus meus de
functo fratri compati. eiusque cum dolore gravi supplicia pensare. et si quod
esset ereptionis eius remedium quaerere. Tunc evocato ad me eodem Pretio
so. monasterii nostri praeposito. tristis dixi. Diu est quod frater ille qui defunctus est.
est in igne cruciatur. Debemus ei aliquid caritatis impendere. et eum in
quantum possumus ut eripiatur adiuvare. Vade itaque. et ab hodierna
die diebus triginta continuis offerre pro eo sacrificium stude. ut nullus
omnino praetermittatur dies. quo absolutione illius salutaris hostia non immoletur.
Qui protinus abscessit. et paruit. Nobis autem alia curantibus atque evolutos
dies non numerantibus. isdem frater qui defunctus fuerat. nocte quadam fratri suo
germano Copioso per visionem apparuit. Quem ille cum vidisset.
inquisivit dicens. Quid est frater. quomodo es. Cui ipse respondit. Nunc usque
male fui. sed iam modo bene sum. quia hodie communionem recepi.
Quod isdem Copiosus pergens protinus indicavit in monasterio fratribus. Fratres
vero sollicite computaverunt dies. Et ipse dies extiterat. quo pro eo tri
cesima oblatio impleta erat. Cumque Copiosus nesciret

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quod pro eo fratres agerent. et fratres ignorassent quod de illo copiosus
audisset: uno eodemque tempore dum cognoscit ille quod isti egerant.
atque isti cognoscunt quod ille viderat: concordante simul visione et
sacrificio: res aperte claruit. quia frater qui defunctus fuerat. per salutarem hostiam
supplicium evasit; **Petrus.** Mira sunt valde que audio. et non mediocriter
leta. **GG.** Ne nobis dubium veniant verba mortuorum: confirmantur
hec facta viventium; Nam vir vite venerabilis cassius narniensis episcopus.
qui cotidianum deo sacrificium offerre consueverat. seque in lacrimis inter ipsa
sacrificiorum archana mactabat. mandatum domini per quandam visionem presbyteri
suscepit dicens; Age quod agis: operare quod operaris; non cesset pes tuus;
non cesset manus tua; Natale apostolorum venies ad me: et retribuo mercedem
tuam; Qui post annos septem: ipso natalicio apostolorum die cum missarum sollempnia
perfecisset: et misteria sacre communionis accepisset: e corpore exivit;
Hoc quoque quod audivimus quendam apud hostes in captivitate positum vinculis
religatum fuisse: pro quo sua coniux diebus certis sacrificium offerre consueverat;
Qui longo post tempore ad coniugem reversus: quibus diebus eius vincula solverentur innotuit;
Eiusque coniux illos fuisse dies quibus pro eo offerebat sacrificium recognovit;
Ex alia nobis re que ante annos septem gesta est cautissime confirmatur.
Agatho enim panormitanus episcopus. sicut fideles mihi ac religiosi viri
multi testati sunt atque testantur: cum bone memorie decessoris mei tempore
iussus esset ut romam veniret. vim nimie tempestatis pertulit: ita
ut se ex tanto undarum periculo evadere posse diffideret; Nauta vero
illius varaca nomine. qui nunc eiusdem ecclesie clericatus officio fungitur: post navim
carabum regebat; Rupto fune cum eodem carabo quem regebat: inter
undarum cumulos repente disparuit; Navis autem cum episcopo perit.
tandem post multa pericula ad hosticam insulam fluctibus quassata pervenit;
Cumque die tertio episcopus nautam qui ab eo abreptus in carabo fuerat. in nulla

(c) 2006 Ministerio de Cultura

parte maris uidet apparere: uehementi afflictus moerore mortuum credidit;
Sed per obsequium caritatis unum quod mortuo debebat impendere:
ut omnipotenti deo pro absolutione eius animae offerri sacrificium uictimae
iubet salutaris; Quo oblato: restaurata naui perrexit ad italiam;
Cumque ad romanum portum peruenisset. illic nautam reperit quem mortuum
putabat; Tunc inopinata exultatione gauisus est. eumque qualiter tot
diebus in illo tanto maris periculo uiuere potuisset inquisiuit; Qui
uidelicet indicauit: quia quotiens in illa tempestatis fluctibus cum eodem
quem regebat fuisset carabo conuersatus. quantum cum illo undis pleno nata
uat. et quotiens eo a superiori parte deorsum uerso ipse carini eius superiectabat;
Adiungens cum diebus ac noctibus hoc incessanter faceret. iamque eius uirtus
funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo eum ordine misericordia
diuina seruauit; Indicauit etenim quod etiam nunc usque testatur dicens:
laborans in fluctibus atque deficiens subito mentis pondere sum grauatus;
Ita ut neque depressus somno essem. neque uigilare me crederem; Cum
ecce in medio mari me posito: quidam apparuit qui mihi panem ad
refectionem detulit; Quem mox ut comedi: uires recepi; Nec
longe post nauis transiens adfuit: quae me ab illo undarum periculo
suscepit. atque ad terram deduxit; Quod scilicet episcopus audiens. requisiuit
diem. atque illum fuisse diem reperit. quo pro eo presbyter in hostiensi insula
omnipotenti deo hostiam sacrae oblationis immolauit; Petrus. Ea quae narras:
ipse quoque in sicilia positus agnoui; .GG. Ideo credo: quia haec bene tam
aperte cum uiuentibus ac nescientibus agitur: ut cunctis haec agentibus atque
nescientibus ostendatur. quia si insolubiles culpae non fuerint ad absolu
tionem prodesse et mortuis uictima sacrae oblationis possit; Sed sciendum
est quia illis sacrae uictimae mortuis prosunt. qui hic uiuendo obtinuerunt: ut eos
et post mortem bona adiuuent. quae hic pro ipsis ab aliis fiunt; Inter haec autem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pensandum est quod tutior via sit ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi
per alios agat dum vivit ipse per se. Beatius quippe est liberum exire quam
post vincula libertatem quaerere. Debemus itaque praesens saeculum, vel quia iam conspicimus
defluxisse, tota mente contempnere, cotidiana Deo sacrificia lacrimarum, coti-
dianas carnis eius et sanguinis hostias immolare. Haec namque singulariter
victima ab aeterno interitu animam salvat, quae illam nobis mortem unige-
niti per mysterium reparat. Qui licet surgens a mortuis iam non moritur
et mors ei ultra non dominabitur, tamen in se ipso immortaliter atque in-
corruptibiliter vivens pro nobis iterum in hoc mysterio sacrae oblationis
immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur,
eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo
pensemus quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra pas-
sionem unigeniti filii semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium
possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem caelos aperiri, in illo Iesu
Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena caelestibus iungi,
unumque quid ex visibilibus atque invisibilibus fieri.

LX. De afflicto corde inter sacra mysteria, de mentis custodia post compunctionem.

Sed necesse est ut cum haec agimus
nosmetipsos Deo in cordis contritione mactemus, quia qui passionis dominicae
mysteria celebramus debemus imitari quod agimus. Tunc ergo vere pro nobis Deo
hostia erit, cum nos ipsos hostiam fecerit. Sed studendum nobis est ut etiam
post orationis tempora in quantum Deo largiente possumus in ipso animum
suo pondere et vigore servemus, ne post cogitatio fluxa dissolvat,
ne vana mentem laetitia subrepat, et lucrum compunctionis anima per
incuriam fluxae cogitationis perdat. Sic quippe quod poposcerat Anna
obtinere meruit, quia se post lacrimas in eodem ipsis lacrimis Dei vigore servavit. De qua
nimirum scriptum est: vultus eius non sunt amplius in diversa mutati. Quae ergo non est

(c) 2006 Ministerio de Cultura

oblita quae peracta non est putata munere quod poposcerat; Sed inter haec sciendum
est quia ille recte sui delicti veniam postulat: qui prius hoc quod in ipso delinquitur
relaxat; Munus enim non accipitur: nisi ante discordia ab animo pellatur.
dicente veritate; Si offeres munus tuum ad altare et recordatus fueris
quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare et
vade prius reconciliari fratri tuo. et tunc veniens offeres munus tuum; Quo
in re pensandum est cum omnis culpa munere solvatur. quam gravis est culpa
discordiae. quae nec munus accipit. Debemus itaque ad proximum quamvis
longe positum longeque disiunctum mente ire. eique animum subdere.
humilitate illum atque benivolentia placare; Et scilicet conditor
noster dum tale placitum nostrae mentis aspexerit. a peccato nos solvit: quia
munus pro culpa sumit; Veritatis autem voce attestante didicimus.
quia servus qui decem milia talenta debebat. cum paenitentiam ageret.
absolutionem debiti a domino accepit; Sed quia conservo suo centum sibi
denarios debenti debitum non dimisit: iubetur et hoc exigi quod ei fuerat iam
dimissum; Ex quibus videlicet verbis domini constat. quia si hoc quod in nos de
linquitur ex corde non dimittimus: illud rursus exigitur quod nobis per paeni
tentiam dimissum fuisse gaudebamus; Igitur omne per indultum temporis spatium.
licet dum iudex sustinet. dum conversionem nostram is qui culpas examinat
expectat. conflemus in lacrimis duritiam mentis. formemus in proximis
gratiam benignitatis; Et fidenter dico. quia salutari hostia post mortem non
indigebimus. si ante mortem deo hostia ipsi fuerimus.

Explicit de affligendo corde inter sacra misteria;

Incipit sermo de duabus sororibus.

QUAS DACY SORORES EVORIACI
monasterii antiquus hostis aggressus est. quas noviores et imbecil
liores conversatio reddebat temptare; Compulit primum ut confessione

uerant neque ab ore proferent; Erat enim consuetudinis monasterii regule: ut ter in die per confessionem uitia una queque earum interius purgaret; Que dum cum ab omni exhortatione obiurgarentur. et neque in eis correptio earum proficeret: diuina ultione ambe percusse interius luere penas adducerentur; Cumque mater monasterii sepe anxia quereret quod pene foret occasio. et nullatenus ueritatem ualeret exprimere: orationi incitato ut inter supremas horas per confessionem facinora panderent;

Cumque obdurata corda nichil remedii capere uellent: inter flagella clamare ceperunt; Sustinete paululum sustinete: nec prius expectantes urgere; Cumque alie inquirerent a quibus expectare rogarent: in aspectu inquiunt turmas ethiopum aduentantium. que nos rapere et abducere festinant: Cumque terribile dictu que aderant mirarentur: audiunt et fragorem super cellule tegumina personantem. hostiumque cellule ... patefactum. ita ut nigrescentes umbras cernerent. et uoces crebro clamantes eas per nomina audiebant. ita ut uix que aderant signo crucis armate ad psallendi officium ualerent adsistere; Tanti doloris ac meroris euentu mater urgeret: ut per confessionem sua patefaciant uitia. et sic sacri corporis participatione roborarentur; At ille audita sacri corporis mentione: garrire et frenetice detrahere ceperunt. et stridentes dicere; Cras. cras. et iterum super dictam uocem referre; Sustinete paululum. sustinete; Inter quas uoces. et extremum halitum dimiserunt; Quas cum in collegio sororum neque sepeliri mater monasterii ratum duxisset: segregatim humandas ac in extremo sepeliendas esse precepit;

Supra quorum tumulos igneus in modum clipei uitra ... crebro apparuit. preteritis quadragesime diebus usque in aduentum sancti pasche. uel etiam in uigilia natalis domini feruentior apparebat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Simulque uoces tumultuantis turbę personabant. ut quasi duę ululantes erumpebant. sicut in tormentis resonare solent; Ve mihi. ue mihi. ue mihi; Cernens itaque mater monasterii ita sententiam a iusto iudice super miseras animas esse illatam. manifeste dampnatarum est egressa comperire sententiam; Accedensque ad tumulum ex prouisto quęrit. si cadauera quasi putredine corrupta in sepulcro manent; Iam enim menses .vi. [ter] ex quo funeta corpora condita fuerant. transierant; Repperit uero sepulcrum igne exustum. nec quicquam ibi residuum superesse cadaueris. preter fauillam uestium; Mansitque per triennium illa terę sententię securitas. ut ceteri dampnatarum timore sodalium proberent remanentium;

Explicit lib. dial. sci gregorii p.

Decimus nouembris

In nomine ineffabili almę trinitatis franco dei clementia dispensante [san] tuggrensis humilis episcopus cunctis fidelibus in diocesi nostra catholice consistentibus. felicitatis presentis eum et inmarcescibilem exoptat salutem; Vestra nouerit benignitas. ualde necessaria fore nobis scribere. propter multa et inenarrabilia tam et inaudita quę peccatis exigentibus nostris. uariis in locis audita cognouimus; Nam ex multis quędam perstringere curauimus; Nam in urbe colonia. gonthario episcopo adstante. ualde mirum accidit super ecclesiam sancti petri. uidelicet dum super urbem nubes densissima adueniret. et crebris fulgoribus micaret; Et pauidi omnes ad ecclesiam predictam confugium exposcerent. cum letaniis et reliquis orationibus. clerus cum populo admixte domini suffragium implorarent; Subito irruens fulgur in modum ignis domum intrauit. sacerdotem iuxta altare sancti petri psallentem. et diaconum iuxta sancti dionisii eiusdem ecclesię. atque laicum iuxta ibi [illegible] reliquias. uorax flamma peremit; Inter reliquos uero adstantes .vii. [em] alios plebeios. pene exanimatos reddidit; Cum autem fama huius rei ad auditum antistitem reuerentissimi ethelwarguidum nomine peruenisset. illico conuocatis ubique presbiteris

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sibi commissis. ut triduanum ieiunium exposcerent monuit. indutis saccis. substratis cineribus. pedibusque discalciatis. cum crucibus et reliquiis sanctorum circuirent. et iram imminentem dei humili deuotione placarent. Quod dum mente deuota cuncti decernere curarent: tertio die ieiunii praefati. ad ecclesiam sancti maximini cum cruce et letaniis pariter conuenerunt. Expletis ibi orationibus prius: ad domum sancti petri illius urbis cum orationibus regrediuntur; Illis uero adhuc in uia positis nubes densissima et teterrima totum locum ipsius loci occupauit. adeo ut uix alius alium cernere quiuisset; Tunc omnes stupefacti concite ad ecclesiam sancti petri confugiunt. ut diuino auxilio ibi protegerentur; Illico ipsa quae apparuit nubes in uia paruum se subtrahens. tota sese supra ecclesiam quo populus confugit suspendit. ac fulgura desuper iaculans. turres ipsius ecclesiae comminuit. et eos qui instabant e loco cum personare. semiuiuos reddidit; Interea nubes clarescere cepit. et populis in ecclesiam ipsam intrantibus. super murum magnitudinis. super altare adstans apparuit; Quem iuuenes quidam cum fustibus minaciter percutere uoluissent: de altari saltum in sede pontificali dedit; Illis autem adhuc persequentibus. super omnia altaria eiusdem ecclesiae. saliendo ac fugiendo transcendit; Quo facto: cunctis in circuitu adstantibus euanuit. et nusquam comparuit; Quapropter fratres dilectissimi suadeo et admoneo. ut attenti animo illud teneatis: ne peccatis impedientibus nostris. iram potius excitemus quam mitigemus; Quale refugium esse poterit. si inter sanctorum reliquias euadendi iam locus non est. Ideo optamus ut ieiunium triduanum ab omnibus celebretur. xii. kl. et. xi. kl. et. x. kl. nouembris in sacco et cinere pedibus discalciatis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

a carne et uino abstinentes. et ab omni opere seruili cessare. ut liba
mine. humili deuotione. dominum inuocare consequi possint; Insuper mini
stri sacerdotes et ceteri qui psalmos norunt. cotidie decantent; Reli
qui uero in quantum possunt. studeant orationibus; Quia uos o fratres karissimi.
certe uidetis quanta multa pericula uel necessitates imminent
nobis: partim persecutione paganorum. partim intemperato aere. partim
predicto timore; Ideo oportet ut secundum apostolum oremus pro regibus.
et pro his qui in sublimitate positi sunt: ut pacem et tranquillam
uitam habere possimus in domino; Tale ergo fiat ieiunium nostrum: ut
sicut niniuitis in afflictione positis. triduanum ieiunium quam di
uina auxit: ita succurrat clementia dei nobis in tribulatione positis. et
ipso adiuuante qui uiuit et regnat in unitate deus. per omnia
secula seculorum amen.

Explicit de ieiuniis nouembris. Incipit
Excerptum de epistola sancti hieronimi ad iohannem si
racusanum. quomodo apostoli consecrauerunt corpus et
sanguinem domini.

Gregorius iohanni siracusano; Orationem uero dominicam idcirco mox post precem
dicimus quia mos apostolorum fuit. ut solummodo ad ipsam orationem con
secrarent oblationis hostiam. et ualde mihi inconueniens uisum est
ut precem quam scolasticus composuerat super oblationem diceremus. et
ipsam traditionem quam redemptor noster composuit. super eius corpus et
sanguinem non diceremus; Sed et oratio dominica apud grecos ab omni populo dicitur. apud
nos uero a sacerdote solo. De die parasceue
dubitant aliqui utrum in ea consecretur corpus domini an non; In eadem enim die
apostolica consecratio recolitur. qui tantum dominica oratione super corpus et sanguinem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dm̄ dicebant; Igit̃ n̄ ēēt ↄstitutū ex romano ordine. ut reser
ueret corp̄ dn̄i a q̄nta fr̄a usq; in sexta. n̄ ēēt necessariū reseruari.
q̄m sufficeret sola oro dn̄ica ad consecrandū corp̄. sic sufficit ad
consecrandū uinū et aq̄m; Q̄d enī dicit papa innocenti cap̄lo
q̄rto. isto biduo sacr̄mta n̄ celebrari. sic intelligendū ē. ut iuxta
more n̄r̄ eccl̄e n̄ celebrent̃; Etiā lectiones q̄ in parasceue p̄
cedunt an̄ passione. eccl̄e p̄mitiue ↄsuetudo ē. q̄ n̄ repellebat
penit̃ iudaismū. q̄ in suis sabbis legebat. una lectione ex lege.
7 altam ex p̄ph̄is. Itē excerceptū de dictis amelarii ep̄i 7 uua
lafriedi strabonis atq; de his q̄ uenerr̄ d cenobio sc̄i dionisii.
7 d palatio aq̄s gr̄ni. d ecclasticis reb; 7 d ordine cōsuete misse.

INVENIR q̄lit ad celebratione cotidianā missar̃ sollēpnia puene
runt. 7 q̄mo uel a q̄b; hoīb; officiū ad modernū usū statutū
sit. q̄ntū inuenire potuim̄ exponere curauim̄; Q̄d nc̄ etiam
agim̄ multiplici officio cantilenar̃. orōnū. lectionū. 7 ↄsecratio
num. totū h̄ apl̄i. 7 p̄ ipsos primi ut credit̃ orōnib; 7 comme
moratione passionis dn̄ice. sic ipse p̄cepit. agebant simplicit̃.
et relatio maior̄ ē. in p̄mis t̄p̄ib; missas fieri solitas. sic m̄ in
parasceue pasche; S; p̄ficiente dehinc religione. magis ac ma
gis a x̄ cultorib; sunt aucta missar̃ officia. n̄ q̄ aliq̄ seq̄ntium
apl̄is fuerint sciencia uel religiositate maiores. s; q̄ illi maxime
curabant ab infidelitate ad fide hoīes reuocare. et in ūtute
stabiles reddere. 7 ideo ip̄a facilitate religionis. meli q̄m ua
lebant. rudes in fide p̄manere suadeba̅n̅t. Multi itaq; ap̄ grecos
et latinos. misse ordine ut sibi uisū ē statuer̃; Romani q̄de
usū obseruationū a b̄o petro accipientes. suis q̄; t̄p̄ib; q̄ ↄgrua
iudicata sunt addider̃; Et ideo ordine misse romane. ut possum̄

(c) 2006 Ministerio de Cultura

exequamur. **De antiphonis ad introitum.**

Antiphonas ad introitum dicere Celestinus papa natione campanus instituit. xl.v. sic legitur in gestis pontificum romanorum. cum ad eius usque tempora ante sacrificium tantum lectio una apostoli et euangelium legeretur; Introitus namque ab introeundo est dictus. quia eo cantu intratur ad sacrae modulationis officia. uel quia tunc congregatio christianae religionis ecclesiam dei intrat. et ad ceterorum officiorum laudem se praeparat; Sicut inuitatorium ad noticiam ingressus sacerdotis ad sacrarium a choro cantatur; Sic enim inuitatorium dicitur ab inuitando. cum inchoatur officium nocturnum et dicitur uenite. ita introitus ab introeundo quando intratur. et inciatur diurnum. **De kyrie leyson et christe leyson.**

Letanie autem quae sequuntur. id est kyrie. et christe eleison. a grecorum usu sumpte creduntur. quia et greca sunt uerba. et ipsi greci saepius in suis missis iterant. kyrie. et graeco in latinum domine miserere nobis interpretatur; Sic et christe. hoc est christe miserere nobis. **De gloria in excelsis deo.**

Hymnum autem angelicum. id est gloria in excelsis deo. tunc angeli cecinerunt quando natus est dominus; In quo ad pauca uerba quae ab angelis circa natiuitatem dominicam in laude dei sunt prolata. sequitur tunc sancti patres dulcissimas et congruentissimas dictiones addiderunt. ut sicut eius principium a caelestibus ordinatum est ministris. ita etiam tota eius series diuinis esset plena misteriis; Illum namque hymnum ante sacrificium dici Thelesphorus viiii. (nonus) romanorum praesul natione grecus constituit. ut ante sanctitatis celebrationem congregatorum animi angelice modulationis dulcedine mulcerentur. **De collectis.**

Orationes uero quas collectas dicimus. diuersi auctores ut cuique uidebatur confecerunt; Solebant enim in officiis missae uerum etiam in aliis orationibus et collocutionibus quae ceteris aderant eminentiores breui oratione opus est concludere.

Sic etiam nunc solent sacerdotes in conclusionibus nocturne uel diurne sinaxeos orationes breuesque id est collectam subiungere; Prima namque oratio. aliquando oratio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dr. aliquo collecta; Oratio uero dr. qua peant in ea bona p ppto; Col
lecta u quia te ppls inchoat se colligere in unum; Sunt enim alie tales. ut
n alibi quam circa celebrationem sacrificii sunt dicende. alie u quibus et
in officio misse. et n minus in aliis locis et tpribus possumus. uti.

Crescente aut cultu diuine religionis crescebat etiam paulatim
a multis addentibus orationum et officiorum compositio; Nam gelasius
papa in ordine .li. tam a se quam ab aliis compositas preces dr ordinasse. et gallicane ecclesie suis orationibus utebantur. que et adhuc a multis hntur.

Sed quia tam in certis auctoribus multa uidebantur incerta. et sensus integritate n habentia. curauit bs gregorius rationabilia queque coadunare. et seclusis
uel que nimia. uel inconcinna uidebantur. composuit librum qui dr sacramentorum. sic ex titulo ei manifestissime declaratur;

De lectione et euangelio.

Lectiones euangelicas ut apostolicas quas ante celebrationem sacrificii primi statuerint. n adeo certum e; Creditur tamen a primis successoribus apostolorum eandem dispositionem factam ob eam precipue causam quia in euangeliis eadem sacrificia celebrari iubentur. et in apostolo qualiter celebrari debeant docetur. ut ante sanctissime actionis misterium ex euangelio recognoscentes salutis et fidei sue fundamentum. et ex apostolo eiusdem fidei et morum suorum deo placentium capiant instrumentum. Diachonus dicit dns uobiscum. et ppls se uertit ad orientem. et orat dnm ut possit digne intelligere quod auditurus e. et singuli faciunt crucem in frontibus eorum ut p signum crucis sint loricati. quatinus nulla fantasia diaboli aditum inueniat introeundi in corda eorum. et auferre possit semen euangelii de animabus eorum; Baculi deponuntur e manibus; Iudei namque arundinem in dextra ihu dabant; Nos u fugientes consensum eorum deponimus baculum quem illi exerent obsimbiam et spineam coronam capiti eius imposuerunt. Nos enim neque coronam neque aliud opimentum sup capud eidem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hora teneamur; Et salutabant eum; Nos quoque si intrauerit quis subito in eadem hora in ecclesiam, non salutemus eum; Atque genua ponentes. adorabant eum illudentes; Nos eum genua non ponamus ad orationem. donec lectum sit euangelium., de responsoriis et alleluia.

Responsoria et alleluia que ante euangelium cantantur. deinde adiuncta uidentur. postquam antiphone ad introitum dici ceperunt; Que cum postea usu romano assumpta: ad omnes latinorum peruenerunt ecclesias; Responsorium uero dicitur. quod uno cessante. id alter respondeat; Que itali tradunt primum inuenisse. et hoc quod graduale dicitur: eo quod in gradibus pulpiti psallatur; Postea cantatur alleluia. quod ex hebreo in latinum laus dei interpretatur. Hec uero melodia in officio misse a sanctis institutoribus ante euangelium posita est, ut populus laudibus dei insistens ad uerba sancti euangelii et ad alia officia sacri misterii attentior sollicitiorque existat; Alleluia et amen. hebrea sunt nomina et tantum sacre sunt. ut ea se audisse in celo sanctus iohannes testatur. ac per hoc sic oportet utique dici in terris. sicut resonant in celis., de euangelio

Post hanc laudem etiam euangelium a diachono legitur. ut eidem ipsi uir ad audiatur. cuius corporis et sanguinis misterium celebratur; Euangelium namque grece. latine bonum nuncium interpretatur; Nullum enim nuncium melius esse potest quam illud quod nunciat salutem totius seculi et promittit felicibus premia eterni regni;

Symbolum quoque fidei catholice in missarum sollempniis de credo in unum deum. post euangelium recensetur. ut per sanctum euangelium corde credatur ad iustitiam. ore autem confessio fiat ad salutem per symbolum; Et notandum illud quod nos ad imitationem grecorum inter missas assumimus constantinopolitani concilii symbolum esse; Et ab ipsis grecis ad romanos illud creditur peruenisse et fortasse aperiri debet modulis sonorum quam incenum; Sed post deiectionem felicis heretici sub gloriosissimo karolo francorum rectore dampnati. idem symbolum apud gallos et germanos latius et crebrius in missarum officiis cepit iterari;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Concilio quoque toletano statutum est omni die dominica eundem simbolum
secundum morem orientalium ecclesiarum recitari. De offertorio.

Dehinc fiunt oblationes et canitur offertorium, id est cantio offerentium.
Offertorium quod inter offerendum in honore sacrificiorum cantatur, quamvis a prioris
populi consuetudine in usum christianorum venisse dicatur, tamen quis specialiter officiis
nostris addiderit aperte non legimus. Sic et de antiphona quae ad communionem
cantatur possumus fateri, cum vere credamus prioribus temporibus patres sanctos
sub silencio obtulisse vel communicasse. quod etiam actenus in sabbato
pasche observamus. Sed sicut traditur beatum gregorium sicut ordinationem mis-
sarum et consecrationum, ita etiam disciplinam cantilene maxima ex
parte in eam dispositionem perduxisse quae actenus observatur. Sciendum
autem quosdam inordinate offerre, quia sepe transeunt, et in illis missis offerunt
ad quas persistere nolunt. Rationabilius si quod est ibi offerre ubi velis persistere. et
ut quod in manibus deo obtulisti, offeras pariter postulatione devota, donec
oblata ad hoc perveniant ad quod oblata sunt. Sed et in hoc error non modicus videtur.
quod quidam putant se non aliter posse plenam commemorationem eorum facere
pro quibus offerunt, nisi singulas oblationes pro singulis offerant. vel estimant pro
vivis et defunctis non esse simul immolandum. Scimus vere unum
christum pro omnibus mortuum. ita unum panem esse ac sanguinem quem universalis offert
ecclesia. Quamquam si cui placet pro singulis sigillatim offerre id faciat pro am-
plitudine solius devotionis et ~~devotione~~ delectatione orationum augen-
darum, non autem pro stulta opinione qua putet unum dei sacrificium non esse generale
medicamentum. Quomodo enim in fide perfectus est qui putat dominum non discernere
cum una petitione pro multis rogatur quod cuique sit necesse. ut fastidire
eum estimat. cum eadem oblatio nec pro uno, nec exhibetur pro alio. Sic enim
multe ecclesie sunt per universum orbem terrarum propter diversa loca. et tamen propter unam
fidem una est ecclesia. sic et multe oblate propter vota offerentium una est

panis xpe unitate corporis xpi., de secretis.

Secreta dr eo q secreta oratione dat sacerdos sup oblata. ut ds
uelit respice sup illa posita. et deputare ea future consectioni;
Xpc enim solitudine qsiuit in oratione. qnto magis nos secretu oportet
qrere. q undiq cedam tumultib eicioz; In hac oratione. oro pma
noiat hostia siue sacrificiu; Vtile naq e omne speciale oratione sacer
dotu secreta ee. ut n cogitem qm uox et compositio oris placeat
ppo treno. s; cogitem tantum ut qlit mens concordet soli do q orat.,

Prephatio naq dr. qsi plocutio; h naq oro que de prephatione.
prephatio dr. plocutio e toci secuture orationis. q incohat a te ig. 7 puenit
usq agn di; Contestatio u dr. eade prephatio; Contestat enim 7
confirmat sacdos. fixe ac ueraciter pfessione ppli. 7 dicit q uere dig
nu 7 iustu e. do gras p oib referre. q nob indignis salute tribuit
etiam; Pq at pficet ppls ad dnm se hre corda intenta. confusio
mentis 7 uocis fit a sacdote ueluti psencialit loqntis ad ipsu
dicendo. nos t semp 7 ubiq gras age. 7 cetera q sequnt; Igitur
pfatione actionis qs pmi ordinauit. nob incognitu e; Auctam
tn fuisse n semel. s; sepi ex partib additis intelligim. q 7 p
phatio in qb da festis alit q cotidianis dieb dr. 7 in medio n
ipa mutat. s; inferunt in medio speciales commemorationes;

Hymnu anglicu celestum pp an sacrificiu de hymno anglico
dici ordinasse credit. s; alij a sixto pp. additu ee dicit. s. gg.
put in gestis pontificalib legit; Idem hymn duoz ordinu
uoces continet. scil angloz 7 hominu; Ordo angloz dicit scs.
scs. scs. dns ds sabaoth. pleni s celi 7 tra gla tua; Cui pnci
piu seraphin sic pnunciasse. ysayas ppha commemorat. capitulo
.vi.., Ordo hominu dicit. osanna in excelsis benedict'

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̃ uenit ĩ nomine dñi; Quã partẽ ẏmni cantauit turba die palmarũ. ꝓcedn̄s dñm ĩ ihr̄lm; ł dō ter trib⁹ uocib⁹ dr̄ sc̄s. ut significet̃ pat̃ sc̄s. fili⁹ sc̄s. sp̄s patris ⁊ filij sc̄s.

Accione ũo q̃ ↄficit̃ sac̄scm corporis et sanguinis dñici mẏsterium. q̃d q; romani canonẽ sepi⁹ appellant. ut in pon tificalibus inuenit̃. quis p̄mũ constituerit. nob̄ incogni tũ ẽ. Constat enĩ antiquis patrũ. id est q̃ eũdẽ canonem constituerunt statutis. sequentes ecclie doctores que congrua sunt addidisse. ut sicut religio soꝝ aucta ẽ mltitudo. ita ⁊ religionis crescent instituta. Alexander septim⁹. Leo q̃q; q̃dragesim⁹ sextus. atq; gregori⁹. de inde tercius eiusdẽ nõis pa pa. addiderunt que congrua ee ꝓuiderunt. sicq; ad moder num usũ eidẽ canonis instituta creuerunt.

Accio ũo dicit̃ ipse canon. eo q̃ in ea sacramta agunt̃ dñica. Ca non uidelicet eadẽ accio noĩat̃. quia in ea ẽ. legitima ⁊ re gularis confectio. Igitur q̃d excelsa uoce dicim⁹ ante te igitur. sursũ corda. ⁊ cetr̃a. ad laudẽ ꝑtinet creatoris nr̄i. ut manife ste laus dĩ omĩb; plene monstrent̃. ut anglica creatura refe ratur. una queq; in monasterio apto laudare c̄atorem suum. Igitur hec uox necessario extollit̃. Clamat enĩ sac̄do ad ppl̄m. ut quod ipse iam h̄t. habeat ⁊ ille. hoc ẽ sursum corda ⁊ ce tera. Quod ũo ad solum sac̄dotem ꝑtinet. id est immolatio panis ⁊ uini. solus sac̄dos in eandẽ confectionẽ intrat. ⁊ se creto eam decantat. sequens magistri sui p̄cepta q̃ dicit. Tu autẽ cũ oraueris intra in cubiclm. ⁊ cetr̃a. Neq; abre ẽ. qua re mos iste apud xp̄ianos teneatur. ꝓculdubio eo q̃ solus xp̄c orabat. Vnde ⁊ matheus. Et dimissa turba. ascendit in monte

(c) 2006 Ministerio de Cultura

solus orare. Sequitur oratio dominica.

Sequitur oratio dn̄ica cum appositionib' congruis. Una enim p̄cedens eam fiduciam p̄dicat. quia dominū suū creatorē patrē dicere p̄sumamus ⁊ dicit. Oremus. Preceptis salutarib' moniti. id est. xp̄i euuangelicis p̄ceptis. que salute plena sunt. sumus admoniti ⁊ iussi. & diuina institucione. id est. traditione formati. id est. p formā ⁊ exemplū a xp̄o edocti. audem' dic̄e. Pater nr̄ q̄ es in celis. ⁊ cet̄a. Altera autē oratio ē subsequens. q̄ explicat q̄m ⁊ a quib' max' nos liberari p dn̄m petamus. q̄ dicit. Libera nos q̄s dn̄e ab omnib' malis p̄teritis. p̄sentib' ⁊ futuris. hoc ē. postulamus ut ipse a malis omnib' nos liberet. De p̄titis que iā ante peccantes cōmisim'. ⁊ ideo flagella sustinem'. de p̄sentib' que cotidie cōmittim'. de futuris. q̄ adhuc suadente diabl'o aduenire possunt. ⁊ ideo oram' ut ab omnib; malis liberemur. Que orō dn̄ica. q̄ traditur a dn̄o p q̄m certe in consecratione sacrifitior̄. ab ap̄lis assumpta ē. digne in expletione eiusdē sacratissime actionis ponit̄. ut p hanc purificati. q̄ cōicaturi sunt. que scā confecta sunt. digne ad salutē uerā p̄cipiant. Dicēdū ē. quare hec oratio publice excelsa uoce dicatur. cū cetere secrete dicant̄. Hoc ideo quia publica ⁊ comunis nob' ē hec oratio. ⁊ q̄n oram' ñ p uno. s; p toto p̄plo oramus. ⁊ d̄s pacis ⁊ concordie. sic orare unū p omnib; uoluit. quo m̄ in uno omnes in se portauit. De pace.

Pacē ante cōmunionē dari innocenti' pp̄. in decretis suis instituit. cap̄ .i. Dignū ⁊ enim. ē. ut post celebrata sacram̄ta tanti misterii. ⁊ p' consecratū corp' ⁊ sangnē

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dni. pax accepturis a sacerdote pnuntietur. scilicet ut qd in oratio
ne dnica sub sponsione pmissionis pmittim. ipso ope pacis
et concordie p basia blanda demonstrem. qr corp et sanguis dni
digne n pcipit. n a pacificis et in concordia manentib. Introgant
aliqui cur n inuicem porrigant sibi oscula uiri et femine. ui
tandi sunt in ecclie conuentu. n solu osculo. s; et loco. Ab his
psonis dent oscula mutuo in eccla. q nulla excitant libidini
titillatione. Hec n et illud introgant. quis aplor pmus statuerit.
ut in eccla mulieres uelato capite intrent. Linus & natione
italus ut legit in gestis pontificalib excepto beati pet consti
tuit. ut mulieres uelato capite in ecclia intrent. De agnus di.

Agnus di in fractione corpis dni a clero et pplo decantari.
Sergius. lxxxvi. (octogesim' sext') romanor antistes. constituit. ut du ppara
corp dni cu ad dispensandu. q accepturi sunt rogent. qtin ille
agn qui p eis oblat. e. innocens. fatiat eos corp et sanguine suu
ad etna sibi salute pcipe. Agnus dicit xpc innocentia. qr nul
li hominu ut bestiar nocet. et du ad uictima ducit. occidnte
se n ledit. s; p occisione sua reficit. Ita et xpc nullu lesit. s; post
passione conusos psecutore suos multos p scam corpis et sanguinis
sui comunione refecit. et credntes fecit. Sunt eni q semel in die
coicare. qm uis plurib intfuerint missis p dignitate sacm
tor sufficie credunt. Sunt u alij q sic in una. sic i omib quib;
adfuerint missis. comunicare in die uoluit. Quor neutros
culpandos existimo. qr sicut agustinus de his qui cotidie co
municant. et illis qui rarius ait. istos reuentia scar rerum
retrahit. illos u amor salubrium sacramtor inuitat. De eu
charistia et comunione.

Eucharistia sumenda e. p oscu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lum pacis. Sicut enim unus panis sumus in xpo. sic et
unum cor debem⁹ habe p xpm. Ipsa unitã ut teneat᷑. admo
netur p osculã paci. P eucharistiam xpc in nob manet. & nos
in illo. Ipse. ē. ds pacis. p quē paccata sunt omĩa celestia & ter
restria. Inde etiam exponit apl's dicens. Qui enim mandu
cat & bibit indigne. iudiciũ sibi manducat & bibit. Indigne
dicit acceptũ ab eis q̃ñ hoc discernebant a ceteris cibis. uenẽratione
singlarit᷑ debita. Cum dixiss& iudicium sibi mãducat & bibit. cõ
tinuo quippe addidit. ñ di iudicans corp⁹ dñi. id. ē. ut a ieiunis

Dignũ ē & enim. ut cõmunio sa **De cõmunionib⁹.** suscipiat᷑.
cramenti modulationis lenitate accipientiũ aures mulceat.
ut ociosa qq: min⁹ recordari ualeant. cordaq: eo₄ excitent᷑ ad cõ
punctionē eius amoris quē accipiunt. Qui aũ specialit᷑ hanc anti
phonã q̃ cantat᷑ ad cõmunionē offitiis nr̃is addidit. apte ñ legi
m⁹. Sic & de offertorio sup dictũ ē. cũ uere cdam⁹ p̃scis tempib⁹ pa
tres scõs. sub silentio obtulisse ut cõmunicasse. Quod ecia hac
tenus in scõ sabbto pasce obseruam⁹. sic sup dictũ ē. Traditur
deniq: beatum Ggorium disciplinã cantilene ex maxima in eã
dispositionē p duxisse. q̃ a uctenus obseruatur. Est aũ legitimũ
cõmunicãdi tps añ ultimã orõnē que dr᷑ ad cõplendũ. q̃a ei peticio
maxime p eis. ē. qui cõmunicant. **De ultima bñdictõne p⁹ orõne.**

Post cõmunionē hanc orõnē augustinus postulationē uo
cat. Post cõmunionē nãq: dicit᷑. q̃a p q̃ ppl's cõmunicat hec
sequit᷑. Sup ppl'm ũ bñdictio sequit᷑ dicat᷑. q̃ te bñdicit ppl's.
ut p⁹ sacramta digne p cepta stabiles in fide & mundi corde
maneam⁹. atq: salutē anima₄ & corpo₄ nos habe cdamus. p xpm
dñm nrm & cetera. Post orationē & cõmunionē. ultima bñdictio seqt᷑.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qm̄ postquam xp̄c in ertice orauit · et coram discipulis man
ducauit · et reliquias eis dedit · eleuatis manibus suis bene
dixit eos. Et factum est cum b̄ndiceret eos · recessit ab eis et fere
batur in celum. Hunc morem tenet sacerdos · ut post omnia sacra
m̄nta cōsūmata b̄ndicat pp̄lm atque salutet. Deinde reuertitur
ad oriente. ut cōmendet se dn̄i ascensioni. De ite missa est.

Peracta quippe missa diaconus pronuntiat pp̄lo
dicens. Ite missa est · quia nullus antea exire debet
de ecclesia · quam nūtiatum sit ei a diacono quod finite sunt
preces · et licentia detur eundi. In tipo anglorum diaconus loquitur pp̄lo ·
qui dixerunt ap̄lis. Hic ih̄c qui assumptus est a uobis in celum ·
et reliqua. Quid est namque ite missa est · nisi ite cum pace ad domos
uestras · legatio missa est. per uos ad dn̄m · et per anglos allata est.
in conspectu diuine maiestatis sue. Postea a pp̄lo et clero respon
detur deo gratias. Hanc responsionem agustinus uocat gratiarum
actiones. Hoc agit sancta ecclesia more ap̄lorum · qui erant adoran
tes ih̄m · et regressi sunt ih̄rlm · cum gaudio magno · Audi quod
liter ap̄li deo gratias referebant. Et erant semper in templo laudan
tes et b̄ndicentes dn̄m · qui uiuit et regnat in secula seculorum amen.

De questione uulgi a quo loco missa inchoetur.

Solet enim uulgus indoctum querere · a quo loco toti offi
cium misse inchoetur. ut si forte ad totum offitium non occur
rerint · possint scire quibus offitiis adesse debeant · sine retrac
tatione. Nobis enim uidetur missa uocari ab eo loco ubi inci
pit sacerdos sacrifitium offerre deo · usque ad ultimam b̄ndictionem · et
id est ab offerenda usque ad ite missa est · ut ysidorus in libro
ethimologiarum ait. Missa est tempore sacrificii · quando ca

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tecumini foras sunt missi. id est exire iussi. clamante leuita.
Siquis cathecuminus remansit. exeat foras. Consuetudo
namque nostra est. ut cathecuminos ante euangelium repellamus.
sed mihi uidetur non ex ratione hoc incumbere. cum procul dubio pre
dicatoribus gentium preceptum sit. ut euangelium eis predicent. Sed
sacrifitio omnino interesse non possunt. uel renati. quod neque pro eis
in consectione corporis et sanguinis domini a sacerdote oratur. neque
confectum illis porrigitur. Et ideo dicitur missa. eo quod tempore
sacrificii cathecumini foras mittuntur. Fatendum est autem. uel
lam esse legitimam missam. cui intersunt. sacerdos. et respondens. offe
rens. atque communicans. De missa et offitio pro mortuis.

Missa pro mortuis in hoc differt a consueta missa. quia
sine gloria. et alleluia. et pacis osculo celebratur. Gloria et alleluia.
suauitatem nostris mentibus inculcauit. Nulli uero dubium. quin mors
sit uindicta primi peccati. ac ideo sine gloria et alleluia. offitium
pro mortuis celebratur. quasi sine suauitate et leticia. Notandum
dum etiam quod offitium pro mortuis. ad imitationem agitur
offitiorum que aguntur in morte domini. Ibi enim non agitur os
culum pacis. nec hic agitur. Recordatio mortuorum nuncupa
tiue agitur. ante. quoque nobis peccatoribus famulis. Ibi enim fini
tur memoria mortis domini. et inchoatur mors nostra per con
fessionem peccatorum. Ac ideo merito ibi agitur memoria tran
seuntium. qui in domino moriuntur. Christus enim precessit eos.
nos sequimur. Solemus enim eorum memorias generaliter
celebrare. tertia. ac septima. ac tricesima die. de auctorita
te ueteris testamenti ut scriptum est. in libro numerorum. capitulo
lv. idem de tertio et vii. die. Qui tetigit cadauer hominis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et post hoc septem diebus fuerit immundus. aspergetur ex hac
aqua die tertia et septima. et sic mundabitur. Et in eodem li
bro cap. lx. de tricesimo ita. Omnis autem multitudo uidens
occubuisse aaron. fleuit super eum xxx. diebus. Et item in deutero
nomio idem de xxx. die de moyse. cap. lx. Fleueruntque
super eum filii israel in campestribus moab xxx. diebus. Non
opinor ut aliquis dicat quod non liceat nobis orare cotidie et sacrifica
re deo pro mortuis. sed quod agitur in tertia et septima et xxx. die.
publice agitur et generaliter ab omnibus amicis ad hoc conuenientibus in
precibus missarum. atque elemosinis et ceteris bonis studiis. Quoddam
tamen genus uite adquiritur dum in hoc corpore uiuitur. ut aliquid
ad iuuent ista defunctos. Sunt enim qui nichil omnino adiu
uant ista. siue dum pro eis fiunt. quorum tam mala sunt merita.
ut nec talibus digni sint adiuuari. siue pro eis quorum in tantum
bona sunt. ut talibus non indigeant adiumentis. Genere ergo uite quod
gessit quisque in corpore efficitur ut prosint uel non prosint. quecumque
pro illis fiunt pie. cum reliquerint corpus. Sed cum non omnibus
prosint pro quibus fiunt. sed eis tantum qui dum uiuunt comparant ut si
bi post mortem possint ista prodesse. Sed quia non discernimus qui
sint hi. oportet ea pro regeneratis omnibus facere. ut nullus eorum preter
mittatur. ad quos hec beneficia possint et debeant peruenire. Pro
ualde bonis gratiarum actiones sunt. pro non ualde bonis propitiatio
nes. et aliqua adiumenta sunt. ut aut leuius puniantur. aut
omnino liberentur. Pro ualde malis etiam si eis nichil prosunt. uiuen
tibus tamen aliquod solatium prestant. Augustinus ad paulinum in li
bro de cura gerenda pro mortuis. inquit. Non sunt pretermit
tende supplicationes pro spiritibus mortuorum quas faciendas pro omnibus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in xpiana societate defunctis. sub generali commemoratione
suscepit ecclesia. etiam tacitis nominibus eorum. ut quibus in ista
desunt parentes et filii. aut qualescumque cognati. vel amici.
ab una eis exibeatur pia et communi matre. *Cur dies anniversaria*
Anniversaria dies ideo repetitur pro defun *pro defunctis repetatur.*
ctis. quoniam nescimus qualiter eorum causa habeatur in alia vita.
Sicut enim sanctorum anniversaria dies in honore eorum ad memoriam redu
citur. propter utilitatem nostram. ita defunctorum annua dies ad utilitatem
eorum et nostram devotionem implendam repetitur. credendo eos aliquando venturos
ad sanctorum consortium. Preterea omni tempore bonum est orare pro defunctis. et
si nesciatur dies defunctorum propter oblivionem seu per ignorantiam. vel neque
intermittatur propter occupationem terrenam aliquam. agatur tamen eorum sollemp
nitas iuxta decretum devotissimarum matrum. Credimus vero
apud eum ita esse acceptam quasi anniversaria sint qui venturus
est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem. *de constituto tempore*
Legitur in gestis episcopalibus dixisse beatum papam *misse.*
thelesphorum. ut ante hore tertie cursum nullus presumeret mis
sam celebrare. qua hora dominus noster ascendit in crucem. Si enim propterea
aptum est. iuxta memoratum papam tempus hore tertie ad celebrandam
missam. quia in eo legitur secundum marchum crucem xpm ascendisse. et
non possumus convenienter dicere aptum esse tempus hore sexte. quo secundum
matheum crucem ascendit. sed et tempus hore none. quando emisit
spiritum. Hec tria tempora sacrata sunt xpi fixione. corde et linguis
iudeorum et ligno. Hii qui ante horam tertiam. sive post oram nonam.
neccessario offerunt sacrificium deo. ut non pereat dies sine illorum
sacrificio ut reor. non hoc agunt quasi presumptive contra instituta a
postolica. sed habent imminentem necessariam causam. qua excusari

(c) 2006 Ministerio de Cultura

probabiliter possint. Unde huic rei aliquid simile scribit innocentius papa in decretis suis cap. lxv. ita dicens. Ergo quod necessitas pro remedio repperit. cessante necessitate. debet utique cessare. quod urgebat. quia alius est ordo legitimus. alia usurpatio. quam ad presens fieri tempus impellit. Cum vero ab hora tertia usque ad horam nonam missam celebrare papa thelesphorus scripserit. audi tamen leonem apostolicum diluculo initiare ad missam. et nescio utrum hoc ageret causa necessitatis. an auctoritate potestatis. Protulit enim thelesphorus rationem de hora misse. Quo de respondente incumbimus sue auctoritati. Huic etiam concinua scribit beatus gregorius in homelia sua habita in basilica sancti sebastiani. die festivitatis ipsius. referens cassio narniensi episcopo a domino mandatum esse. ut instaret operi. quod operabatur dicente. Age quod agis. operare quod operaris. non cesset manus tua. non cesset pes tuus. natale apostolorum venies ad me. et reddam tibi mercedem tuam. Quid idem episcopus post ea ageret. idem gregorius manifestat hoc in eadem homelia. scilicet missam cotidie celebravit. Qua hora vero ad missam idem episcopus veniret. in sequentibus aperit gregorius ita dicens. Quibus auditis episcopus cum magna cordis contritione se prostravit. et quod oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat. hoc pro extense orationis magnitudine ad horam nonam usque protelavit. Ut opinor sanctus gregorius eandem horam voluit servare in celebratione sue misse. quam cognovit acceptabilem esse domino per exhortationem ab eo factam ad illum episcopum qui hora tertia venit ad missam sollempnia.

De diversa ordinatione misse.

His ita prelibatis. aurem accomodemus. Sed tempus secunde misse secundum rationem sollempnitatum divisum est. In tridu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eni ante m̄diem celebratur. m̄dū c̄ca horam nonā. ut
pdies abstinentie. aliqn̄ aduespam ut sabbto resurrectio
nis dn̄i. m̄dum noctu. ueluti innatiuitate dn̄i. Jnqua
nocte thelesforus. pp. constituit missam celebrari. ppter
natiuitatē panis ipsi qui dixit. Ego sū panis uiuus qui
decelo descendi. Qui nunc cotidie sumitur exaltari. siue
ppt concentū angloꝝ. q innocte illa cecinerunt glā inex
celsis deo. Jneadē natiuitate celebrat̄ missa mane scdā.
ppt exortum noue lucis. seu ppt uisitationē pastoꝝ adsepc
dn̄i. inq inuener̄ pabulū. unde cotidie reficiunt aīe scōꝝ.
Simulit̄ habem̄ offitia cōstituta infestiuitate sci iohis
euuglē. 7 iohis baptiste diluculo. qui utriq; exute o ma
tris. id. ē. accepto lumine hu̇ mundi. īsemet ipsis sacri
fitium singlare deo obtulerunt. Johs euuanglista obtu
lit abinitio hu̇ lucis uirginitatis sacfitium. Johs bti
sta. sacfitium abstinentie. quia nec uinū. nec siceram
bibit. 7 omni tēpore nazareus pmansit. Qua ppt inexor
dio lucis diei qsi inexordio natiuitatis sacfitium deo
offerunt. inhonore eoꝝ adlaudē creatoris. qui illos dig
nat̄. ē. honorare exutero mat̄s. Non ieiunandum in

INTER hec notandū ieiunandum n̄ dn̄icis diebus
ēē indn̄icis dieb; 7 festis maiorib; ubi n̄ cogit necessitā.
sicut 7 canones ostendunt. nec umq̄ indieb; ieiunioꝝ.
ul post m̄diē. glā inexcelsis deo ut alta dicendum. ē.
nisi induob; sabbatis pasce 7 pentecostes. Manifestum
est autē missam celebrari p̄cipue inrecordatione passionis
dn̄i nr̄i ihu xp̄i. incui cōmemoratione agit̄. ut exipsis

(c) 2006 Ministerio de Cultura
BIBLIOTECA PUBLICA

ubis que in canone leguntur manifeste liquet: hec inquiunt quotienscumque feceritis in mei memoriam facietis. Unde et memores domine nos servi tui. sed et plebs tua sancta. Christi filii tui domini nostri. tam beate passionis. nec non et ab inferis resurrectionis. sed et in celos gloriose

Altare non constituunt in quo sacramenta. [illegible] ascensionis [illegible] crux Christi est. Panis extensus super altare. corpus domini monstrat extensum in cruce. Vinum et aqua in calice. monstrant sacramenta que de latere domini fluxerunt in cruce. illa que diluat. istud quod redimat. Nichil enim congruentius his speciebus potuit inveniri. ad significandam capitis et membrorum unitatem. quia videlicet panis de multis granis aque coagulo in unum corpus redigitur. et in unum ex multis uvis redigitur. sic et corpus Christi completur ex multitudine sanctorum coadunata.

in liquorem

Ideo autem terrenis fructibus voluit hec sacramenta confici. quia ipse ex terrenis parentibus secundum carnem voluit nasci. Quia non Christus sacerdos esse dicitur secundum ordinem melchisedech. congruum genus sacrificii dominus noster sacerdos verus in corporis et sanguinis sui mistio providere dignatus est. ut videlicet sic melchisedech ante circumcisionem et legis cerimonias ex fide vivens. panem et vinum legitur obtulisse. ita et ipse pontifex factus secundum ordinem melchisedech post expletionem legis eidem species sacrificii fidelibus suis tradidit. Quis umquam crederet ut panis in carnem et vinum verteretur in sanguinem? Si ipse dominus discipulis suis non dixisset. accipite et manducate. hoc est corpus meum. Explicit ex dictis amolarii episcopi. In libro qui titulatur de corpore domini Christi. Require communionem. verum corpus eius et sanguinem esse non dubitandum ubi legitur. Nullus fidelium moveatur de corpore Christi et sanguine. quod in misterio vera sit caro et verus sanguis. dum sic ille voluit qui creavit. et executus. Quod nil supra

(c) 2006 Ministerio de Cultura

altare ponendum sit. Preter sacro scam oblatam.

Ecclia beate uualburgis in qua miracula fieri solebant.
contigit aliquando. ut eidẽ scẽ uualburgis reliquie su
p altare p aliquot dies manent. & mox miracula cessauere.
Tandem uͦ ipsa uirgo. cuidã ex infirmis apparuit. Id ẽo inq
ens miracula cessant fieri quia reliquie meẽ sunt sup altare
dñi. ubi maiestas diuina solũ modo debet celebrari. Quod cum
ille custodib' refferret. tulerunt capsam & ptinus ceperunt fieri
miracula. Si sic g obliuius mistij reuerentiã nec ipsa sua
pignora sci uolunt uicinari. quid cẽsendũ ẽ. d' inmundicus.

Primum g eoꝝ indumtũ est ephod. q' int' De sup humale.
p̃tatur sup humale lineũ significans munditiam bonoꝝ opm.
sup quib; optet unũ queq; ordinari ad ministium dĩ. ut ex his
cor eius & fides compbentur. De podere.

Scda est. linea tunica. q̃ grece podis. latine talaris dr. eo q
usq; ad talos descendat. hanc iosephus bissinã uocat. Co
stat enim de lino & bysso. Continentiam significat. Vnde
& alibi. Esto fidelis usq; ad mortẽ. & reliqua. de cingulo.

Tertiũ uestimentum est cingulum. siue balteũ quo tunic.
ne tunica ipsa defluat & g'ssũ inpediat. hoc nimirũ
custodiã significat. que nec enaria est. nec ipsa castitas
p tunicã significata fiat remissa uento elationis. & frigo
re iniquitatis patefacta. cursũ bonoꝝ impediat & adulte
rium sordib' concupiscentie polluta uilescat. ut sup bien
tes ad ruinam inpellat. de fanone.

Quartum uͦ ẽ. mapula a mapa. siue manule. a mantilia.
Que ut nom ipsoꝝ indicat. dudũ manib' tgentibus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p̃bebantur. Oportet autẽ sacerdotes mapulas tenere manib; ut cum dī dilectione inti opus spontaneum concordet. et digne exerceat offitium. quod pie diuino ē. munere collatum.

de stola.

Quintum q; orarium q͂d quidā stolam uocant. q͂d solū p̃dicatorib; est concessum. Bene ī orarium conuenit p̃dicatorib; xp̄i. cōueniens uestimtū offitio. Apte & enī collum simul et pectus tegit sacerdotis. ut inde instruatur. q quicq̄d ore p̃ferat. ī tactu sūme orōnis adtendat. ut psallens spū. psallat et mte. quia cor sapientis custodiet os eī. ne inprouise loquat̃.

de dalmatica.

Sextū ē dalmatica. ex p̃uintia grecie. hoc ē dalmatica dicta. ī qua p̃mū texta ē. et ī modum crucis texta h̃t [cinctes h̃ns] utrāq; manicā. et deorsū descendns purpureos ante et retro. ut admoneat̃ minister habitus sui speciē. ut q̄ p̃ misticam dilatione passionis dn̄ice cōmemorationē agit. ī co ipse fiat hostia deo acceptabilis.

de casula.

Septimū ē. q͂d casulā uocant. hanc greci planetā noiāt. Que supprimum omnū uestimtoꝝ ē. et suo munimine intius omia tegit. hanc g̃ uestem possum intellig̃e caritatē. de qua numatis uirtut̃ ornamt ꝑapl's ait. Sup hec omia autē caritatē habentes. q͂d ē uinculū pacis et p̃fectionis.

de sandaliis.

Induunt q̄q; sandaliis pedes. siue soleis. utiq; euūglica auctoritate concessis. q̄ calciamto nec pes tectus ē. nec nudus a terra. dans intelligi. ut nec euūglium occultetur. nec terrenis cōmodis innitat̃. ī parum eua

(c) 2006 Ministerio de Cultura

glium debet operiri et partim manifestari. ut fidelis suffi
cienter inveniat doctrinam et contemptor non inveniat blas
phemandi materiam. **de pallio.**

Super hec autem omnia summo pontifici hoc est archiepiscopo.
propter apostolicam vicem pallii honor decernitur. ut purpu
reo crucis eiusdem vestimenti signaculo. a tergo et pectore depinc
to. demonstret per ipso signaculum redemptionis. et placa
mente cogitet ipse de passione redemptoris. dicens. Mi
chi autem absit gloriari. nisi in cruce domini nostri ihesu christi. et re
liqua. **De signis campane ecclesie quibus congregamur.**

Signorum usus a veteri testamento sumptus est. Scriptum est
enim in libro numerorum. Locutus est dominus ad moysen
dicens. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. quibus
convocare possis multitudinem. Et paulo post. Quando
autem congregandus est populus. simplex tubarum clangor
erit. et non concise ululabunt. filii aaron sacerdotis
clangent tubis. predicationem penitentie quam significat
signum quod intra ecclesiam reboat. Vas metalli eris ora
significat predicatorum. ferrum intus. linguam eorum. funis
qui habet initium a ligno. scripturam sacram significat novi
testamenti. descendentem a ligno crucis. Quod tamen lignum
a superioribus continetur. quia dominica crux a prophetis et antiquis pa
tribus continetur. Qui funis usque ad manus sacerdotis pertransit.
Et enim scriptura ad opera sacerdotis debet transire. Qui sig
num movet. quando funem sequitur sursum. id agit ut in
se ipso recogitet quantum ad bona opera sit rectus. Quan
do deorsum trahit. id considerat quantum iaceat adhuc

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inprauis. Nec despiciat presbiter hoc opus agere ut in isto imitator sit filiorum aaron. De introitu episcopi ad missam.

Xpc a leua ingreditur. et transit ad dexteram. quia xpi unum corpus sumus omnes. Ideoque fas est. quod episcopus intrans ecclesiam imitetur suum capud xpm. ingredientem in mundum. Leuam partem prius tetigit saluator noster. quia temporalem mortem prius ad horam gustauit. sed sic pertendebat ad dexteram. et docebat id ipsum ecclesiam facere. quoniam resurrectionem quam assumpsit. ad dexteram patris eleuauit. et ecclesiam suam secum fecit conscendere in celestibus. sicut dicit paulus apostolus. Quia simul excitauit. et simul conscendere fecit in celestibus. Cum quot et cum quibus ministris. et quomodo accedat ad altaris officium.

Ministrant cum eo non amplius quam vii. diacones. et totidem accoliti. cum turibulis. non amplius quam quattuor. Deinde ferantur candelabra. ut super fundamentum iam positum luceat lux predicatorum coram hominibus. Iam eos illuminatos sequuntur subdiaconi. ut possit predicatorum ordo dicere Sapientiam loquimur inter perfectos. Euangelium illis iungitur. in quo est declarata perfectio. Si uis inquid perfectus esse. uade uende omnia et reliqua. Episcopus et sibi coniuncti. euangelium secuntur. iuxta illud. Si quis uult post me uenire. abneget semet ipsum et reliqua. Sepe scriptum est. et in multis locis aptum est. quod septenario numero uniuersitas ecclesie designatur. Si interrogauis quare non possunt in eo ordine sex aut quattuor. respondebo. quia deus impari numero gaudet. Quia inpar numerus diuidi non potest. et diuisionem non uult deus recipere in ecclesia sua. Quis tacuissem de vii. diaconibus ab apostolis ordinatis. Ex hinc decreuerunt apostoli ut successores eorum omnes per ecclesias vii. diacones quam sublimiorem

deus inquid impari numero gaudet.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gdu ꝯent cetil. i pximi circa aram. qi columpne altaris assi
sterent. Septē. xpt. viii. uiros pfectos. Quinq; xpt quinq; libros
moisi. Tres. xpt fidē. spem. 7 caritatē. Unus xpt unitatē ec
clesie. De epō iam psentato.

Epc ueniens altare. adorat pmo scā. 7 postea pacē dat
pbris 7 diaconib; quia illū imitant. De quo ppha dicit.
Multiplicabit eius imperium: 7 pacis nō erit finis. Duos sac
dotes osculat. qr ipse est lapis angularis. qui coniunxit
duos in unū parietes altrinsecus uenientes. 7 dedit pacē
his qui erant longe. 7 pacē his qui pxpe. De gloria patri.

Post datam pacē concordat scē trinitatis glā. qsi dicatur. Glām
referimꝰ patri 7 filio 7 spūi scō. qr pacē quā pphauit p scōs p
phas. nob in nouissimis tempib; dignat ē ostendē. Quando
dicit sic erat. diacones pcedunt ad altare uicissim. duo 7
duo osculantes altaris latera. Post eos demonstratur
pax. quā eis dns cōmdauit dicens. In qcūq; domū intrauitis.
pmū dicite. Pax huic domui. Postea redeunt ad epm. Eps
osculat altare in medio. ut ostendat aduentū xpi fuisse in
ihrlm. Osculat 7 euglium. in quo duo ppli ad pacē redeunt.
Diaconi p epm stant erecti. hoc significat. qd ideo se dedide
runt subaudit apli. ut xpi corpori uniuent. In qo ūsu uarie
tas multiplitiū tēpor demonstrat. id ē. sicut erat in pnci
pio. ptitum. 7 nc psens. 7 semp futum. 7 etnū in scla sclor.

Eps u stat semp inclinat. De statione epi. Iam etiā
usq; ad pphalem ūsum. 7 xpc n anticipauit tempus
quo pnunciatus est p ora pphārum. Tempore enim q
pdixerunt pphe. uenit i mūdum ad passionē. Et ideo cu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ũsu pphali uadit ad altare · q̃ imitat̃ xp̃m · ut osten
dat ipso omnia q̃ pphete p̃dixerunt de passione xp̃i ue
ra ẽẽ · ⁊ in tp̃r suo cõsũmata · Ep̃s statim p̃q̃ adorauit
scã · pgit ad dextrã altaris · ⁊ stat rect̃ ũsus ad orientẽ ·
⁊ diaconi retro illum · un̄ p̃ unũ · plures ad dextrã · pau
ciores ad sinistrã · Ep̃s ad dextrã altaris stat · q̃ xp̃c reg
nũ p̃dicabat · in quo totũ dextrũ ẽ · ⁊ nichil sinistrũ h̃t ·
Stat erect̃ · q̃ uenit regere suo in uirga ferrea · id ẽ · in
flexibili iusticia · Stat ũsus ad orientẽ · numq̃ retrorsus ũsus ·
Oportet enĩ ep̃m respic̃e semp̃ et̃na · ⁊ retro habẽ tẽporalia;
Hoc ope expleto · dicit̃ Kyrie leison · de cereis.

Dicentib; cant: toib; Kyrieleyson · acoliti e manibus
portent cereos · ⁊ ponant intra altr insec̃ · ⁊ unũ ĩ me
dio · Cereus ĩ medio stans · eũ designat q̃ dicit · Ubi duo t̃
tres congg̃ati fuerint · & reliqua · Numer̃ cerastatorum ·
ñ ptransit septenarium nũm · qm̃ septiformi sp̃u illumi
nat̃ omñs ecclia · Qui septiformis sp̃c singlarit̃ in x̃ habi
tat · Ep̃o ascendẽte ad sedẽ · cereostata mutant̃ de locis su
is in ordine uni linee · excepto p̃mo usq; ad altare · P cereo
stata · uaria dona g̃rarum sp̃c sc̃i · in singlis donis · id est ·
multipharia dona ĩ unitate sp̃c · P compositionẽ hui
linee · unitã sp̃c sc̃i in singlis donis · Pot̃ ⁊ simplicit̃ in
telligi dispositio cerastatoꝝ expedit̃ cursus circa alta
re ministrandi · ⁊ ad ambonẽ pgendi · de sessione ep̃i ·

Ep̃s q̃ uicarius xp̃i ẽ · disposito cursu suo p̃ cueniẽn
tia loca · pbr ĩ suo ordine · diacon̄ in suo · subdiaco
ñ in suo · ceteriq; in suis g̃dib; consideant · nec ĩ ⁊ audito

(c) 2006 Ministerio de Cultura

res. Eps ascendit ad sedem et sedet. Sedent cu eo quib; pmi
sit. Cum uenit filius hominis in sede maiestatis sue. sedebi
tis et uos sup sedes .xii. et reliq. De his qui ascendunt secum.
alii sedent et alii stant. Per eos qui sedent demonstrantur
mbra xpi in pace quiescentia. per eos qui stant. in certamine
posita. Altior locus posit epis. ut ipsis sup intendant et tam
quam custodiant pplm. Nam quod grece dicitur eps. latine sup inte
dens dicitur. quia desup uidet. Quomodo enim uinitori altior sit
locus ita et de isto loco alto. periculosa ratio redditur. nisi eo corde ste
mus. et humilitate sub pedibus uris sim. et pro uob oremus.

Usus lectionis et cant. a ueteri **De officio cantoris atq;**
testamento sumptus est. Nam iudei legitimis **lectoris.**
pfinitis dieb; ex lege et pphtis lectiones in sinagogis lege
bant. Que dum celebramus. in more antiquo sedere solem;
et p lectionem quod humilior est. pdicationem ueteris testamenti pos
sum intellige. Responsorium quod excelsius est. noui testamenti.
Sic enim suauius est. nouum testamentum ueteri. sic uulgo suauior
cantus lectione. **Quid inter sit inter alleluia et tractum.**

Alleluia quod cantatur p festos dies in recordatione eterne
leticie. tam leticiam electorum. quam laudem dni ad memo
riam reducit. In quo non oportet aliquod sinistrum sonare,
sed totum dextrum quale est in futura uita. In responsorio se
minatum. in alia metitur. De qua re dicit psalmista. Qui
seminant in lacrimis. in gaudio metent. Hoc inter est inter alle
luia et tractum. quod alleluia leticiam sine laudem dno. tractus uero aliqn
tribulationem. aliqn leticiam sonat. Tribulationem. ut de pfu
dis. commouisti. Qui habitat. Ad te leuaui. Sepe. De sensib.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Leticiam ut iubilate deo. Qui confidunt. Laudate dnm. Post duos tribulationis. tercius occurrit leticie. qm post duos dies sepulture. tercius occurrit ressurrectionis.

Ministri casula se exuunt. De exspoliatione casularum quando lectoris offitium sumunt. In lectoris offitio et cantoris. aliud genus militie exprimitur. Soli enim militant in lectione sine uocis modulatione. hec offitia agendo. extra chorum exeunt. Quid hoc aliud significat. nisi id quod arripimus pro comuni necessitate fratrum. Etiam talia sunt illa opera que signantur per casulam. ut non possit seruari in itinere. Albam siue casulam portat lector in singulari offitio. quando prudenter et strennue agit contra mundi oblectamenta. et talem se prebet fratribus in necessitatibus temporalibus. ut a pluribus possit imitari.

Cantor sine aliqua necessitate legendi de tabulis. tenet tabulam in manibus ut figuret illud psalmiste. Laudent nomen in choro. et tympano et psalterio psallant ei. Solent ipse tabule fieri de osse. forte perseuerantiam signantem bonarum cogitationum et bonorum operum. iuxta euangelium. Qui autem perseuerauerit usque in finem. hic saluus erit. Vel signant dilectionem dei et proximi. Que dilectio . . . non habeat opus uana est. Qua propter tenetur in manu. ut dilectio uocis exerceat per opus.

Iubilatio quam cantores sequentiam uocant. illum statum ad nostram mentem reducit. quando non erit locutio necca uerborum. sed sola cogitacio. cum mens menti monstrabit quod retinet in se. de ascensione

Lector et cantor in gradum ascendunt. more anti pulpiti. quorum iuxta illud scriptum est in esdre. Stetit autem esdras super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum. Et paulo post. Super uniuersum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pplm eminebat. Stat pontifex ingdum ligneū. quan
do singlis imitacione dnice passionis altiorē se cetis fa
cit. Vnde mlto fiduciā ūbe ūbū di pdicando obtinet. de
inde ponit eps timiamā intu ribulum sup prunā. ut
suauem odorem excitet. Turibulū corp xpi significat. in q
est ignis. scilicet sps scs. & ex quo pcedit bonus odor. quē un
quisq: electoꝝ ad se uult rape. Post hec diacon petit a sacdo
te bndictonē. Sacdos ei dicit. Dns sit icorde tuo & in labiis
tuis. Deinde uadit ad altare. ut inde sumat euglm ad legen
dum. Altare dni corp significat. in q sunt ūba euglii. ui
delicet bone nūcupationis. Portat euglm in sinistro bra
chio. p qd significat tēporalē uitā ubi necce ē pdicare euā
glium. Salutantē diacono congruit. ut omis ppls sit
ūsus ad eū. Post hec sacdos & omis ppls ūtit se ad orientē.
usq: dū diaconus incipiat dnm loqui. & faciunt crucē in
frontib: sui. Duo cerei signant pcessisse euuangelicam
doctnā. Turibulū ū opinionē bonaꝝ ūtutū. pcedente
de xpo. Ipsū turibulū in tribunal ascendūtē euglm. ut ibi
suauē odorē ministret. Stat cereoꝝ monstrat in fiorē
ēē legē & pphas euuglio. Euuangelio reposito post lectio
nē i loco suo. cerei extinguntur. q finita pdicōne euuglij.
lex & pphe cessabunt. Euglium qd pmo tpre aduentus epi.
qeū ialtari usq: ad tubā nouissimā diaconi. illud temp
significant. q necce ē illud pdicari. Ysidorus.

Nam sic in sacdote consecratio. ita & in ministro dispē
satio sacramti ē. Ili orare. huic psallere mandat. Ille
oblatā scificat. hic scificatā dispensat. Ipsis eciā sacdo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tib; pp psumptione, licet de msa dni tollere calicem. n eis
tditus fuerit a diacono. Leuite offerant oblationes in
altario. leuite coponat msam dni. leuite opiant archam
testamti. Non eni oms uident alta mistiorum. q opiuntur
a leuitis. Q uiq; ppterea altario albis induti assistunt. ut ce
leste uitam habeant. candidiq; ad hostiam et inmaculati accedant.
mundi scil corpe. et incorrupti pudore. Tales eni decet dnm ha
bere ministros. q nullo carnis corrumpantur contagio. s; poti emine
tia castitatis splendeant.

Postq xpc locut e ppto suo. fas est. ut dulcius et attentius
pfiteatur credulitatem suam. Corde eni creditur ad iustitiam.
ore autem confessio fit ad salutem. Que credulitas e. symbolum a
trecentis decem et octo patrib; apud nicenam sinodum editum. Sim
bolum enim grece. et indicium et collatio dici pot. hoc e qd plu
res sensus in unum conferunt. ut qd a multis scripturis hec bruia
tim collecta sunt a baptis. De psentatione corporalis et calicis

Post lectum euuglm uenit sub diacon ferens ad altare.
in brachio sinistro calicem. in q amule ppłorum recipiantur.
et sup calicem corpalem. quem accipiens diacon ponit sup al
tare. et calicem similiter. Ysidorus.

Offertoria sunt. q in sacrificiorum honore canuntur. Ecclia
sticus eni liber dicit. ueteres cantores solitos qndo uictime
immolabantur. Sic eni dicit. Porrexit sacdos manum suam. et
libauit de sanguine uuę. et fudit in fundamentum altaris
odorem diuinum excelso pncipi. Tunc exclamauerunt filii
aaron in ductilib; tubis. et auditam fecerunt uocem magnam in memoriam
coram dno. Et nos in sonitu tube. id e. in uocis pdicatione

(c) 2006 Ministerio de Cultura

domino clamantes. illi in alto. Illi scilicet sacrificio. cuius san-
guine saluatus est mundus. Cyprianus ad quirinum de sac-
Quando inquit in calice uino aqua mixto domini calicis.
miscetur. xpo populus adunatur. et credentium plebs. in quem credidit
copulatur et iungitur. Nam si uinum quis tantum offerat. sanguis xpi
incipit esse sine nobis. Si uero aqua sit sola. plebs incipit esse sine xpo.
Quando autem utrumque miscetur. et adunatione confusa sibi inuicem
copulantur. tunc spiritale et celeste sacramentum perficitur. de sacris uasibus.
Vasa quoque quibus precipue nostra sacramenta inponuntur
et consecrantur. calices sunt et patene. Calix dicitur a greco quod est.
kylix. Patena uero a patendo. eo quod patula sit. Ampulla. qua-
si parum ampla. Zepherinus sextus x. romanus pontifex.
patenis uitreis missam celebrari constituit. Deinde romanus
xviii. papa. omnia ministeria sacrata fecit argentea. et patenas
xxviii. hoc enim sicut et in reliquis cultibus magis et magis per in-
crementa temporum decus ressurrexit ecclesie. Bonefatius mar-
tyr et episcopus interrogatus si liceret in uasculis ligneis sacramenta conficere.
respondit. Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur.
nunc autem econtra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Siluester
papa. constituit sacrificium altaris non in serico non in panno tincto cele-
brari. nisi tantum in lineo terra procreato. sicut corpus domini ihesu xpi in sindo-
ne munda sepultum est. Hymnum sequens qui additus est in preceo ym-
no. id est prephationis a sixto papa. additus est. ut in gestis ponti-
ficalibus legitur. Ita enim ibi scriptum est. Hic constituit ut infra actionem
sacerdos incipiens. populo decantaret ymnum. Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus sa-
baoth. Stant interim episcopi siue sacerdotes. seu diaconi post pon-
tificem. subdiaconi in facie eius. Post hymnum inchoatum. Sanctus. sanctus. sanctus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inclinant se 7 qui ret͞ sunt 7 qui in fatie · uenando scilicet
diuinā maiestatē 7 incarnationē dn̄i · que in ducta sunt
p cantū angl̄oꝝ 7 uboꝝ · Angl̄oꝝ concentus dicendo scs̄ · scs̄ ·
scs̄ · dn̄s ds̄ sabaoth .... maiestatē diuinā introducit ·
Turba uͦ incarnationē dn̄i · dicendo bn̄dict͞ q uenit in noīe
dn̄i osanna in excelsis · Quō m stent minist · diaconi · sub

E o tempre q missa diaconi · cca altare · hora misse ·
celebratur · diaconi stant ret͞ epm̄ 7 subdiaconi an̄ fa
tiem ei · Notū ē enī dixisse xpm̄ discipl̄is suis · Om̄s uo scā
dalum patiemini in me in ista nocte · qꝛ sicut ꝑdixit ea
dē nocte relicto eo fugerunt · Ac ꝑ hoc in eadē ora sedi mi
nistri altaris recedunt a fatie x̄ · ut significet ad tēp aplos
ab sentes fuisse 7 tam̄ ret͞ exspectantē · qm̄ p passionē illū
secuti sunt · q dc̄ ē · ret͞ stare · ꝑcul dubio sequi an̄ ore · Sub
diaconi uͦ p euuangl̄i cum ẏmnū stant inclinati · usq q
dicit · nob quoq peccorib · Tunc p̄mo se erigunt 7 stant i
loco ū an̄ steterunt · qm̄ discipli 7 mulieres · seqn̄tes orant
dn̄m · usq ad locū crucifixionis · Erigunt se subdiaconi
7 audiunt · Nob qq peccorib · ꝑ quos d̄signant illi quib ē
dicit · Vos autē sedete ī ciuitatē · donec induamini ūtute
ex alto · scilicet apli · S istoꝝ · ē · diaconoꝝ declinatio ꝑseue
rans · eoꝝ ꝑseuerantiā in orōne designat · ut accipent ꝑ
missū dn̄i · quib utiq pcepit specialit͞ · Exspectate ꝑmis
sum sp̄s sci in ierl̄m · usq pentecosten · Illi stant inclinati ·
usq quo cōpleant͞ · vii · peticiones orationis dn̄ice · de cruci

Q uinque ordines crucum q sunt bus in te igitur ·
ante sextū qn̄do oblatione tangit͞ calix · significant

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quinque etates mundi · ante natiuitatem domini. Sed tempus illud quod
restat a natiuitate domini usque ad finem mundi significat semel
tactus calix cum oblata · ut dum semel ascendisse crucem · ut finem
haberent cruciatus · qui fiebant per quinque etates mundi. Per oblatam
que exaltatur manu · signantur prophete qui in manibus exaltabant uerum
panem christum · quando ei incarnationem apta uoce prophetabant. Unde
isaias. Ecce uirgo inquit concipiet et pariet filium. Sacerdos facit duas
cruces cum oblata iuxta calicem · ut doceat christum depositum de cruce.
qui pro duobus populis crucifixus est. Subdiaconi qui steterant in facie sa
crificii · expleta oratione dominica recedunt quia postea satagunt cum patenis
ad requirendum corpus domini circa altare diaconibus episcopo assistentibus.
Dicit libellus romanus. Cum dixerit pax domini sit semper uobiscum.
mittit in calicem de sancto · crucemque formatur super calicem cum particula obla
te. quod ipsum corpus dominicum ante oculos presentabit. quod pro nobis crucifixum est.
Ideo tangit quattuor latera calicis. quia per illud hominum genus .iiii.
climatum ad unitatem unius corporis accessit et ad pacem catholice eccle
sie per .iiii. partes mundi christi ressurrectio spargitur. Unde scriptum est. A
quattuor uentis celi ueniat spiritus et insufflat super interfectos istos.
ut reuiuiscant. Sunt alii qui semel in die comunicare sufficere credunt.
etiam si pluribus interfuerint missis pro dignitate sacramentorum. Et sunt
alii qui sicut in una · sic in omnibus quibus adfuerint missis in die co
municare uelint. Quorum neutros culpandos existimo. quia sicut au
gustinus ait de illis qui comunicare cotidie uolunt · et qui rarius
istos reuerentia sacrarum rerum retrahit · illos uero amor salubrium inuitat
sacramentorum. Plane ipse sacerdos quoties in die missam facit · comuni
care non omittat. Quod si fecerit · canonico feriendus est iudicio. Est autem
legitimum tempus comunicandi ante ultimam orationem que dicitur ad complendum.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quia ei peticio maxime peris est quod coniant. Statutum est au
relianensi concilio. ut populus ante benedictionem sacerdotis non egredia
tur de missa. quia benedictio intelligitur illa ultima sacerdotis
oratio. Ysidorus de eucharistia.

Vitanda sunt peccata. que quasi mortuum ab altari remoue
ant. Pro quibus prius agenda est penitentia. ac sic deinde hoc sa
lutiferum sacramentum suscipiendum est. quia qui manducauerit
indigne. iudicium sibi manducat et bibit. Hoc est enim indigne
accipere. si eo tempore quis accipiat. quo debet agere penitentiam. Ceterum si
tanta non sunt peccata ut excommunicando quisque iudicetur. non se debet
a medicina corporis separari. ne dum forte diu abstinendo prohibetur.
a corpore christi separatur. Manifestum est enim eos uiuere. qui corpus eius sus
cipiunt. iuxta augustinum. Quando uidis affectum esse integrum. Su
me corpus domini. ut tibi uitam prestet eternam. Noli differre ad diem dominicum.
quia nescis si contingat illum. Significat hoc uos conuenit. et cum manduca
tis et bibitis. sic et uos in corpus christi conuertimini. Cum obedienter et
pie uiuitis. estote quod uidetis. capite quod estis. Pacem ante communio
nem dari innocentius papa in decretis suis instituit. scilicet ut quod in ora
tione sancta sponsionem remissionis promittimus. pacato nostro ip
so opere demonstremus. Ambrosius in libro de sacramento.

Sicut dominus noster ihesus christus uerus filius dei est. non quemadmodum nos sumus
per graciam. sed quemadmodum ipse est per naturam. ita panis consecratus
in altari per benedictionem sacerdotalem uerum corpus eius est. non aliud quam
quod natum est de uirgine et positum est in sepulcro et sedet ad dexteram pa
tris. Similiter et sanguis non alius. quam qui fluxit de latere domini. predicti

Panem reuera corpus. id est. carnem Lanfrancus. in cruce.
christi fieri per gratiarum actionem. in qua quod de corpore est manet.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xpi sumentium honorem. sapor panis et figura. sed substantialiter
omnino mutata in corpus xpi est. panis natura. Idem et de sangui
ne credimus. Nam quod panis sacratus et calix dicuntur signa. non quantum
ad corpus xpi et sanguinem. sicut erroneus Berengarius putat dicuntur.
iam enim non essent corpus xpi et sanguis. Nullum enim signum est id
cuius est signum. sed ad similitudinem sumentium rerum dicuntur signa. Si
cut enim panis qui sacratur fit corpus xpi. ex multis granis fit unus panis. et sic
potus ille qui sanctificatur fit sanguis xpi. ex multis acinis fit unus potus.
sic omnes sumentes ex multis debent fieri in xpo unum corpus. Solent
plane non nulli moveri quod in ecclesia quidam alii offerunt panes azimos et alii
fermentatos. Esse namque ecclesiam .iiii. ordinibus distributam certissime novi
mus. Romanorum videlicet. Alexandrinorum. Anthiochenorum et Ihe
rosolimorum. que generaliter ecclesie nuncupantur. Et cum unam teneant fidem
catholicam. diversis utuntur officiorum misteriis. Unde fit ut romana
ecclesia offerat azimos panes. propterea quod dominus sine ulla commixtione
suscepit carnem. sicut scriptum est. Verbum caro factum est et habitavit in nobis.
Sic azimo pane efficitur corpus xpi verum. Nam cetere ecclesie supradicte
offerunt fermentatum pro eo quod verbum patris indutum est carne et est verus deus et verus
homo. ita fermento commiscetur farina et efficitur corpus domini nostri ihesu xpi
verum. Sed tamen tam romana ecclesia quam cetere supra nominate ecclesie pro inviola
bili fide. tam azimum quam fermentatum dum sumunt. unum corpus domini sal
vatoris efficitur. certissimum autem sic ut diximus. Hic namque divino
misterio sacramento. secundum quod legimus in evangelio. Mulier illa que accepto fer
mento abscondit in farine sata tria. donec fermentatum est totum. insinuatur
in hoc apostolica predicatio. ut ecclesia que ex diversis partibus vel gentibus con
[illegible] Hec tollit fermentum. id est. noticiam vel intelligentiam sacrarum
scripturarum [illegible] abscondit illud in farine sata tria. ut spiritus et anima.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in corpus in unum redacta. non discrepent inter se. sed impetrent a patre quecumque postulauerint. Explicit excerptum epistole sancti gregorii de sacramentis; Incipit liber de reparatione lapsi.

Si fletus posset et gemitus per litteras nuntiari: redundantia lacrimis atque suspiriis profecto ad te scripta misissem. Et quidem fleo non quod patinarum rerum sollicitudinem geras. sed quod fraterno te sublevantis nutu non quod negligendo calcauis quicquid ante despectum ... ipso ponderas christo. Ad hec inhorresco. his angore crucior. propter ista formido non inmerito. Etenim non obicitur desertio militie ... non militanti. ita ... is qui semel esse cepit miles. cum deseruisse detegitur. pena dignus ultima iudicatur. Non est grave theodore karissime cadentem luctantem. sed iacere deiectum. Non est periculosum in prelio uulnerari. sed post uulnus acceptum desperatione curandi. medelam ulceri denegare. Nullus se dimergit naue fluctibus semel mersa ac totum onus perditum desiit nauigare. sed rursus ad maria undasque festinat. rursus immensa peruolat freta. et iterato felici cursu. casus prioris dampna compensat. Sepe etiam athletas uidemus post frequentem lapsus et deiectionem plurimam coronatos. Multum quoque scimus post fugas multas uirum fortem fuisse.

Quis dabit capiti meo aquam. et oculis meis fontem lacrimarum? oportunius multo nunc a me quam tunc a propheta dicetur. Licet enim non urbes multe. nec gens integra lamentanda mihi sit. anima tamen flenda est multis gentibus nobilior. multisque urbibus preciosior. Nam si unus qui fecit uoluntatem dei melior est quam multitudo iniquorum. melior quoque tu eras quondam quam multitudini nes iudeorum. Propter quod nemo miretur. si forte pluribus ego non utar lamentationibus. et amariorem profundam fletum quam tunc propheta profudit. Non enim urbis ut dixi capte excidia defleo. nec ullis uulgi

Fruicisse uictores.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

captiuitate lamitor. s; insignis anime lapsum. et tepli inquo
xpc habitauit excidium. Siquis eni ornamta qnda anime
tue nouit q nc diabolica flamma cosupsit. siqs teplum cor
pis tui cotepla e. tc cu castitatis splendore fulgeret. paruam
pfecto et ualde infiore illa pphita lamtatione putabit. iqua
barbarice man. sca scor polluisse deflent. et sacra edes ignis
cplatur ostulis. u cotaminata cherubin. et archa testamti. ac p
pitiatoriu. tabuleq: lapidee. et urna aurea lamtant. Hec eni
lamtatio qua ego defleo. tanto illo durior et amarior. qnto ui.
cuncta h. et eiusdm tua aia. q int illi templi parietes erant.
hoc sanctiu fuit mlto. qd inte erat teplu. Non eni auri et argnti
metallis. s; uirtutib; anim et dom sci spc radiabat. Habebat eni
archa intra se. et duo cherubin. id e. fide patris et filii et spc sci insi
ta. S; nc nich hor e. Ablata sunt cuncta hec ab anima tua. nu
data e. omib; ornamtis suis. cunctisq: que diuinit cosecuta fuerat
munib; spoliata. Remasit deformis ac turpis. perit ab ea muni
m. omnisq: custodia. Non ia hostiu mea claudit. no serua
tur ingressus. s; patet omib; malignis spitib; ad corruptela aie
festinantib. Nulla inde tpis cogito. nulla cupiditas feda repel
lit. s; siuenit spc fornicationis ingredit. si iactantie. si auari
tie. et si eor neqores et impuriores ueniunt. nemo phibet nemo
ppellit. Nullos eni e custos. nullus remansit edituus. Nam
pmus sic ad celi secreta nullus hui mdi malis indulgetur
accessus. ita nec ad purissima mte tua penetre potat ulla con
tagio. S; fortasse incdibilia uidear loqui. apud eos pcipue.
qui pora tua nesciunt. s; hanc q nc e. aie tue destructione ui
dent. Inde utiq: e. qd ego irremediabilit plango qr noui. et inces

sabiliter lugeo dum recordor usque iterum te repedare uidea
ad pristinę glorię statum. Quod etsi apud homines impossibile uidea
tur, apud deum tamen omnia possibilia sunt. Ipse est enim qui
alleuat de terra inopem, et de stercore erigit pauperem ut collocet
eum cum principibus, cum principibus populi sui. Ipse est qui sterilem facit
in domo matrem filiorum letantem. Non ergo dubites, neque desperes
mutari te posse in melius. Si enim te potuit diabolus ut a cel
sis uirtutum fastigiis in profundum te duceret malorum, quanto ma
gis potest deus ad summum bonorum uerticem te reuocare, et non solum
in id te restituere quod fuisti, sed et beatiorem multo quam prius uidebaris
efficere. Nunc ergo ne concidas, neque spem tibi abscidas bonorum.
Neque quaeso accidat tibi quod impiis solet accidere. Non enim peccatorum
multitudo in desperationem adducit animam, sed impietas. Et propter
propterea salamon non dixit quod omnis qui uenerit in profundum
malorum contempnit. Impiorum est ergo desperare salutem et contempnere
cum in profundum malorum uenerint, non peccatorum. Impietas enim non
sinit eos ad deum respicere et illuc redire unde dilapsi sunt.
Ista ergo cogitatio quae spem conuersionis abscidit, ab impietate des
cendit. Et sicut lapis grauissimus a ceruicibus animae incumbens,
semper ea deorsum inclinata cogit aspicere, et ad deum ... sursum non sinit
oculos alleuare. Sed uirilis animi est et preclare mentis deicere
a ceruicibus animę suę pondus inimicum, imo deprimentem se
abicere diabolum, ut canentis uerba prophetica dicat. Sicut oculi ser
uorum in manibus dominorum suorum, et sicut oculi ancillę in manibus dominę
suę, ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nobis.
Miserere nobis domine miserere nobis quia multum repleti sumus
despectione. Preclara uere mihi sunt ubi sunt et celestis philo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sophie doctrina est. Repleti inquit sumus despectione. hoc
est quod dicere nos uoluit: quia et si peccatorum nostrorum multitudi
ne repleti sumus: despectione atque obprobriis adopti sumus:
oculi tamen nostri ad dominum deum nostrum sunt: donec misereatur nobis.
Nec prius ab obsecratione cessemus: quam impetrare peccatorum ueniam
mereamur. Hoc enim indicium est uere constantis anime et pertinacis:
ut nequaquam lassescat a perseuerantia deposcendi desperatione im
petrandi: sed perseueret ac persistat in obsecrationibus: donec mise
reatur ei. Et ne forte arbitreris te offensam magis contrahere
apud dominum: ut sic merearis audiri importunus persistas in pre
cibus: recordare euangelii parabolam: ibi inuenies quod perseuuan
tes et importunos precatores dominus non sibi ostendit ingratos.
Ait enim. quod et si non dabit ei propter quod amicus est: propter importunita
tem tamen eius surget et dabit ei quotquot opus habet. Intellige ergo karissime.
quia propterea diabolus desperationem subicit impetrandi. ut spem
nobis diuine bonitatis abscidat. que salutis nostre anchora. uir
tutis nostre fundamentum. dux itineris quo itur ad celum. Denique
apostolus dicit. Spe autem salui facti sumus. Spes ergo est in qua
salus nostra consistit. que de terris animas uelut quibusdam
cathenis celitus dependentibus innixas euehit ad superna:
et reuocat ad sedes celestes. eos qui sibi uehementius in
herent. celsioresque eos inter huius ac terrenorum malorum tur
binibus reddit. Si quis ergo inter hec positus resoluatur animo.
et salutaris spei anchoram dimittat e manibus: decidat
necesse est in abyssum atque in profundum malorum necetur. Quod cum sense
rit inimicus: inuadit nos a peccatorum nostrorum multitudine per
horrentes. in desperationibus: etiam ipsius conscientie deterreri.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

accedit & ipse & cogitationes nobis subiciat dei pandi. plurib
omnium & omni arena grauiores. Quas si recepimus. necesse est nos
statim pondere ipso. abruptis salutis nostre retinaculis. in pro
fundum demergi malorum. In hec ergo tu deiectus: boni &
mitis domini precepta nunc spernis. crudelis autem & inmitis
tyranni. atque inimici salutis tue uoluntatibus pares. Abie
cisti suaue iugum christi & duras ac ferreas pro eo inposuisti cer
uicibus tuis peccatorum cathenas. Abiecisti onus leue mitis domini
& humilis: & pro eo asinariam molam collo tuo appendisti. Sed quo
usque pretendis? Sta iam & desine infelicem animam sine respectu
aliquo. sine ulla recordatione demergere. Quo usque purges
eam in precipitas, initium tuum? Et quedam mulier que in euan
gelio dragmam quam perdiderat inuenit: conuocat amicas & ui
cinas ut congratularentur ei. Ego autem conuocabo amicos
tuos meosque ac uicinos nostros & deprecabor eos conuenire.
non ut gaudeant. sed ut lugeant mecum. nec ut congratulentur sed
ut lamententur. ingentem planctum sublatis ad celum una mecum
uocibus reddant. Dicam ad eos. Vigilate mecum o amici & pla
gite & profundite mecum fontes fletuum & producite flumina la
crimarum. non quia auri pondus inmensum. nec argenti talenta in
numera amisi de manibus meis. non quia gemmarum fila preciosa
perdidimus. sed quia carior omni auro omnique gemma preciosior. amicus
noster qui una nobiscum uite huius pelagus & mare hoc mag
num spaciosumque nauigabat. nescio quomodo lapsus in ipsum
fertur perditionis profundum. Et si aliqui ex amicis consola
ri me uolunt & a lugendo prohibere: propheticis ad eos respondebo
uocibus dicens. Sinite me amarissime flere. nec persistatis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

consolari me. Non enim lugeo pro carnis affectu. nec planctu
plango femineo. ubi immoderatio lacrimarum culpabilis iu
dicatur. sed illud lugeo quod et magnus ille mirabilis apostolus paulus
lugere se scribit cum dicit. Et lugeam omnes qui peccauerunt.
et non egerunt penitentiam. Nam et eos qui pro communi ac morte carorum
inmoderatis planctibus affliguntur. merito quis notabit. Ubi uero
non corporis sed anime uulnera lamentantur. et talis anime que in ipsa
etiam morte signa preclare pulcritudinis et admirandi decoris
ostendat. atque extinctum in semet ipsa florem uirtutum inditiis ad
huc spirantibus prodat. quis ita crudelis et ab affectu toto uir
tutis alienus est. qui non moueatur ad luctum. non excitetur ad lacrimas.
Sic enim pro communi morte cum philosophicum est. a lacrimis tempe
rare. ita in anime morte et talis anime consolationem recipere et insipi
ens et inreligiosum duco. Rursum enim non uidebitur sine intermissione
lamentandus. qui dudum omnem pulcritudinem in corporibus tamquam in lapidibus
aspitiebat. qui aurum sicut lutum uidebat. qui delitias cunctas
ut cenum respitiebat. Hic subitis febribus libidinis. ac uolup
tatibus arreptus. simul sanitate atque ornatu mentis extinctis. uir
tutibus quidem periit. solis uero uitiis et uoluptatibus uiuit. Huncine
ego non plangam. huncine ego non rigem toto flumine lacrimarum.
usquequo si potuero fletibus meis resuscitem sensus eius. et uitales ali
quos ex eo mortuo tempore elitiam lacrimarum. Si enim hi qui corpora
lamentantur. cum sciant et certi sint nichil profore fletus suos ad ui
tam defuncti. reuocari tamen a lamentatione non possunt. nos qui
scimus a morte animam reuocari posse per conuersionem. quin non me
dicamentum penitentie quo magis patescentibus temporibus recipi pos
sit. lacrimis uberioribus emollimus. Quin immo ignauie nostre ar

(c) 2006 Ministerio de Cultura

guendos puto. sicut lamentatores corporum mortuorumque communium
tam digne durant. et tam uehementer hoc faciant. etiam ut diximus
quod non resuscitabunt mortuum suum. nos nichil tale pro anime lamenta
tione faciamus. quam restitui in statum suum posse per penitentiam no
uimus. Nam in inferno inquit quis confitebitur tibi. Scimus enim
plures in nostris temporibus et memoria maiorum prolapsos ab itinere
recto. et precipitatos ab ingressu uie anguste. ita rursus esse
reparatos. ut posterioribus priora transierint. atque ad palmam per ue
nerint et coronam. numeroque rursus et choro inscripti credantur esse
sanctorum. Sed donec permanet quis in ipsa adhuc flamma ac fornace
libidinum. hec ei impossibilia uidentur. etiam si mille proponantur exempli.
Sin uero cepit fieri ut parua conuersio et initium dedit reparandi.
paulatim procedens. et ad superiora referens pedem. illa quidem que
uehementior erat flamma per exiguum remanebit. Ante pedes uero quanto
acrius cepit incedere. tanto omnia inueniet diuini cuiusdam roris
sopita refrigerare. Tantum est ut unum quod precipue inimicum est
saluti hinc caueamus. Inimica autem est conuersioni et penitentie
desperatio. que si insedit mentibus. quantumcumque sit salutis desiderium. quamuis
sit grande saluandi propositum: desperatione occurrente omnis sa
lutis aditus obstruentur. Intersepta enim penitentie uia claudetur.
pariter et agonis ingressus. Et quomodo iam poterit qui extra uiam est.
et cui ostium clauditur. boni aliquid operis implere? et ad bo
norum non ueniat ingressum desperatione prohibente? Propter hoc et
diabolus omnibus modis molitur huiusmodi cogitationes plantare
in cordibus nostris. Si enim nos desperationi mentem procul a uia uirtutis
effecerit. nullum ei aduersum nos certamen ultra remanebit.
Quis enim inpugnet eum cui nullus obsistat? Si quis autem istud

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rei obtinere potuerit uinculum: continuo uires sue redeunt
ad eum. Incalescet uigor animi. delectabitur rursus instaura-
re certamina. Uidebit enim se fugare eum quem fugiebat: et perse-
qui persequentem. Quod et si forte ut se habet agonis conditio rur-
sus labatur ut cadat. non continuo lapsus sui pudore desperare
iterum debet. sed meminisse hanc esse agonis et certaminum legem.
non ut numquam quis cadat. sed ut numquam cedat: quia non ille qui sepe cecidit uic-
tus dicitur. sed ille qui ad ultimum cessit. Nam quem desperationis cogi-
tationibus uictum est. quomodo uel uires reparare certandi. uel resistere
aut repugnare potest cum fugiat. nec omnino redeat ad certamen.
Et nolo putes. quod de his sermo mihi sit. tantum qui in paucis et leui-
bus peccauerint. De illo loquor qui omnibus succubuit malis. qui
inmanitate scelerum uitam sibi excluserit eternam regni celorum. et non
de infidelibus. sed de fidelibus fuerit. et ex his qui prius placuerit
deo. postea hec autem deciderunt. uel in adulteria. uel in omnes inpudi-
citias. que ut apostolus ait. turpe est etiam dicere. Nec hunc ergo
dico salutem desperare debere etiam si ad ultimam huiusmodi malis
obsessus peruenit senectutem. Sed quod sit rei dicti huius ausculta;
Si ira dei passibilis esset affectus. recte diceremus non posse iam restringi
flammam. qua tot actantis peccatorum succensa sit malis. Cum uero in-
passibilem esse naturam diuinam diffinitio ueritatis ostendit: in-
telligere debemus quod etiam si punit deus. etiam si penam infert. non hoc
ira passibili. sed ineffabili clementia facit. medentis non permo-
tis affectu. et ideo ualde libenter recipit penitentem. Peniten-
tie enim medicamentum. si perueniens curet animam. non facit eam ad
medicamenta iracundie peruenire prius quam commisit idem. Non
enim ut diximus propter semet ipsum uindicat deus in peccatorem. quasi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ulciscens iniuriam suam. Nichil enim tale recipit in se natura divina: sed ad utilitatem nostram facit omnia. Pro utilitate nostra et correptionem inducit et penas: non ut se vindicet, sed ut nos emendet. Et si persistit quis in duritia, sicut ille qui claudit a luce oculos suos dampnum quidem luci intulit nullum, semet ipsum vero tenebris condempnavit. ita ille qui pro corde inpenitentes contempnere se putat virtutem dei, semet ipsum alienum efficit a salute. Quod si medici ab his qui frenesim patiuntur, ut et ebrio mente sunt, patiuntur iniurias: et neque dolet pro hoc neque irascitur, sed facit omnia que medendi ratio deposcit, quibus cruciari quidem videatur ille qui patitur. porro autem cruciatur ipse non est iniuriarum vindicta sed cura languentis: denique si parum quid egerit proficere cepit ad salutem, statim videas gaudere medicum: letique et alacri exequi reliquam curam. nec usquam prorsus iniuriarum memoriam, sed salutis in omnibus gerere prospectum: quanto magis deus etiam cum in ultimam deciderimus insaniam, non ultionis affectu pro his que commisimus movetur in nos, sed cupiens visceribus nostris inveteratorum vitiorum curare languores: pro hoc incidit omnia et agit cupidus sanitatis nostre non pene. Et quamquam vis ratio ista ipsa pietatis sufficienter ostendat: tamen ne vel de huiusmodi sententia dubitatio ulla videatur, possumus hec etiam ex divinis scripturis que ita se habent edocere. Dic enim michi quid sceleratius fuit rege babilonio, qui cum in maximis expertus esset potentiam dei, ita ut prophetam ei adoraret: et iuberet ei thus et munera immolari: rursus tamen ad priorem ad usus sui superbiam devolutus est: et eos qui imaginem ei adorare noluerunt preferentes venerationem dei: iniecto in fornacem ignis ardentis. Et tamen hunc tam immanem, tam impium provocat deus ad penitentiam et dat ei convertendi materias. Primo quidem ex hoc ipso quod ei in fornace ignis tribus pueris so

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ciatus apparuit: tunc deinde q̄ uisionē uidit illā quā int
p̄tat̄ ē. danyel. que ut sola sufficeret etiā lapidea corda mollire.
S; p̄t q̄ reb' admonit' ē. accessit etiā p̄ p̄pham. sermonū cohor
tatio. Accepit enim a p̄p̄he consilium. dicentis. Propterea o rex
consiliū meū placeat tibi. ⁊ peccata tua elemosinis redime. ⁊ ini
q̄tates tuā miscd'iis paup̄ū: fortassis erit patientia delictis tuī.
Quid dicis ad hec uir sapiens ⁊ beate. Post tantos lapsus ad
huc redit' ē. Michi cāē ē: quia ⁊ p' grauissimā eg̃tudinē tam
q̄ ab ipso pene mortis confinio redit sanitā. ⁊ p' desp̄atā īsani
ā multi resipiscunt. Ecce enī ut sup' memorauim' rex iste babi
loni om̄s sibi adit' salutis excluserat. p̄ id q̄ dm̄ exacerbauit q̄
se fecit. ⁊ ad fastigia regni celsi p̄duxit. qui sibi celestia etiā
mistia reuelauit. qui futuroȝ quoq; scientiā dedit. ⁊ regni
totiarchana reserauit. q̄ magicas astronomicā. gazarenas.
caldaicasq; p̄stigias p̄p̄he sui diuina int̄p̄tatione cōfudit. ⁊ i
effabile sacm̄tū captiui pueri h̄ sapientissima dissertione
p̄tefecit. ita ut n̄ solum crede sūmo deo uideretur. s; monin oz
be dm̄ danyelis dm̄ uiū ēē p̄dicaret. Et n̄ solū hunc ipsum ne
gauit p' hec. s; in tantā rursus īsaniā q̄uolut' ē. ut seruo' dī
qui n̄ adorarent imaginē suā in fornacē p̄cipitaret ignis ar
dentis. Et tam̄ ne ibi quidē cure ⁊ remediū ei obliuiscitur
diuina miseratio. s; in ipso ut diximus ignis imedio ubi fla
mis t̄didat. pueros dm̄ colentes. etiā ibi eū n̄ t̄torib; s; mira
bilib; mitigat. Potuerat enī ⁊ ignē restringuere. ⁊ imbres
celit' mandare. S; hoc n̄ facit. ne plus accēdat insaniā. sed
p̄mittit int̄m exaggerari flammā. q̄ntū furentis desi
d̄abat īmanitas. ⁊ n̄ īferri penas p̄ibet. s; illatis potestatē

BIBLIOTECA PÚBLICA ... DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p̄mittit cruciandi. Et ne quis uidens ñ uri pueros puta
ret fantasma eē 7 ñ eē flammas que uidebant̄. p̄misit
penarū exuri ministros. eos scilicet qui circa fornacē stabāt.
ut ostenderet quia ñ solum uere ignis erat qui uidebatur.
s; erat p̄ceptū dī ignis uirtute ualidi. Omne enī q̄d ē necessa
rio famulat̄ ei a quo ut eēt accepit originē. Suscepit ḡ ignis
ille scōꝝ corpa 7 p̄cepto ac uoluntate dī natā qua urit oblit̄.
sola in eis ea parte que illuminat opat̄ ē. ita ut scm̄ ac fi
dele depositum. ñ corruptum redderet. s; illustratū. Pcesse
rant enī d̄ fornace ignis tāq̄ de aula regali. mirandi oīb;
7 omīb; uenerandi. Nullus tn̄ conuertit occlos suos ad regē
purpura 7 diademate refulgētē. s; relictꝰ ē. a cunctis tamq̄
q̄ ñ eēt. q̄ omīū in se mirabiles pueri rapuere cōspectū.
Quis enī ñ stupeat ad corpa iuuenū pauitasse flammā.
7 ñ solū uiscera refulsisse scōꝝ. uerū ne capitis quidē comā
q̄ ē omīū fragili. aut sūmā saltī fimbriā uestimti pstrin
xisse. Quis ñ miret̄ in eis mēbra motū uestimta metallis.
capillos adamante fortiores. S; ideo admirationis cumulꝰ
crescit. q̄d in medio flammaꝝ positi ymnū deo canebant.
cū utiq; notū sit eos q̄ flāmis tradunt̄. stati ut o sapuerint
absumi. Et illi quidē beati pueri manēt apd̄ dm̄ glosi
7 apud hoīes mirabiles. rex ū impi nec mirabilib; mouet̄.
nec uisionis 7 cōfusionis sue sacramta mirat̄. s; pmanet
īcredulus. nec tam̄ inpunit̄. Neq; enī uincit̄ ideo patientia
dī. s; tpr plurimo sustentatū uix aliqn̄do corripuit. nō
p̄ita puniens. s; emdationē pspiciens in futūs. Deniq; ñ
ipptuū dāpnat̄. s; paruo tpr correptꝰ 7 anni paucissimi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

emendat. ad priorem rursus regni reducit statum. ita ut dampni
nichil patiatur ex pena. lucri autem plurimum ex emendatione con
quirerit. Talis mihi crede. talis est erga homines pietas dei. Nu
quam spernit penitentiam. si ei sincere et simpliciter offeratur. Etiam
si ad summum quis peruenerit malorum et inde tamen uelit reuerti
ad uirtutis uiam. suscipit libenter et libenter amplectitur.
Facit omnia quatinus eum ad priorem reuocet statum. Et quod est adhuc
prestantius et eminentius. et si non potuerit quis explere omnem satisfa
ciendi ordinem quantulamcumque tamen et quolibet breui tempore ges
tam non respuit penitentiam. Suscipit etiam ipsam. nec patitur quamuis
exigue conuersionis perire mercedem. Hoc enim mihi indicare uidetur
ysaias: ubi de populo iudeorum talia quedam dicit. Propter peccatum
modicum contristaui eum et percussi eum. et auerti faciem meam ab eo. et contris
tatus est. et ambulauit tristis. et sanaui eum et consolatus sum eum. Euiden
ti autem nobis testimonium dabit etiam rex ille ipse qui cupidi
tatis quidem sue predam uxoris nequitia quesiuit. sed perturbatus ip
sius sceleris immanitate penituit. et illico circumdatur sacco. facinus
suum fleuit. atque ita erga se dei misericordiam prouocauit. ut cunctis
eum absolueret malis. Sic enim ait. Et dixit deus ad heliam. Vi
disti quomodo compunctus est achab a facie mea? Quia fleuit in con
spectu meo: non inducam mala in diebus eius. Sed et post hunc iterum
manasses qui omnis tyrannos immanitate scelerum superauerat. et
qui cultum diuine religionis et obseruantiam legis euerterit.
qui templum dei idolis repleuerat. celesti cultu uacuatum.
Hic ergo impietatis scelum supergrediens omnem memoriam. tamen
quia penituit. inter amicos dei premodum numeratus est. Et si uel hic
uel illi quos superius memorauimus. confidantes inmensitate scelerum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

suorum conuersionis et penitentie reditu desperassent. ab omnibus utique bonis que eos emendatione prosecuta sunt. decidissent. Quin immo respicientes ad ineffabiles miserationes dei et immensę bonitatis eius profundum. diabolica quidem acumina sue desperationis uincla soluerunt. Suscitantes uero semet ipsos conuersi sunt ad uirtutis uiam. et reuocantes a precipitio pedem. cursum rursus consummauerunt bonum. hec quidem de exemplis sint nobis dicta sanctorum. Audi nunc quomodo etiam sermonibus per prophetam ad conuersionem inuitemur a domino. Hodie inquit si audieritis uocem eius. nolite obdurare corda uestra. sicut in exacerbatione. Quod autem dicit hodie. omne tempus quo uiuimus indicatur usque ad ultimam de spatio penitendi si ita res accidat senectutem. Non enim temporis longitudine. sed affectus sinceritate penitudo pensatur. Aut non legimus leuitam peccatum illud grauissimum in deserto non temporis longitudine. sed unius diei exigua hora diluisse? Sed et latro ille qui pendebat in cruce non eguit pluritate temporis. ut ingressum paradisi mereretur. sed tamen ei spacium suffecit. quantum expendi potuit donec unum posset proferre sermonem. ita ut intra momentum temporis. totius uite scelibus absolutus. precedere ad paradisum etiam petrum apostolum mereretur. Quid autem et martires nonne frequenter uidemus una die. intra diem uero et sub unius hore spatio coronas sumere ingenitum premiorum? Et ideo audiendum est. tamen mentis. prospectus atque mentatis animus aggrediendum. ut quadam uelut indignatione permoti irascamur ad uersum deceptricem nostram libidinem. et affectum atque amorem nostrum conuertamus ad uirtutem. Hoc enim est quod uult et poscit a nobis deus. Non querit temporum longitudinem. nec afflictione cruciatur. ad hoc precipue respicit. sue

ra sit, sincera conu̅sio. Ideo denuq: uidem⁹ aliquotiens n̄
nullos cepisse postremos. 7 factos ēē m̄ito p̄ores. Non ḡ ita
cecidisse malū ē. ut p⁹ lapsum iacere. 7 nolle consurgere.
7 cū quadā ueluti uoluptate iā ac resolutione peccare. des
perationisq: sermonib⁹ mal'. ꝑpositi uitiū gerere. Cont̄ hos
enī etiā ꝑpha ē quadā indignatione ꝑclamat dicens. Nun
quid q̇ cadet n̄ resurget. aut q̇ auṡus ē. n̄ conuertet. Quod si di
cā. querit̄ si aliq̇s fidelium cecidit. 7 potuit reparari. audi
ad hec. Hoc ipso q̄d dicit⁹ cecidit. stetisse eū añq̄ caderet ꝑ
fitem̄. Nemo enī cecidisse dicat eū q̄ semp̄ iacuit. 7 numq̄m
stetit. P̄ferem⁹ tam̄ etiā ex sc̄ptis diuinis siqua sup̄ hoc ut̄ in
parabolis. ut ꝑ apertas sententiā dicta sᵗ. siq̄ etiā in maioꝝ con
tinent̄ exēplis. Quid t̄ uidet̄ aliud contin̄e ouis illa. q̄ cū a no
naginta 7 nouē ouib; oberrasset. req̇sita ē. ꝑ modū a pastoris
humis reportata ē. Nonne apte lapsum 7 reparationē fidelis
ostendit. Ouis enī ē 7 ipsa. sic 7 ille nonaginta 7 nouē. et
n̄ altius. s; un⁹ eiusdēq: ḡgis. 7 uni⁹ eidēq: pastoris. Eisdē nāq:
pascuis p̄ri⁹ quib; 7 ille cet̄e. eisdē poculis eisdē cubilib;
utebant̄. S; errauit. 7 errore n̄ minimo. P̄ montē enī 7 col
les euagata ē. longis scilicet 7 difficilib⁹ ēcū aucta erroris
ā fractib; nec tam̄ reliquid eā pastor bon⁹ cō sumi i erroꝛib;
suis. s; requirit 7 reuocat. Reuocat autē n̄ uiolent̄ purgens.
nec u̇bibus cogens. s; ꝑpriis humis subuectans. Sic enī
optimi q̄q: medicoꝝ eos q̄s uiderint tabe longe egrtudi
nis afflictos. in n̄ nullis rigorē temperant medicine. 7 delica
tius ac teneri⁹ agunt c̄ eis. ita 7 ds eos quos uidet uehementius
peccatis ēē corruptos. n̄ districta satis 7 ardua obseruantie

(c) 2006 Ministerio de Cultura

intentione reuocat ad uiam uirtutis. sed sensim et paulatim
ita ut in quibus plurimis sustentet. in pluribus subleuet. ne
dura eis et ardua uideatur repentina conuersio. et non tam peccandi
amore tracti. resides uideantur in melioribus; quam conuersionis as
peritate deterriti. Sed non hec sola parabola moderationem nobis conuer
sionis ostendit. uerum et illa que de luxuriosi filii reditu scri
bitur. Et ille enim filius erat. Non erat extraneus. Germanus erat ei
qui numquam a patre discesserat. filius ergo est. qui ad ultimos malorum
fines dicitur peruenisse. Abierat enim in regionem longinquam. et lon
ge satis adeo effectus. qui fuerat diues et nobilis. deterior
seruo et mercennario factus est. Sed tamen regressus et penitens an
tiquum recepit statum. et in priore [illegible] gloriam renouat. Quod si despas
set et erubuisset pro his que acciderant ei reuerti ad patrem. et perman
sisset adhuc in regione longinqua et aliena. non utique
adeptus esset ea que adeptus est. sed fame perditus. infelicissimam
mortem subisset. Vides ergo quanta sit utilitas penitentie. quan
ta conuersionis spes. Per penitentiam filius prodigus recepit potius
glorie statum. quam senior frater habebat per patientiam. Et si ad
dere in talibus fas est. uidetur in quantum ex conuersione. hic etiam ali
quid amplius meruit. Vide enim quomodo senior frater dicit.
ecce tot annis seruio tibi. et numquam dedisti mihi hedum. ut cum
amicis meis epularer. Cum autem uenit filius tuus hic
qui comedit substantiam suam cum meretricibus. iugulasti ei ui
tulum saginatum. Quomodo non ergo amplius consequi uide
tur qui per penitentiam redit. cum ille hedum numquam accepit.
huic uitulus occisus sit saginatus. Hec ergo karissimi habentes
exempla penitentie. non perseueremus in malis. nec desperemus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

[illegible]
et appropinquemus deo. Numquam mihi crede ad uos sabitur conuersum
ad se. Nos sumus qui nosmetipsos longe efficimus a deo. Ipse
enim dicit. Deus appropians ego sum et non deus de longe. Et ite-
rum per eundem prophetam. Peccata inquit separauerunt inter me et
uos. Si ergo peccata sunt que nos separant a deo: auferamus e medio
illud obstaculum et nichil est quod nos prohibeat coniungi deo. Vis tibi
ostendam hec non solum in parabolis dicta sed et in rebus impleta?

Apud corinthios erat quidam uir ut uidetur non ignobilis de illo
qui scelus grande commisit. Hic commiserat tale peccatum quale
nec inter gentes admitti solet. Et erat hic ex numero fidelium
et familiarium christi. Quidam enim eum etiam ex sacerdotali ordine ut
uidetur fuisse tradunt. Quid ergo? Numquid excidit paulus de
numero eorum qui spe gerunt salutis? quin immo postea quam suffi-
cienter [illegible] corinthios arguit pro eo, uolens rursus ostendere
quia nullum uulnus est, nulla egritudo que non cedat et sanetur medica-
mento penitentie, iubet eum tradi sathane in interitum carnis ut
spiritus saluus fiat in die domini nostri ihesu christi. Sed hec iubet antequam
de penitentia eius agnosceret. Ubi uero penituit: sufficit inquit ei
increpatio hec que fit a pluribus. Et addit. Obsecro uos confirmare
in illum caritatem: ne possideatur inquit a sathana. Non enim
ignoramus astutias eius. Galatarum autem gens integra prius
quam credidit christum et accepit spiritum sanctum, ita ut in spiritu etiam signa
et uirtutes faceret, post eam quam fidem propter christum multa sustinuit, post
hec inquam omnia decidit a fide et rursum cohortationibus apostoli
reparata est. Ut autem scias quia per spiritum sanctum signa et uirtutes fecerit:
audi quomodo ipse apostolus dicit. Qui ergo dedit uobis spiritum et operatur est

quia multa pro fidem passi sunt. designat in eo ubi dicit.
Tanta passi estis sine pro christo causa. Post hos ergo tantos auctus
in fide talesque perfectus: commiserunt peccatum quod posset eos
alienos facere a christo. De quo ipse apostolus dicebat. Ecce ego paulus di-
co uobis. quia si circumcidamini: christus uobis nichil proderit. Et iterum. Qui in
lege iustificamini: a gratia excidistis. Et tamen post istos fidei casus.
post tam grauem lapsum reuocat eos. et maternis ut ita dicam uisceribus
fouet dicens. Filioli mei quos iterum parturio. donec formetur christus
in uobis. Quid ergo [illegible] aliud per hec omnia docet. nisi quia possibile
sit. ut etiam si in ultimam quis peccatorum perniciem corruat. rursus in eo
christum per penitentiam reformari. Non enim uult mortem peccatoris:
sed ut conuertatur et uiuat. Conuertamur ergo amicissimum in capud. et red-
damus nos ad uoluntatem dei implendam. Propterea enim creauit nos
deus. et esse fecit qui non eramus: ut eterna in nos conferat bona et prestet
regna celorum. Non enim nos ad hoc fecit. ut gehenne nos tradat
ignique perpetuo. Regnum celorum propter nos: gehenna propter diabolum
facta est. Et hoc ita esse ex euangeliis doceam. Ipse enim dominus dicet his
qui a dextris sunt. Uenite benedicti patris mei percipite regnum
quod preparatum est uobis a constitutione mundi. Illis autem qui a sinistris
sunt dicet. Discedite a me maledicti in ignem eternum. qui preparatus
est. non dixit uobis. sed diabolo et angelis eius. Si ergo propter diabolum
gehenna ignis: propter hominem regnum celorum a constitutione
mundi preparatum est. tunc est. ut nosmetipsos ab ingressu malorum
persistendo in malis pertinaciter excludamus. Donec enim sumus in hac
uita quantacumque nobis acciderint peccata possibile est absolui omnia
per penitentiam. Cum autem abducti fuerimus de hoc seculo. ibi iam etiam pe-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nitentie. Et licet sit stridor dentium. licet ululatus et fletus. licet fundamus preces et innumeris obsecrationibus proclamemus: nemo audiet. nemo subveniet. sed nec extremo quidem digito aquam qui infundet lingue nostre posite in flammis. sed audiemus illud quod dives ille audivit ab abraham: quia chaos magnum confirmatum est inter nos et vos. ut neque hinc illuc transire possit. neque inde huc. Resipiscamus ergo hunc tandem queso te frater et dominum nostrum tamquam boni servi et utiles requiramus: nec desperemus dum in hac luce vivimus veniam non posse pro penitentia promereri. In inferno tamen ut diximus penitentie medicamenta non proderunt. in hac vero luce positis etiam si in extrema etate adhibeas. etiam si in ultima senectute. in eternum curabis.

Ideo denique diabolus omnia movet et agit. ut animum nobis desperationis inducat. Scit enim quia si vel parvo tempore quis penitudinem gerat. quamvis sit brevis. non erit tamen ei infructuosa conversio: sed sicut his qui calicem aque frigide porrexerit. nequaquam fructum mercedis amittet. ita et his qui pro male gestis prestitis penitudinem gerit. licet minus digna videatur ad peccatorum pondus penitentia. tamen quantuscumque ille nutus penitendi fuerit. vel conversionis momentum. expers non erit remunerationis bonorum. Nichil enim in eternum boni operis quamvis sit exiguum despicietur apud iustum iudicem deum. Si enim peccata cum tanta examinatione discutienda sunt. ut etiam verborum et cogitationum unusquisque perferat penas: quanto magis bene gesta in magna recompensabuntur in iudicio et parva. Itaque etiam si non putas esse possibile ad illum rursus summe vite ordinem te posse reparari: aliquid est de immanitate luxurie et libidinis enormitate si reseces. ne hoc quidem est infructuosum senties

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tore. Incipe tantum timidi aliquod [illegible] ipse [illegible] conuer
sionisq; uiā sūmis saltim contingē uestigiis. Donec enī
incipias: difficile tibi & inaccessū uirtutis iť uidebitur.
Sic nāq; ē. natā rerum: ut omnis labor tā diu grauis
putet. donec sola animi cōsidatione penset. Ubi uero
ad rē uentū fuit. & opus ipsū cepimus aliqn̄tulū pfligare: ibi
iā pauor omīs q̄ dē ac formido depellit. successus ū opis
dulcedinē parit. & letitiā mīti confert. reparat denuo incre
menta uirtutū. redditq; nos cōtinuo fortiores cū prima
iā uideri cepit spes salutis. Proptea idemq; iudā inimic
hinc rapuit. ne forte q sciebat q̄ eēt reditus ad salutē. lapsū
suū penitentia reformaret. Ego enī etiā sed mirū eē
uidet q̄ dico: ne illud quidē iudę peccatū diuersi uires ex
cede potuisse penitentie. Propť q̄ de pcor & exoro: ut om
nē diabolicā cogitationē depellas. & effugies amtib; tuis.
& uelotius te conuertas ad uiā salutis. Et enī si subito te
& ex integro ad ullū porē uirtutū ūticē cogerē: merito tre
pidares. mīto difficile factū putares. Cum ū nc a te expe
tā tantū ne augescā in mal. neq; p dies singlos pditionis
icrementa cōquiras. s; ut desinas tantū. & a peccando iā cesses:
& cur dubitas & cunctaris. & retrorsū reuocā pedē ac solam
saltim cogitationē bonor̄ recipe formidas. Quid enī? He
ipsius q dē tibi libidinis satietas ullū adhuc fastidium red
dit. Quid pfuit illis qui in luxuria corpis & psentis uite
uoluptatib; usq; ad diē ultimū pmanserunt. Intuere nc
sepulcra eor̄: & uide si ē. aliqd iēis iactantie sue uestigiū.
si aliqua diuitiar̄ ut luxurie signa cognouis. Require ubi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uoluptas? ubi sequitorum turbe. et conuiuiorum cessit opu
lentia. risus. iocus. et inmoderata atque effrenata leticia. quo
abiit. quo abscessit. ubi illa nunc. et ubi ipsi. qui finis utrorumque.
Intuere diligentius et accede propius ad singulorum sepulcra.
uide cineres solos. et fetidas uermium reliquias. et recordare
hoc esse corporum finem. etiam si in deliciis et leticia. etiam si in labore
et continentia. transegerunt uitam. ad unam res omnis omnisque cau
sa nostra usque ad cineres uenire et tumes. Parua uidentur hec dap
na. et que facile excusare possit. conditio nature. Hunc autem
occulos tuos abstrahe a cineribus et sepulcris. et reuoca cogitatio
nem tuam ad illud diuini iuditii tribunal horrendum. quod ar
dens fluuius flammeis ambit fluentis. ubi fletus et stridor den
tium. ubi tenebre exteriores. ubi ille uermis conscientie qui
numquam moritur. ignis qui numquam extinguitur. Recordare parabo
lam lazari et diuitis illius quondam opum tantarum domini. qui purpu
ra indutus et bisso. unam nec aque guttam inuenire non potuit.
et hoc esse ardoris necessitate constitutus. Dic queso te quid
plus habet uita ista quam somnium? Sicut enim hi qui in metallis con
condempnati. uel in alia qualibet pena positi. et forte post
multum laborem dure uite paululum relaxati fuerint in
somnum. et uident se inter plurimas dapes positos. epulis
copiosissimis perfrui. ubi surrexerint. nichil sibi gratie ex
delectatione somnii inuenerunt resedisse. Ita et diues ille
quasi somnium habuit huius uite diuitias. Ubi discessit.
nichil cum illo nisi preteritorum penitudo. et post sensum pena permansit.
Hec recordare in animo tuo. et illum gehenne ignem huius que te nunc

(c) 2006 Ministerio de Cultura

exagitant flammi uolumi...
enim hoc mirabile quoddam medicamenti genus. ut ignis
ignibus restingatur. Si enim restincti non fuerint. isti qui te nunc
exagitant. illos tibi eternos ignes ardores inextinguibiles red
dent. Quanto putas tempore permanere te posse. presentis uite de
litias? Ut ego quidem reor nec quinquaginta iam tibi anni super esse
usque ad extrema possunt. quamuis sit longissima senectus tua. Sed
et in hoc ipso tempore, quanta inde incuenire possunt. Primo quod
nemo etiam si usque ad uesperam peruenit certus est: deinde quod mo
bilis semper humanarum rerum status est. Frequenter enim uita qui
dem in longum tempus producitur. et nec tamen facultas ac diuitie
ei fideliter permanent. sed sepe accidit ut prius quis opibus
quam uita destituatur. Veruntamen concedamus et uiuere te posse
multos annos. et nullam permutationem temporum pati. Et quantum queso
istud spacium est ad eterna supplicia? Quantum hoc uoluptatis est.
ad illas execrabiles penas? Nam in hac quidem uita siue bona
siue mala terminum suum norunt. et utique uelociter sortiuntur. In fu
turo autem seculo. utique inmortalibus spatiis protenduntur. Adde et
illud quod etiam pene ipsi longe alia diuersa conditio est. Igni
enim hic. qui in presenti uita est. absumit cuncta que recipit.
ille uero quos susceperit semper cruciat. et pene sue semper inte
gros seruat. Propterea enim et inextinguibilis dicitur. non solum
quia ipse non extinguetur. sed quod nec ipsos quos susceperit extin
guit aut perimit. Scriptura enim dicit. quod et peccatores indu
ant incorruptionem. scilicet non ad honorem uite. sed ad diutur
nitatem supplicii perfutura. Huius autem pene uero et ignis illius
potentiam. nulla uox exponere. nullus sermo poterit ex

(c) 2006 Ministerio de Cultura

132 30

... corruptibilibus; siue boni siue
malis. Veruntam̄ ut aliquā imaginē saltim ign̄. illius ⁊ pene capiamus: recordare siq̄n̄do quis febriū nimio ardore succendit. q̄ angustie. q̄ cruciat corpori atq; anime īsideant. ⁊ ex hac temporali pena metire q̄nta sint illa supplicia q̄ etn̄i ignis percurrens ante illud tribunal horrificum. undis penalib; irrigat. Ubi quid agem̄. q̄d respōdebim̄. Nichil erit nisi stridor dentiū. n̄ ululat. ⁊ flet. ⁊ sera penitentia. cessantibus undiq; auxiliis. ⁊ undiq; inualescentib; penis: s; ne solatium q̄dē usquā ullū. Nullus enī occurrit oculis nr̄is. nisi soli penarum ministri ⁊ facies ubiq; dire tortor. ⁊ q̄d ē oib; dirius. nec aeris quidē ip̄sius erit ullum solam̄ aut lucis. Circumdabunt enī penarū loca tenebre exteriores. ⁊ ignis ille sic natam n̄ h̄t cōsumendi. ita nec illuminandi. s; ē ignis obscur. ⁊ flāma tenebrosa. In his autē positis. quis tremor. īmo q̄ resolutio uiscerum sit. diuulsioq; mēbror. que aut quante omib; sensib; cruces. nullus nunc sermo explicare potit. Sunt enī diu̾se ⁊ uarie penarū species. ⁊ p q̄ntitate peccor singlis quib;q; m̄tiplicant penę. Quod si dicas ⁊ q̄m in tot malis sufficiet corp ad penā. finē tempor nesciens. considera que in hac uita inter dū accidunt. ⁊ ex paruis magna conicito. q̄m inter dū uidem̄ n̄ nullos longissima egritudine cōfici. nec tam̄ eis ero se uite finiū dari. aut ⁊ si corp morte aliq̄n̄do dissoluit. s; anima n̄ cōsumit. Unde constat q̄d si inmortalitatē etiā corp accepit. nec animā pena nec corp ultra iā p̄imat. Nā in p̄senti quidē uita euenire n̄ pot. ut pena corpis ⁊ uehemens possit ēē ⁊ ppetua. sed

illo cru... grauat

inflamat ⁊ f... ignis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

alterum cedit alteri · quod corpus flagitat ut utrumque ...
Ubi vero utrumque corruptela caruerit · pena quidem accepta
potestate deseviet · sed nullum finem incorruptio quesita su
scipiet. Non ergo putemus quod suppliciorum nimietas ipsa dabit
finem dolorum · sed ut diximus · peccata quidem penas accendunt · in
corruptio vero animis et corporis nullum suppliciis terminum da
bunt. Dic ergo quanta nunc tempora luxurie · que deliciarum spatia co
parare vis talibus penis. Centum si placet annos deliciis demus.
adde et alios centum · si libet adde et decies centum · que erit ad
eternitatem compensatio. Nonne omne tempus vite huius quo deliciis
frui videmur et indulgere libidini · quasi noctis unius sompnium
esse ad eternitatis comparationem videtur. Et ergo aliquis ita stultus · qui
ut una nocte delectabile videat sompnium · eternas subire
eligat penas. et illa prophetis precipe · ut pullis ista mutare.
Non dum descendo ad vituperationem deliciarum · neque ad amari
tudinem que in eis est. Nunc apio quod non huiuscemodi orationi
hoc tempus est · sed tunc forte effugere ab his potueris. Non enim cum
in eis passibiliter tenearis · delirare nos credes · si dona libidi
nis que grata omnibus videntur et iocunda · aspera asseramus et amara
ta. Sed vero per misericordiam dei evade ex huiuscemodi egritudine que
tis · tunc quid amaritudinis · immo vero quid veneni habuerit
libido · deprehendes. Hec interim ponamus delitias esse et libi
dinum voluptatem · nec aliquid habere dedecoris aut obpro
brii · quid dicemus ad repositas penas · quid faciemus ad hec.
Delitie quidem velut quedam umbra pertranseunt et velociter
fugiunt · pene vero perpetuo manent. Quod et si equale tempus · et idem
spatium deliciis positum esset et pene · esset aliquis ita stultus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

subire penarum: cum soleat dolor unius hore et quolibet
corporis cruciatus in oblivionem mittere omne preteritum tempus
in voluptate transactum. Hunc ergo cum possibile sit parvo tempore
si convertamur ad dominum fugere omnia illa cruciamenta penarum.
et perfrui bonis eternis: quid differimus. quid moramur et divina lar-
gitione non utimur. Dei enim ineffabilis et immensa bonitas etiam
hoc providit. ut laborum quidem tempus et agonis non extenderet. nec
longum faceret aut eternum. sed breve et ut ita dicam momentum quoddam
hore unius. hoc enim est presens hec vita: si ad illam conferatur eternam.
Providit ergo bonitas dei. ut in hac brevi et exigua vita agones essent
et labores. in illa vero que eterna est. corone et premia meritorum: ut labores
quidem cito finirentur. meritorum vero premia sine fine durarent. Sed
hoc sicut letificat eos qui per laborum patientiam coronantur.
ita affligit eos et cruciat in futuro. qui vident se pro parvo et exi-
guo delitiarum tempore perdidisse quidem bona eterna. mala autem
quesisse perpetua. Hec ergo et nos intuitu veniamus anime cruciatum:
expergiscamur aliquando dum tempus est. Ecce nunc tempus acceptum: nunc dies
salutis. Hunc enim est penitendi facultas et tempus: quia et fructus consequitur
penitentem. Verum non hec sola que diximus manent nobis ma-
la que in gehenna perferemus si negligamus vitam nostram: sed est ma-
lum multo his gravius. Excludi enim a bonis et alienum effi-
ci ab his que preparata sunt sanctis. tantum generat cruciatum. tantum
dolorem. ut etiam si nulla extrinsecus pena torqueret. hec sola
sufficeret. Omnis enim gehenne superat cruciatus carere bonis.
quibus in potestate habueris perfrui. Considera enim quaeso te sta-
tum vite illius. in quantum tamen considerare possibile est. Ut enim vere est.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cōp̄hendit nullus [illegible]

hiſ que legimuſ. ⁊ p̄ enigmata accepimuſ. tenuē quandā
opinionē de ea capiamuſ. Dicit̄ de ea quodā loco. q̄ aufu
giet ibi dolor ⁊ triſticia. ⁊ gemit᷒. Quid hac uita beatiuſ.
ubi n̄ ē. paup̄tatiſ met᷒. n̄ egr̄tudo ledit. nemo ledit iniu
ſte. ⁊ nemo ledit᷑. nemo iraſcit᷑. nemo inuidet. nulla cupi
ditaſ exardeſcit. nullū cibi deſidium. nulla honoriſ pul
ſat. ⁊ poteſtatiſ ambitio. ſ; omīſ uitior̄ labeſ ſopita. ⁊ p̄e
nit᷑ extincta ē. Pax cuncta cōtinet ⁊ leticia. tranquilla ſunt
omīa ⁊ quieta. Jugiſ ſplendor ⁊ lux. n̄ iſta q̄ nc̄ ē. ſ; tanto ſplē
didior. tantoq; clarior. q̄nto ſplendidior nūc ē. sol a
lucerna. Nulla ibi nox. nulle tenebre. concurſuſ nulluſ
nubiū. nulla frigoriſ. nulla ardoriſ aſp̄itaſ. ſ; tal̄ quedā
erit rerū tēp̄ieſ. quā ſcient illi ſoli qui ea digni fuerint
p̄frui. Non eſt ſenect᷒ ibi nec ſenectutiſ miſeria. ſ; om̄e q̄c
quid corruptioniſ ē. exulat. ⁊ glā incorruptioniſ cuncta
circumdat. Verum ſup̄ hec omīa ē. ſociari cē ſocīuſ anglor̄
⁊ archanglor̄. omniūq; celeſtium. ſup̄narūq; uirtutū con
tubniſ p̄frui. Ultra omnē ū hanc ⁊ hui modi glām ē. ipſi᷒
dn̄i xp̄i ieffabilē adipiſci cōſpectū. ⁊ maieſtatiſ ei ine
narrabili ſplendore radiari. Verum ne hec t̄ ſubito obtu
tum m̄tiſ extreant. paulatim te ad hec capienda p̄uocabo.
Intuere nūc celum. ⁊ inde extende paululum cogitōnē
tuā ſup̄ celum. deinde conſidā toti creature tranſformationē.
Non enī in iſta qua nunc ē qualitate p̄ſiſtit. ſ; in aliā
tranſformabit᷑ ſplendidiorē m̄ltoq; pulcriorē. quantū ſi dici pot
aurum plūbo ſplendidi᷒. Hec enī futura beat᷒ edocet pauluſ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inlibatate filioꝝ dī. Hunc enī tāq̄ corruptionis particeps mul
ta patit̄ q̄ pati necesse ē. corpora corruptibilia. tc autē ubi omne
q̄d fragilitatis ē. & corruptionis abiecerit. ineffabili pulcritu
dine decorabit̄. Neq: enī ultra corruptibilia corpora patiet̄.
s; incorruptibilia ea ex resurrectione recipiet. unde & ipsa crea
tura ī meliorē habitū trāsformabit̄. Nulla erit tc usq̄ discor
dia. s; cuncta consona. cuncta cōuenientia. omniū enī scōꝝ e
erit una concordia. Nullus ibi diaboli met̄. nulle insidie
demonū. terrorq: gehenne p̄cul. Mors neq: corp̄is neq: anime.
s; īmortalitatis munere met̄ utrq: resolut̄. Sic enī puer regi
si p̄mo regius paup̄is tugurij alendus tradat̄ uilib; nutrimen
tis. sub metu etiā pedagogoꝝ uiuat. & magistroꝝ potestate.
quo etas p̄me discipline artiorib; frenis repssa. adultam
demū etatē p̄babilē reddat. ac patris natalib; dignā. ubi
uenerit tēp̄ ut illā aulam regni. & sceptrum patne dignita
tis assumat. abiectis omīb; illis uilib' indumentis. repente i
abitū regiū ac patne potestatis infulas transformat̄. splen
dor purpure p̄tin̄ ac diadematis fulgor. ministroꝝ etiā succe
dit ambitio. simulq: honoris auctoritas inualescit. & efficitur
tot' alt' exalt'. ita ḡ & tc tali q̄dā specie scōꝝ īmutatio fiet. Et
ut scias quia nō in his q̄ dicimus sola pompa u'boꝝ est.
conferamus oculos ad illum montē ī quo trāsformat̄ ē xp̄c.
intueam' splendorē ei'. illum q̄ tc in trāsformatione resplen
duit. & nec sic quidē inueniemus cunctā nob' futuri sclī
gl'iam patefactā. Illa enī transformatio patefacta ē. n̄ in
q̄ntū bonoꝝ futuroꝝ ueritas h̄t. s; quantū ferre oculi poterant

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

intuendum. Sicut enim legitur dicit. quia resplenduit ut sol;
Incorruptoꝝ autē glīa corpoꝝ· ñ hoc tantū splendoris emit
tet· quantū ex ista corruptibili luce ꝑcedit· nec talem lucē.
qualē nc̄ mortalis occul' capē possit· ſ; tant' erit ſupᵉ luci
splendor· qn̄tum corporeus ferre ñ possit aspectus· cū tam
illū tuerit· q̄ in montis trāsformatione resplenduit. Unde
ostendit qȝ tm̄ reuelatū sit· qn̄tū ferre occli mortaliū po
tant. Hec tam̄ tulint ex integro· ſ; ceciderunt inquit in fa
ciē sup tiam. Tū ꝑtea siquis te introducet in conuentum
aliquē ubi omīs auratis amicti resident stolis. qȝ in me
dio aliquis gemis adornat' refulgeret ꝛ purpura. isq; pol
liceret t' qd posses in ullo ornatoꝝ numero asscribi· nne cuncta
ageres ꝛ omīa ꝑmoues· qn̄ id assequi posses. Ad apı g nc̄
sensib; tuis celos· ꝛ intuere ibi conuentū· ñ auri· neq; uesti
ū· neq; gēmaꝝ. ſ; itē mitis cōggatū· splendidi siderib;
micantē· clari' sole fulgentē. Intuere ibi cetū· ñ solū ex ho
minib; ſ; ex anglis· atq; archanglis· tronis etiā dn̄ationibq;
ꝛ ꝑncipatib' ac potestatib' cōuocatum. De rege autē qui eoꝝ
medi resident· dicē uox nulla suffitiet. Effugit enī omnē
sermonē· atq; omnē sensū humane mtis excedit decor illud.
illa pulc̄tudo· illa uirt'· illa glīa· illa magnificentia· illa ma
iestas. Quid g· dicim' hoꝝ omniū bonoꝝ exptes nosmetip
sos fatiem' ꝛ alienos· ut ne paruū aliquē suscipiam' laborē.
ꝛ exiguo tempore libidinis illecebras refutemus. Si enī co
tidie oporteret nō tormta ꝑferre· ſ; ipsā gehennā paruo
tēpore tolare. pro ut x̄pm̄ uidē possem' in glīa uenientē.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

33
135

7 eorum ei numero sociari. non erat dignum pati omne quod triste
est. Immo ut tanti boni tanteque glorie participes haberemur. Audi
quod dicit beatus petrus. Bonum est inquit nos hic esse. Quod si ille te-
nuem quandam future glorie imaginem uidit. et omnia subito proiecit ex
animo dulcedine uisionis quam percepit inenarrabilem quid diceret a-
liquis si ipsam rerum faciem ut se habet ueritas contemplaretur. tunc scili-
cet cum celestis aula pandetur 7 regem celi non iam per speculum 7 in enig-
mate. sed facie ad faciem reuelauit. non iam per fidem. sed per speciem contuen-
dum. Nonnulli imperitorum putant sibi satis esse 7 optabile uide-
ri. si gehenna tantum modo careant. Ego autem multo grauiores quam ge-
henna est dico esse cruciatus. remoueri 7 abici ab illa gloria. nec pu-
to ita acerba esse gehenne supplicia ut sunt illa quibus torquetur is qui
arcetur a conspectibus xpisti. Hoc enim est de modo peius omnibus grauius.
hoc est solum quod superat gehennam. Si enim nunc uidentes terre-
num regem cum comitibus 7 ministris suis ingredientem aulam
regiam miramur 7 magnos dicimus eos quos herere lateri
eius uidemus. nosque miseros credimus. si nullum inter eos lo-
cum habere mereamur. 7 quidem scientes quod incerta sunt hec.
7 ualde infirma sunt que intrinsecus sunt. nunc quidem per bellis ho-
stilibus nunc etiam per ciuibus insidiis. interdum etiam per liuore.
7 pro eo ipso precipue quod etiam ipsa per se fragilia sunt 7 caduca.
7 nullius numeri. tamen quoque quomodo sunt cruciatum generant his
qui inde deciderint. quanto magis non multo magis cruciabimur. si apud
regem omnium qui non partem terre sed uniuersum eius celum tenet.
imo quod etiam pugillo continet 7 celum palmo metitur. qui por-
tat omnia uerbo uirtutis sue. apud quem gentes omnes tamquam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nichil ꝛ uelut sputum rep̄ [...]ianc apud, inquit, ubi
etnos honores largiri cepit. si nullum habeam̄ locū.
ꝛ in nullo apud eū ministroꝝ numero collocem̄. nne
om̄i nob̄ pena cruciabili⁹ erit? Set dicas forte. Sufficiet
nob̄ euadere gehennā ꝛ dignos n̄ fieri tanti regis aspec
tu. Quid illi anime cui hoc sufficit infelici. quid miseri?
Hunc autē quē dicim⁹ regē n̄ putes quadrigis mularū.
aut curribꝫ aureis uectū. ut ornatū purpura. aut terribilem
potestate diadematis ad futurum. ē ad iudicandū ueniet ter
rā. S; audi q̄m̄ p̄ph̄is nūtiantibꝫ ut nūtiari hōibꝫ fas fuit. p̄
diceret ei aduent⁹. Ait ḡ quidā ex eis. Deus nr̄ manifeste ueniet.
dš nr̄ ꝛ n̄ silebit. Ignis ante ipsū ardebit. ꝛ in circuitu ei⁹
p̄cella ualida. Et uocabit celū desursū ꝛ t̄rā discerne p̄p̄lm
suū. Ali⁹ ū q̄ ꝛ penarū species nob̄ indicat. ysaias hic ē. au
di q̄m̄ dicit. Ecce dies dn̄i ueniet insanabilis. dies furoris
ire. ut ponat orbē t̄re desertū ꝛ peccores p̄dat ex eo. Stelle
enī celi ꝛ orion ꝛ oīs ornat⁹ celi lum̄ suū n̄ dabit. ꝛ obscura
bit⁹ sol i ortu suo ꝛ luna n̄ dabit lum̄ suū ꝛ stelle cadent dece
lo. ꝛ mādabo uniūso orbi mala ꝛ impūs pecca eoꝝ ꝛ p̄dam
contumeliā iniquoꝝ ꝛ iniuriā sup̄boꝝ humiliabo. Et er
q̄ relicti fuerint p̄tiosi magis q̄ aurū sine igne ꝛ homo
p̄tiosior erit q̄ lapis ex saphiro. Celū enī quatiet⁹ ꝛ t̄ra mo
uebit a fundam̄tis suis p̄pt̄ furorē ire dn̄i sabaoth. i die q̄
sup̄ ueniet furor ei⁹. Et iterū dic̄. fenestre celi apient ꝛ mo
uebunt⁹ fundam̄ta t̄re. Perturbatione p̄tbabit⁹ t̄ra. stupore
stupebit t̄ra. inclinatione iclinabit⁹ t̄ra ꝛ inclinata ē. cōmo
tione cōmouebit⁹ t̄ra sicut ebri⁹ ꝛ crapulat⁹. Excutiet⁹ sic

(c) 2006 Ministerio de Cultura

portiorum custodia. Cessa cadet et n̄ poterit resurge. in ua
luit enī sup̄ eā iniquitas. Et inducet ds̄ sup̄ ornatū celi ī
excelso manū suā. in die illa sup̄ regna tre. 7 congregationem
eī ponet in uinculis. 7 concludet eā in locum munitū. S; et
malachias ppha consona his loquit dicens. Ecce ueniet
dn̄s omps. Et quis sustinebit diē aduent eī. Aut quis porta
bit cōspectum eius. Qm̄ ipse egredietur ut ignis conflatorij. 7
sic herba lauantiū. 7 sedebit conflans. 7 purgans sic aurum.
7 sic argentū. Et itm̄ dic. Ecce dies dn̄i uenit ardens ut clibanus
7 erunt eos. 7 erunt om̄s alienigene. 7 om̄s qui faciunt iniqui
tatē ut stipula. 7 incendet eos dies illa q̄ ueniet dicit dn̄s
omps. Et non relinquet radix eī neq; palmes. Aliū ū ille
uir desideriorum ita dicit. Et ecce uidebā. 7 troni positi sūt. 7 ue
tustus dierum sedebat. 7 indumentū eī sic nix candidū. 7
capillus capitis eī sic lana munda. Tron eī ut flamma ignis.
rote eī ignis exurens. fluuius igneus currebat ante ipsum.
Iuditiū constituit. 7 libri apti s̄t. Et paulo p̄. Et uidi inq̄t
in uisu noctis. 7 ecce cū nubib; celi, sic filius hoīs ueniebat. 7 usq;
ad uetustū dierum puenit. 7 in cōspectu eī oblatus ē. 7 ipsi da
tus ē pncipat 7 honor 7 regnū. et om̄s ppli. trib; 7 lingue ipsi
seruient. 7 potestas eī potestas etna que n̄ transibit. 7 regnū
eī n̄ corrūpet. Inhorruit spc̄ m̄s ego daniel in habitu
dine mea. 7 uisiones capitis mī conturbabant me. Cū ergo
hec agi ceperint. pandentur sine dubio celi porte. imo poti9
ipsū celum auferet e medio. taq̄ si tabnaculi alicui uelami
na colligantur. scilicet ut reparet. 7 transformet in meli. Tunc
ḡ oiā metum habebit. timorq; ac tremor implebit uniusa;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Tunc etiam ipsos angelos formido quanta adit. Non solum
angelos. sed fortassis et archangelos. et thronos. et dominationes. et prin
cipatus. et potestates. Hoc enim indicatur in eo quod dicit: et uirtutes ce
lorum commouebuntur. Conserui enim sunt eorum qui iudicandi sunt.
et uitae huius posituri rationem. Si enim apud iudices seculi cum ciui
tas una iudicanda sunt e. pauent cetere et contremiscunt. etiam
si nichil peccati metuant. quanto magis cum orbis terre uniuersus
ad iudicium ueniet iudicandus ab eo iudice qui teste non egeat.
qui argumenta non querat. qui oratoris causam non postulet. sed his omni
bus penitus amotis. ipse et gesta et uerba et cogitationes hominum denu
det. atque in medio collocet. et cuncta uelut in tabulis quibusdam
depicta. oculis eorum qui commiserunt ea. atque omnium qui assistere ui
dentur ostendat? Quomodo non commouebitur et inmetuerit uniuersa
creatura? Quod et si nec flamme igneus fluuius ille non curreret. neque angeli
assisterent terribiles et facies dira tortorum. sed hoc solum si euocaren
tur homines ad regem. et alii quidem laude et honore digni habe
rentur. alii uero dehonorati. cum nota et confusione abirent. si hoc
solum pene homines paterentur. nonne super omnem gehenne cederet cru
ciatum quod aliis munera percipientibus a rege. ipsi repulsam
cum dedecore meruissent. In quo quantum pene sit. etiam si nunc
sermo plene non potest edocere. tunc tamen cum ad rem uentum fuerit
manifestius sentiemus. Tu uero adde ad hec omnia etiam suppliciorum
dolores. et non solum confusionis. neque solius dedecoris notam. sed illam
penam ante oculos iam qua trahuntur homines ad ignem. et qua traduntur
homines ad penas. Cogita seuos illos et horrendos penarum
ministros qui peccatores precipitant ad supplicia. et hoc eo tempore
erit quo alii qui bene egerunt alacrissimis angelis et placidis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

simul supportant. ante regis eterni solium sublime.
coronis glorie et immortalibus premiis munerantur. Et hec
quidem propria erunt diei illius et iudicii temporis. Que
uero post hec subsequentur. quis sermo poterit explica
re? Que erit uoluptas. que leticia esse cum xpo. ubi anima
ad propriam generositatem regressa. cum fiducia iam cepit uidere
dominum suum? Explicari non potest illius leticie magnitudo.
Non enim solum pro his exultat quibus perfruitur in presenti. sed
multo magis pro eo gaudet quod bonorum suorum scit nullum
finem futurum. Et quamuis illa gaudia atque illam leticiam.
neque sermo ullius explicare ualeat. neque cogitatio ulla
concipere. tenuiter tamen et uelut umbram quandam future ima
ginis intuentes. et quod indicare temptabimus. Requiramus si ui
detur ab his qui in presenti uita bonis seculi et diuitiis perfruuntur.
qui in honoribus et potestatibus gloriantur. quanta leticia extol
luntur in his. quanta hec dilectione et uoluptate mirantur.
ita ut inter deos nec in terris se esse arbitrentur. et quidem cum con
stet etiam apud illos ipsos nec uere hec esse bona. nec esse
perpetua. sed sompnio citius euolare. aut et si accidit aliquando
ut parum aliquid permaneat. et exiguum hoc tempus uite non
deserant. quanta his felicitas esse creditur. quanta leticia?
Igitur si hec caduca et corruptibilia tantum gaudium hominibus
conferunt. quid putandum est. leticie sentire animas illas que ad cele
stia et perpetua peruenerint bona. in quibus et quantitas et qualitas
tam diuersa et tam eminens est. ab his que in hac uita pu
tantur bona. ut neque adhuc ad conspectum illius. neque ad
auditum uenerint. neque ad cogitationem cordis ascenderint;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Etenim nunc sicut paruulus in uulua matris. ita et nos in hoc mundo positi sumus. et quasi angustiis quibusdam atque obscuritatibus conclusi. futuri seculi atque lucem libertatemque non possumus intueri. Cum autem tempus aduenerit ut parturiat nos presens hic mundus. et omnis quos concepit in futuri seculi proferat lucem. si quos quidem peccati intuenientibus auorsos. immaturos inuenerit. de tenebris in tenebris eunt. et de angustiis. ad artiores angustias redeunt. Quos uero perfectos et regis imagini similes genuerit. offert patri sobolem generosam. in officiis angelicis et sedibus archangelicis collocandum. Noli ergo queso te mi amice perdere in ulla parte. uel uultum anime tue et imago regia corrumpatur. et uelut abortiuum quendam in fine te mundus iste proiciat. sed cum repara in te imaginem paternam. repara uirtutum decorem et speciem. ut inter filios agnoscaris a patre. Etenim pulcritudinem corporis deus certis quibusdam et natalibus terminis clausit. anime autem pulcritudinem liberam fecit. et nulla sub necessitate conclusit. ut potestate nostra prestantiorem decore corporeo. Hec ergo anime species in libertate est. sub dei quidem nutu. in nostris tamen manibus posita. Nam si et corporei decoris potestatem dominus nostro permisisset arbitrio. sollicitudo nobis immineret superflua. atque in his que nichil prodessent. omne uite nostre tempus occuparemus. Ex quo cultus anime necessario negligeretur. quippe qui etiam nunc ubi nulla nobis potestas est. conferendi aliquid corporis decori. hoc tamen agimus. et hoc studemus. ut speciem corporis omnimodis excolamus. dum colorum fucis. uel compositione crinium. uel oculorum pictatu. uel uarietate uestium. dum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

siq: aliis ⁊ exq̄sitis molitionib; conferre aliquid de
cori corporis cupim̄. S; q̄nto magis conueniebat n̄o ad cul
tū aīe dare opā. ubi ⁊ pulcritudo uera ē. ⁊ in potestate
nr̄a ē. cotidie eā si uolum̄ efficere pulcriorem. Hec pul
critudo aīe requirat᷑. Verū nos ecōtrario om̄e tēp⁹ uite
nr̄e c̄sumim̄. expoliantes dn̄am ⁊ adornantē ancillam
diūsis ornatib;. dn̄am uͦ eī tāq̄ uile mancipium incultā
fedamq; sordib⁹ obsitā. in om̄i illuuie ac dedecore relin
q̄ntes. ē utiq: ob hoc nos d̄s excluserit a corpori cura ⁊ de
cori s eī augm̄ta natalib; t̄minis clauserit. ne sup̄flui
studiis occupati. negligem̄ aīe cultū. cui⁹ forma ⁊ spe
cies etiā si in ultimā corruat feditatē. labore tam̄ ⁊ inten
tione nr̄a ad sūmā pot̄ pulcritudinē reparari ⁊ in tantū
decoris adduci. ut n̄ solū admirari a bonis om̄ib; s; ab ip
so etiā rege omniū deo cōcupisci possit ⁊ amari. sic̄ ꝓpha
ad eā dicit in psalmis. Et concupiscet rex speciē tuā. fre
q̄nter q̄ppe accidisse scim⁹. ut etiā ex his mulierib; q̄ in lu
panarib; ꝓstitute st̄. si forte aliq̄ inuenta ē decora spetie.
cōtēplatione pulchritudinis. ab aliq̄ etiā bono uiro assū
pta sit ad honestatē matrimonij. Quāto magis n̄ cōtēpnet
neq: despitiet aīas que de sup̄na generositate p̄ diabo
li tirānidē in istud p̄sentis uite lupanar ac p̄stibulū
deciderunt. Inuenies autē his exemplis usos etiā ꝓphas. ē
ad hier̄l̄m locunt᷑. Et illa enī in p̄stibulū decidit. ⁊ in
meretricatione noui generis. sic̄ designat hiezechiel pro
pha dicens. Om̄ib; meretricib; dantur mercedes. tu autē
dabas mercedes amatorib; tuis. ⁊ facta ē in te res p̄uisa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pter om̄s mulieres. Et iterum alius dicit. Sedisti su
p uiā expectans eos. sicut cornicula desolata. Ista m̄g
que sic meretricata ē. reuocat ad se rursus ds̄. Nā 7 cap
tiuitas q̄ facta ē in ea. n̄ tā ppena q̄ p conu̅sione facta ē.
Nā si eos ds̄ punire uoluisset 7 pdere. 7 n̄ utiq; denuo
reuocasset ad patium solum: neq; rursus ciuitatē deiec
tā maiore gl̄a edificare uoluisset ac tēplū. Erit enī in q̄t
gl̄a dom̄ huī nouissima. sup illā p̄orē. Quod si illā q̄
frequent̄ meretricata ē. n̄ excludit ds̄ a penitētia: mul
to magis tuā recupabit animā q̄ nc̄ p̄mū corruit.
Nemo enī nemo amatorū carnaliū etiā si sit in hec sup
modū insaniens. ita exardescere pot̄ iamorē dilectionis
sue. sic ds̄ effundit̄ iamorē aīaꝝ n̄raꝝ. Et qd̄ quidē possi
bile ē t. ex his noscere q̄ p singlos dies geri uidem̄. Po
tes tam̄ ex diuinis scripturis euident̄ aduertere. Intuere
deniq; ut in p̄ncipiis iheremie que referunt̄ de deo.
ut apud reliquos pphas: q̄m etiā cū despiceret̄ 7 contēp
neret̄ appl̄o. tam̄ rursus reu̇tebat̄ ad eos 7 amore eoꝝ
constrict̄. sectabat̄ etiā eos auisos a se. Et hoc ē. qd̄ ip
se dn̄s in eu̅gl̄iis indicat cū dicit. hierl̄m hierl̄m que
occidis pphas 7 lapidas missos ad te. Quotiēs uolui cō
ggare filios tuos sicut gallina conggat filios suos
sub alas suas 7 noluisti. Sed 7 paulus dicit ad corin
thios scribens. q̄m ds̄ erat in xp̄o mundū recōcilians
sibi. n̄ reputans eis delicta ipsoꝝ 7 posuit in nob̄ u̅bum
recōciliationis. P xp̄o ḡ legatione fungim̄. sic deo dep
cante p nos. Rogam̄ p xp̄o: recōciliamini deo. Hec etiā

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad nos dici putem. Non solum eni infidelitas. sed
et uite cõtaminatio execrabiles istas inimicicias facit
int dm̄ 7 hominē. Sic eni apls dicit. q sapientia car
nis inimica ē deo. Age g destruam huc inimiciciar
parietē. 7 uiā nob reconciliationis faciam ad dm̄. ut ite
rū efficiam ei amabiles 7 cõcupiscibiles. Scio q mira
ris ualde hermonis pulcritudinē. 7 decori ei nom mu
lieris nich inueniri posse intris simile iudicas. S; siue
lis o amice. mlto tu ea formosior 7 mlto pulcrior fies ...
qntū pot ēē aurum luto pulcri. Si eni illa corpis spe
cie tā mlti mirant. 7 accendunt pca qntū putas ēē iaia
decoris. si omnē nat̃e sue fuerit exculta pulcritudinē.
q amabilis omib; 7 q mirabilis erit. Et eni corporei de
coris substantia. n̄ i alio q in flegmate 7 sanguine. et
humore ac felle cõsistat. que ex cibor sucis corruptibili
b. colligunt. Ex his eni ocelor orbes splendescunt. ex hi
genarum rubor depingit. uisus omis ornat. Et nisi p
dies singlos irrigent hui mi sucis ex fonte decoris asce
dñtib; uenis. cõtinuo aridior efficit cutis ... oceli ca
uant. rubor omis e uultu 7 uirt cū oi decore discedit.
qd si diligent cõsideres que sint q int illā cutē q t for
mosa uidet lateant. q int nares tegant. q int fauces
7 uentrē. nichil aliud nisi sepulcrū dealbatū pnciab
ēē istā corpis pulcritudinē. que foris quidē decora ap
paret hoib; ... int autē plena ē sordib 7 imūdiciis.
Tu de inde si inuestimto uideas flegmata. ut sputa
mta horresci. 7 extremis salti digitis contingē ea re

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fugis: s; ⁊ aspectum retorques. Et q̃m cellaria ipsa et hor
rea flegmati ſ diligis ⁊ concupiscis: S; tua pulcritudo o
nē formā quūs pulcherrimi corporis supabit. Et licet animā
corpe nudatā nullus uidit: tam alias t decus ei ex uirtuti
b; suis conabor ostendē. Hunc autē sufficiat nob memora
re sermonē dñi quo ait. qr erit sic sic angli di. Quod si etiā in cor
porib tanta ē differentia eorum dumtaxat que subtiliora sunt.
ab his q grauiora uidentur ⁊ crassiora. ubi grauit celū ter
ra pstanti. ut ignis aqua. ut stelle sunt lapidib; pulcrio
res. ut arc celi omib; que intra st florib; quid dicem si
posset fieri ut corpalib occlis anime pulcritudinē uidem.
Nonne derides oia hec que ad exēplum decoris adduci
mus extne substantie. Queso g te ne ctēpnam tantā
aīe pulcritudinē beatitudineq; neq; negligam ptiosum hc
thesaurū qui int nos ē. maxime cū facile nob redit ee p
sit. ⁊ paruo labore reparari ome aīe dec. Ubi enī spē futorum
cōcepis ⁊ amaūis: statim redit aīa ad pulcritudinē suā. Ait
enī ille beat paulus. Nā q in psenti ē momentaneum ⁊ le
ue tribulationis nre. sup modū in mñ sum ⁊ etnū pond glē
opat in nob. ñ aspitientib; q uident s; que ñ uident. Que
enī uident tēpalia st. q autē ñ uident etna st. Quod si tribu
lationes leues appellat paulus ⁊ faciles, pro eo q ñ ad hec q
uident. s; ad illa q ñ uident aspicim. qnto magis tibi le
ue erit ⁊ facile desinere ab impudicitie pondib; fedis.
Neq; enī nc te ad illos labores inuitam ⁊ picula. aut ad
illas cotidianas mortes quas apli pferebant. ut ad psecu
tiones illas aut uba. aut uincula. aut carces. aut ad toti

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mundi theatrum· aut famē· aut nuditatē· aut uigiliā
mltas· aut picula itinerū· naufragia maris· picula la
tronū· picla ex gēne· picla ex falsis frib; atq: illa omnia
que aplici agones desudant· Nichil hoȝ nc a te posci
m9 s; illud tantū rogam9 ut turpissima hac seruitute
derelicta· ad pore redeas libtatē· considans q penā sub
sequit luxuriā· 7 glam que uirtutib; ē reposita· Nam hii
quidē quidē qui ressurrectionē futam n̄ cdunt· si uitā
suā negligant· 7 nullum futi iudicij concipiant metū· 7
nullā cōpunctionē cordis sui habeant: nichil mirū ē.
Nos ū qui mlto certi intuem9 futa q psentia ifeliciter
age. 7 tā misere· 7 nullā recordationē cape futi iudicij. 7
s; i ultimū decide cōtēptū: extme dementie ē. Nec pot
aliquid huic malo cōferri: si cdentes n̄ cedentib; si
miles sum9. Quin imo multis n̄ pauci repti st: qui in ac
uita aīe uirtutib; fulser. & que nob erit excusatio· q
solacij· si in die iudicij isti nob pducant ad exemplum.
Tū ptea uidem9 n̄ nullos negotiatoȝ incidisse naufragi
um· 7 uniusa pdidisse substantiā: nec tam phoc deiec
tos ēē· 7 resedisse· s; rursus egressus eandē uiā· tam eadē
exercitia reparasse. Et illi quidē dāpna hec n̄ desidia
animi· s; uentoȝ uiolentia ptulerunt. Nos autē q certi
sum9 de fine rerū 7 manifeste nouim9· q si nolumus neq:
naufragia aīe· neq: dampna potim9 incurrere· qm nō
arripim9 denuo pora exercitia· 7 negotia que negligent
amisim9 reparam9: s; iacem9 resupini 7 desides· 7 ma
n̄ otiosas plicam9 ad pect· 7 utinā otiosas· 7 n̄ opantē in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p̄nitie n̄ri. q̄d ē utiq; euidentissime insanie: ueluti si
quis ubi causa [illegible] derelicto aduersario in suum
capud manus conuitat. ⁊ suum uitice cedat. Pepulit nos
Ps stare contra eū. semel deiectus nō solū sat resurgere.
diabolus ⁊ elisit. oportet nos utiq; resurgere. s; et ipsum
p̄cipitio dare. hoc ē. p̄uuisse ad aduersarium. ⁊ partib; eius
fauisse. Nam ⁊ beatus dauid cecidit eodē casu quo ⁊ tu
cecidisti. Et n̄ hoc solum: s; ⁊ aliud his addidit grauius.
Homicidiū enī coniunxit adulterio. Et quid post hec?
Numquid p̄mansit iacens? Nonne surrexit. ⁊ iterum stetit
contra inimicū. ⁊ ita eū subegit. ut etiā post mortē me
rita ei⁹ p̄fuerint posteris suis? Nam salamon cum
immane illud admisisset scelus. ⁊ dignus mille morti
b; haberetur. ꝑpt dauid concessurū se dn̄s regnū ei integrū
dicit. Ait enī. Scindens scindā regnū de manib; tuis.
⁊ dabo illud seruo tuo. Ueruntamen in dieb; tuis n̄ faciā ꝑpt
dauid patrē tuū: s; de manib; filii tui accipiā illud. S; ⁊ eze
chias cū in periculā extrema uenisset. quis ⁊ ipse esset iustus: ta
men p beato dauid dicit se dn̄s ei auxilium allaturū. Ait
enī. Protegam ciuitatē hanc. ⁊ saluā faciā eā: ꝑpt me ⁊ p
pt dauid puerū meū. Vide quanta ē uirtus penitencie: uides
quantū miti conuersio reparauit. Quod si uoluisset ille
hec cogitare quę tu nunc animo geris ⁊ dicere. quia impossibile ē. iam
me ꝑpitiū fieri dm̄. Honorauit enī me honore ingen
ti. ⁊ ꝑphicā mihi gloriam contulit. regni etiā magnificen
tiā dedit. de periclis q; innumeris me eripuit. ⁊ quomodo potero
cū post hec tanta ei beneficia deciderim ⁊ offenderim tanq;
in ultima flagitia deuolutus sim ꝑpitiū rursus p̄mereri

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dm. Sicut cogitasset dd cum proceribus pariter in novissima
perdidisset. Hic require medicinam anime vulneratae. Non
enim sola corporis vulnera si negligantur inferunt mortem:
sed et animae similiter. Et nos tam stulti sumus. ut si corpori quidem
vulnus eveniat: adhibeamus continuo medicinam. in nullo
vero animae vulneribus medeamur. Et quidem in vulneribus corporum sunt
multa que sanari omnino non possunt: et tamen non continuo de
speramus. sed in quantum fieri potest. adhibemus diligentiam. et si audia
mus a medicis quod huiusmodi vulnus sanare medicamenta non possunt.
insistimus tamen et obsecramus. ut aliqua salutis solatia nobis
medici. aliquid sustentationis exquirant. In animae vero
vulneribus ibi nichil est insanabile. neque enim anima ex necessita
te patitur naturae. quasi aliena sit a nobis eius passio. sic negligimus
sic desperamus. Si nichil ad animae sollicitudinem revocamus. et
ubi languoris natura desperationem necessario generat. nos
tamen quasi spei aliquid conferat negligentiam non omittimus
curam. Hic vero ubi nulla est desperandi necessitas. quasi nulla
sit sanitatis spes. omissa penitus cura discedimus. Vides
ergo quantum maiore corporis quam animae amore constringimur. ignoran
tes quod si animam negligamus. nec corpus salvare potimus. Non
enim anima propter corpus. ~~sed corpus propter anima~~ sed corpus propter animam factum est. Qui ergo quod
primum est. negligit. et quod inferius est excolit. utrumque corrum
pit. Qui vero ordinem servat. et quod primum est colit. etiam si negli
gat quod secundum est. per primi salutem salvabitur et secundum. Quod ita esse.
etiam dominus et salvator noster docens dicebat. Nolite timere eos
qui corpus possunt occidere. animam autem non possunt occidere:
sed timete magis eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Putasne agimus aliquid. putasne satisfacimus tibi. quod nullus
anime languor quasi insanabilis desperari. aut adhuc neces
se est et alias nos adhibere rationes et pluribus hec eadem con
firmare. Miles enim si te ipsum desperes. nos te numquam
desperamus. Neque enim hoc ipsi agimus. in quo alios reprehendimus.
quamuis non sit idem cum ipse de se quis desperet et ab alio desperatur.
Qui enim alium desperat habet ueniam. qui uero semet ipsum
desperauit nullam. quia ille non est dominus mentis alienę. hic uero sui
propositi potestatem tenet. Nos ergo non desperamus quod sit tibi reditus
ad prioris uite statum. et ad illas quas inter nouimus animi uir
tutes. sed addimus ad te adhuc etiam hec. Niniuite audiebant
prophetam ex definito dicentem et comminantem. Adhuc tres dies
et niniue destruetur. Sed nec quidem sic animis conciderunt. et hoc
cum nec satis confiderent posse exorari dominum. ut contra respon
sa sua ueniret. quia uidebant non sub aliqua uenie conditio
ne suspensa. sed abrupta sententia terminata. tamen ad peni
tentiam confugiunt dicentes. Quis scit si penitebit deus et depre
cabitur super malitiam quam locutus est ut faceret. Quod si homines
barbari et imperiti tantum habere potuerunt intellectum diuine
bonitatis. quanto magis nos oportet qui in diuinis lit
teris eruditi sumus. et qui hec ipsa exempla precessisse non igno
ramus. multaque alia ex diuinis scriptis similia. uel in sen
tentiis. uel in rebus gestis didicimus contueri. Non enim inquit
deus consilia mea sicut consilia uestra. neque uie mee sicut uie uestre.
sed quantum distat celum a terra. tantum distant cogitationes mee
a cogitationibus uestris. et consilia mea a consiliis uestris. Tum preterea
si nos famulos nostros qui forte nos offenderint cum promittunt se

(c) 2006 Ministerio de Cultura

futuros esse meliores recipimus. et ad priorem reuocamus locum.
in multis uero etiam maiorem eis post offensam ex reconciliatione
fiduciam damus. Nunc multo magis nobis hoc faciet deus. Nam
si propterea nos fecisset ut puniret: bene desperares et dubita
res de salute tua. Si uero propter bonitatem suam tantummodo nos fecit.
ut eternis bonis eius et muneribus frueremur. tamquam omnia que agit
ab initio seculi usque ad presens tempus propterea agit. et propterea monet.
ut nos misericordia sua saluet? quid ultra nobis desperandi que
ambigendi causa super erit. Sed uehementer eum offendimus
ut nullus umquam hominum. Propterea et maxime uelociter et ue
hementer satisfacere oportet. et penitudinem gerere commissi. et
cito recedere ab hiis actibus quibus offenditur deus. Neque enim tan
tas et ingenuas mentes ita offendit quamuis grauissima iniu
ria delicti. sicut contemptus satisfaciendi. Peccare namque hu
manum est. permanere autem in peccato diabolicum. Denique ui
de quomodo per prophetam hoc magis arguat deus quam illud. Et dixi in
quit postquam meretricata es. post hec omnia conuertere ad me. et non
es conuersa. Et iterum alibi. Et in hiis omnibus non est conuersus inordina
ta iuda. Sed adhuc manus excelsa. In aliis quoque postea quam arguit
delicta populi per prophetam, et emendationem suam per misericordiam ostenderet
quam amabiliter conuersionem suscipiat peccatorum: dicit. Quis
dabit ita esse cor eorum in eis ut timeant me et custodiant man
data mea omnibus diebus uite sue. ut bene eis fiat et filiis
eorum usque in seculum. Sed et moyses docere populum uolens. quod
deus requirat ab hominibus ita dicit. Et nunc israel quid dominus
deus tuus querat a te. nisi ut timeas dominum deum tuum. et in
cedas in omnibus uiis eius. et diligas eum ex toto corde tuo. et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ex tota anima tua. Ds uero q cupit diligi a nob. 7 oia
facit pp ea. 7 nec unigenito filio pepcit p salute nra.
7 caritate. 7 q obtat ut ita dicā ut q cuiq; pacto 7 quando
cuiq; recocilie m ei. qm penitētē nos 7 conuersos ad se n li
bent suscipiet. 7 amabit ut filios. Nam q p fecto illud
putas dixerit p pphā. dicito iniqtates tuas pri ut iustificeris.
Nōne cupiens nos ad amorē sui reuocare. 7 ad itimū cari
tatis affectū. Siqs enī diligit amic. si forte multas ab eo i
iurias ptulit. nec sic quidē ausus ē amor ei erga dilec
tū suū. s; p ferri ī mediū 7 exponi iniurias uelit. ctū ē. q
nulla alia ob causā fieri id cupit. n ut re integratio fiat
amoris uehementior 7 ualidior multo q dudū. Q si sola con
fessio peccatoꝝ tanta recociliationi materia nitet. qnto ma
ior erit recociliandi fiducia. si ipsis opib; penitētie ea q co
misim diluam. Nā si hoc eēt ut eos qui semel lapsi sīt de
uia recta. redire ad priorē cursū uoluntas diuina p hiberet. aut
nullus aut ualde pauci itroirēt ī regnū celoꝝ. Imo u eos
qs pcipuos int patres in admiratione habem. p lapsum
peccatoꝝ īuenim eē reparatos. Qui enī uehementes fuerunt
ī malis. conuersi rursus ad bona. eadē nichominꝰ utunt
uehementia. cscij sibi q in multis delictis teneant obnoxij.
Quod 7 dns in euuangelio docuit. ē simonē de muliere
qdā dicebat. Vides inquit symon mulierē hanc. In
troiui ī domū tuā. aq pedib meis n dedisti. hec autē
lacrimis suis lauit pedes meos. 7 capillis suis tersit. Oscu
lum m n dedisti. hec autē ex q īgressus sum ī domum
tuā n cessauit osculari pedes meos. Oleo caput

(c) 2006 Ministerio de Cultura

capud meū n̄ unxisti. Hec autē unguento unxit
pedes meos. Propt̄ q̄d dico t̄ remittunt̄ ei peccata mł
ta q̄m dilexit multū. Cui autē parū remittit̄. par
diligit. Et ait mulieri. Remittunt̄ t̄ peccata tua. Ep
tea demq; 7 diabolus sciens q̄d hū q̄ m̄lta opati sunt
mala. si se ad penitentiā conuerterint districte satis 7
uehemter hoc statuūt: ut sic fuert̄ in peccatis p̄cipite.
ita sint in remedio suo sagaces. ut pote scientes q̄d eger:
metuūt 7 tremūt nequis forte eoꝝ initiū alicꝰ penitu
dinis capiat. Si enī ceperint. iā n̄ potert̄ retineri. S; imo
dum ignis. penitētie calore succensi. auro purgato
purgatiores reddunt aīas suas. 7 memoria eꝰ scientie
sue ulūt spū q̄dā flante ad portū salutis spe gubnan
te puenīunt. itinis sui hn̄tes cautelā maximā expti
toꝝ horrore gestoꝝ. atq; in hoc pene etiā eos qui nullō
ūq̄ incurrert̄ lapsus uident̄ p̄cede. dū cautiores eē reddit
experientia. Acri enī nescio q̄ pacto. exspectamꝰ ea que pa
rata pdidimꝰ. q̄ q̄ n̄ dū possessa desidam̄ adquirere. Ta
tum ē ḡ sic dixi. ut initiū alicꝰ fiat. In hoc omīs ē dif
ficultas. ut p̄mos adit̄ ingrediam̄ penitētie. In ipso
enī aditu stat inimicꝰ minis 7 terroribꝰ spirans. 7 uolen
tes adire cū omī atrocitate depellit. Cui si eiꝰ fumō
7 inanē nebulā cōtēpnas. nec ille aliquid ualebit ultra. 7
itu occupato aditu ualidiorē te redditū sentiēs. supiorē
q; te effectū inimici terrorib; gratulabis. ac p̄ facile ē t̄ dere
liq̄ agonisisti iniā uideb. Age ḡ iā. aggdiamꝰ it̄ uite. re
uitamur ad ciuitatē celestē. in quā 7 conscripti sumꝰ. 7 ciuē

(c) 2006 Ministerio de Cultura

decreti. huius nobis urbis ianuam desperatio quidem clau
dit: aperiet autem spes et fiducia latum prebebit ingressum.
Hec si contempsimus. non solum iam desidie culpam. sed et superbie
incurrimus. Nam et diabolus non aliunde talis factus est. nisi quod
primo quidem post peccatum desperatione usus est. postea uero ex
desperatione in elationem incidit et superbiam. Sic et grauia si se
mel salutem suam cepit desperare. iam non intelligit quomodo ut
inque mala precipitetur. Nichil enim aut agere aut dicere
metuit quod contrarium sit saluti. Sic sepe uidemus in his qui
insaniunt. cum semel perdiderint sanitatis statum. nichil iam
ultra metuunt. nichil erubescunt: sed licenter omnia et dicere
audent et facere. etiam si in ignem proruant non declinant. etiam
si in precipitium. aut profundum. non reuocant pedem. ita et qui
desperatione capti sunt. intolerabiles fiunt. et per omnes malitie
uias discurrunt. Pudor nichil prohibet. metus nichil impe
dit. presentia mala non uetant. futura non terrent. Sola mors est.
quod euadere non possunt. Propter quod deprecor quamuis uehementi inebrie
ris mali huius ueneno. exurge queso te. et expergiscere ali
quando. et diabolicam hanc depone temulentiam. Quod si ad
subitum non potes. paulatim certe et sensim recollige ani
mo tuo se. quamuis ut michi uidetur facilior uia sit simul omnia
abrumpere. et mali huius retinacula pariter cuncta resecare.
tamquam ex integro ad exercitia conuerti penitencie. Si autem tibi
difficile hoc uidetur: ut uis. aut potes. tantum sume ini
tium aliquod melioris uite et eterne uite desidium cape. Cur
re itaque queso te et obsecro karissime. et pulla te mutata quam prius que
sieras exoro. ac pullam libertatem quam prius gerebas obtestor. ut

sic te iterum in nullo certamē uirtutum ūtice existen
tē. 7 in nullo rursus pacientie labore 7 robore solida
tum. Parce in amanti te. parce omib; qui p te scan
dalizant᷑ 7 p tuo lapsu labunt᷑. Parce cunctis qui p
tua desperatione desperant. nec putāt se posse uiam
ūtutis incedē. si te ad eā redisse n̄ uideant. Respice q
so te qnt᷑ nūc merorē omnē scōr frm̄ hāt chor 7 qnta
leticia atq; exultacio in medullis fiat᷑. qnta desidiosis
adoloscentib; de te fabula. qntaq; eis ad pcipicia luxu
rie de te crescit auctoritas. Quod si redeas denuo ad il
lā porē ūtutū uiā. oīa hec ūtunt᷑ in contrriū. Frm̄ qd ē
dedec 7 confusio ad illos migrabit. nō ū erim̄ i gaudio
mīto 7 leticia. In toto enī orbe uictorē te libidinis. uic
torē sordide 7 stulte uoluptatis ac luxurie pdicabim̄.
7 tumphi tui coronas scribem̄. Ista ē enī maior 7 uera
uictoria. q p lapsū cōqrit᷑. que post fugā reparat᷑. Tu ū
n̄ solū pprū laboris 7 emdationis tue mita conseqris: s; 7
mercedē p illor salute pcipies. qui ex tua conūsione capiē
tes exemplum. ad penitētiā se abiecta desperatione cōūtent.
Nec erit p hec aliquis qui quolibet lapsu deiect᷑. nō
statim resurgē cupiat: 7 statim se reparare festinet.
Ne q̄so nec cōtēpnas tā magna hec 7 tā gndia lucra. nec
animā nrās cū tristicia ad inferos mittā. s; da nob pau
lulū respirare. 7 eā q̄ nos tui causa uelauit mestitię a
nob nubē depelle. Ecce enī nc ppria obliuiscentes mala.
tuos casus lugem̄. S; si uelles sursum respice paululū.
7 amorē celestiū cape. hac nos quidē lamītatione liba

(c) 2006 Ministerio de Cultura

res. et per nostris iam faces cogitare debetis. Quod autem possit
homines per penitentiam ad splendorem pristinum reparari. immo
interdum et multo clariores quam dudum fuerint effici. Iam quidem
et supra ex diuinis scripturis docuimus. Inde denique etiam quod et meretri
ces et publicani hereditatem regni celestis accipiunt. Inde
et multi nouissimi primi constituuntur. Tamen addam et aliqua
que nostri memoria gesta sunt. quorum tu quoque ipse testis es. Adoles
centem illum nostri urbani filium phenicis prouincie. qui
pusillus quidem a parentibus fuerat derelictus. sed diuitiis ad
modum. familie. argento et auro ac possessionibus locuple
tissimus. Hic primo quidem contempta omni pompa elationis et
iactantie que uelut adoloscentia presumere solet. uelut ha
bundantia ministrare: ipsis etiam auditoriis litterarum liberalium
derelictis. ad humilem uitam et indumenta uilia atque habi
tum pauperum neglectumque conuersus ad montes ac deserta
secessit. atque ibi per continentiam nostre philosophie exercitatus.
etiam super etatem suam uitam magnorum et admirabilium uirorum.
abstinentie uirtutibus non solum equiparauit sed et precessit. Post hec
etiam sacri baptismi misterium consecutus. multo magis as
cendebat ad incrementa uirtutum. Letabantur omnes et lauda
bant dominum. quod in tantis diuitiis natus. tamque clari generis. et pri
me adhuc etatis adholoscens. subito omni uite temporalis
uanitate calcata. ascendere desiderauit ad eterne uite fasti
gia. Cum ergo in his exercitiis uersaretur. et in admiratione esset omni
bus: quidam corrupte mentis homines qui ei iure consanguini
tatis proximi uidebantur. accedere ad eum primo uisendi gratia ce
perunt. Post hec assiduitate colloquii mali: rursus ad ea

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que spreuerat et contempserat reuocarit. et abiecta omni
que assumpserat philosophia de montibus descendit
ad forum. Cum per medium ciuitatis equo uectus et percur
soribus stipatus incedere fecit cepit. totaque urbs quasi uolitans
et exultans obuiare. Abiecta sunt frena pariter castita
tis. cui cum deliciis et luxuria nullum potest esse consortium.
Inde iam obscenis amoribus inretiri cepit. et in omnem turpi
tudinem captiuari. ita ut nullus hominum fuerit qui non sa
lutem ei penitus desperauit. Circumuallabant namque eum exa
mina parasitorum. circumdabant adulatorum greges. pupil
lum adolescentem diuitem. Et quod ei iam reliquum uidebatur
spei. Illi autem qui ad apprehendendi omnia prompti sunt. etiam
illa culpabant cur omnino uel initio aspirasset ad hanc
uitam et presumpsisset quidem quod obtinere non poterat. reliquis
set autem studia ex quibus proficere in litterarum erudi
tione potuisset. Cum ergo hec et alia huiusmodi a sin
gulis quibusque de eius uita dicerentur. et esset facti huius apud
nos pudor ingens. sancti quidem uiri quibus esset peritia huius
modi uenationibus capiendis. quique multo usu et experien
tia didicissent nichil esse desperandum armati spe fidei
ceperunt obseruare solliciti eum. et si quando in platea oc
currisset. accedere cum mansuetudine et salutare. At ille pri
mo quidem equo sedens. de alto uix resalutare aut res
pondere eis ex latere incedentibus dignabatur. tantum ela
tionis et improbitatis assumpserat. Sed illi mansuetudines in
ri hominum nichil ad iniuriam reuocantes. prosequebantur il
lum de solo quod animo intendebant. si quo pacto eruere possent

(c) 2006 Ministerio de Cultura

agnum dedentib; lupo⁊· Q̄d ⁊ factū ē ꝑpatientiā.
Nam c̄ freq̄nter hoc facent· aliq̄n̄do q̄si examtia in
semet ipsū adoloscens· libalitatis eo⁊ ⁊ indulgentie
erubuit ꝑseuantiā. Et cepit p̄mo ut eos eminus oc
currentes sibi uidisset· eq̄ ꝓtinus desilire· ⁊ inclinato
intrā capite· tacit' que ab illis dicebant audire· ac ꝓces
su tēp̄is maiore c̄ca eos uti reuentia. Et ita paulatim
ꝓdi grām ⁊ sermonis eo⁊ mā suetudine reuocat'· cunc
tisq: illis mortis retib; quib; innex' fuerat resolut'· rur
sus ad solitudinē· rursus ad montes· ⁊ exercitia p̄oris phi
losophie repedauit· ⁊ i tantū ~~humilitate~~ nc̄ humilita
te effulsit· ut longe sup gressus sit p̄ora illa que inad
miratione fuerant postrioib; studiūs. Didicerat enī ⁊ ex
ꝑimtis assecut' ē· q̄ fuerit lapsus sui occasio· ac toti de
ceptionis illecebra· illa ꝑcul dubio q̄d n̄ sedm mandatū
eug̃lii p̄ oiā que habuit uendidit ⁊ indigentib; ꝑ
rogauit· ut thesaurū suū de tris transferret ad celum·
ubi ḡet cor suū· ubi erat thesaur' suus. S; q̄ habuit ad
huc aliq̄d intris· regssū ē ⁊ cor ei' ad trā. Et ideo ubi res
puit· ɔtinuo oiā q̄ h̄uit expendit in paupes· ut se ip
sum sollicitudine libaret· ⁊ in posterum sibi illece
brā deceptionis abscideret· atq: ita nc̄ celestē uiā inceder̄s.
ad omnē ūtutū [illegible] ꝑfectionē cautior exemdatio
ne ꝑuenit. S; hic quidē adhuc adoloscens· ⁊ cito corruit.
⁊ uelocit' surrexit. Ali' quidē p̄ m̄ltos labores quos in
solitudine posit' desudaūat· h̄ns sec unū solum uite·
habitacionisq: cōsortē: anglicā uitā ab adoloscentia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

usque ad ipsam iam perduxerat senectutem. et nescio, se-
nectute quoniam diabolico instinctu quasi dormitauit
paululum. et paruum primo ingressum in corde suo diabolo
prebuit. atque in desiderium mulieris incurrit. qui nec ui-
derat quidem umquam mulierem. ex quo ad monachorum se contule-
rat uitam. Primo ergo rogare illum qui secum uiuebat aggre-
ditur. ut uinum sibi et carnes ad uescendum deferret. Quo
concepte et recusante comminari cepit descensurum se ip-
sum ad ciuitatem. non ut conuesci carnibus delectaretur. sed ut occa-
sione aliqua desiderii sui inueniret explendi. Super his collega
ille miratur. et uerens ne forte si hec negaret. maioribus
eum traderet malis. que poscebat exhibuit. et desiderio eius satis
fecit. Sed ubi ille uidit occasionem fraudis exclusam. ap-
te iam et inpudenter reuelat desiderium suum. et ad ciuitatem
se omnimodis descensurum fatetur. Ille uero ubi multa obitiens
eum retinere non potuit. ad ultimum dimisit. eminus tamen sub-
sequens obseruabat quid ageret. aut quo ire uellet. Ubi autem
procul positus cernit eum lupanar ingressum. et desiderium su-
um contagione meretricis inplesse. opperiens foris. et conside-
rans uim naturae in homine legem. quod in huiusmodi delictis sus-
citatur statim penitudo commissi. egressum resupinis conti-
nuo manibus amplectitur. et benigne deosculans. nec omni-
no increpat pro lapsu. rogat ut expleto iam desiderio suo
redeat rursus ad habitacionem pristinam. et adhereret soli-
tudinem. At ille tantam in eo benignitatem et clementiam uidens
erubuit. et quasi telo uerborum eius gestorumque percussus. ac semet
ipsum pro his que commiserat no- tans. in sedem et

optimū collegā sequit̃ ad montē. Cumq; illuc ꝑue
nissent. exorat ut sibi in secretiore cellula conclu
so. adituq; constructo. panē tantum iniectis dieb; et
aquā ꝑberet. Siq̄s autē de eo req̄sisset: ⁊ defunc
tū se ēē affirmaret. Quib; impetratis semet ipsum cōclu
sit. ibiq; ꝑmansit ieiuniis ⁊ orationib; ac lacrimis.
peccati sui diluens sordes. Tempore autē tn̄sacto nō
multo. ōpenuria imbriū uicinas regiones siccitā ure
ret: ⁊ omīs qui habitabant illā trā lugerent: quidā
ex ipsis āmonent̃ in sōpnis abire ad uirū q̄ erat intra
cellulā clausus ut ipse oraret. nec alit̃ dandas ēē pluui
as monet. n̄ illi᷒ ꝑcib᷒ impetratas. Cumq; assumptis secū
n̄ nullis abiisset: ⁊ collegā ei᷒ solū uidisset: ꝑcunctaba
tur de illo quē uisio mādauat ꝑq̄rendū. Ubi ū defūc
tū ēē audiuit: falsū ēē opinabat̃ audisse in sōpnis. Rur
sus ad ꝑces dn̄i reuertebant̃ omīs: iterū eos sc̄e q̄ prius appa
rente sibi eadē monent̃. Tum ū instanti ꝑurgentes
eū q̄ prī fefellerat: exorabant ut sibi ostenderet uirū.
cōfirmantes ad uiuentē se n̄ ad mortuū tante uisionis
auctoritate tn̄smissos. At ille ū peccatū resolutū di
uinit̃ uidet: ducit eos ad hominē di ac reuulso aditu
quē obstruxerat. ingressi ꝑcidunt ad pedes ei᷒. adq;
omnē causā pandentes. obsecrant ut necessitati fami
orationib᷒ subueniret. Qui ꝑmo quidē excusabat.
ꝑcul se ēē ab hui᷒ modi meritis asserens. Ita enī luge
bat peccatū tāq̄ nuꝑ admissū ⁊ ante occl'os positum.
Tandē tam̄ fati_gat᷒ astantiū ꝑcib᷒ intelligens

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dei eẽ uoluntatẽ. ad supplicationẽ se dñi futis genib;
conuertit. 7 statim ingens copia cõsecuta ẽ. pluuiarũ.
qb; t'ra 7 hoïes recreati sunt. Hã de illo qd dicã qui bea
ti iohĩs apl'i discipulus fuerat p'. p'ea ũ ad latrocinia
conũsus. 7 m'lto in his tp're crassat'. rursus ab ipsis lat'
nũ speluncis apl'i manib; app'hensus. 7 p'ori ut ipse
bene nosti reddit' uite. longe melior 7 mirabilior
posterioribus tp'ib; q̃ p'orib; fuit. Hou' q' freqñt' hec le
gens ãmirat' sis beati apl'i incredibilẽ benignitatẽ.
atq; int' cetã que erga eũ ostendit ĩeffabilis amoris in
signia. illud te p'cipue mirari fatebaris. q' humano
sanguine cruentatã iuuenis dextrã, os culat' sit p'us.
7 sic in amplex' ei' corruens. ad et'nã reuocauit uitã. eũ
q̃ iã mors et'na sorbuerat. S; 7 beat' paulus onesimum
seruũ inutilẽ effectũ fugitiuũ. furẽ. ñ solum amplec
tit' 7 diligit conũsũ. s; 7 a dño ei' exorat. ut ita se sic se
ipsum hat'. Hec autẽ om̃ia p'muñe penitentie st'. Sic
g' ait de eo. Obsecro te p' filio meo. quẽ genui in uincu
l' onesimo. q' aliqñdo t' inutil' fuit. ñc autẽ 7 t' utilis.
quẽ misi ad te. Tu autẽ illũ sic mea uiscera suscipe.
quẽ ego uolui retinere apud me. ut p'te m' minis
traret in uinclis euuglij. s; sine cõsilio tuo nichil
uolui facẽ. uti ne ul'ut ex necessitate tuũ bonũ eet'.
s; uoluntariũ. Fortassis eni p'pt'ea discessit ad horã.
ut et'nũ eũ recipes. iã ñ ut seruũ. s; p' seruo ut frẽm
carissimũ maxime m'. Q̃nto autẽ magis t' 7 in carne
7 in dño. Si ig' habes me sociũ. suscipe illũ sic me.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

S; in corinthus scribit idem apostolus pro his qui peccauerunt.
hoc modo. Ne forte cum uenero lugeam multos ex his qui an
te peccauerunt et non egerunt penitentiam super inpudicitia et forni
catione et immunditia quam gesserunt. Et rursum dicit. Sicut
dixi et iterum dico. quia si uenero non parcam. Uides ergo quos luget
apostolus et quibus non parcet. non eos qui peccauerunt. sed eos qui non peni
tuerunt. non solum quia penituerunt. sed quia semel et iterum pro hoc commo
[illegible]ti obedire noluerunt. Quod enim ait predixi et iterum predi
xi et iterum dico. ut presens secundo. sed et nunc absens scribo. non
aliud nisi admonitos eos indicat contempsisse. Unde
uereor ne etiam nobis hoc accidat. Licet enim paulus non ui
deatur assistere qui tunc comminabatur corinthiis. sed christus
adest qui per se ipsum loquebatur. Et si perstiterimus in duritia.
dicet nobis quia non parcam. non solum in presenti. sed etiam in futuro.
Igitur preueniamus faciem eius in confessione. et effundamus [illegible]
guinem in conspectu eius corda nostra. Ait enim. Peccasti. non
adicias ultra. sed et pro pristinis tuis deprecare dominum ut tibi remit
tat. Et iterum. Iustus accusator sui est in primordio sermo
nis. Non ergo exspectemus inimicum accusatorem in nobis. sed
nos eum preueniamus et ex ipsa confessione nostra benigniorem
erga nos iudicem faciemus. Et quidem hoc quod confitearis
peccata tua et defleas temet ipsum bene nouit. sed hoc
non solum uolo abs te. Confessionem namque preteritorum emendatio
nem uolo fieri [illegible] futurorum. et ita uolo ut hoc persuasum
habeas. quod hec faciens certus sis ueniam [illegible]mereri. Omnis enim qui
agit. nec propter id faciet. nec competenter. Ubi gratia qui
seminare uult fruges. ubi confidat et certus sit ad fu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tiuos imbres · gminaturā terrā · fruct⁹ maturandos · n̄
q colligit messē · Sic g nemo ī uanū laborē gestit ex
pendē · nemo opā cōsumit · in id ex q nichil sit lucri
quesitur⁹. Ita 7 qui ūba seminat in confessione peccatoꝝ.
insup 7 expendit fortassis lacrimā · sin spē gerat ueniȩ
ꝓmerende · nec desinere a peccatis potit · nec uinclis des
pationis pessime absolui. S; sic colon⁹ ille q colligen
dis fructib; desꝑauit · nichil cure adhibebit · ut aut a
ues a segetib; depellat · aut pecudes · aut siq sit q nocere
frugib; possit · ita 7 q ī lacimis quidē seminat cōfessionē.
nec tamē se aliq extra fructū cōsecuturū sꝑat · nich omino
fugat aut repellit a corde · q corrumpe possit penitē
tiā · Corrumpit aūt penitētia · si eisdē quis ꝓ quib⁹ cō
fitet rursus inuoluat malis. Vn⁹ eni inquit edificans
7 un⁹ destruens · quid cōseqnt nisi laborē. Et q baptizat
a mortuo 7 iterꝝ ꝯtingit mortuū · qd ꝓficit in lauacro suo.
Ita 7 hō q ieiunat ꝓ peccatis suis 7 iterum uadit 7 eadem
agit · orationē ei quis exaudiet. Et iterū dicit · Qui re
dit a iustitia ad peccatū · dns ꝑcipitat eū in gladiū. Et sic
canis cū reūtit ad uomitū suū odibilis fit · ita 7 stult⁹
cū reūtit ad peccatū suū. Nō g hoc solū sufficit · si accu
sas temet ipsum 7 peccata tua uidearis expone: s; eo
affectu hec age · ut spes tibi ieo ītificationis aliqd cferri
ꝑ penitētiā. Sic eni potis 7 ipsi aīe tue confitenti in
cute ūecundiā · nec ultra ī hec ꝓ quib; ꝯfitet incurrat.
Nā ꝯdempnare semet ipsū 7 peccatorē dicē · cōmune · ē ·
hoīū pene etiā infideliū · Denique multa de scena qq;

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uiri et precipue mulieres inpudice peccatores semetip-
sos et sceleratos appellant: sed non eo prospectu hoc dicunt quod cupi-
ant emendari. et ideo non est ista dicenda confessio. Non enim ex
corde conpuncto. nec in amaritudine lacrimarum talia profe-
runtur. nec eo affectu quasi qui oderint ea que accusant. nec ultra
non dicant age hec. sed ne audire quidem uelint. sed tantum res
in sermone est et sermone summi elabuntur. non ex intimo cordis
dolore producto. ita ut interdum etiam pro hoc ipso laudari ex-
pectent. quasi qui nichil fallant. Sed licet contra semetipsos ta-
men uera pronuntient. quasi uero ita grave apud homines appareat pec-
catum cum ab eo proferetur qui admisit et cum ab illo arguitur. Sed et is-
tud faciunt hi qui multa desperatione etiam sensu doloris ca-
rent: nec hominum iam uerentur notam. sed cum fiducia quadam quasi alie-
na ita propria pronuntiant mala. Te autem nichil horum uolo facere.
neque ex desperatione ad confitendum uenire. sed cum spe bona et
presumptione intelligentie [diu] desperationis radice penitus excisa.
Radix autem est desperationis ignauia. et non solum radix sed et
nutrix eius et mater. Nam sicut uestimentum generat tineas et nutrit.
ita ignauia non solum gignit ex se desperationem. sed et alit ac fo-
uet. Ex semetipsis generantur hec pariter et augescunt. Et si
alteram quis abscidat. altera sine dubio interitu perimetur alterius.
Istam mihi ergo male copulatam bigam disiunge: et iugum eius
confringe. Iugum autem dico animi iudicium. in quo uelut in iugo
libra uite appendetur humane. Ubi enim cogitacio animi non rec-
te consuluerit. ibi axis uite rapitur in preceps. Sed nunc quid
dicamus ausculta. Sepe accidit ut propter penitentiam correxit
post etiam peccata commiserit. Et hoc est quod maxime desperationem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

animo indicat. q̄ uideat̄ se destruxisse q̄d edificauat.
7 omīs labores illos inanit̄ effudisse. Et hec ē. cogita
cio. q̄ pcipue aīe pond' desꝑationis īponit. S; illud
rursus oportet cogitari. ꝑ quod pessima 7 inimica m̄
te nr̄e cogitacio ista pellat̄. q̄ illa bona q̄ agim̄. 7 emē
datio illa q̄ ꝑ penitēciā q̄sita ē. n̄ fuisset. 7 uelut contiū
pond' pondi huic q̄d ex peccato nob̄ inductū ē. obstitis
set. nichil fuerat q̄d in pfundū nos maloꝝ decid'e pro
hibet. Nunc autē sic̄ fortis q̄dā lorica. iaculū graue 7
amarum n̄ ꝑmisit usq; ad uitalia uiscerū penetrare. sed
ui letalis teli maxima fregit ex parte. Certū ē. enī q̄
q̄ fert sec̄ illuc plura opa bona 7 pul[c]ra mala. etiā in
ipsis penis habebit aliquid refrigerij. Qui autē bo
noꝝ opm̄ maloꝝq; nichil. maloꝝ autē secū m̄tā co
piā defert. quid ei maneat. nec op' ē dic̄e. Erit enī si
ne dubio ibi cōpn̄satio bonoꝝ opm̄ maloꝝq;. 7 uelut
in statera posita utq; pars. Que de inserit. illa sibi eoꝝ
q̄ ugit̄ mo m̄tū. opariuum uindicabit. Si g̃ maloꝝ m̄l
titudo supauit. opariū suū ꝑtrahit ad gehennā. si u'o
maiora fuerit opera bonoꝝ. sūma ui obsistent 7 re
pugnab̄t max̄. atq; opatorē suū ad regionē uiuoꝝ ex
ipso etiā gehenne c̄finio reuocab̄t. Verū hec n̄ tā ex
nr̄o sensu. q̄ c'rdiuinis scēptaꝝ sermonib; affirmant̄.
Sic enī scēptura ꝑnuntiat dicens. Ipse reddet unicuiq;
scd̄m opa ei'. Non solū enī in gehenna suppliciōꝝ. s;
in regno celesti m̄lte erūt differentie. Mansiones enī
īquit m̄lte s̄t apud patrē meū. Et iterum. Alia glīa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

solis. et alia gloria lune. Et quere amplius ad mundum
sit ut ostenderet etiam in minimis ratio et mensura pensa
bitur meritorum. et stella inquit ab stella differt in claritate.
ut per hoc ostenderet quod et inter singulos eorum qui in regno erunt
futura sit differentia. Hec ergo omnia scientes non nos subtrahamus
ab operibus bonis. neque desperationis obtentu desidie nos
atque ignavie concedamus. neque si ad splendorem solis
ac lune pervenire non possumus. etiam stelle nobis quamvis mi
nimum inferior claritas contempnenda est. Tantum est ut ali
quantulum lucis virtutum meritorum queramus. tantum est ut quis
minimum celi tamen ornatum mereamur explere. Si autem la
pis preciosus esse non possumus. argenti saltem expleamus locum. tan
tum ne ulla materia convertamur que facile ignis absumit.
ne lignum ne fenum inveniamur aut stipula. Simus in bonorum
parte vel ultimi tantum ne in malis primi. Etenim sicut divi
tie huius seculi tunc maxime augentur. cum nulla prorsus lucra
nec minima contempnuntur. ita in spiritalibus divitiis nec mi
nimum quidem boni operis contempnendum est. Alioquin valde ab
surdum videtur. cum iudex noster nec calicis quidem aque fri
gide mercedem se promiserit negaturum. nos dicere quod non mag
na sint que gerimus et ingentia. nichil prodesse minima. Immo
vero ego etiam illud addo quia si quis parva non contempnat et
minima. certum est quod paulatim etiam ad magna perveniat. qui
vero spernit minima sicut scriptura dicit paulatim decidit.
Et ideo arbitror dominum et salvatorem nostrum in rebus minimis
magnas statuisse mercedes. Quid enim tam leve quid tam
facile quam visitare infirmum? Et tamen huic tam exiguo operi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

48

remuneratione magnifica posuit. Et iterum quid tam
facile. quod tam gratum quam esurienti prebere cibos. sitienti
potum. nudo indumentum. reclusum in carcere requirere. Et
hec quam tam parva sint et tam minima. ita magna ducit et summa.
ut ea non homini sed sibi ipsi deus deputet ministrata. et pro his reg
num celeste promiserit. Aggredere ergo amice karissime. aggredere
iter eterne vite. et rursus suscipe iugum christi suave. et onus eius
leve. Recupera in temet ipsum animi virtutes. et sine red
de inimicis simulem. nec patiaris tantum tempore et tanto labore que
situm spiritualium gratiarum deperire censum. Videt enim si persistas in pec
catis et exacerbes dominum ma..ctibus tuis. Sed ut postquam census tui fi
at multa iactura. et postquam tanta tua noxiis inundationibus repleat
tur. excludas irruptionum fauces. et ingressum prohibeas inundan
tium vitiorum. potius rursus pristinam reparare culturam. et ad fruc
tus solitos rursus optimi quondam tui exercere novalia. Exurge
ergo exurge sicut propheta dicit. et excute pulverem tuum. et exurge de
terra. statim in eodem terrebitur adversarius tuus. Ille enim ita te quem
deiecit. quasi ultra non ressurrecturum. Si autem videat te
exurrexisse devota. et brachia rursus extamini protendentem.
ipsa tua audacia deterrebitur. et quanto tu promptior. tanto il
le formidolosior fiet. et quanto tu maiora presumes. tanto
ille infirmior fragiliorque reddetur. Sed et illud cogita quod
tibi maiorem audientiam dedit deus. ille tibi scelerum consciencia et
audaciam labefactabit et vires. Sed ut non credes iam in videor
vide erga te divinum nutum. et te quidem sublimari auxilio divi
no. adversarium vero tuum pudore ipso et confusione teri. Iam
inter conspitio eorum omnium te gratulantium atque omni favore tot

ad se mutet uirtutum chorus. Tu tantum nichil re-
formides. nichil trepides. sed per gaudentior a-
terrumpe [illegible]. Haec ego usque pro uiribus
sed semper animabo sermone. semper hortabor. [illegible]
uiua uoce et absentem litteris suscitabo. quamquam certus sim
quod si haec libenter relegas. alia ultra medicamenta non quaeras.
Explicit liber de reparatione lapsi.

A

nna et emeria fuerunt due sorores.
De emeria nata est helisabeth mater iohannis
babtiste [illegible] domini [illegible] cleophas [illegible]
ioachim de quo habuit matrem domini mariam.
M

ortuo ioachim iterum secundum legem moysi [illegible]
cleophe. De quo habuit filiam quam uocauit et
mariam cleophe. Quam dedit alpheo. qui ex ipsa
genuerunt iacobum minorem et ioseph
B

arsaban. Mariam matrem domini. filiam suam [illegible]
desponsauit ioseph fratri suo. Iterum anna mortuo
cleopha nupsit [illegible] secundum legem nupsit salome.
De quo habuit filiam quam pro dignitate patris filie
uocauit mariam. hoc est maria salome. Quam
desponsauit filiam suam zebedeo. qui genuit
ex ipsa iacobum maiorem et iohannem euangelistam
[illegible] christum sequuntur [illegible]

hic [illegible] est sancta maria [illegible] concilio

(c) 2008 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

66

DIALOG.
S.GREG.P.
ET CET.

10